# JESUS - CHRIST - NIM

Kinne uetas-pa kut

KA-KALA TIME-NIN I-UES PILEP-EZA-PA

TAZ-PA TAMTAI-PA

NUMIPU - TIMT - KI

1914

THE LIFE OF JESUS CHRIST

FROM THE FOUR GOSPELS

IN THE NEZ PERCES LANGUAGE

*By* J. M. CATALDO, S. J.

*Press of* Schwab Printing Co., Portland, Oregon

# APPROBATION

NIHIL OBSTAT

THOMAS M. NEATE, S. J.

IMPRIMI POTEST

JACOBUS A. ROCKLIFF, S. J.

Praepositus Provinciae Californiae

IMPRIMATUR

✠ CAROLUS J. O'REILLY

Episcopus Bakariensis

# DEDICATION

To the Virgin Mother of God
Mary Most Holy

Kem Im ues Timai Pike
Akamkinikum uag Titokanm Pika,
Hautnis-nig Mary.
Imene uiluilp-ki timne-ki
Ki times inise-he,
Ke-k-in ues imim miaz.

# REMARKS OF THE TRANSLATOR

This translation of the Four Gospels combined, into the Numipu (Nez-Perce) Indian-language, is as faithful as the idiom of the tongue would permit. The chronological order of events followed is that adopted by A. J. Maas, S. J., in his well known work *The Life of Jesus Christ,* with some little variations.

The spelling used is that of the published *"Grammatica Numipu" Auctore Missionario S. J.;* but the device of a hyphen has been introduced in this work, to enable the reader more readily to distinguish *prefix, affix* and *suffix* from the root of the word. Occasionally words and even whole sentences have been inserted, after the manner of parentheses, or in foot notes, where they were judged necessary or helpful to make the meaning in Indian more clear.

Here and there English words have been inserted, in italics, as a help to beginners.

Finally, in order to prevent misplacement of accent in pronouncing, the last syllable of words has, in some instances, been accented; this accent, however, should be only slightly struck.

The spelling sometimes varies, owing to a difference in the dialects: for instance, *uyít-pa=úít-pa=uít-pa=úyít-pá; ipná-íia-na=ipná-yía-na=ìpná-eía-na=ipná-íá na=ipné-ihía-na; i-uíza=i-uíze=i-uíiza=i-uyíza = i-úíiza; náks-inim = náks-nim=náks-inm; yug-pním=yug-o-pním=yug-o-pinim =yog-pním=yog-o-pním.*

# INDEX.

Page

Approbation
Dedication
Remarks of the Translator
1. Preface to St. Luke's Gospel .......... 1
2. Introduction—St. John .......... 1

## PART ONE—NATIVITY AND CHILDHOOD OF JESUS.

3. Genealogy of Jesus .......... 3
4. The Angel announces the birth of John the Baptist .......... 4
5. The Word is made Flesh .......... 6
6. Mary visits Elizabeth .......... 7
7. The Birth and Name of John the Baptist .......... 9
8. Joseph takes Mary to spouse .......... 11
9. The Birth of Jesus .......... 12
10. Adoration of the Shepherds .......... 13
11. Circumcision .......... 14
12. Purification and Presentation .......... 14
13. Adoration of the Magi .......... 16
14. Flight into Egypt .......... 17
15. Return from Egypt .......... 18
16. Jesus stays in the Temple .......... 19

## PART TWO—PUBLIC LIFE OF JESUS.

17. John preaches penance and baptizes .......... 21
18. John chides Pharisees and Sadducees .......... 22
19. John instructs the multitude .......... 23
20. John's first testimony to Jesus .......... 23
21. Jesus is baptized by John .......... 24
22. Temptation of Jesus .......... 25

| | | Page |
|---|---|---|
| 23. | John's second testimony to Jesus | 26 |
| 24. | John's third testimony to Jesus | 27 |
| 25. | Jesus' first disciples | 28 |
| 26. | The Marriage in Cana | 29 |
| 27. | Jesus goes to Capharnaum | 31 |
| 28. | Jesus expels buyers and sellers from the Temple | 31 |
| 29. | Jesus and Nicodemus | 32 |
| 30. | Jesus dwells in Judea | 34 |
| 31. | John is imprisoned by Herod | 36 |
| 32. | Jesus passes through Samaria. The Samaritan woman. | 36 |
| 33. | Jesus first journeys through Galilee. The son of the Ruler | 40 |
| 34. | Jesus is expelled from the Synagogue of Nazareth | 41 |
| 35. | Jesus resides in Capharnaum | 43 |
| 36. | Jesus teaches from the bark of Peter | 44 |
| 37. | The miraculous draught of fish | 44 |
| 38. | Exorcism of demonaic | 46 |
| 39. | Jesus heals Simon's mother-in-law | 47 |
| 40. | Many miraculous cures | 47 |
| 41. | Jesus in the Synagogues of Galilee | 48 |
| 42. | Jesus heals a leper | 48 |
| 43. | Jesus heals the man sick of the palsy | 49 |
| 44. | The call of Matthew | 51 |
| 45. | The feast in the house of Matthew | 52 |
| 46. | Jesus goes to Jerusalem and heals the man sick for 38 years | 53 |
| 47. | Jesus manifests his Divinity | 55 |
| 48. | Jesus confirms His testimony | 56 |
| 49. | Jesus defends his disciples against the Pharisees | 58 |
| 50. | Jesus cures the withered hand on the Sabbath-day | 59 |
| 51. | Jesus retires to the lake of Genesareth | 60 |
| 52. | The call of the twelve apostles | 61 |
| 53. | Events preceding the sermon on the Mount | 62 |

Page
54. Sermon on the Mount .... 63
(A) Messianic Constitutions—Beatitudes .... 63
(B) The Apostolic Office .... 64
(C) Negative precepts .... 65
1. Fulfil the law .... 65
2. Anger .... 65
3. Reconciliation .... 66
4. Lust .... 66
5. Forswearing .... 66
6. Revenge .... 67
7. Love of enemies .... 67
(D) Positive Precepts .... 68
(E) Social Duties .... 70
(F) Obstacles to Christian perfection .... 71
(G) Conclusion of the Sermon on the Mount .... 72
55. Jesus heals the Centurion's servant .... 73
56. Jesus restores a dead man to life .... 74
57. John's embassy to Jesus .... 75
58. Jesus eulogizes John .... 76
59. Jesus remits the sins of a sinful woman .... 77
60. Second journey of Jesus through Galilee .... 79
61. Jesus returns to Capharnaum .... 80
62. The Mother and the Brethren of Jesus .... 81
63. The lake sermon. Seven parables .... 82
(A) The Sower .... 82
(B) The Cockle .... 83
(C) The Growth .... 83
(D) The Mustard Seed .... 84
(E) The Leaven .... 84
(F) The Treasure-trove .... 85
(G) The Pearl .... 85
(H) The Net .... 85

Page
(I) Conclusion .................................. 86
64. Storm at Sea.................................. 89
65. Jesus cures the demonaic of Gerase.................. 90
66. The resurrection of Jairus' daughter. The woman having an issue of blood.............................. 93
67. Two blind men cured.............................. 96
68. Jesus' last visit to Nazareth......................... 96
69. Third journey of Jesus through Galilee.............. 97
70. Jesus sends His Apostles.......................... 98
71. Death of the Baptist. Herod hears of Jesus.......... 99
72. Return of the Apostles............................ 101
73. First multiplication of loaves....................... 102
74. Jesus walks on the waters.......................... 104
75. Jesus promises the Eucharistic-bread................ 105
(A) Jesus addresses the multitudes ............ 106
(B) Jesus addresses the Jews ................. 107
(C) Jesus addresses the Disciples ............. 109
(D) Jesus addresses the Apostles ............. 109
76. Jesus reproves the Pharisees....................... 110
77. Jesus heals the daughter of the Syrophenician woman. 113
78. Jesus heals the Deaf-mute ........................ 114
79. Second miracle of loaves........................... 115
80. The Pharisees ask for a sign....................... 116
81. The leaven of the Pharisees........................ 117
82. The blind man at Bethsaida........................ 118
83. Promise of the Primacy ........................... 118
84. Jesus predicts His Passion for the first time.......... 119
85. The Transfiguration .............................. 121
86. Jesus exorcises the mute devil...................... 123
87. Jesus again predicts His death...................... 125
88. Jesus pays the tribute money....................... 126
89. The greater in the Kingdom of heaven.............. 126

Page

90. Jesus refuses to go publicly to the Feast of Tabernacles 129
91. The Samaritans refuse Jesus hospitality.............. 130
92. Half-hearted followers of Jesus........................ 131
93. Mission of the Seventy-two........................... 132
94. The return of the Seventy-two......................... 134
95. The Good Samaritan.................................. 136
96. Hospitality of Mary and Martha........................ 137
97. The Feast of Tabernacles.............................. 138
98. The Feast of the Tabernacles continued............... 141
99. The woman taken in adultery......................... 142
100. Jesus disputes with the Jews......................... 143
    (A) Jesus speaks to the Pharisees ............ 143
    (B) Jesus speaks to the Jews ................ 144
    (C) Jesus speaks to those that believe in Him.. 145
101. Jesus heals the man blind from his birth............. 148
102. The Good Shepherd................................... 152
103. Jesus teaches His disciples to pray................... 154
104. Jesus again confounds the Pharisees................. 155
105. Continuation ........................................ 158
106. Hypocrisy of the Pharisees.......................... 159
107. Various Instructions ................................ 161
    (A) Beware of hypocrisy ..................... 161
    (B) Beware of covetousness ................. 162
    (C) Beware of worldly care................... 163
    (D) Exhortation to watchfulness ............. 165
    (E) Antagonism developed by the Kingdom of God ................................ 166
108. Jesus exhorts the multitudes to Penance............. 167
    (A) Parable of the Creditor and Debtor........ 167
    (B) Necessity of Penance...................... 168
    (C) The barren fig-tree....................... 168
109. Cure of a woman who had a spirit of infirmity...... 169

Page
110. Jesus at Jerusalem during the feast of Dedication.... 170
111. Jesus preaches beyond the Jordan.................... 171
112. The Pharisees attempt to frighten Jesus............ 173
113. Jesus teaches in the house of a prince of the Pharisees. 173
(A) Jesus heals a man who had the dropsy...... 173
(B) The guests should not choose the first place. 174
(C) Whom we must invite to our feast.......... 174
(D) Parable of the great supper................ 175
114. Jesus addresses various classes...................... 176
(A) The multitudes are addressed.............. 176
(B) The Pharisees are addressed............... 177
The Prodigal Son ......................... 178
(C) The Disciples are addressed. The Bad Steward .............................. 180
(D) The Pharisees are again addressed. Lazarus and Dives .............................. 182
(E) The Disciples are again addressed.......... 184
Parable of the unforgiving servant........ 185
(F) Conclusion ............................... 186
115. Sickness of Lazarus ............................. 187
116. Resurrection of Lazarus.......................... 188
117. The enemies of Jesus decree His death............. 191
118. Jesus heals ten lepers........................... 192
119. When and where is the kingdom of God............. 193
120. Incessant Prayer ................................ 194
121. The Pharisee and the Publican.................... 195
122. Marriage in the Church........................... 196
123. Children in the Church........................... 198
124. Riches in the Church............................. 198
125. The laborers in the vineyard..................... 200
126. Jesus predicts His passion the third time........ 202
127. Ambition of the sons of Zebedee.................. 203
128. Jesus heals two blind men........................ 204

Page
129. Repentance of Zacheus.............................. 205
130. Jesus at Bethany .................................. 208
131. Triumphal entry of Jesus into Jerusalem............. 210
132. The homage of the Gentiles......................... 213
133. The barren fig-tree. Jesus curses it................ 215
134. Jesus expels the traders from the Temple............ 216
135. Efficacy of Faith.................................. 217
136. The conflict begins................................ 218
137. Three Parables .................................... 219
(A) The two sons ......................... 219
(B) The wicked husbandmen ................ 219
(C) The Parable of the marriage feast......... 221
138. Three Assaults .................................... 222
(A) The political assault.................... 222
(B) The assault of the scoffers............... 223
(C) The theologicial assault .................. 225
139. The last encounter ................................ 226
140. Woe against Scribes and Pharisees.................. 227
141. The widow's mite .................................. 231
142. The incredulity of the Jews......................... 231
143. The last prophecies of Jesus........................ 233
(A) The Destruction of Jerusalem............. 233
(B) The Second Coming ..................... 237
(C) The Ten Virgins ........................ 239
(D) Parable of the Talent..................... 240
(E) The Last Judgment ...................... 242
144. Jesus foretells His passion again..................... 243
145. Judas betrays Jesus................................. 244

## PART THREE—PASSION AND DEATH OF JESUS.

146. The Last Supper. The Paschal Lamb.............. 245
147. Jesus desires to eat the Pasch....................... 246

Page
148. The Apostles strive for the first places.............. 246
149. Jesus washes the feet of His Apostles............... 247
150. Jesus announces His betrayal....................... 249
151. The departure of Judas............................. 250
152. Jesus institutes the Holy Eucharist................ 251
153. First prediction of Peter's fall................... 251
154. The incident of the swords......................... 252

## LAST WORDS OF JESUS.

155. Jesus addresses His Apostles, and strengthens them.. 253
1. Motives of consolation..................... 253
2. Farewell words of Jesus.................... 255
3. Abide in Me ............................... 256
4. Conditions of abiding in Jesus............. 257
5. Outward result of abiding in Jesus......... 257
6. Effects of the coming of the Paraclete..... 259
7. Their sorrow shall turn to gladness........ 260
8. Prayer in the Name of Jesus................ 260
9. The Apostles' Confession of Faith.......... 261
10. Jesus prays for Himself ................... 262
11. Jesus prays for His Apostles .............. 262
12. Jesus prays for all believers ............. 263
156. Second prediction of Peter's fall.................. 264
157. The prayer and agony of Jesus in the garden........ 265
158. Jesus is betrayed and taken........................ 267
159. Jesus before Annas. First Denial of Peter.......... 269
160. Jesus before the Sanhedrin. Second and Third Fall of Peter ........................................ 271
161. Jesus insulted and mocked ......................... 273
162. Jesus again before the Sanhedrin................... 273
163. The despair of Judas .............................. 274
164. Jesus before Pilate ............................... 275
165. Jesus before Herod ................................ 277

Page
166. Jesus is led back to Pilate .......................... 278
Barabbas. Pilate's wife .......................... 278
Pilate washes his hands .......................... 279
167. Jesus is scourged and crowned with thorns .......... 280
168. Ecce Homo. Sentence of death .......................... 280
169. Jesus carries the cross .......................... 282
170. Jesus addresses the weeping women .......................... 282
171. Jesus is crucified .......................... 283
172. The inscription. The division of His garments ..... 284
173. Jesus is mocked. His last words .......................... 285
First word .......................... 285
Second word .......................... 286
Third word .......................... 286
Darkness.
Fourth word .......................... 286
Fifth word .......................... 287
Sixth word .......................... 287
Seventh word .......................... 287
The veil of the temple. Nature. Centurion ..... 287
174. The Heart of Jesus is pierced .......................... 288
175. Jesus is buried .......................... 289
176. The sepulchre is sealed and guarded .......................... 290
177. The women prepare ointments .......................... 290

## PART FOUR—THE RESURRECTION.

178. Jesus rising appears to His Mother .......................... 291
179. The Holy Women at the sepulchre .......................... 292
180. Peter and John .......................... 292
181. Jesus appears to Mary Magdalene .......................... 294
182. Jesus appears to the Holy Women .......................... 295
The guards go to Jerusalem .......................... 295

Page
183. Jesus appears to Peter, and to the two disciples in Emmaus ........ 296
184. Jesus appears to the disciples at Jerusalem .......... 298
185. Jesus addresses Thomas .......... 299
186. Jesus appears near the lake of Galilee .......... 300
187. Jesus gives the Primacy to Peter .......... 301
188. Jesus appears on the Mountain of Galilee .......... 303
189. Jesus appears to James .......... 303
190. Jesus appears to the Eleven at Jerusalem .......... 303
191. Jesus ascends into Heaven .......... 305
192. The election of Matthias .......... 306
193. The coming of the Holy Ghost .......... 308
194. End of Gospel .......... 310

## ADDITIONS FROM THE ACTS OF THE APOSTLES.

I. Peter Heals the crippled man .......... 313
II. Peter and John in prison and before the Council... 315
III. The Apostles' prayer for strength .......... 316
IV. Behavior of the Faithful .......... 317
V. Ananias and Saphira .......... 318
Miracles .......... 318
VI. All the Apostles in Prison. The Angel sets them free .......... 319
VII. Gamaliel .......... 320
VIII. Stephen .......... 321
IX. Saul—Paul .......... 323
X. Peter's Miracles .......... 327
XI. Cornelius is received into the Church .......... 328
XII. Peter freed by the Angel .......... 330

## ADDITIONS FROM THE OLD TESTAMENT.

1. Creation of the World .......... 333
2. Creation of Man .......... 334

Page
3. The Sin of Man.......... 335
4. Cain and Abel.......... 336
5. Noe and the Flood. Babel.......... 337
6. Abraham. Lot. Sodom.......... 339
7. Isaac and Jacob.......... 344
8. Joseph .......... 350
Joseph in Prison .......... 352
Joseph before Pharao .......... 354
Joseph and his brothers.......... 355
9. Moses .......... 361
The Birth of Moses.......... 361
Mission of Moses.......... 362
The Plagues of Egypt.......... 365
The Crossing of the Red Sea.......... 370
Moses in the Desert.......... 371
Mount Sinai .......... 373
Core, Dathan, Abiron.......... 374
10. Josue .......... 375
The Fall of Jericho.......... 376
Josue Commands the Sun to Stand Still.......... 376
11. David .......... 377

## 1. PREFACE TO ST. LUKE'S GOSPEL. Luke 1:1-4.

Etké ku mázua tímes-ki ipa-tamtái-nipázui-ya úikala kut, ka-kalá núnim-pa (Jesus-nim) e-uzé-ya, kan-kúus nuna kie ipa-nés-himték-a ke-imém uyít-kínig (Jesus-na) pe-ég-néi-siná (kut): kunú-azánu in-ka (Luke) in nekí-se iméne he, láutua Theóphile, time-nú-yu, etké uako úikala kut uyít-kínig lauít in zúkua-za; kúus-kí im-ka lauít he zúkua-nu kam-kalá ziégk-en imené ipe-hímték-a.

## 2. INTRODUCTION. John i:1-18.

Uyít-pa i-uéka Ziégk-en, káa Ziégk-en i-uéka Akamkí-niku-pá, káa Akamkíniku i-uéka Ziégk-en. (Timné-zekeín.) Yug-(ttíte Ziégk-en) i-uéka uyít-pa Akamkíniku-pá. Úi-kala (ka-kalá í-ues) Ipním us ánit (káa ka-kalá í-ues, kalá kín-ki i-uzé-ya Ziégk-ki), kauá zalauí Ipí záya i-ua-kóka káa úikalá zaya i-uze-yóka (kauá Kín-ki Ziég-néi-ki (1) uetu itú i-uzé-yóka). Ipnim-pá uakaís-náuit i-uéka, káa uakaís-nauít i-kuéka illaká-uit titó-kan-áin, kauá illakáuit séktit-pa i-l-laká-ui-sá, káa sékti-nm uetu pe-énp-e (uetu p-ó-kálp-a) kunia illaká-ui-ná. Nakz titókan Akamkíniku-m ueímt-in e-uzé-ya, ka-kuním e-uéka uáník-t John (Zapá-kaik-auát) yug-pí i-pái-na tamápaik-tás-g, etké illaká-ui-na pa-tamápaik-tata-sána (titóka-pg), etké úikalu miz-kúi-nek-ás i-u-sina ipnim-kí tamtái-ki. Uétu mis ipí i-uéka illaká-uit, metu ipním illaká-ui-ná pá-tamápaik-tata-sána. I-uéka ikúinu, illaká-uit, ka-kuním pa-llaká-ui-yósa úikala-ná titókan-á, ka-kalú i-pái-zig kínne uétas-pa. Kínne

(1) ku Ipí uétu i-ziég-nóka, kauá uétu itú.

uétas-pa i-uéka (yug-pí Ziégk-en Illaká-uit), kauá Ipním kínnia uétas-na pa-áni-a, zauín kiné-ma-m uétas-pum Ipné pa-síua-ziná, káa uétu pé-súk-siná. Ipním-pá i-pái-na, kauá Ipnim-níg-nim titókan-m uéta Ipné pe-enpú-kíni-siná. Métu ka-kalú-mám pe-enpú-kini-siná, káa pe-miz-kúi-nek-a-niá uánikt, kalú-ná inéz-iní-á kapsikápsi-néuit uizé-tas Akamkíniku-m ma-máyaz. Ke-imé uétu mis kikát-kínig, ítku zillak-ánim nek-ít-kí-nig, ítku háma-nm nek-ít-kínig, metú Akamkíniku-pkínig miāpkaáuit ipé-uzé-ya. Kauá Ziégk-en zillákt i-uzé-ya (káa Ziégk-en-im zillákt e-uzéya, káa ipná-ani-á zillákt-ín titókan), kauá i-uagsilík-a uág i-téuyanik-a núnim-pa: kauá nun epe-eg-né-nia imékaís-néuit uág uatásk-náuit, yug imékaís-néuit (uatásk-náuit) Ipním us, usk naks-iní-ním Miáz-pim Pisít-kínig (etké Ipí í-ues Akamkíniku-m naks-inig Miáz); kauá Ipním-tite us kakmám taáz-uit uág ikúin-néuit. Kauá John-nim (zapá-kaik-auát-óm) Ipné pa-tamápaik-á, uág i-tiúg-na: Ki í-ues kag-kunía in eu-zé-ne, kag-kauá in i-zé-ne: Ke-ipí ínim élek—kínikai (1) i-pái-nu, Yug-pnim ina i-katóski-sá uág i-uayené-za, etké ínim annúkt-kínikai í-ues (kunku, uág i-uéka Ipí): kauá Ipnim kakmám-néuit-pkínig nun úikalú kie epe-enpú-kínia taáz-uit uág iyéun: etké tamáluit Moses-kínig kie iní-a (Akamkíniku-m), káa taáz-uit uág ikúin-néuit Jesus Christ-kínig i-kúma (uág kie i-pái-nó-ya). Uétu isí-nim máua pe-ég-na Akamkínikú-na, naks-iní-ním Miáz-pim, ke-ipi í-ues Pisít-pim timné-pa, Ip-zuátg-anim nuna kie i-hímték-ima Pisít-ki (Akamkíniku-ki).

---

(1) éleg.

# PART I.

## Nativity and Childhood of Jesus.

### 3. GENEALOGY OF JESUS. Matth. i:1-17.

Ki times i-tamtái-za J. Christ-nim uízet, etké í-ues times uizé-nim J. Christ-nim, Ke-ipí í-ues David-kakál, káa David í-ues Abraham-kakál. Abraham-nim miáz e-uzé-ya Isaac, káa Isaac-nim miáz e-uzé-ya Jacob, káa Jacob-nim ma-máyaz e-uzé-ya Judas uág pié-ma uág eská-ma, káa Judas-nim miáz e-uzé-ya Phares, káa Phares-nim miáz e-uzé-ya Esron, káa Esron-im miáz e-uzé-ya Aram, káa Aram-nim miáz e-uzé-ya Aminadab, káa Aminadab-nim miáz e-uzé-ya Naasson, káa Naasson-im miáz e-uzé-ya Salmon, káa Salmon-im miáz e-uzé-ya Booz Rahab-kínig, káa Booz-nim miáz e-uze-ya Obed Ruth-kínig káa Obed-nim miáz e-uzé-ya Jesse, káa Jesse-nim miáz e-uzé-ya David Miógat, káa David-nim Miógat-um miáz e-uzé-ya Solomon kuníg áyat-up-kínig ke-ipi iuépne Urias-nim e-uéka, káa Solomon-im miáz e-uzé-ya Roboam, káa Roboam-nim miáz e-uzé-ya Abias, káa Abias-nim miáz e-uzé-ya Asa, káa Asa-nim miáz e-uzé-ya Josaphat, káa Josaphat-nim miáz e-uzé-ya Joram, káa Joram-nim miáz e-uzé-ya Ozias, káa Ozias-nim miáz e-uzé-ya Jonatham, káa Jonatham-nim miáz e-uzé-ya Ackaz, káa Ackaz-nim miáz e-uzé-ya Ezeckias, káa Ezeckias-nim miáz e-uzé-ya Manasses, káa Manasses-nim miáz e-uzé-ya Amon, káa Amon-im miáz e-uzé-ya Josias káa Josias-nim ma-máyaz e-uzé-ya Jeckonias uag eská-ma, ka-kauá asualéya ipe-uzé-ya, káa Babilon-ipg pe-néh-ne-ze-ná. Kauá kuníg Jec-

konias-nim miáz e-uzé-ya Salathiel, káa Salathiel-em miáz e-uzé-ya Zorobabel, káa Zorobable-em miáz e-uzé-ya Abiud, káa Abiud-nim miáz e-uzé-ya Eliacim, káa Eliacim-nim miáz e-uzé-ya Azor, káa Azor-im miáz e-uzé-ya Sadoc, káa Sadoc-nim miáz e-uzé-ya Ackim, káa Ackim-nim miáz e-uzé-ya Eliud, káa Eliud-nim miáz e-uzé-ya Eleazar, káa Eleazar-im miáz e-uzé-ya Mathan, káa Mathan-im miáz e-uzé-ya Jacob, káa Jacob-nim miáz e-uzé-ya Joseph, ke-ipí Mary-nm háma (seuselístak-ín) e-uzé-ya, káa Mary-pkínig miapkaáuit i-uzé-ya Jesus uánik-in Christ. Kúus Abraham-pkínig David-pg pótumpt uág pílept uyá-piím-n e-u-sína, kauá David-pkínig Babilon-im asualéya anít-pg pótumpt uág pílept uyá-piím-n e-u-sína, káa Babilon-im asualéya anít-kínig Jesus Christ-pg pótumpt uág pílept uyá-piím-n e-u-sína.

## 4. THE ANGEL ANNOUNCES THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST. Luk i:5-25

**2 B. C.**

Ka-kauá i-uéka miógat Herod Judea-pa (uétas-pa), kauá nakz kuné hama i-uéka talapósa-nauát uánik-ín Zachary, Ahias-kínig uízet, kauá ipním iuépne Elizabeth i-uéka Aaron-im ma-máyaz-kínig piím-n: kauá úi-lapúa i-u-sína ti-tkúg titókan, káa Akámkinikú-na tukug-néuit pe-héteuíyai-siná, káa laám pe-tuíg-nei-sína tamáluit kapsís-ui-nútki: kauá záya e-u-sína miáz, etké Elizabeth i-uéka mimiás-nut, káa úi-lapúa uáko i-u-sína uí-uakkeíma titókan, (keíun uág átuai. Nakz-ipa lahéi-pa) ka-kauá uáko Zackary pa-talapósa-zaná Akamkínikú-na, ka-kúus i-kókaná talapósa-nauát, káa sáksin-(*incense*) i-sapá-llíu-zaná Akamkíniku-uazét, káa Akamkinikú-na pe-keít-nó-sana,

káa úikala titókan emti-kínikai i-talapósa-ziná: kauá-nnag Akamkíniku-pkínig Angel kauá-ttíte ipné-sape-ég-na Zackary-pg; ka-kuné talámiú-ki sáksin a-állik-sina, kuné katát i-usétu Angel uapsúg-pkínikai. Ka-kauá Zackary-nim peég-na Angel-a, kauá i-timné-nek-a káa i-zikáu-na. Métu Angel-em péne: uétmet zikáu-nu, Zackary, etké imené talapósa uáko he i-mizi-án-nia Akamkíniku-m: imím iuépne-nm Elizabeth-nim e-uzé-yu kooz miáz, káa im he u-ú-nik-ú John, káa (kun-kí) im lilói-nu uág timné-eis-nú, káa illágani-ua (kúus-títe) ipa-llói-nu (kun-kí) miapkaáuit-kí; kuním miás-nim imékas etké pe-uz-ú-yu, uag pe-piím-nú-yu Akamkíniku-na; káa uétu ilpílp kus (*wine*) ipné-kú-yu káa kakmám i-uzé-yu Háut-nis-ki Eullégeulléy-ki piké-pim illút-pa; kauá illágani-ua-ná Israel-pú-na Akámkínikú-pg imém Miógat-upg inás-ué-tamá-ziklík-u; kauá Ipné Akamkínikú-na pá-nnukti-á-niu Elias-nim taáz-uít-ki uág kapsikápsi-néuit-ki, kúus-kí titilú-na timíne inas-ué-tamá-ziklik-á-niu (Akamkíniku-pg) ma-miáz-ínag, káa miz-kúi-nekeyéi-na inés-té-néh-uéik-u ti-tkúg-nim (táaz-uít-g uág) uapzúk-uyuít-g; kun-kí taz uág tukúg titókan-a uakkeísuit pa-zá-uyá-ua-ná-niu Akamkíniku-pg, káa Akamkínikúna titókan pa-zá-uyá-ua-ná-niu tukúg. Kauá Zackary-nim Angel-a péne mínig in zúkua-nu yug ke-m ués imím ziégken? etké uako in ués keíun, káa ínim iuépne í-ues átuai. Kauá Angel-em pa-mistakánp-a, uág péne: In ués (Angel) Gabriel ke-g Akamkinikú-na e-usélisták-tatú, káa im-kí in ués uéímtin, imené tenué-tas uag tamtái-nas kín-ki petú-ki. Mahá! kikaua he uzé-yu ziégk-símei, káa uétu he ziég-nu kuné-pkí lahéi-pg keéu, ka-kuné úikala ki petú i-zahá-nu, etké uétu miz-kúi-nek-á-nimá ziégk-en, ke-g yug koóz zahátatása. Kauá titókan-m Zackary-na pa-uyá-yagó-sana emti-

kínikkái, káa i-ziuái-zina, ku itú-pg lahéi i-sáu-za imít talapósa-nuás-pa. Ka-kauá a-hátta Zackary kauá i-uéka ziégk-símei. Kauá titókan ipe-zúkua-ná, uako Angel ipnésap-ég-na Zackary-pg, etké Zackary-nim inés-sep-úpkéik-á. Ka-kauá Zackary-nim lahéin talapósa-pamá uako a-kókáuna, kauá i-ziklítok-a, ipním inít-g. Kauá kunig Elizabeth-nim miáz illút-pa e-uzé-ya, kauá ipí i-kizéi-na, káa usk ipnésapalúk-a págat isemtuks, kauá i-hína: Akamkíniku-m kúus ina i-ki-é-nia, kikauá ina iyéu-na, káa mi-miás-nutnáuit ina uáyat i-ukkei-né-niá.

## 5. THE WORD IS MADE FLESH. Luk i:26-38.

**March 25th. 1 B. C.**

Kauá kunig úilákz-ipá isemtuks-pá Angel Gabriel Akamkíniku-m e-uzé-ya uéimtin (itku Angel-a Gabriel-a Akamkíniku-m p-ú-ímte-ya) nákz-ipg Galilee-nim téuyanik-ás-pg, ka-kuním e-uéka uáníkt Nazareth, (p-ú-ímte-ya) timái-pg ke-ipí séusalístak-ín i-uéka háma-pg Joseph-pg, káa Joseph i-uéka David-nim sukút-kínig piím-n, káa timái-nm uáníkt e-uéka Mary. Ka-kauá Angel-em pá-az-ó-saná, kauá péne: Kiazyéuyéu, kakmám iyéu-ki, Miógat imím-pá hí, uatáskin he ués a-hátuai-kínig. Ka-kauá Mary i-mizí-a ziégke-pg, kauá té-timné-nek-in i-uzé-ya kun-kí ziégk-ki, káa i-nnekséne: ku-g manáma kúus ina i-híza. Kauá Angel-em péne: uétmet zikáu-nu, Mary, etké au-yág-na-niá he iyéu-n Akamkínikú-na (usk i-híze Akamkíniku-m imené he i-iyéu-na). Mahá! he uzé-to-yu imím-pá illút-pa, káa ha aní-u miáz, káa u-u-nik-ú (im-miás-na) Jesus (uakas-Anieuát). Ipí imékas i-uzé-yu, káa uánik-ín i-uzé-yu Akamkíniku-m Miaz: kauá Akamkíniku-m Miógat-um pe-éniu (im-miás-na) miógat-úit pisít-pím-kínig David-kínig, kauá Ipí i-mió-

gat-úi-yu Jacob-nm-pa inít-pa kunku-yáin (etké Ipním kúnku pa-miógat-ú-yú-á-niú Jacob-na ma-máyaz), káa Ipním miógat-úit uétu máua uézu e-ki-yú. Métu Mary-nm Angel-a péne: manáma kúus ínim-pa káa i-uzé-yu, etké uétu in e-zúkua-zá háma-na, (kúnku in ués timái)? Kauá Angel-em pa-mistakánp-a káa péne: (Uetu mis hámapkínig, métu) Háut-nis-nim Eullég eullég-nim imené i-tkáik-úyu, káa Akamkíniku-m kapsikápsi-néui-nim iméne usk i-tamóimí-ú, (kunig miáz he uzéyu imím-pá), kunú-azánu ka-yug im-kinig a-háttu (miáz) háut-nin, uánik-ín i-uzé-yu Akamkíniku-m Miáz. Mahá! Ka-m yug ués láutua (péhet) Elizabeth, ipním-ka e-uzé-toi-yá illút-pa miáz, inég uáko ipí í-ues átuai-nnig, káa ipné-zené, ués mi-miás-nut, zauín kikauá úilákz-ipá uáko ísemtuks-pá iyég i-uzé-ya, etké uétu itú-na pá-atúk-za Akamkíniku-m. Kauá Mary i-hína: Maha! in ués Akamkínikú-na Miógat-úna (kuzkuz) zapalígnik-auát, taz i-uzé-yu ínim-pa kam-kúus pí-íze-m (ke-í-uízes ínim-pa kam-kúus im tamtái-za-m). (Kauá Akamkíniku-m Miáz-pim zillákt e-uzé-ya, káa ipná-aniá titókan.) Kauá kunig Agel-em pa-nuíhne-na (Mary-na).

## 6. MARY VISITS ELIZABETH. Luke i:30-56.

**Spring. 1 B. C.**

Kauá kunig ku maze uéutukt, kauá Mary i-usékaik-á, (itku ku maláz-kiú-pa káa Mary i-usékaik-a), kaa i-pálattí-a ki-kúg-si-nís-g uétas-g, káa i-kú-ya nákz-ipg téuyanikás-g Judea-nm uétas-g, káa pá-az-ó-ya Zackary-na, káa páallói-na Elizabeth-na (káa péne kaiz-yéuyeú, néne). Kakauá Mary-na pa-mizi-á-nia ziégk-en Elizabeth-nim, kauáttíte Elizabeth-nim miáz illút-pa i-kuéll-a, káa ipí-nka Elizabeth kakmám i-uzé-ya Háut-nis-ki Eullégeullég-ki, kauá

pa-tiúg-na Mary-na Elizabeth-nim kapís, kauá péne: uátask-in he ués a-hátuai-kínig, uág uatásk-in í-ues temánit imím illút-kínig (imím miáz): kauá manáma-g imekaís-nim iyéun-im ina í-pái-nó-sa? manáma-g ina i-pái-nó-sa inim Miógat-um Piké-pim? Maha! ka-mag-kauá he mizí-á-nia ziégk-en, kauá-ttíte lilói-ki i-kuéll-a illút-pa inim miáz (miáz ínim-pa llút-pa i-kuéll-a). Uátásk-as uág lilói-nas he ués, (Mary), ke-m-ím e-miz-kúi-nek-á (Akamkínikú-na), etké i-uzé-yu imím-pá úikala petú, ka-m-kalá Miógat-um (Akamkíniku-m) imené i-tamtái-na. Kauá Mary i-hína: P-o-táski-sa ínim uakeis-uí-nm Miógat-úna (Akam kíniku-na), kauá lilói-za ínim timné-ki Akamkiniku-uazét ínim Uákas-Ani-euát-ó-uazét (itku Akamkíniku-kí ina Uakas-Aní-euat-ó-ki), etké ina e-eg-né-nimá iyéuíz-uit, ke-g ués (1) (ke-k-ín ués) Ipné zapalígnik-auát: etké kínig, maha! ina uatásk-in ip-ú-nik-ú úikala-nm, ka-kalá i-uzé-teté-sa, uyá-piímn-im: etké Ke-Ipí í-ues kápsikáps, Yug-pi-ním titílu petú ina a-hani-ánima, káa Ipním us uaník-t HÁUTNIN: kauá Ipním inés-iyéu-za úikala-ná uyá-piímn--a, ka-kalú-mám Ipné pá-akaán-zig. Ipí kápsikáps-néuit haní-a Ipnim-kí atím-ki. Kauá ke-imé i-zihilí-zina kun-ma-ná pug inés-ki-é-nia imém-pkinig timné-pkínig uág timmíu-pkínig. Kauá kákpis-na ines-tuléne-na tus-kínig uagsilik-áza-tas-kínig, káa taklái uí-yeuís-na ináz-inakása-ya, káa inás-sapá-katósk-a (2).

Ke-imé ayák-zina, yug-ma-ná takalék-in uág kakmám inés-sapé-uzé-ya, (taáz-uit-ki), káa taklái ki-kóis-na inés-sapé-uzé-ya (ayág-nin uág) kaáukaáu iyéuiz. Kauá, etké itimípni-a, In ués iyéu-nipaz, kunú-azánu pe-énp-e Israel-a

---

(1) ke-k-in ués. (2) tosg ines-sapé-uzé-ya.

miás-na, ka-kúus inés-tenué-saná núnim titilú-na Abraham-na ma-míyaz-ínag-na (1) kúnku. Kauá Mary-nm Elizabeth-na pé-uz-ú-ya, uág pa-llákai-nó-ya metát ísemtuks, (káa pa-zapilígnik-a-niá). Kauá kunig Mary i-zik-lí-tok-á ipním-níg init-g. (páis July-nim lapít-ipa lahéi-pa, ka-kauá miáz uanik-ín i-uzé-ya John: kúus-kí Ki-yú-t zahá-n (*Visitation*) lapít-ipa lahéi-pa July-nim us lamtái lahéi-in Mary-nm illákai-núit—*end of the Visit.*)

## 7. BIRTH AND NAME OF JOHN THE BAPTIST. Luke i:57-80.

**June 24th—July 2d. 1 B. C.**

Ka-kauá Elizabeth-nim a-zahá-na ísemtuks uág lahéin, kauá kuné miáz e-uzé-ya, káa ipním láutua-má uág titóka-tua ipá-allói-na, káa ipné pá-allói-zana, etké Akamkíniku-m imékas ipné pé-iyéu-na. Kauá úimetát-zikiú-pa uízét-kínig pi-ámgi-na miás-na isakiúk-ai-tas (*circumcision*) zillákt, kauá p-ú-nik-tipázui-saná Zackary, pisít-ki (ka-kúus pist). Ki-mét piké-pim inés-na: uétu mis Zackary, métu John p-ú-nik-ú, (John uanik-ín i-uzé-yu). Kauá pé-ziná: métu uétu isí (2) imím-pá láutua-nnáuit-pá kúus i-uánik-séne. Kauá pisít-pa sap-úpkeík-keí pe-sépni-saná: manáma u-ú-nik-tipázui-sa im-miás-na? Kauá ipí inéh-múzaná tíme-nas, káa i-tíme-zana. John us ipním uáník-t. Kauá úikalu i-ziuái-zina. Kaua-ttíte ipním him lamlamát usk tamá-galp-in e-uzé-ya, kaa ipním péus nikepkúik-in e-uzé-ya, kaa i-zég-na lauít, káa Akamkínikú-na p-o-tásk-a. Kauá úikala

(1) ma-máyaz-ínag-na.

(2) uétu isí i-uánik-séne imím piím-n John.

imém titóka-tua-má ipá-zikáu-na: káa laám yug-pí kut tam-tái-nin uág zúkua-nin i-uzé-ya kuné ka-kásili ki-kúgs-pa uétas-pa Judea-nim: kauá ka-kalú ipá-mizí-a tamtái-pg, uikalu ipe-nékinik-á timné-pa, káa ipé-hína: ku itú, nek-sig, ki miáz kóoz i-uzé-teté-sa, etké Akamkíniku-m ipsus ipním-pá e-uéka? Kauá ipním pist Zackary kakmám i-uzé-ya Háut-nis-ki Eullég-eullég-ki, kaa pe-eg-né-nia miás-na kóoz kut, kaa i-hína: *Benedictus, etc.* Uatásk-as í-ues Miógat, (Israel-em) Akamkíniku, etké Ipním-titókan-a inás-pai-nó-ma, uág inás-tomí-tok-á-nimá. Kauá nuna kie i-nakása-nia kapís-in uákas-aní-tas David-nim-pa inít-pa, ke-yug us miáz: ka-kúus izé-ne uyit-kínig háut-nis-nim-kí Prophet-Eg-ne-uát-óm-ki peuís-ki, kan-kun-ki kie i-tamtái-zana uákas-uíze-t nunim tuélka-pkínig, uag lemtús-kínig, ke-nm kie inás-ziuat-zig. Iyéu-nas núnim titilú-na, etké ipné-timnípni-é-niá háut-nin ziék-en, ke-yug us ziék-en tukúpalása-t-ki Abraham-pg, kan usíg pist, nuna iní-tas (yug uákas-uíze-t). Kún-kí zikáu-símei hilúske-zéyín pe-uzé-yu tuélka-pg, káa Ipné (Akamkinikú-na) tamáluit epé-tuíg-né-niú takatálka-yái taáz-uit-ki uág tukúg-néuit-ki uyá-lahéi-pa kan-kahál uákas pe-uzé-yu. Kauá im, kem-im ués miáz, Akamkíniku-m Prophet-Eg-ne-uát he uzé-yu uánik-ín, etké au-núkti-á-niu Miogat-úna (Christ-na), iskit ani-ái-tas, káa sapá-zúkua-nas Ipním titókan-a uákaís-náuimn ískit uág kapsís-uit uáu-náni-t. Etké núnim Ani-euát í-ues imékas iyéu-nipaz kunú-azánu nuna kie i-pái-nó-sa, usk tus-kínig kie i-tilett-ó-sa, illaká-ui-yó-tas kun-ma-ná, ke-imé i-taméyak-sig séktit-pa uág tinukí-nm usk sakaís-pa, káa hímték-ás núnim égue ku maná taz-pa iskít-pa ipskéikeik-ú. Kauá yug-pí miáz (John) i-piím-na, kauá kapsikáps ipním e-uzé-ya uakeís-uit, káa titóka-nút-pa

i-llákai-na (lahéi), kauá kahál kuné titóka-nút-pa i-uzé-ya enmíuit-g keéu, ka-kuné ipné-sap-ég-na titóka-pg Israel-púg (1).

## 8. JOSEPH TAKES MARY TO SPOUSE. Matt. i:18-25.

**Summer. 1 B. C.**

Jesus Christ-nim uíze-t kúus e-uéka: ká-kauá Mary Jesus-nim pika uág Joseph séuselístak-in i-usí-na, kauá, inég (2) uétu kóoz pi-i-ku-sína, zauín Mary-nm illút-pa miáz e-uzé-tui-yá Háut-nis-kínig Eulléq-eulléq-pkínig, metu Joseph kóoz zúkua-néi: kun-kí Joseph, etké i-uéka tukúg háma, kúus i-n-nek-séne: páis paleíz-pa Mary-na in a-nuíhne-nu káa pi-uyúi-nu. Métu kóoz i-timmíu-zana, kauá Akamkíniku-pkínig Angel ipné-sap-ég-na Joseph-pg pinmík-ís-g, káa péne: Joseph David-kakál, uétmet zikáu-nu, taz he e-enpú Mary-na, ke-m-ués séuselístak-ín, etké ke-yog Mary-nm illút-pa e-uzé-tui-yá, í-ues Háut-nis-kínig Eulléq-eulléq-pkínig: kauá miapkaáuit ázual e-uzé-yu Mary-nm, kauá im yog-pné miás-na u-únik-ú hé Jesus (Uákas-aní-euát), etké Ipnim uakas inás-aní-u úikala-ná titókan-a imém kapsís-uit-kínig. Kúus úikala yug kut i-uzé-ya Akamkíniku-m zahá-nas ziégk-en, ka-kauá Prophet-na (Eg-ne-uát-óna) kúus pe-sapé-ziégk-zené: maha! náks-nim timái-nm illút-pa e-uzé-tui-yú, káa miáz e-uzé-yu, ke-ipné p-ú-nik-tete-síg Emmanuel, (numí-pu-

---

(1) Kauá kahal i-uzé-ya titóka-nút-pa, ka-kahál uétu, a-zahá-zana ipnésap-ég-nas titóka-pg.

(2) kóoz uétu zillakát-ki i-ku-sína.

tímt-ki Akamkíniku í-ues núnim-pa). Ka-kauá Joseph i-uág-na, káa i-usékaik-a, kauá pe-énpe (pá-l-lakai-nó-ya) Mary-na ipním séuselístak-ís-na, ka-kúus Akamkíniku-pkínig Angel-em péne. Kauá uetu maná (1) pi-i-ku-sína zillakát-ki, kauá Mary-um miáz e-uzé-ya, kauá Joseph-nim p-únik-á miás-na Jesus.

## 9. BIRTH OF JESUS. Luke ii:1-7.

**December 25th. A. D. 1.**

(Ka-kauá Jesus miápkaáuit i-uzé-teté-sána, kauá imékas uétas-pamá miógat i-uéka Caesar-Augustus Roma-pa teu-yanik-ás-pa): yug-pi-ním inás-tamálui-yái-sana úikala-ná titókan-a sapé-time-nés-g uaníkt. Cyrinus i-uéka kuzkuz miógat Syria-pa uétas-pa, kauá ipním kóoz inás-ué-pe-uíyé-i-saná (inés-ue-pe-uyí-yéi-saná) uág inas-time-néi-saná uaníkt uyít-pa. Kunu-azánu úikalú imemé-sapé-time-néi-té-zina uáníkt pa-imém teuyanik-ás-g. Kauá ipí-nka Joseph i-pe-lettí-a Galilea-pkínig Nazareth-pkínig Judea-pg teuyanik-ás-g David-nim, ka-kuním us uáníkt Bethlehem, etké Joseph David-nim sukút-kínig iuáiku i-uéka: kauá i-memé-sapé-time-néi-té-ziná uáníkt Joseph Mary-nin, etké séuse-lístak-in i-u-sína, kauá Mary-nm uako miáz e-uzé-tete-séna. Ka-Kauá kuné i-u-sína, kauá Mary-nm a-zahá-zaná ísem-tuks miáz uizé-tés-g, káa miáz e-uzé-ya, káa miáz i-zapáli-kolík-saná miápkáauit-pama-ki (2.) kamú-ki, káa sikém-nim kíuyekí-nués-pa iníka, káa zigzíg-pa i-túliké-zeyá, etké zaya imém e-usína uéutuk-inuás hipí-nuás-pa.

---

(1) Kauá kunig uétu zillakát-ki i-ku-sína.

(2) ipántakái-ki.

## 10. ADORATION OF THE SHEPHERDS.

Luke ii:8-20.

**December 25th. A. D. 1.**

Kauá kuné-ittíte uétas-pa ku maze sheep-na ui-ualég-na uát i-uaguí-sína, ke-imé, zikét-pa, imem-níg sheep i-ualék-ziná. Ki-met Akamkíniku-pkínig Angel-em imém aktég-pkínikai inés-usélik-ú-saná, káa Akamkíniku-m illakáui-nm ináz-illakáui-yó-saná úikasilíg, kauá imé ipa-zikáu-na imé-ka-is-ki zikáu-ki. Kauá Angel-em inés-zené: Uetmet pa-zikáu-nu, etké tamtái-ta-ma etg imékas lilóin (uetu mis imám-nik-ái-zim, metu) úikala-áin titókan-áin, (úikalá ipá-llói-nu), etké ki-takz David-nim teuyanik-ás-pa miapkaáuit i-uzé-ya imám-nik-áin Uakas-a-níe-uát, (itku imém miap-kaáuit pe-uzé-ya Uakas-anié-uát) ke-ipí í-ues Christ Mió-gat. Kauá ki etg u-sig tamísemtukt, miapkaáuina apa-yá-nu kamú-ki ipáutakái-ki zapálikolík-is-ná, káa kíuyeki-nuás-pá inik-ís-na. Kauá lamlamát kunía Angel-a pá-pai-nó-sina illaganí-uam Akamkínikai-pamá-m, káa Akamkíni-kú-na p-o-táski-sana, káa ipéhí-na: Uatáski-n i-uzá-tag (i-ués) Akamkíniku Akamkínikai, kauá kínne uétas-pa talgtálg ipa-uzá-tag titókan táz-ki nek-ít-ki. Ka-kauá uikalu-nm Angel-em pá-nuhíne-zana, káa ipé-uhíne-na Akamkínikai-g, kauá sheep-na ui-ualég-na-uát pi-tenue-siná, káa pí-hi-na. Kahú! ke-pé-kus úikalu Bethlehem-g, ke-pe-ek-té ka-n-kúus i-zá-ka Angel-em, ka-n-kúus Miógat-um kie i-tamápaik-ó-sa-ká. Kauá ipe-kú-ya amtiz, kauá pa-yág-zaná Mary-na uág Joseph-na uág miapkaáui-na inik-ís-na kíuyeki-nuás-pa (ke-yug inik-ín i-uéka kíu-yekí-nuás-pá). Ka-kauá pe-ék-zená, kauá ipe-zúkua-na ziégk-en, ka-kalá Angel-em inás-tamtái-zaná kín-ki miáz-ki.

Kauá úikalu, ka-kalú ipa-mizí-a ziégk-epg, ipa-ziuái-na ka-kalá-ki imuné pa-tamtái-zaná ui-ualég-na-uat-óm sheep-nim. Métu Mary-nm pé-nekínik-á úikala-ná kínni-a ziegk-na ipním-pá timné-pa timn-ég-nas. Kauá sheep-na uí-uálegna-uát ipe-ziklítok-a, káa Akamkíniků-na p-ó-táski-saná úikala-ki, ka-kalá-pki pa-mizi-sína uág pe-ék-ziná ka-kúus sapá-zúkua-nin i-u-sína.

## 11. CIRCUMCISION. Luke ii:21.

**January 1st. A. D. 1.**

Jesus-nim uízét-kínig úimetát-zikiú-pa, kauá e-uéka (a-zahá-zana) isakíuk-ai-tás zillákt: kauá p-ú-nik-sína ua-nikt Jesus (Uakas-aníe-uát), ka-kúus p-ú-nik-sáná Angel-em illut-pa uízét-és-g.

## 12. PURIFICATION AND PRESENTATION. Luke ii:22-39.

**February 2d. A. D. 1.**

Ka-kauá (pileéptit-zíkiu-pa uízét-kínig), uáko Mary-nm a-zaházana lahéin ka-kuné ipn-áni-tás i-uéka kaigkáig, ka-kúus Moses-nim inás-tamálui-ya-saná, kauá-nnag pe-néhne-zéna miáp-kaáui-na (Jesus-na) Mary-nm uág Joseph-nim Jerusalem-g. Miógat-úna (Akamkíniků-na) inik-ú-tas, (úág iní-tas yug-pí miáz). Ka-kúus tíme-nin i-uéka Akam-kíniku-m tamáluit-pa. Etké ka-kalá miáz ázual uyít i-uzé-yu (káa illút-kínig a-hát-túi-yu), háut-nin Akamkíniků-áin uánik-ás kalá i-uzé-yu. Kauá éneka Akamkíniků-na talamiú-nas lapít-iki uítelú-ki, itku lapít-iki kúinú-ki, kúus etké tíme-nin í-ues Akamkíniku-m tamáluit-pa. Ki-met kauá-ttíte Jerusalem-pa i-uék-ika nakz háma Simeon uánik-

in, kauá yug-pí hama i-uéka tukúg lauíluit talapósa-nis-níg káa kapsís-uína zikáu-nípaz, kauá yug-piním pa-uyáyagósana Tomítok-auát-ona, (etké i-ttimmíne-zaná lauít, kóoz Akamkíniku-m kie i-tomí-tak-an-níu, káa kie i-sapá-llói-nu úikala-ná Israel-a titókan-a): kauá Háut-nin Eullég-eullég ipnim-pá i-uéka. Kauá Háut-nis-nim Eullég-eullég-nim yug-piné pé-zena: uétu he a-tinú-gná-piku Christ-na Miógat-una eg-néi-pa. Kauá yug-pním háma-nm talapósanuas-ná pá-pai-nó-ya, Eullég-eullégnim-ki sapázúkua-ki, kauá-ttíte ka-kauá miás-na Jesus-na titilú-nim pa-nah-kászinà (talapósá-nuás-g) tui-g-nei-tás Akamkínikú-na tamáluit miáz-uazét; kauá yug-piním háma-nm miás-na (Jesusna) pá-zaptakáilp-a, káa Akamkínikú-na p-o-tásk-a, káa i-hí-na: Inim Miógat, (ínim Anie-uát), taz uáko He sapáúihne-nú-kum (tinuk-í-pg), ka-m-kúus He pí-ni-má, etké inim-nig-ki silúki uáko a-ak-zá-ka Uákais-náui-na Im-pkiníg (Jesus-na Uákas-anié-uát-óna) kam-yug anás-ani-ái-tatáisana, (uág anás-aní-ái-tamá) úikala-na titókan-a, ká-kuním ináz-ilakáui-yú-yu ti-talapósa-nái-na titókan-a, kauá ipnímtite inés-sapé-tekais-u-uí-yu Israel-a Imím ma-máyas-ná. Kauá Jesus-nim Pist uág Pika i-ziuái-ziná úikala-kí ziégk-ki, ke-yug ipe-hí-na Jesus-uazét. Kauá Simeon-im inás-talapósa-na-niá, kauá Mary-na, Jesus-na Piké-pa, péne: Máha! Ki Miáz inik-ín í-ues usk inik-út, kunú-azanu illáganí-ua ipá-paléi-nu (imém-níg-ki kapsís-uít-ki) kauá illáganí-ua uákas ipe-uzé-yu (Ipním-kí uápáyatat-ki), ki Miáz i-uzé-yu ka-kúus inik-út, káa Ipné pe-geizem-nú-senu, usk pa-uannátk-sanú (*bark and bite as dogs*); kauá imím uákkeís-uit iptáya-nin he uzé-yu (usk) ualáz-ki: kúus-kí tamápaik-in i-uzé-yu timípni-t illáganí-pkínig timné-pkínig. Kauá nakz kuné i-uék-ika Phanuel-em páhap, uánik-ín Anna, Aser-em

sukút-kínig, kauá yug-pí i-uéka uáko átuaí, káa iuéka Prophetess (Eg-neuát), yug-pí uyít-pa úinép-e-ínuim hám-in i-uze-séna, kauá e-tinúg-ne hama, kauá kunig kunku áuit i-uzé-ya; ipním piimn uakó e-uéka úimeta-áptit enmíuit uág pílept enmíuit. Yug-pí átuaí kunku talapósa-nuaspa i-llákainá-kaná, káa kunku ipné-sapá-ayágná-kaná, káa i-talapóson-kaná tákatálk-a-yái, kuné inás-uapáyata-kaná uág inászapalígnik-tuá-n-kaná pá-alagpís uág pá-zikét-pa. Yug-pí kaua-ttíte a-háza talapóso-nuásg, káa Akamkínikú-na (Jesus-na) p-ó-tásk-a, kauá Ipním-ki inás-tamtái-na úikalu-na ka-kalú-mám pa-uyáyagó-sina Tomítoka-uát-óna Israel-em.

## 13. ADORATION OF THE MAGI. Matth. ii:1-12.

**February. A. D. 1.**

Ka-kauá Jesus miápkaáuit i-uzé-ya Bethlehem-pa Judeapa, káa i-ué-ka Herod kuné uétas-pa miógat, kauá-nnag ipápái-ni- kiká Jerusalem-pa uí-uápzug (metáu) tileétit-kínikaikínig, káa ipé-hí-na: Mine í-ues miáz, ke-ipi miapkaáuit i-uzé-ya Jews-nim Miógat? Etké Ipné epé-égné-nia gezíu tileétit-kínikai, káa pe-kú-ma, Ipné apá-kaánta-ma. Kakauá Herod-nim inás-mizí-sáná, kauá i-timné-neka (i-tegtékat-na) Jerusalem-pu-ínag úikala-ínag. Kunú-azanu inászapaámk-a úikala-ná mi-miogat-úna ti-talapósona-uat-óna uag titókan-m ti-tíme-na-uát-óna, káa inés-sépni-a: míne miapkaáuit uzé-tas í-ué-ka Christ? Kauá imém pe-é-ziná: Bethlehem-pa Juda-pa uétas-pa, etké kúus Prophet-nim (Egne-uat-óm) kie i-tíme-nú-ya: Me ués Bethlehem Judapa uétas-pa, uétu he ués kúzkuz Juda-nim-kínig Mi-miogatu-pkínig, im-kínig etké a-háttu Uyá-tékas ke-ipním i-miógat-ú-yú-án-niu Ina titókan Israel. Kauá kunig paleíz-pa

ipné-stak-ís-nim inás-mú-zaná Herod-nim metáu-na uí-uápzug-na, káa lauít inés-sépni-a, ku máua pe-ék-ziná geziú-na, ke-ipí ipné-sape-ég-na imém-pkí: kauá inés-sapé-uhíne-ná Bethlehem-g, káa inés-na: kútgi, úikalu-na taz etg epé-sépni-u, káa epé-péu-yu miás-na, ka-pam-kauá etg apa-yág-nu, kauá etg pa-sapá-zúkua-nú-kum, kauá in-ka ki-yu káa a-kaán-tanú. Ka-kauá uáko Herod-na pá-mizi-naká-saná, kauá ipé-kú-ya. Ki-met geziú-nim, ka-kuní-a pé-ek-ziná tileétit-kínikai, kuním-títe ináz-inúkti-a-nniá, káa ipn-ú-talk-á, (1) ka-kauá uáko kun-m-ákam miás-na pa-pái-nó-ya. Ka-kauá geziú-na pé-ék-ziná, kauá ipa-llói-tamáu-na imékaís-ki lilói-ki. Ka-kauá init pa-az-ó-saná, kauá pa-ayák-zana miás-na Mary-inag-na Pike-ínag-na. Kauá pe-hitímlik-ó-sana uag pa-káan-zaná, kauá pe-n-kapkúik-u-saná zizkeís-néuit (kóis-uit), kauá kun-kí pa-talá-miú-zaná maksmáks-ki kizúi-ki, uág taákz-iki makaíz-ki saksín-ki (incense) uág nakz-ki éneka saksín-ki (myrrh). Kauá kunig pinmíkít-pa (2) sapá-zúkua-nin ipé-uzé-ya (itku pínmík-ís-na inés-sapé-zúkua-na Akamkíniku-m): uétmet Herod-na epé-ki-yú-yu, kauá ipá-zikli-tok-á néksép-a iskít-pa imém uétas-g.

## 14. FLIGHT INTO EGYPT. Matth. ii:13-18.

**February. A. D. 1.**

Ka-kauá (metáu ui-uápzug) uáko i-ku-sína, kauá Akam-kíniku-pkínig Angel ipné-sape-ég-na Joseph-g pinmík-ís-g,

---

(1) Better say: Káa ipnútalka kuním uayá tust, ka-kauá miásna pa-pai-nó-ya.

(2) Better say: Pinmíkít-g.

káa pé-ne: usékai-g, (1) eu-níp-g miás-na pike-ínag-ná, káa enéz-ináh-ulalík-in Egypt-gi uétas-g, káa kuné etg pe-uzé-yu ka-m-kahál (2) kóoz he-éneka tenué-yu: etké Herod-nim miás-na pé-péu-yu (uapziáu-nas) sapé-tinug-nés-g. Ki-met Joseph i-usékeik-a, káa pe-énpe miás-na pike-ínag-na zikét-pa, káa ipé-uhíne-ná Egypt-ig; kauá kahál kuné ipe-téuyauik-á, ka-kahál Herod uákas i-uéka, Herod-nim tinuk-ípg keéu. Kúus-kí a-zahá-zana Akamkíniku-m ziégk-en, ka-kauá Prophet-na (Egneuat-óna) pe-sapé-zené: Egypt-kínig e-mú-zana Inm-miás-na.

**Innocents' Massacre.**

Kuníg kauá Herod i-geízem-tamáu-na, etké uáko i-zúkua-na: éte-g ina i-misem-ú-sina yug-mém metáu-nim: kauá inés-ueímte-ya (soltas-na) pi-uápziáu-nauát-óna, káa inás-uápziáu-na úikala-ná a-házual-a, ka-kalá i-u-sína Bethlehem-pa uág Bethlehem-láikin pa-llapé-inuím-a-pkínig nukin ki-kúzkuzépg, ka-kúus inás-mizí-a metáu-na uí-uápzúg-na. Kuná a-zahá-zaná Jeremias-nim. Prophet-nim ziégk-en, ka-kauá i-hí-na: Rama-pa uétas-pa pa-mizí-siná imékaís-gi uyíi-g uág tiúk-ípg, etké Rachel ma-máyaz-ki i-uyíi-ze, káa uétu minmaí i-pstúi-nu, etké uáko zaya i-u-síg (uétu isí-nim pá-sap-ó-sáuk-u).

15. RETURN FROM EGYPT. Matth. ii:19-23.

**A. D. Between 1 and 3 or 5.**

Ka-kauá uáko i-tinúgi-ne Herod, kauá Akamkíniku-p-kínig Angel Joseph-g pinmík-ís-g (iuék-ít-pa) ipné-sape-ég-

---

(1) enéz-impg.

(2) Ka-mag-kahál uetu kóoz he-tenué-yu, kahál kuné etg pe-uzé-yu.

na Egypt-pa uétas-pa, káa pé-ne: usékaí-g, kahú! káa eunípg miás-na pike-ínag-ná, káa ziklí-tok-eítg Israel-em-pg uétas-g, etké ke-imém miás-na p-ó-pziáu-ni-pázui-siná, yugmé uáko ipé-tinúgi-ne. Kauá Joseph i-usékaik-á káa pe-énpe miás-na pike-ínag-ná, káa ipé-ziklí-tok-a Israel-em-pg uétas-g. Métu ka-kauá inás-mizí-a, Archelaus uáko ipná-pazák-sa pisít-g Herod-pg, káa ipním uáko inás-miógat-ui-yúsa Judea-pu-na, kauá (ipí Joseph) i-zikáu-na ki-yút-g kunía uétas-na: kauá sapé-zúkua-nin i-uzé-ya (Akamkiniku-m) pinmíkít-g, kauá Galilea-pg i-kú-ya: kauá ipái-ni-kiká, káa i-téuyanik-á teuyanik-ás-pa, ka-kuniá p-ú-nik-ténig Nazareth; kun-kí á-uyá-zahá-ziná Prophet-nim ziégk-en: etké Nazarépu uánikt e-uzé-yu (púniksénú).

## 16. JESUS STAYS IN THE TEMPLE. Luke ii:40-52.

**Easter. A. D. 12.**

Kauá miás (Jesus) i-piím-na, káa kapsikáps i-uzé-ya, kakmám uápzu-k-ú-yuít-ki, káa Akamkíniku-pkínig iyéun uág taáz-uit Ipnim-pá i-uéka. Kauá Ipním titílu (pist uág pika) i-kiéik-a-nígna uyá-luét-it-pa Jerusalem-g Paska-pa imékaís-pa zahá-nás-g. Ka-kauá uáko i-uéka Ipí (Jesus) pótumt-uág-lapít enmíuit piím-nin, kauá (Ipí titílu-ínag) ipe-kú-ya Jerusalem-pg, ka-kúus e-u-sína tamáluit, zahá-nás-g. Ki-met ka-kauá uáko zahá-nakat-pá, kaa ipé-ziklí-na, kauá ázual Jesus ipnú-talk-á, (kaá i-uzá-akáu-na) Jerusalem-pa, Ipním titílu sapé-zukua-néi. Imé i-n-nek-sína, Jesus láutua-ínag (1) uáko í-kus, kauá nakz lahéin ipéuskéi-na: ka-kauá ipa-uispáik-a, kauá pe-péui-yéik-sana (Jesus-

---

(1) titóka-inag.

na) láutua-ma-pá, métu uétu pa-yák-zana (pa-uáuk-sana) (1), kanú-azánu pá-páui-ziklí-tok-saná (2) Jerusalem-pg. Kimet kuníg metát-ipa káao-pa, kauá pa-ayák-zaná talapósanuas-pa, isímet hépei i-uágsú-za ti-tamtái-na-uát-ópa, kakun-ma-ná inás-mizí-sáná uág inés-sépni-sená. Kauá úikalu-nm pa-ziuái-nái-saná Ipné uápzu-kú-yuit uág mistakánpt, ka-kalú-mám pa-mizí-síná. Kauá (Mary-nm uag Josephnim) pa-ziuái-ziná, ka-kauá pe-ék-zina. Kauá Piké-pim pé-ne: inim miáz, itúpg kúus nés-kú-ma (nes-ku-sá-m-ka)? Máa! ki Im-tót káa in-ka imékas pé-timné-nek-a, kaa pepéui-yéik-a hé. Kauá Ipním inás-mistakánp-a: itúpg etg Ina ipáui-si-nmká, metu uétu etg zúkua-ziká, In ués uzétas ka-kuné iním Pisí-nim us galélei-nás? Métu imé uétu lauít ipá-mizí-a; ku-nan maná nuna kie i-hí-ze kin-ki ziégkki! Kauá Jesus-nim imuné inés-tuíg-na, káa Nazareth-pa ipa-pái-ni-kiká: kauá kuné kunku úi-lapú-a-na inés-tuígne-niá ziégk-en. Kauá Piké-pim ipním-níg-pa timné-pa pénekínik-án-niá Jesus-na úikala ziégk-en. Kauá Jesus-nim a-piim-na-kaná uápzu-kú-yuit uág enmíuit (zillákt) uág taáz-uit Akamkíniku-uazét uág titóka-uazét, (usk Jesusnim Akamkínikú-na pe-piim-nó-ya uáp-zu-kú-yuit-ki uág enmíuít-ki, uág taáz-uít-ki, káa kúus-títe titókan-a.

---

(1) pa-háok-saná.

(2) pa-páui-tok-siná.

# PART II.

## Public Life of Jesus.

### 17. JOHN PREACHES PENANCE AND BAPTIZES.

Luke iii :1-6 ; Mar. i :1-6 ; Matth. iii :1-6.

**Summer. A. D. 29.**

(1) Kin-ki e-úyí-sa Jesus-Christ-nim tamtáin, ke-Ipí i-Akamkíniku-kakál. Ka-kauá pótumt-uág-págat enmíuit (inuim) Tiberius Caesar uáko i-miógat-úi-saná úikasilig, káa Ponce Pilat i-miógat-úi-saná, Judea-pa, káa Herod Galilea-pa, káa Philip Herod-nim éskap Iturea-pa uág Trackonitis uétas-pa, káa Lysanias Abilina-pa, káa kauá-ttíte Annas uág Kaiphas i-u-sína ti-talapósa-na-uát-óm mi-míogat; kauá-nnag Akamkíniku-m pé-tenué-ya John-na Zackary-na miáz-pa titóka-nut-pa. Kauá John Zapákaik-a-uát i-kiéik-saná ka-kásili Jordan-im uétas-pa, káa inás-tamtái-n-aík-saná, Judea-nim titókan-út-pa, zapákaik-it-kí uág ipná-tanani-t-kí, ka-kun-kí uáunin apa-uzá-yóka kapsís-uit; kauá inés-na-kaná: imamá-tan-aní-tg, etké akamkíni-kai-pamá-m miógat-úinm uáko kie i-kákámni-sá. Ka-kúus tíme-nin í-ues Prophet-nim Isaias-nim tímes-pa: Máha! In u-ímte-sa, ke-g ués, angel-a (ueímt-is-ná), kauá ipnim imemé he i-núkti-ái-sa, káa imené iskit he a-háni-án-niú imím an-núkt-kínikai. Tiug-na-uát-óm ziégk-en titóka-nút-pa: Kahú! a-zá-uyá-uaná-nitg (itku a-záp-taáz-kanítg)

---

(1) Ki í-use Jesus Christ-nim tamtái-tui-t, ke Ipí i-Akamkíniku-kakál.

Akamkínikú-na iskit, e-zepé-tkuk-énitg Ipné iskit; úikala ti-tukéisen i-kúgs-teté-sa (ka-kalá i-gaháu-za uétas i-kúgs-nú), káa úikala mi-mégsam uág ki-kúgsin i-gaháu-tatá-sa, káa úikala ki-killín-in tukug-túkug i-uzé-teté-sa, káa úikala ki-kúgs-nin tagpém aní-ín iskit-ki i-uze-teté-sa, káa úikala-nm zillak-ánim pe-ég-nei-tetéi-sa Akamkínikú-na uákaís-náuit (Akamkínikú-na Uakas-anieuát-óna pe-ék-teté-sa). Kauá John-nim e-uéka samga camel-im (usk sikém-nim) téhei-ki aní-ín, kauá ipním e-uéka isekúpes-pa mek-és-nim samá-uas, káa ipním e-uéka hipt káhél (zikzikílas) uág ta-mískoi. Kauá úikalu-nm Jerusalem-pum uag Jordan-pum ipné pe-ki-yu-saná, káa ipním zapákaik-in ipé-uzé-ya Jordan-pa pikún-pa, káa imamá-tamápaik-ai-saná kapsís-uit.

## 18. JOHN CHIDES PHARISEES AND SADDUCEES.

Luke iii:7-9; Matth. iii:7-10.

**Summer. A. D. 29.**

Ka-kauá John-nim inés-nimékúni-a illágani-ua-na Pharisee-pu-na uág Sadducee-pu-na, ke-imém pá-pai-nó-sana zapákaik-tás-g, kauá kapsikáps inás-tanáni-á, káa inés-na: Uagpús-nim ma-máyaz, me etg u-síg! isí-nim etg i-sapeég-na, kú-pem minmai etg apa-ulalí-g-na-pik-tag geízemnéui-na, ke-pém-yug imuné i-pái-nó-tatása? Kahú uáko ikuinu etg imamá-tanani-u, uetu peuís-ki-zim; métu timnéki uág kut-ki. Kauá uétu etg pé-n-nekú timné-pa: Abraham nunim u-síg pist; etké kúus etg in ize, Akamkíniku-m us kapsikáps-néuit, ka-kun-kí Abraham-na pa-aní-án-niu mamáyaz kínnig pisué-pkínig. Etké uáko uáuya-nas i-ues inép-té-nú-in teulik-ínim suk-út-pa, kauá úikala teulíkt, ka-kalá-nim zaya us taz temánit, kalá uákkíuk-in i-uzé-yu, káa allápa inik-ín, káa i-llíu-nu.

## 19. JOHN INSTRUCTS THE MULTITUDE.

Luke iii :10-14.

**Summer. A. D. 29.**

Kauá titókan-m pé-sépni-saná uág pé-ze-na: nun (1) uág manáma-g kú-tas u-síg? Kauá inás-mistakânp-a uag inés-na: ke-ipním us lapít samga, yug-pním ke-pé-nis nakz kunía, ka-kuním zaya us, kauá ke-ipním us hipt, kúus-títe ke-í-kus. Kauá publican-pu-m pa-páinó-sana zapákaik-tás-g, káa pé-zi-ná: nunim hímtek-auát, manáma-g nun pé-ki-yú? Kauá inés-na: ka-pam-kúus etg u-síg kú-tas, káa kúus etg pé-ki-yú, uétu mis katu úyi-kínig imékas. Kauá sóltas-nim (inpé-uát-óm) imém-ka pé-sépni-saná, uág ipé-hí-na: nun-ka manáma-g pé-ki-yú? Kauá inés-na: uétmet isí-na sapá-tamálui-yái ap-ó-ziáu-nu, káa uétmet isí-na epé-néh-mise-mú, káa tamétkut etg pe-enpú, káa uétu úyi-kínig pe-uéu-luk-ú.

## 20. JOHN'S FIRST TESTIMONY TO JESUS. Luke iii :15-18; Mar. i :7-8; Matth. iii :11-12.

**Autumn. A. D. 29.**

Kauá titókan kúus i-n-nek-sína, káa úikalu timné-pa i-timípni-siná: ki John páis í-ues Christ. Kunú-azánu John-nim inás-tamtái-na ,káá inés-na: in etg zapákaik-sa kus-ki imamá-tanani-tás kun-kí, metu Ke-ipí i-pái-nu ínim-pa éle-kínikai, Ipí í-ues katu kapsikáps ínim-pkínig, Ipné illaápkat uétu in ués taz (zahá) ukúmlik-ú-éi-tas, uág nekapkúik-ái-tas uag inéhn-ei-tás. Yug-pním etg i-zapákaik-ú Háut-nis-

---

(1) nun ka-g maná.

ki Eulléḡ-eulléḡ-ki uáḡ allá-ki. Yuḡ-pí inépte ipsús-pa uépuḡpúḡ-nas, ka-kun-ki i-zá-ulakáik-u péks; kauá taz-peks i-néhne-nú uáḡ i-nékinik-ú pek-és-nim inít-pa, kauá kapsís ziḡziḡ tukúp-in i-uzé-yu uáḡ sapa-llíu-nin allá-pa illataáskisímai-pá. Kauá éneka illáḡaní-ki inés-túiyek-sená (tiúyiéksená).

21. JESUS IS BAPTIZED BY JOHN. Luke iii:21-22; Mar. i:9-11; Matth. iii:13-17.

**December. A. D. 29.**

Ka-kauá kúus zapákaik-in i-uze-sína úikala titókan, kauáttíte Jesus i-pái-ni-kiká Názaret-pkínig Galilea-pkínig Jordan-pa, kauá John-na pa-pái-nó-ya ipné-sapá-zapákaik-tás-g. Metu John-nim pa-taátk-a, uáḡ i-hí-na: Im he ués ina zapákaik-ás, káa manáma ina pi-ki-yú-ma? Metu Jesus-nim pa-mistakánp-a uáḡ pé-ne: Kúus kúih kikauá; etké kúus kú-tas úi-lapú kie u-síg: etké kúus pa-kú-taḡ, kauá lahámna úikala-na tukúḡ-néui-na apa-hínaka-yú. Kauá kúus John i-kú-ya. Kauá Jesus-na John-nim pá-zapákaik-á Jordan-pa pikún-pa. Kauá Jesus, zapákaik-nakat-pá i-pskalátka-ya (*walked out of the water*) kus-kínig uáḡ i-talapósa-na: kimet akamkínikai i-tamáḡalp-a, káa Jesus-na pa-tamáḡalp-ósana, kauá Jesus-nim pe-éḡ-na Háut-nisna Eulléḡ-eulléḡ-na: isímet Háut-nis-nim Eulléḡ-eulléḡ-nim, ka-kúus kúinú-nim, Jesus-na pe-tkeik-ó-ya, káa p-ú-yalatíak-a usús-pa, káa pallakai-nó-ya: kauá-ttíte ziéḡk-en akamkínikai-kínig usk i-tiúḡ-ni-ma uáḡ i-hí-na: Im he ués inim etéu-nuíḡ Miáz, Im-ki In timné-eis-za uáḡ timná-llóiza, (Imené imékas he saikí-za). Kuníg inéz-u-yiá Jesus-nim (inás-tamtái-zana), káa i-uéka meta-áptit enmíuit piím-nin, metu titókan i-u-neksína: ki Jesus us Joseph-nim miáz.

## 22. TEMPTATION OF JESUS. Luke iv:1-13; Mar. i:12-13; Matth. iv:1-11.

**December, A. D. 29, to January, A. D. 30.**

Kauá Jesus, uáko kakmám Háut-nis-ki Eullégeullég-ki, i-ziklí-na Jordan-pkínig, kauá lamlamát Eullégeullég-nim pe-néhne-na titóka-nút-g, kauá kuné enimkíniku-m pa-taláu-yag-tim-tipázui-ya. Kauá Jesus kuné titóka-nút-pa i-ué-kika pile-éptit lahéin uág pile-éptit zikétin, kauá enimki-n i k u - m pa-sapá-kapsís-uit-tipázui-ya (pé-teíhneuí-yá, *tempted*): kauá Jesus kuné i-hípe-saná unpiútelik-ít-pa (*quadruped*) hipe-yéi uág ipné-ku-yéi úíluílp pile-éptit la-héin uág pile-éptit zikétin, káa kunú-azánu imékas eyág-na, uítaz-kó e-ellíu-tiník-zené. Kauá-nnag enimkiniku-m pa-pái-nó-ya, káa pe-ne: ku-m Im ués Akamkíniku-m miáz, káa imím-ki ziégk-ki-zím kín-nia pisué-na ippég a-haní-g. Metu Jesus-nim pa-mistakánp-a, káa i-hí-na: kúus tíme-nin í-ues: uétu mis ippég-kínig-zím uákas i-uzé-yu titókan, metu Akamkíniku-m ziégk-ki, inég nak-s-iní-kí, uákas i-uzé-yu titókan. (1) Kauá kuníg Jesus-na pe-néhne-na enimkíni-ku-m háut-nis-g téuyanikás-g Jerusalem-pg, kauá pé-nik-á (2) talapósa-nuas-nim zúkói-pa (*roof*) tust-ikínikai, káa pé-ne: ku-m uétués Akamkíniku-m miáz ikúinu, kauá kahú imé-tuléne-h ettík-ag uétas-g, etké kúus í-ues tíme-nin: Akamkíniku-m Angel-a, ke-ús, inás-tamálui-ya uág inéz-inik-á Im-áin, káa Angel-em ipsús-pa Imené he ipé-enpú, káina-m pisué-pa ué-ipté-yu imím égue uág takézillík-u. Kauá Jesus-nim pé-ne: (métu nakz) éneka tíme-nin í-ues:

---

(1) uetmet Ina teíh-neu-yú-kum.

(2) talapósa-nuás-pa zukói-pa

uétmet Akamkínikú-na imím Miógat-úna a-sapá-aní-luak-ú, uétu au-nah-mú-luak-ú. Kauá éneka enimkíniku-m Jesus-na pe-néh-uhíne-ná imékaís-g megsám-pg tús-keg, káa kunig pé-sap-ég-na úikalá ti-táz petú kinne uétas-pa, ka-kalá í-ues kóis-uit, zizkeíz-uit, imékas-náuit, miógat-uit, lilóin, init, téu-yanik-ás, kauá pé-ne: úikalá ki petú Imené iní-u hé, zalauí he hitímlik-ú-yu-kúm, káa ina ha kaán-nú-kum: etké úikalá ki petú ínim ués, káa in taklái eu-ni-tetú ka-g-kunía in é-nek-tétu: ku-nú-azánu, zalauí ina kaán-nú-kum hé, úikala imím he uzé-teté-sa. Kuné Jesus-nim pé-ne: ku-te uáyat, enimkíniku (tuélka), kúus tíme-nin í-ues: Akamkínikú-na imím Miógat-úna ha a-kaán-nu, káa Ip-zuátg-ana e-tuíg-ne-niu hé ziégk-en uág tamáluit. Ka-kauá uáko úikala ta-láuyag-timt i-hínaka-in, kauá-nnag enimkíniku-m Jesus-na pa-nuhíne-na, enéka páis koóz pai-nó-tas (*left Him for a time*). Kauá-nnag Angel-em Jesus-na pa-pái-nó-sana, káa p-o-páyata-sana, káa hipt pé-ni-saná.

## 23. JOHN'S SECOND TESTIMONY TO JESUS.

John i:19-28.

**January, A. D. 30.**

Kúus John-nim zapákaik-auat-óm us tamápaik-t, ka-kauá Jews-titókan-m p-u-ímte-sana ti-talapósa-nauat-óna Jerusalem-pkínig John-nipg sepni-tés-g: Isí he ués? Kauá ipí (John) ipná-tamápaik-a, káa uétu ipné-stak-á, kúus ipná-tamápaik-a: Uétu in ués Christ. Kauá éneka pe-sépni-sana: káa isí he ués? Uét-he ués Elias? Kauá inés-na: Uétu. Uet-he ués Prophet (Egne-uát)? Kauá inás-mistakánp-a: Uétu. Kauá kunig pé-zene: Káa isí he ués: káa a-pá-sapá-zúkua-nu kun-ma-ná, ke-k-imém nuna ipe-nés-ueím-ta-ma:

maná im ime-éze (maná nas-tamtái-za-m im-kí)? Kauá ipí i-hí-na: In ués ziégk-en tiúg-nauát-óm titóka-nút-pa (itku titóka-pkínig-láikin): E-zapé-tkúk-éni-tgi Miógat-úna ískit: ka-kúus i-hi-zéne Isaias Prophet (Egneuát). Kauá ui-ueímt-in í-u-sína Pharisee-pu. Kauá éneka pe-sépni-saná uág pé-zena: káa manáma, itú-pg anás-zapákaik-sa? éte-m he ués uétu Christ, káa uétu Elias, káa uétu Prophet (Egne-uát)? Kauá John-nim inás-mistakánp-a, uág i-hí-na: In kus-ki-zím anás-zapákaik-sa, metu imém-pá hépei i-ué-ka Ipí, ka-pam-kunía etg a-síua-zig. Yug-pí í-ues ke-Ipí ínim-pa éle-kínikai i-pái-táta-sa, ke-k-Ipním ina i-kátóski-sa, etké Ipí ínim-pa annukt í-ues, ka-g-kunia illaápkat uétu in ués taz zahá nekapkúik-ai-tás. Úikala ki tamtái-n i-uí-uzé-ya Bethania-pa uétas-pa Jordan píkun nakéi-kínikai, ka-kuné John-nim inás-zapákaik-saná.

## 24. JOHN'S THIRD TESTIMONY TO JESUS.

John i:29-34.

**January, A. D. 30.**

Kuním méyui John-nim pé-n-mekúni-a Jesus-na, kimét i-uéye-m, kauá John i-hí-na: Ma! ek-ítg! Ki í-ues Akam-kínikum sheep-kakál; Ma! Ki í-ues ke-Ipním úikala-ná titó-kan-a kapsís-uit inés-ukkeí-ne-nniú. Ki í-ues yug, ka-g-kun-ki in i-zéne: Inim-pa éle-kínikai i-pái-nu nakz háma, ka-g-Kuním ina i-kátóski-sa, etké ínim-pa annúkt í-ues (káa ínim-pa annukt-kínikai i-ué-ka). Kauá in Ipné a-siúa-zaná; metu kunú-azánu in kú-ma uág pái-na zapákaik-tás-g kus-ki, etké Ki í-ues lauít zúkua-nin uízé-tas Israel-em titó-kan-m. Kauá John-nim Jesus-na pá-tamápaik-saná titóka-pg, káa i-hí-na: In a-akzá-ka Háut-nis-na Eullégeulleg-na,

ka-kauá ka-kúus kúinú-nim kínnia (Jesus-na) pé-tkaik-ú-ya akamkínikai-kín'g, káa pú-yalatíak-a (usús-pa), káa pállákai-nú-ya. Kauá in a-síua-na: metu Ke-ipním ina i-ueímte-ma zapákaik-tás-g kus-ki, Ipním ina kúus i-hí-na: ka-m-kuné-pki háma-pg e-eg-nú Háut-nis-na Eullégeulleg-na páig kaa lákaig, Yug-pi í-ues zapákaik-áuat Háut-nis-ki Eullégeulllég-ki. Kauá in lauít a-ak-zá-ka, káa lauít a-tamápaik-sá-ka titóka-pg kúus: Ki ikúinu í-ues Akamkíniku-m Miáz.

## 25. JESUS' FIRST DISCIPLES. John i:35-51.

**January, A. D. 30.**

Kauá éneka kunim méyui John i-usétu, káa kúustíte lapú inékinik-it-pamá imé-nka ú-hóga-zig: kauá John-nim pe-ég-na Jesus-na ipskálinik-it-gi, káa i-hí-na: Mah! ekítg, Ki í-ues Akamkíniku-m sheep-kakál: kauá yug-mém lapú-enim (lapíuem) pá-mizí-saná, kauá Jesus-na pe-tuík-zená. Kauá Jesus-nim inás-kelau-nó-ya, isí-met-ég i-tuík-zi-nm, kauá inés-na· itú-na etg e-péui-sig? Kauá pé-ze-na: Rabi (Hímtek-auát) mine Im téuyanik-sa? Kauá inés-na: kum-tig, káa etg pe-ég-nú. Kauá ipe-kú-ya, káa pé-zúkua-nái-saná téuyanik-ás, káa pa-llákai-nú-saná kuné lahéi-pa: páis pótumt-ipa liklí-pa (kulléuit kúus ipe-kúya). (1) Lapú-epemé nakz i-ué-ka Andrew, Simon-Peter-nim eskap (káa nakz páis i-uéka John). Kauá Andrew píep i-péui-ya, káa i-yág-na, káa i-hí-na: Uako apa-yág-na Messias-na Christ-na. Kauá inéh-ne-na píep Jesus-pg. Kauá Jesus-nim pe-ég-na káa pé-ne: im he ués Simon Jona-kakál, im uanik-ín uizé-yu Cephas, itku Peter, itku Písue. Kunim éneka méyui,

(1) lapú-pamá.

kauá Jesus Galilea-pg i-kú-tipázui-ya, kimét pa-yág-na Philip-na káa pé-ne: Tuíg-nim. Philip-nim teúyanikás e-ué-ka Bethsaida, kúustíte e-u-sína Andrew uag Peter téuyanikás. Kauá kunig Philip-nim pá-yág-na Nathanael-a káa pé-ne; Uako apa-yág-na Kunía, ka-kun-kí Moses uag Prophets ipa-tamtái-na uág ipé-tíme-na: Yug-pí í-ues Jesus Joseph-kakál Nazareth-pkínig. Kauá Nathanael-em Philip-na pé-ne: Mis taz petú í-ues Nazareth-pkínig? (usk ize, mis taz háma i-pái-nóka Nazareth-pkínig?) Kauá Philip-nim pé-ne: Kum, káa e-eg-nú hé, uág e-zúkua-nu. Jesus-nim pé-n-mekúni-a Nathanael-a, káa pé-ne: Máh! ki í-ues ikúinu Israel-pu, ka-kúnim zaya us zepkúzui-t itku misémt. Kauá Nathanael-em Jesus-na pé-ne: Mínig ina pí-suksé-m? Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a, uág pé-ne: Kam-kauá kóoz uétu Philip-nim iméme i-múzaná, kauá In imené ak-zá-ka-hé, ka-m-kauá kóoz he uá-ka-ká teulik-i-ním (*fig*) sukút-pa sakaís-pa kauá ha akzá-ka. Kauá Nathanael-em pé-ne: Rabi, (Himtek-auát), Im he ués Akamkíniku-m Miáz, Im he ués Israel-em Miógat.—Jesus-nim pé-ne: Etké In izá-ka teulik-í-nim sakais-pa ha ak-zá-ka, kunú-az-ánu im mizkúi-nek-sa: metu kátu imékas petú kóoz im he ég-nú. Kauá éneka pé-ne Jesus-nim: Ikúinu ikúinu In etg í-ze, kóoz etg epé-eg-nú akamkínikai-na tamágalp-is-ná, kooz etg epé-eg-nú Angel-a Akamkíniku-pkínig, kauá imém pé-tkeik-ú-senú Titókan-a Miáz-pa.

## 26. THE MARRIAGE IN CANA. John ii:1-11.

**End of January, A. D. 30.**

Kauá kunig metát-ipa lahéi-pa háut-nin pi-ínpi-t ani-sína Cana-pa (téuyanik-ás-pa) Galilea-pa, kauá Jesus-nim Pika kune i-ué-ka. Kauá Jesus-na ti-tuíg-nét-u-ínag-na pé-

mú-zana, (páis Andrew uág Peter, Philip uág Nathanael, James uag John) kuné-pkí inít-g, ka-kuné i-u-sína séuselístákt-kimti, káa hip-sína. Kauá hip-ít-pa a-pa-uizlém-na, uág apa-laám-na *wine,* (ziziúk-as kus temanít-kínig) ; kauá Jesus-nim Pika i-hí-na Miaz: zaya e-u-síg *wine.* Jesus-nim pé-ne: Ayat, itú inm-áin uág im-áin yug í-ues? inim lahéin kóoz uétu zaá-za (ka-g-kuné In ziziuáiz ku-teté-sa). Métu Piké-pim inés-na uí-inik-auát-óna: ka-pam-kun-ki etg Jesus-nim i-tenué-yu, kauá kúus etg pé-ki-yú. Kuné e-u-sína úilaks pisué-nim íkai titílu. Jews-titókan (1) uapákaik-as, ku-né-má pa-n-nákz i-ué-ka pá-m-metát-iki itku pa-l-lapít-iki yág-itéme-nas. Kauá Jesus-nim inés-na: a-uí-iyág-kak-mám-kítg ualim kus-ki úikala-ná ikái-na. Kauá kúus ipe-kú-ya, pa-uiyag-kakmám-ki-saná ikái-na ualím kus-ki. Kauá kuníg Jesus-nim éneka inés-na: kahú úáko e-uí-tekpi-tgi kinne ikái-pa, kaa eu-néhne-tg imém uyá-tékas-g, kauá pe-néhne-zená uí-tekpí-sna uyá-tékas-g. Kauá, ka-kauá yug uyá-tékas i-kíneui-yá (*tasted*) ualim kús uáko *wine* ani-ín, káa uétu i-zúkua-na minig i-pái-na yug *wine,* métu uí-inik-auát i-zúkua-zina, etké i-tekpi-sína, kauá ipním pé-mú-na miógat-una, káa pé-ne: kúus ui-síg nunim titókan-m tamá-luit, annúkt-kínikai taás-nig *wine* inéz-iní-tetú, káa éleg-kíni-kai lamtái inéz-iní-tetu uétu-taz *wine,* etké uáko i-t-kalék-sig; metu im néksap he kú-ya, káa taás-nig *wine* kíkaua lamtái enéz-iní-a, (lamtá-yáin taz *wine* inékinik-a he): Jesus-nim yug-pné ziziuáísna kú-na pa-ani-túi-ya Cana-pa Galilea-pa, káa kun-kí ipné-sape-ég-né-nia kapsikáps-néuit uág uapzu-k-ú-yuit, kauá Ipné pe-mizkúi-neká Ipním ti-tuíg-net-óm.

---

(1) imamá-sapá-koik-ás.

## 27. JESUS GOES TO CAPHARNAUM. John ii :12-13.

**February, A. D. 30.**

Kuníg ipe-kú-ya Capharnaum-pg Jesus, uág Ipnim Pika, uág Ipním eská-ma, uág Ipním ti-tuíg-nét: kauá kuné ipá-llákai-ná uétu mis illágane lahéin. Kauá uáko Jews-titókan i-zahá-tatá-sína Paska-ki, kauá Jesus i-kú-ya Jerusalem-pg zahá-nás-g.

## 28. JESUS EXPELS BUYERS AND SELLERS FROM THE TEMPLE. John ii :14-25.

**Passover, A. D. 30.**

Kauá Jesus-nim ináz-iyág-na Talapósa-nuas-pa itamiá-uat-óna kokuálg-na, uág sheep-na, uág kúinú-na, kauá éneka kizúi-na taklái-na-uát-óna, ke-imé itaméyak-sína. Kauá aní-a kamú-nm uéhilosk-ós, káa úikalu-na inés-hílúsk-a, káa inés-uí-suyeléht-ta, kúus-títe sheep-na uag kokúalg-na: káa kizui taklái-na-uat-óna inás-nikázask-ánnia, káa kizúi-nim inik-ás-na pá-n-ka-tamá-ziklik-a. Kauá inés-na kun-ma-ná ke-imém e-u-sína kúinu: uáyat kínnia petú-na eu-néhne-tg, kauá uétmet apá-aní-u kínnia iní-na itómiá-nuas, etké Inm Pisí-nim us inít. Kauá ti-tuignet-óm tímes-na pe-timípni-saná háut-nis-na, ke-yug i-hí-ze: Talapóso-nuas, ke-m ués inít, inim etéu-nníg ués, káa yug Inim éteu-nm Ina i-sapá-llíu-za uág i-sapalaám-za (usk Ina i-hipí-se). Kauá kunú-azanu Jews-titókan-m Jesus pe-é-zena: itú tamísemtuk-t nuna nes-sapé-ek-ze-m, etké kúus he kú-sa? Kauá Jesus-nim inas-mistakanp-a uág inés-na: Kú-pem etg apá-n-kákúp-tag kínnia Talapósa-nuas-na, kauá In taklái a-haní-tok-óka metát-ipa lahei-pa. Kauá Jews-titókan ipe-hí-na: pile-éptit enmíuit uág úilákz enmíuit ipa-zapalígnik-a, kínnia

Talapósa-nuas-na aní-tas, káa Im a-haní-tok-óka metát-ipa lahéi-pa? Métu Jesus-nim pé-ne Talapósa-nuas-ná Ipním-pá zillakát-pa (uétu mis iní-na Talapósa-nuas-na). Kanú-azánu ka-kauá i-utelléht-ta tinug-nís-kínig inékinik-ít-pim pe-timípne-éi-saná Jesus-na ziégk-en, káa ipé-miz-kúi-nek-a háut-nin Times, kauá Jesus-na pé-miz-kúi-nek-ái-saná ziégk-en. Kauá kuné Jerusalem-pa, ki-kaua zahá-pa Paska, illágani-uam Jesus-na pé-miz-kúi-nek-saná, etké Ipné ziziu, áiz kut pé-eg-néi-sana. Métu Jesus-nim uétu inés-tuke-lúk-a, etké Ipním ines-zúkua-na úikala-ná titókan-a, inég záya tamápaik-auát etké Ipi i-zúkua-za ka-kalá i-híta-sa titókan-m timné-pa.

## 29. JESUS AND NICODEMUS. John iii:1-21.

**Passover, A. D. 30.**

Nakz kuné i-ué-ka háma Pharisee-pu, uánik-in Nico-demus, Miógat. Yug-pinim Jesus-na pa-pái-nó-ya zikét-pa, káa pé-ne: Rabi (Hímtek-auát), nun uáko zúkua-zig, Im he kú-ma Akamkíniku-pkínig nuna Hímtek-auát (nuna him-ték-tés-g), etké uétu isí í-ues kú-tas, kam-kúus Im kú-tetú zizuáis-níg, zalauí Akamkíniku uétu ipním-pa i-uzé-yoka; (Im-zuátg ziziuáiz he kú-tetú, etké Imím-pá Akamkíniku í-ues). Jesus-nim pa-mistakanp-a uág pé-ne: Ikúinu, ikúinu. In he í-ze zalauí titókan uétu éneka miápkaáuit i-uzé-yu, káa uétu minmaí Akamkínikú-na pé-eg-né-niu miógat-úit. Nico-demus-nim pé-ne: Manáma titókan miápkaáuit i-uzé-yu ka-kauá uáko i-keiun-ísa? mis éneka piké-nim illút-pg a-ház-óka, káa miápkaáuit éneka i-uzé-yóka? Jesus-nim pa-mis-takanp-a uág pé-ne: Ikúinu, ikúinu In he í-ze, zalauí titókan uétu éneka miápkaáuit i-uzé-yu kus-ki uág Eullégeulég-ki,

kauá uétu minmaí Akamkínikú-na pá-ház-ó-niu miógat-úit. Ke-yug miápkaáuit í-ues zillakát-kínig, yug i-ués zillákt, kauá ke-yug miápkaáuit í-ues Eulléa-eulléa-pkínig, yug í-ues eulléa-eulléa (uakkeísuit). Uétmet ziziuái-nu etké In he í-zá-ka, he ués éneka miápkaáuit uzé-tas. Háttia a-háttia-tatú ka-kuné-pkí ipí i-n-nek-tétu, káa im a mizí-ái-tatú háttia-na uleilék-t (1), métu uétu he zúkua-za, ku minig i-kú-ma, itku ku mipg i-kú-sa: kúus-tiíte í-ues ke-ipí miáp-kaúuit i-uzé-sa Eulléa-eulléa-pkínig. Kauá Nicodemus-nim pé-ne: manáma úikala yug petú kúus i-uzé-yu. Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a uág pé-ne: Métu he ués himtek-auát Israel-a tilókan-a, kauá uétu he e-zúkua-za kínnia petú-na? Ikúinu, ikúinu, In he í-ze, Nun (Trinity) ziéak-zig ka-g-kalá lauít zúkua-zig, káa tamápaik-síg ka-g kalá lauít ek-zíg, kauá etg uetu Nuna nes-miz-kúi-nek-sínm. Ka-mág-kalá-kí uétas-pama-ki In he tenué-sa, kauá uétu Ina he miz-kúi-nek-sá-m, kauá minmaí he miz-kúi-nek-ú-kum, ka-mag-kauá ha tanuá-tag (he tenué-yu) petú-ki akamkínikai-pamá-kí? Uétu isí titókan akamkínikai-g i-uihne-na, métu naks-inig, ke-Ipí i-kú-ma akamkínikai-kínig, Titókan-m Miáz ke-Ipí akamkínikai i-ué-ki. Ka-kúus Moses-nim pa-nakása-saná uágpús-na titóka-nút-pa, kúus-tite Titokan-m Miáz inakás-ín (inakása-yín) i-uzé-yu, uétu mis uétu: kauá kun-kí ka-kunim Ipné pe-miz-kúi-nek-ú, yug-pí uétu i-paléi-nu, métu uákas i-uzé-yu kunku-yáin.

Etké Akamkíniku-m kúus imékas-nig úikala-na tilókan-a inés-etéui-yá, ka-kúus-kí éteuit-kí inéz-ini-a Ipním-níg naks-inig Miáz: kauá kunú-azánu ka-kunim Ipné pe-mizkúi-nek-u, yug-pí uétu i-paléi-nu, métu uákas i-uzé-yu kunku-

(1) uléle-sa itku a-háttia-na-za-zá.

yáin. Etké Akamkíniku i-ueimte-ma Miáz kinnénpg uétas-g, titókan-a uétu mis tamalui-yú-tas, métu uákas anítas. Kunú-azánu ka-kuním Ipné (Miáz-pa) pe-miz-kúinek-ú, yug-pí uétu í-ues tamálai-yún (tamáluiyú-in), métu ka-kuním uétu pe-miz-kúinek-ú, yug-pí uako í-ues tamáluiyú-in etké uétu pe-miz-kúi-nek-á Akamkínikú-na naks-ininá Miáz-pa. Kauá ki í-ues uekítik-t uág tamálui-yú-t: etké illakáuit i-kú-ma kinné-pg uétas-g, uág i-pái-nima uétas-pa, métu titó-kan-m uétu mis illakáui-na pe-hétéui-yá, métu zikét-ís-na, etké imém kut e-u-sína kapsís. Etké ke-ipíkapsís i-kú-tetú, yug-piním pé-zímki-tetú illakáui-na, káa uétu illakáuit-pa i-pái-tatú, káina ipné kut pa-zúkua-náisanág, uág pa-tanáni-sanág. Métu ke-ipí ikúinu tukúg i-kútetú, yug-pí i-pái-tatú illakáuit-pa, kúus-kí ipním kut zúkuanin uzé-tas, etke Akamkíniku-uazét yug kut ipí a-haní-a.

## 30. JESUS DWELLS IN JUDEA. John iii:22-36.

**Spring and Summer, A. D. 30.**

Ka-kauá kúus uáko i-ku-séne Jesus, uág i-hínaka-ya, kauá ti-tuignet-ú-ínag (Peter, Andrew, John, Nathanael, Philip) ipe-kú-ya Judea-pg uetas-g, káa kuné ipe-téuyanik-a, káa titókan-a pa-zapákaik-saná. Kauá John-nim (zapákaikauát-om) inás-zapákaik-a titókan-a kúus-títe, (metu) Ennon-pa Salim-láikin, ka-kuné i-ué-ka illágane kus, kuné-pki (1) pa-pái-nó-sana, káa inás-zapákaik-a. Etké John kóoz uétu (uálétp-in) séktis-pa inik-ín i-ué-ka. Kauá-nnag Johnnim-pamá ku mázua ti-tuígnét uág Jews-titókan pi-talauakzína zapákaik-ít-ki (ku isí-nim us kátu taz zapákaik-t, Johnnim, itku ku Jesus-nim). Kunú-azánu John-na pa-pái-nó-

(1) pa-pai-nó-ik-saná.

sana, káa pé-zena: Rabi (Hímtekauát), ke-Ipí imím-pá i-ué-ka Jordan nakéi-kínikai, káa yug-Piné im a-tamápaik-a (uág a-sapá-zúkua-ná-nnia kut titóka-pg), yug-Pí uáko Ipí nka i-zapákaik-sa, káa úikala-nm titókan-m Ipné pa-pái-nó-sig. Kauá John-nim inés-na: uétu isí petú inpú-kíniu, za-lauí uétu akamkínikai-kínig ipné pá-ni-sanág (pe-éni-ú). Imem-níg etg lauít zúkua-náisínm ziégk-en, ka-g-kauá in i-zéne: uétu in ués Christ, métu Ipním (Christ-nim) annukt-kínikai in ués ueímt-in. Ku tégat iuépne aní-tag, káa i-ua-tág uáko iuépn-in, kauá ipním láutuá i-llói-nag láutua-uazét: kúus-títe in lilói-tamáu-za ki-kauá (Jesus-uazét). Ipí í-ues piím-nas káa in taklái ués uízilém-nas. Ke-Ipí i-pái-za akamkínikai-kínig, Yug-Pí i-ués úikala-pa uyá-tékas (tusti-níg laám-kínig ákam), káa taklái ke-ipí í-ues uétas-kínig, kalú í-ues uétas-pamá, káa uétas-kí inés-tenué-tetú. Ke-Ipí akamkínikai-kínig i-páiza, Yug-Pí í-ues úikala-pá uyá-tékas: káa ka-kala-ná Ipním pe-ég-na uág pá-mizí-a kalá-kí inés-tenué-tetú, zauín uétu isí-nim Ipné pé-miz-kúi-nek-tetú. Kauá ka-kunim Ipné (Jesus-na) pé-miz-kúi-nek-á, yug-pinim uáko lauít inés-sapá-zúkua- na (titókan-a) ikúi-tim-sa Akamkíniku, (etké ikúi-timeúh í-ues Akamkíniku). Ka-Kunia Akamkíniku-m p-ú-ímte-ya, Yug-Piním Akamkí-niku-m-ki ziégk-ki i-ziégk-tetú. Pisít-pim pe-héteui-sá Miáz-na, kauá pe-éni-a úikalá petú Miáz (1) ipsús-g. Kauá ka-kuním Miáz-pa pé-miz-kúi-nek-sa, yug-pí uákas i-uzé-yu kúnku-yáin, kauá taklái ka-kuním uétu Miáz-pa pe-miz-kúi-nek-sa, yug-pí uétu uákas i-uzé-yu, métu Akamkíniku-m geíze-nút ipním-pa kunku e-uzé-yu, (etké kunía Akamkí-niku-m kunku pé-geízem-nú-yu).

---

(1) káa pe-éni-a úikalá petú Miás-na ipsús-g.

## 31. JOHN IS IMPRISONED BY HEROD.

John iv:1-3; Luke iii:19-20; Mark i:14; Matth. iv:12.

**December, A. D. 30.**

Ka-kauá Jesus-nim inás-mizí-a, uáko Pharisee-pu kúus pi-tamtái-zig, éte John-nim kátu mílaz-ua us, káa Jesus-nim katu illágane us ti-tuígnét, káa inas-zapákaik-tatú, inég Jesus uétu mis Ipi-nníg i-zapákaik-a, métu inékinik-it-pím pázapákaik-saná titókan-a, káa éneka inás-mizí-a Jesus-nim, uáko í-ues John sektis-pa inik-ín: kauá-nnag Judea-pkínig Jesus i-kú-ya Galilea-pg. Etké Herod-na (miógat-úna) tetrarch-ana pá-tanán-n-iá John-nim, Herod-nim etké eskáp-na (Philip-na) pe-enp-é-nia (1) iuépne Herodias, kauá éneka etké illágane kapsís i-kú-ya Herod, káa kun-kí pá-tanán-n-iá John-nim, (kunú-azánu igeízem-na Herod) kauá i-hísak-á ki nakz kátu imékas kapsís-uit, káa John-na p-ú-létpe-ya uág séktis-pa pé-inik-á.

## 32. JESUS PASSES THROUGH SAMARIA—THE SAMARITAN WOMAN. John iv:4-42.

**December, A. D. 30.**

Jesus (uáko i-uíhne-na Galilea-pg, kauá) i-ué-ka Samaria-na uétas-na kókáu-nas (2) kauá i-pái-niki-ká nakz-pa Samaria-nim téuyani-kás-pá, ka-kuním e-ué-ka uaníkt Sickar; kunú katát i-ué-ka kuzkuz uétas, ka-yug i-inía Jacob miáz Joseph (itku ka-yug pe-énia Jacob-nim miás-

(1) etké Herod éskap inpénia iuépne.

(2) uánna-káu-nas.

na Joseph-na). Kuné i-uéka Jacob-nim imít pilín pápa. Jesus uáko i-hillá-tui-ya uíine-ní-ki, káa i-uagsilík-a papá-laikín. Pais uáko pe-ppég-pa alágp, kauá i-pái-na nakz Samaria-pu áyat tekpí-tas (kus i-tékpi-té-zaná). Kauá Jesus-nim pé-ne: kus iním, (ke-k-iné-kús): uáko etké inékiníkt hipít-gi ipá-tamiá-ta-ná téuyanik-ás-g. Kauá Samaria-pu-m áyat-um Jesus-na pé-ne: manáma pi-néh-mú-za-m kus? métu Im he ués Jews-pu, káa in taklái ués Samaria-pu. Etké Jews-pu uág Samaria-pu uétu pi-imiú-zig. Kauá Jesus-nim pe-ne: Ku-m im a-zúkua-nai-tág Akamkíniků-na iyéun (ínit), ku-m im a-sukí-tag kunía ka-m kuním imené inéh-mú-za ipné-kú-tas (kus), páis im Ipné au-náh-mú-nag ipné-kú-tas kus, káa Ipním imené iní-tag uákaís-áin (uákas) kus. Kauá ayat-um pé-ne: Miógat, zaya he ués íkai tekpí-tas, káa pápa í-ues imít uáyat, káa mínig uág he ués kus inp-és uakaís-áin? Mis he ués kátu imékas Jacob-kínig, ke-g usíg Pist? (Mis he ués kátu imékas nunim Pisítkínig Jacob-kínig?), ke-ipním nuna iní-a ki pápa, káa kínig ipí ipné-kú-ya, káa ipním ma-máyaz, sikem, kokuálg uág sheep úikala kínig imemé-kú-ya. Jesus-nim pa-mistakánpa uág pé-ne: Ke-ipí kín-ki kus-ki ipné-kú-yu, yug-pí éneka i-kayáu-nú: métu ke-ipí ipné-kú-yu kus, ke-g yug In au-nítag, yug-pí uétu máua éneka i-kayáu-nu kúnku-yáin: métu ka-g-kunía In au-ní-tag kus, yug-pinim e-uzé-yu ipním-pá ka-kúus pápa, ka-kuníg a-háttu kus uákaís-áin kunku-yáin. Kauá áyat-um pé-ne: Miógat, kahú iním yug taz kus, ka-g kun-kí uétu éneka kayáu-nu, káa uétu éneka kinné-pg takpi-tók-tanú-kum, uétu máua tekp-éik-u. Jesus-nim pé-ne: Kúih, háma inpi-té, káa uí-lapúa etg pa-pái-nu, (e-mú-ta-nu ke-m ués háma, káa etg pa-pái-nu). Ayat-um pa-mistakánp-a, káa i-hí-na: zaya ínim ués háma. Kauá Jesus-nim pé-ne: tukúg he i-ze, zaya ués hama, etké

imím he ué-ka págat háma-ma (1) kauá ke-m yug ués kikauá, uétu imím-níg ués háma. Yug tukúg ikúinu he i-záka. Kauá áyat-um pé-ne: Miógat, uáko in lauít zúkua-zá, he ués Prophet (Egneuát): núnim titílu i-talapósa-na-nigna kínne megsám-pa, káa etg taklái i-té-nig, Jerusalem-pa talapósa-nas u-síg. Kauá Jesus-nim pé-ne: áyat, miz-kúi-nekím, kóoz i-zahá-tatá-sa lahéin, ka-kuné uétu kínne megsámpa, káa uétu Jerusalem-pá Akamkínikú-na Pisína apa-talapósa-nu. Etg a-talapósa-zig kamám-kunía uétu e-zúkuazig, káa taklái nun a-talapósazig ká-g-kunía e-zúkua-zig, etké Jews-pu-pkínig í-ues uákas-náuit. Métu láhéin i-pái-za kíkaua, ka-kuné ikúinu ti-talapósa-nis-nim Akamkínikú-na Pisí-na pa-talapósa-zanu timné-ki uág ikúi-néuit-ki: etké Pisí-nim kúus-ma-ná inás-saik-zá ti-talapósa-nis-ná. Akamkíniku í-ues eulég-eulég (uakkéis-uit), kunú-azánu keimém Ipné pa-talapósa-zig uakkeís-uít-ki (timné-ki) uág ikúin-néuit-kí talapósa-nas i-u-síg. Kauá áyat-um pé-ne: in zúkua-za Messias, Christ, uáko i-pái-tatá-sa, kun-kí kakauá Ipí i-pái-nu núna kie i-hímték-u úikala petú. Kauá Jesus-nim pé-ne In ués (Christ), ke-meg-In imené tenuésa he. Kauá kuné-ittíte ipá-pái-na ti-tuignét, káa i-ziuáiziná, etké Jesus áyat-u-nín pi-ten-ue-sína; métu uétu isí i-hína: itú-ki e-sépni-sa. Kauá áyat-um pa-nuíne-na ikái-na, káa i-kú-ya inít-keg téuyanik-ás-g, káa inés-na titókan-a: Kú-mtig úikalu, háma-na e-ek-té-mtig, ka-g-kuním ina i-hína úikala, ka-g-kalá in kú-ya. Ku uet Ipí í-ues Christ? Kauá titókan ipa-hátt-a téuyanik-ás-pkínig, káa Jesus-na peki-yú-saná. Métu ka-kauá kóoz imé uétu i-pái-ta-ziná, kauá ti-tuígnet-óm pe-mú-zaná Jesus-na, káa ipe-hí-na: Rabbi

(1) háma-má=successively; a-háma=simultaneously.

(Hímtek-auát) hipg. Métu Jesus-nim inés-na: Inim ués hipt hip-és, ka-mám-yug etg uétu zúkua-zig. Kunú-azánu ti-tuígnet pí-sepni-á Ku páis isí-nim eté pa-nag-paik-ó-ya hipt? Metu Jesus-nim inés-na: Inim hipt ués kúus kú-tas ka-g-kúus Ina Ueímte-uát-óm i-nek-ú-sa: kúus-kí In a-hí-naka-yá-nniú laám Ipné galéle-in. Mis uétu etg i-té-nig, kóoz pílept ísemtuks, kauá pek-és-nim tuúp-ín a-zahá-nu? Métu In etg i-ze: Kahú sitalása-tg uág ek-ítg ka-kásili uétas, uáko í-ues úikasilíg gáigái peks tuúpí-nas. Kauá ke-ipí i-tuúpí-za, yug-pním tamétkut us, káa i-zapaámki-sa petú uakaís-áin kunkú-yáin (éis-nuéspa). Kun-kí ke-ipí i-temá-nikí-sa, uág ke-ipí i-tuúpí-za ipa-llói-nag úi-lapúa. Kúus-kí ikúinu í-ues nakz ki ziégk-en: Nakz i-temánikí-za, káa tak-lái neksap nakz i-tuúpí-za. Etg In ueímte-ya tuúpí-nas ka-mam-yug uétu etg pe-temaník-a (uetu pa-zapalígnik-á): ni-néksap ipa-zapalígnik-a, káa etg pa-haz-ái-saná kun-ma-ná zapalígnik-t. Kuníg téuyanik-ás-pkínig illaganí-nim Sa-maria-pu-m Jesus-na pé-miz-kúi-nek-saná áyat-um-kí ziégk-ki uág tamápaik-it-kí, etké áyat i-hí-na: Yug Jesus-nim ina i-hí-na ka-g-kalá in ku-sé-ne. Kunú-azánu ka-kauá Sa-maria-pu-m Jesus-na pa-pái-nósaná, kauá Ipné pé-néh-nú-zaná, neznís nuna he nas-lákai-nú-tamg. Kauá lapít-zikiú inás-lakai-nú-ya: kauá kátu illáganí-uam Ipné pé-miz-kúi-nek-saná Ipním-níg-ki ziégk-ki: kauá áyat-una pé-eze-né: uáko miz-kúi-nek-síg uétu mis imím-kí ziégk-ki, metu etké nun-níg lauít Ipné a-mizi-síka: káa uáko zúkua-zig: Ki í-ues ikúinu úikala-na titókan-a Uákas-Ani-euát.

## 33. JESUS' FIRST JOURNEY THROUGH GALILEE —THE SON OF THE RULER.

John iv:43-54; Luke iv:14; Mark i:14-15; Matth. iv:12-17.

**January, A. D. 31.**

Kuníg lapít-zikiú-pa, kauá Jesus i-uskéi-na, káa i-kú-ya Galilea-pg. Etké Jesus Ipi-nníg i-tamápaik-a uág i-hí-na: Uetu isí Prophet (Egneuát) kaán-nin í-ues ipním-pá uétas-pa. Ka-kauá i-páini-kiká Galilea-pa, kauá Galilea-pu-m Ipné (Jesus-na) pá-llói-zaná, etké imém-ka pé-eg-néi-sina úikala ziziuáiz kut Jerusalem-pa zahá-pa, (etké imé-nka kuné-pkí ipe-kú-kika, káa kuníg ipa-ziklí-tok-a). Kauá Jesus, Eullégeulleg-nim kapsikápsinéuit-ki, i-ziklí-tok-a Galilea-pg, kauá Ipním úáník-t ka-kásili kuné uétas-pa zúkua-nin e-uzé-ya titókan-m-ki tamtái-ki. Kuníg Jesus i-tamtái-túi-ya Akamkíniku-m-ki Miógat-úit-kí, kauá hímtá-g-kaná Synagogue-pa (pi-uí-ámki-nuás-pa), (1) káa in-kána: Uáko i-zahá-za lahéin, ka-n-kauá Akamkíniku-m Miógat-úi-nim kie i-kákámni-sa; kahú imamá-tanání-tg, káa e-miz-kúi-nek-itg Taás-na-Ui-tamtái-na (2) (Gospel). Kauá uikalu-nm Ipné p-ó-táski-sana. Kauá éneka i-pái-tok-a Jesus Cana-pa Galilea-pa, ka-kuné kus-kínig *wine* aní-a (kuné etké pa-t-kalái-na ualím kus-na *wine*-ki). Kauá nakz i-ué-ka miógat, ka-kuním a-kómái-zaná miáz Capharnaum-pa téuyanik-ás-pa. Yug-piním miógat-um, ka-kauá inás-mizí-sáná tamtái-pg, uáko i-kúma Jesus Judea-pkínig Galilea-pg, kauá Jesus-na pe-ki-yú-ya, káa pé-néh-mú-na: Ku-m ínim-pg inít-g, uakas ína miáz ani-ái-tamg (3), uáko i-tinuk-láikin. Ki-

(1) pí-u-yámki-nuás-pa.

(2) Ti-taás-na-Tamtái-na; (3) aniái-tam.

met Jesus-nim pé-ne: Zalauí uétu etg epé-eg-nu ziziuáís-na, kauá uétu etg pé-miz-kúi-nek-ú. Kauá miógat-um Jesus-na pé-ne: Inim Miógat, ku-m ámtiz káina-m ínim miás-nim he i-tinúg-nápiikú. Jesus-nim pé-ne: Kú-te-kú, imím miáz uáko uákas i-uízes. Kauá kuním háma-nm pe-miz-kuí-nek-ái-saná ziégk-en, ka-kun-kí Jesus-nim pe-tenué-ya, kauá i-kú-ya. Ka-kauá uáko i-ué-ka iskít-pa, kuné pe-uéukúni-saná ipním zi-zapalígnik-auát-óm, káa pa-tamtái-zaná uág pé-zené: Imím miáz uáko í-ues uákas. Kauá ipním inés-sépni-saná: Miualá uákas i-uzé-ya? Kauá pa-mistakanpi-saná: Uattíski úinépt-ipá liklí-pa iléyak-nim (komáin-m) pa-nuíne-na im-miás-na (kauá uákas i-uzé-ya). Kúus-kí i-zú-kua-na pist, ká-kiualá Jesus i-hí-na: Imím miáz uáko uákas i-uízes, káa kiualá-ttíte éte uákas e-uzé-ya miáz. Kuníg i-mizkúi-nek-a ipí-nníg, káa úikalu inít-pa ipe-miz-kúi-nek-a, ma-máyaz-ínag (ma-miaz-ínag). Kin-ki uáko lap-éhemg Jesus zizuáiz kut aní-a, ka-kauá i-ziklí-tok-a Judea-pkínig Galilea-pg.

## 34. JESUS IS EXPELLED FROM THE SYNAGOGUE OF NAZARETH. Luke iv:16-30.

**January, A. D. 31.**

Kuníg kauá pái-nníg i-ku-séne Jesus Nazareth-g, ka-kuné i-piím-na, káa a-há-za Synagogue-pg (pi-uy-ámki-nuás-pg) alágpáuit-pa, ka-kúus kunku i-kó-kaná, kauá kuné i-usékaik-a itéme-nas (háut-nis-na tímes-na). Kauá Ipné pé-ni-saná Isaias-nim tímes. Kauá i-tamágalpá, ka-kuné kúus í-ues tímenin: Akamkíniku-m Eullégeulég í-ues inim-pa, kúus-kí ína i-síui-yá tamtái-nas iyéuís-na titókan-a Taáz-ki-Tamtái-ki: ina i-ueímte-ma uákas-aní-tas ke-imé timné-

ki imamá-taná-ni-síg, káa tamtái-nas uí-ualétp-ís-na tomítok-it-kí uág niképkúik-it-kí uág ué-péukkei-ki, káa tamtái-nas e-hillaáttamé-na sayógot-ki, káa uákas-aní-tas uág ué-péukkei-nas ki-kúp-nis-ná, káa tamtái-nas úikalu-na Akamkíniku-pamá-kí háut-nis-kí enmíuit-kí uág tamétku-nim-ki lahéi-ki. Ka-kauá times-na pé-zepeikép-sená, uág pá-iní-tok-a keíze-g-neuát-óna káa i-uagsilík-a, kauá-nnag úikalu-nm kuné (inít-pa) Synagogue-pa pe-siléukeí-tue-ziná uág p-u-lék-ziná. Kauá inés-tenué-túi-yá (kúus): Ki takz i-zahá-za yug-pí tímes usk imém-pa maziú-pa (uág silú-pa). Kauá úikalu-nm Ipné pa-tamápaik-sana (1), kauá pa-ziuái-nái-saná taás-níg ziégk-en, ke-yug Ipním peuís-pkínig usk ziziúkas e-uéle-na: kauá ipé-hí-na: Mis uetu ki us Jeseph-nim miáz? Kauá Jesus-nim inés-na: Kúus éte sapézet-ki etg Ina pé-nú-kum: Saikipta-uát im-níg uákas im-ánih: ka-mag-kalá imené pá-mizi-án-nia titilu kut Capharnaum-pa, kalá-ttíte kahú aníh kinne Imím-níg-pa uétas-pa. Kauá kunig éneka i-hí-na: Ikúinu etg In i-ze: Uétu isí Prophet (Egneuát) í-ues inp-ín uág sapá-llói-nin ipním-pa uétas-pa. Ikúinu etg In i-ze: Illágane i-u-sína a-háuit Israel-pa uétas-pa, ka-kauá Elias uákas i-ué-ka kínne uétas-pa, ka-kauá metát enmíuit uág úiláks isemtuks uétu máua i-uéke-ya, (kunku i-taáui-ya) káa akamkínikai usk zúya-kilik-ín i-uzé-ya, káa titókan imékas ipe-yág-na úikasilig: kauá-nnág Elias Akamkíniku-m ueímt-in i-uzé-ya, uétu mis isí-nim-pg kuné-má-pki nákz-ipg áuít-pg, métu neksép-g áuít-pg, ke-ipí i-ué-kika Serapta-pa Sidon-pa uétas-pa: kauá éneka illágane i-u-sína si-sáha-ín Israel-pa uétas-pa, ka-kauá uákas i-ué-ka Eliseus, kauá uétu isí kuné-má nakz

(1) ítku pa-kaán-zana.

uákas i-uzé-ya, metu Naáman Syria-pu (neksap titókan, yug-pí uákas i-uzé-ya). Ka-kauá i-mizí-síná kune-pkí ziégk-epg úikalú, ka-kalú i-u-sína (inít-pa) Synagogue-pa, ipa-geízem-tamáu-na: kauá ipe-hógalákaik-á, káa pé-suyalét-zena téuyanik-ás-pkínig, káa pe-néh-ne-zaná tilél-g áuti-kám-pg tuléne-nas kunig ettí-kag, káa uápziáu-nas, imém téuyanik-ás etké e-u-sína tust megsám-pa. Metu Ipí imém hépei (1) át-tit-pá ináz-at-káu-nikiká, uág inás-uáu-na-káu-na, káa i-uíhne-na.

## 35. JESUS RESIDES IN CAPHARNAUM.

Luke iv:31; Matth. iv:13-16.

**January, A. D. 31.**

Kauá kúus-kí Jesus-nim pa-nuíhne-na téuyanik-ás-na Nazareth-na, káa i-pái-na Capharnaum-pa, káa kuné i-téu-yanik-á: Capharnaum í-ues téuyanik-ás Galilea-pa uétas-pa iuétém-láikin, allái pe-kkeéu lapít-inm uétas-nim Zabulon-im uág Nephtali-nm (pe-hépei yug lapít-inm uétas-nim). Kauá kuné inás-himtág-kaná pá-alapáuit-pa: kauá kúus-kí a-zahá-zana Isaias-nim Prophet-nim (Egneuát-óm) ziégk-en, ka-kauá annúkt-pg uakkeípa i-hína: Zabulon-im uétas-pu, uág Nephtali-nm uétas-pu, uág i-uetém-pg iskit izapákaikin (road) uétas-pu, uág Jordan-im-pu nakéi titókan, uág Gali-lea-pu ti-talapósanái, yug-mám úikalu-nm, ke-imé i-tamé-yak-sína zikét-ís-pa, yug-mám pe-ék-zená imékaís-na illa-káui-na; kauá ke-imé i-taméyak-sína tinukí-nm sakaís-pa (tinúg-nués-nim sakaís-pa) kun-ma-ná inés-tileét-t-ú-ya, uág inaz-illakáui-yó-ya imékaís-nim illakáui-nim.

---

(1) hépei-kínig.

## 36. JESUS TEACHES FROM THE BARK OF PETER. Luke v:1-3; Matth. iv:18.

**January or February, A. D. 31.**

(Nakz-ipa lahéi-pa) ka-kauá Jesus i-kiéik-sana Galilea-nm iuetám-laikín allái, kauá-nnag Ipné illágani-nm titó-kan-m pa-pái-nó-sana, uág pa-ámgi-nó-sana, uág pá-tia-kálki-sana, mizi-ái-tás-g Akamkínikú-na ziégk-en; kauá Jesus ipn-ú-talká, uág i-uselík-a, uag i-usétu Genesareth-nim iuetám-laikín, kauá pe-ég-na lapít-ina liés-na allái, kayáuís-pa, iuetám-laikín, metu ti-takiá-uat (ti-tékelpe-uat) liés-pkínig uáko ipa-hátkeí-ya, káa kun-m-éleg tekés-na pá-zapá-kaiksaná (p-o-páik-saná). Kauá Jesus i-uéze-ya nakz-ipg liés-g, ke-yug e-ué-ka Simon (Peter-nim), kauá Peter-na pé-ne: Kahú! imé-zuléui-g lagpá-kag (thrust from land). Kauá uágsilík-ei inés-himték-sana titókan-a liés-pkínig (Jesus).

## 37. MIRACULOUS DRAUGHT OF FISH. Luke v:4-11; Mark i:16-20; Matth. iv:18-22.

**January or February, A. D. 31.**

Ka-kauá uáko tamtái-nakat-pá, káa i-ua-sáuk-saná, kauá Jesus-nim pé-ne Simon-a (Peter-na): Kahu! úikinig kátu lagpá-kag imé-zuléui-g, kátu uáyat kupg, kauá kuné taz etg takés-na epé-tulú-yu, zuyém-na táka-inp-és. Kauá Simon-im pa-mistakánp-a uág pé-ne: Hímtek-auát (Miógat), úiluílp takz zikét-pa inég nun take-síka, kauá uétu nakz a-takeílpi-síka (epe-takelíp-e), metu (zauín) Imím-kí ziégk-ki in takeí-yu (takeí-yu): kauá ipe-tulú-ya takés, káa ipé-

takei-ya: kauá-nnag pé-takeílpi-siná illágani-na zuyém na, kauá takés uítaz inas-tamíg-k-tátk-án-nia zuyém-nim (break). Kauá pe-sapúpkeík-saná nakz-ipg liés-pg: kúm-tig, nas-uápayata-tá-m-tig; kauá yug-mé ipa-pái-na, káa p-o-páyata-saná, kauá pé-ita-saná zuyém-na kakmám (1) úi-laptí-pa liés-pa, káa uítaz úilaptí-g liés ape-yéilék-a (*sink*) (uítaz i-temígileilék-a). Ka-kauá Simon Peter-nim yug (ziziuáís-na takeílpit-na) pe-ék-zené, kauá Jesus-na egué-pa pé-hítimlik-ú-ya, káa pé-ne: Miógat, ínim-pkínig kátu uáyat kúih, etké in ués kapsís-uit-ín titókan. Etké i-ziuái-tamáu-na Peter, káa úikala, ka-kalú Peter-ínag i-u-sína, kúus-títe ipá-ziuái-tamau-na kun-kí illágani-ki tekeilpít-ki; kúus-títe Peter-nim láutua-ma (uya-tuéáme) Zebede-n-kakal, James uág John. Kauá Jesus-nim Peter-na pé-ne: Uétmet zikáu-nu, kínig (tákz-apkínig) titókan-a enéz-inpú. Kuné i-u-sína Peter uag Andrew ipním éskap, kauá Jesus-nim inés-na: Ina tuíg-nim-tgi, káa etg sapé-uze-yu titókan-a takeilp-euát (titókan-a etg enpi-sínu). Kuné- ittíte pa-n-kitátka-saná liés-na (uétas-g ipá-nagpaík-a líes), káa úikalaná petú-na pa-nuíhne-zana, káa Jesus-na pe-tuík-zena.

Kunig Jesus kimtem ipskekéik-a, káa inés-ég-ná lapú-ana eská-ma-ná James-na uág John-na Zebede-n-kakal-á, kí-mét lies-pa i-láulímki-sína takés písit-ín Zebede-ín, kauá lalamát inés-múna (Jesus-nim). Kímet kuné-ittíte yug-mé lapú ipá-nuíhne-ná takés uág pist zi-zapalígnik-auát-ó-ínag liés-pa, kauá Jesus-na pe-tuík-zena.

---

(1) pa-k-kakmám.

## 38. EXORCISM OF A DEMONIAC.

Luke iv:31-37; Mark i:21-28.

**January or February, A. D. 31.**

Kauá (ipe-kú-ya, káa) ipa-háza Capharnaum-pg: káa kuné alagpáuit-pa (alagpáuit-ás-g) Jesus a-háza (pi-ámki-nuas-g) (1) Synagogue-pg, káa inés-himték-a. Kauá i-ziuái-ziná Ipním-ki uapzu-kú-yuít-ki, etké Ipním ziégk-en e-ué-ka kapsikáps-néuit-kí (miógat-úit-ki). Etké inés-himték-a ka-kúus Miógat-himtek-auát, uétu mis ka-kúus Scribes. Kauá kuné Synagogue-pa i-ué-ka nakz háma, ka-kuním pe-népte-ná sipgsípg-na enimkínikú-na, káa yug-pí kapís i-tiúg-na, káa i-hí-na: uétmet lammátiz nes-ki-yúyú-kum, itú-na-eg nun u-sig Imím-pkí (quid-nobis et Tibi) Jesus Nazareth-pu? Itúpg he pái-za? nuna páis sape-étgau-nás, uág sapá-laám-nas? Sukí-sa he, Im ués Akam-kíniku-m Háut-nin. Kauá Jesus-nim pá-tanáni-yá, káa pá-taátk-a uág i-hí-na: Sáun! káa kunía háma-na a-nuíhneh. Kauá sipgsípg-nim enimkíniku-m háma-na·pé-sape-étgau-na, pá-hatt-ápik-a, káa pa-nuíhne-ná, kauá kapis i-tiúktamáu-na, metu háma-na hépei inít-pa pe-tkúita-ya (*threw*) métu uétu komáiz pe-kú-ya (pé-ki-yá Matth:). Kauá úikalú ipá-zikáu-na uág ipá-ziuái-na káa pi-sépni-siná uág pi-i-zi-na: itú ki í-ues? itú í-ues ki kimtii tamtái-n? Etké yugpi Háma inépte Miógat-úit uág Kapsikáps-néuit, ka-kun-ki inás-tamálui-sa (2) sipgsípg-na enimkínikú-na, kauá imém Ipné pa-mizi-síg, káa zillak-ána pá-attaá-pik-síg. Kauá Ipním uanikt ka-kásili Galilea-pa uétas-pa zúkua-nin e-uzé-ya.

(1) pi-uy-ámki-nuás-g.

(2) inás-tamálui-ái-sa.

## 39. JESUS HEALS SIMON'S MOTHERINLAW.

Luke iv:38, 39, Mark i:29, 31. Matt. viii:14, 15.

**January or February, A. D. 31.**

Kauá kunig Jesus lamlamát i-usékaik-á, uág a-háttta Synagogue-pkínig, kauá ináz-az-ó-ya Simon-a uág Andrew-na inít-pa, káa James uág John imém-ka ipá-háza. Kauá kuné Simon-m zuáko i-tamalik-a, etké i-kómái-na imékaís-ki iléyek-ét-ki. Kauá lamlamát pe-néh-mú-zaná Jesus-na komái-nis-uazét áyat-uazét. Kauá Jesus-nim pe-ki-yúya komái-nis-na, káa pe-enp-éni-ya ipsus, káa pe-seusé-keik-a (pé-nke-usekéik-a Matth.), kauá iléyek-na pa-tamáluiya, kauá-nnag lamlamát iléyek-nim áyat-una pa-nuíhne-na. Ka-kauá i-usékaik-á áyat, kauá hipt inás-ani-án-niá.

## 40. MANY MIRACULOUS CURES.

Luke iv:40-41. Mark i:32-34. Matth. viii:16-17.

**January or February, A. D. 31.**

Ka-kauá uáko i-kulléuit-zaná, kauá, pa-nágpaik-ó-saná Jesus-na illágane ki-kómái-nin pa-n-neksép-ki kómái-ki, káa éneka enimkíniku-hín (ke-imém e-usina enimkíniku), kauá úikalu téuyanik-át (inhabitants) piskís-pa pi-ámki-ziná. Métu Jesus-nim inés-tukápaliké-ze-saná úikalu-ná pa-n-naksiní-ná (pa-n-nakz-ii-na), kauá uákas inás-aní-a úikalu-ná; kauá enimkíniku-na úikala-na inás-hilusk-a, uág inás-sapáhátta titóka-pkínig, uág inás-eukkei-ne-nni-á naks-iní-kí ziégk-ki. Kuus-ki a-zahá-zaná Isaias-nim Prophet-nim ziégk-en, ka-kauá i-zéne: Ipním nuna kapsís-uit kie

inp-éni-a, káa nuna kómái-n kie inéhne-nen-ni-á. (1) Kauá úikala enimkíniku, ka-kauá ipa-hátta titóka-pkínig, ipetiúg-na uág ipe-hí-na: Im he ués Akamkíniku-m miáz. Métu Jesus-nim inás-tána-n-ni-á, káa inás-taátk-a, káa inás-sapá-sáu-na: etké imé i-zúkua-ziná: Ki í-ues Christ.

## 41. JESUS IN THE SYNAGOGUES OF GALILEE.

Luke iv:42-44. Mark i:35-39.

**February, A. D. 31.**

Kuním méyui, meyui-nig, i-uág-na Jesus, káa a-hátta, káa titóka-nut-pa i-pái-nikiká, kauá kuné i-talapó-sana. Kauá illágani-nm titókan-m pé-péui-saná. Kauá Simon-Peternim láutua-ma-inag-nim pe-tuík-zena, káa pé-zená; úikala-nim titókan-m Imené he i-péui-síg. Métu Jesus-nim inés-na: In ués tamtái-nas úikala-pá ti-téuyanik-ás-pa Akamkíniku-pamá-kí Miógat-úit-kí. Ke-pé-kus (ké-e-pé-ki-yús) kimté-pg ti-téuyanik-ás-g, kauá kunma-ná-nká anás-tamtái-nu, etké kúus-uázánu In ués uéimt-in, káa kúus-uazánu In pái-na. Kauá i-kiéik-a, káa inás-tamtái-naik-á, pa-Synagogue-pa (pa-piámki-nuás-pa) Galilea-pa uétas-pa, kauá éneka inás-sapa-hátta úikala-na enimkíniku-na titóka-pkínig.

## 42. JESUS HEALS A LEPER.

Luke v:12-16. Mark i:40-45. Matth. viii:2-4.

**February, A. D. 31.**

Ka-kauá Jesus i-ué-kiká nákz-ipa téuyauik-ás-pa, kauá Ipné pa-pái-nó-ya naks-inim háma-nm saáy-ís-nim. Yup-

(1) inéh-ne-n-niá.

pinim, ka-kauá Jesus-na pe-ég-na, kauá pe-hítimlik-ú-ya uág p-étkuyúkuklik-ú-ya (*fell on his face*), káa pa-kaán-na, káa pé-néh-mú-na, uág pé-ne: Miógat, zalauí éúus ku-m ha nakí-tag, kauá káigkáig uákas ina ha aní-yu-kómka, (zalauí kúus he ués nekt, kauá, kápsikáps he ués ina uákas aní-tas). Kauá Jesus-nim pé-yéu-na, káa pe-t-kúpkeik-ú-ya, káa pe-t-kúpeliké-ze-ya (*extend hand and put it on him*) (tukép=t-kúp), uág pé-ne: Hee! kúus Inim ués nekt, kahú káigkáig uákas uizé-hi. Kauá kun-kí ziégk-ki-zím lamlamát saáinim pa-nuíhne-na háma-na, káa káigkáig uákas i-uzé-ya. Kauá Jesus-nim pa-sapá-ziklí-na, káa pé-ne: Uétmet isí-na a-tamtái-nu, metu kú-ih, imé-sapé-ek-té-nu talapósanauát-ópg, káa a-talámiúnu Akamkínikú-na, ka-n-kúus Moses-nim kie i-tamálui-yá, etké káigkáig uákas he uzé-ya, lauit he imátamápaik-u. Métu yug-pinim háma-nm inástamtái-na-ik-á titókan-a, kauá Jesus-nim uanikt kátu imékas zúkua-nin e-uzé-ya. Kauá illáganí-nm titókan-m Ipné pa-pái-nó-sana, Ipné mizió-go-tas, káa ki-kómái-nis-na uakas sapá-uzé-tas (2) kunú-azánu Jesus uétu a-háza teúyanik-ás-g, métu i-ku-ya titóka-nut-g, káa talapósa-na imékas, kauá titókan-m kunépki pa-ámg-nó-saná úikasilipkínig.

## 43. JESUS HEALS THE MAN SICK OF THE PALSY.

Luke v:17-26. Mark ii:1-12. Matth. ix:1-8.

**February, A. D. 31.**

Kuníg ku malá-zikiú-pa kauá Jesus i-ziklí-tok-a Capharnaum-pg, Ipním téuyauik-ás-g. Ka-kauá uáko i-

(2) sapá-ui-uzé-tas.

mizí-sína, Jesus í-ues inít-pa (káa i-llákai-za), kauá titókan-m pa-ámgno-sana illáganí-ním, káa inít i-ué-ka kakmám, káa piskís-pa pi-tiákálk-sína. Kauá Jesus inít-pa inástamtái-zaná. Kuné Jesus-nim katát i-taméyak-sína ku mázua Pharise-pu uág uí-uápzug, ke-imé ipá-pái-nikiká úikala-pkínig ti-téuyanik-ás-pkínig Galilea-pkínig, uág Judea-pkínig, uág Jerusalem-pkínig, (yug-mém Jesus-na pa-taméyak-tua-zina). Kauá Miogat-um (Jesus-nim) kapsikáps-néuit-ki uákas inás-aní-ttipázui-ya. Kimét Ipné pa-pái-nú-sana píle-pú-nim, ke-imém pa-nágpaik-ó-sana likúp-símei háma pinmík-aspá tamalik-in: kauá a házi-ttipázui-sína iník-ás likup-símei-ná Jesus-nim katát-ipg: métu uétu minmaí áz-as, etké titókan pi-tiakálk-síná: kunú-azánu ipé-lattí-a zokói-g, káa esís-na pá-n-kagáp-zaná, káa kamú-ki teutés-ki (*rope*) pe-súlkeilé-zená pinmík-as-ná, ka-kuné likúp-simei i-tamalik-a, kúus-ki pinmik-ás-inag-na likup-simei-na pé-nik-sáná inít-pa, Jesus-pa katát, ka-kuné Jesus i-uágsú-zaná. Ka-kauá Jesus-nim inés-eg-néi-saná miz-kú-inekt, kauá likúp-símei-na pé-ne: Inim miáz, timné-eis-ín, imim kapsísuit he ués uau-nin (etké kapsís-uit uáu-nai-sa hé). Kauá kunú-azánu Pharise-pu uág Scribe-pu ipé-timné-nek-a, káa imém-pá timné-pa ipe-hí-na: manámá kúus i-ze ki háma? Akamkínikú-na p-u-tgi-tim-ú-sa.

Isí-nim us kapsis-uit uáu-naitas titókan-a, metu Akamkíniku-m-zím (uétu isí-nim kie i-uáu-na-n-niú kapsís-uit métu Akamkíniku-m-zim). Kauá Jesus-nim timné-ki inés-zúkua-na-niá timné-nekt, kauá inás-mistakánp-a, uág inés-na: Itúpg kapsís etg timípni-sig imém-pá timné-pa? Míniku ziégk-en í-ues kátu éleuiz, zalauí In au-í-nag likúp-símei-na: imím kapsís-uit he ués uáu-nin, itku au-í-nag: usékai-g, inípg imím pinmík-as, uág ipskalíni-g? Kikauá etg sapá-zu-

kau-nás Inim (Titókan-m Miáz-pim) ués kapsikápsi-néuit uáunai-tás titókan-a kapsís-uit kinne uétas-pa, kinnia likúp-símei-na In eu-í-ze: Imené he í-ze; kahú usékai-g, pinmík-as temkeípi-g, uág ziklí-n imím inít-g. Kimét lamlamát ke-ipí i-ué-ka likúp-simei i-t-ká-usékaik-á, úikalu-na inás-usékaik-ó-ya, káa pinmík-as i-temkeíp-a, ka-kuné i-tamalík-saná, káa inás-úiyáu-na (1) (i-uíne-na) káa i-ziklí-na, káa p-ó-tásk-a Akamkíniku-na. Ka-kauá titókan-m pe-ék-zená, kauá úikalu ipá-zikáu-na, káa Akamkíniku-na úikalú-nm p-ó-táski-saná etké titókan-a (Jesus-na) imékas pe-éni-a kapsikápsi-néuit: káa ipé-hí-na: ki tákz imékaís-na ziziuáís-na epe-ék-in, uétu máua kúus-ná epe-ég-na.

## 44. THE CALL OF MATTHEW.

Luke v:27-28. Mark ii:13-14. Matth. ix:9.

**February, A. D. 31.**

Ka-kauá kinnia úikala-ná petú-na pa-hínaka-yá Jesus-nim, kauá éneka i-kú-ya iuétám-láikín-ig, kauá illágani-nim titókan-m pé-tuik-zená, káa Jesus-nim inés-himték-a. Ka-kauá uézu (2), kauá i-kú-ya Jesus; kauá iskít-pa pa-ag-nakáu-na Jesus-nim Levi-na, Matthew-na Alpheus-nkaka-ná. Yug-pí Matthew i-uéka publican-pu, kaa (3) i-uagsúza-nakana, kizúi-nm inít-pa. Kauá Jesus-nim pé-ne: Ina tuíg-nim. Kauá Mathew-nm pa-nuhíne-na úikala-ná petú-na uág kizúi-na, kauá Jesus-na pe-tuíg-na.

---

(1) (*passed by them.*)

(2) say better: ka-kauá uáko uézu. (3) i-uagsilíg-kaná.

## 45. THE FEAST IN THE HOUSE OF MATTHEW.

Luke v:29-39. Mark ii:15-22. Matth. ix:10-13.

**March, A. D. 31.**

Kauá kunig (Matthew-nm) Levi-nm ipním-pa inít-pa imékas hipt Jesus-na pa-áni-án-nia. Ka-kauá hip-sína, kauá illágane publican-pu, uág ka-kápsis ti-tókan ipa-pái-na hipit-pa: káa ipe-híp-a Jesus-ínag uág Ipním ti-tuígnet-ó-ínag illagane-ínag. Kauá-nnag Scribes-pu uág Pharise-pu ipé-timné-nek-a kun-kí, uág i-uagtám-tamau-zina (*murmur*), kauá pe-é-zena ti-tuignét-ú-na: Manámá imém Hímtek-auát (Miógat) i-ku-sa? itúpg inás-hip-átk-sa (1) ka-kápsis-ná titókan-a uág publican-púna? Kauá Jesus-nim inás-mizí-a, káa inas-mistakanp-a, uág inés-na: Ke-imé uákas i-u-síg yug-mém uétu pé-húitue-síg sáikipta-uát-óna, métu ke-imé i-kómái-zig yug-mém pé-húitue-síg sáikipta-uátóna. Ku-tg kahú, káa imemé-sape-hímték-tig (itku kú-te-tg, imemé-sapé-himték-te-tg *Matth.*) ki nakz Akamkíniku-m ziégk-en: "In iyéu-n-a a-saiki-za uág e-uéluk-sá, uétu mis talámiú-n-a." Etké In (Jesus) kú-ma uétu mis ti-taás-na mú-nas, métu ka-kápsis-na mú-nas imamá-tananít-g (2). Kauá, etké John-nim Zapakaik-auat-óm ti-tuig-nét uág Pharise-pu imemésapé-eyág-na-niga, kunu-azána Jesus-na pe-ki-yú-saná, káa pe-sépni-saná: Itúpg John-nim ti-tuíg-nét imemé-sapé-eyák-zig pa-eziz-pa, káa kúus-títe i-kú-ténig Pharisepu-m ti-tuig-net, metu Imím ti-tuig-nét i-hip-síg, uág imemé-ku-síg? Kauá Jesus-nim inés-na: Mis etg Miógat-úna mamáyaz apá-tamálui-yan-niu imemé-sapé-eyág-ki, ka-kahál Miógat iuépn-in i-llékai-zig? Ka-kahál Miógat iuépn-

(1) inés-hip-tué-za. (2) imamá-tanani-tás-g.

in illákai-zig, kahál ipním ma-máyaz uétu i-u-síg imemé-sapé-eyág-nas. Métu kóoz i-zahá-nu lahéin, ka-kuné uáyat pe-sapé-uíhine-nu Miógat-úna, kauá-nnag ipním ma-máyaz imemé-sapé-eyág-nu. Kauá éneka inás-tamtái-na kín-ki sapézet-kí: Uétu isí inp-ú néka kímtii sámga káa i-tikípne-nú uakkeíma-pg samág-pgi, etké kímtii sámga i-uayagá-tatk-u uakkeíma sámga (gatát i-ki-yu), káa kímtii uág uakkeíma uétu taz pi-zahá-nu (1) sámga, káa úi-laptí kapsís i-uzé-yu.

## 46. JESUS GOES TO JERUSALEM AND HEALS THE MAN SICK FOR 38 YEARS. John v:1-18.

**Passover, A. D. 31.**

Kuníg kauá imékas i-zahá-tata-sína Jews-titókan, kauá Jesus kunú-azánu i-kúya Jerusalem-pg zahá-nás-g. Kuné Jerusalem-pa i-ué-ka nakz kuzkuz iuétam (ani-ín) uánik-ín Probatica, Jews-tímti-ki Bethsaida, kauá iuétám-láikin allái i-ué-ka págat sákas ani-ín e-hésin (*roof for shade*), (itku págat ui-zéukulétpet), kuné sakaís-pa (zéukulétpet-pa) i-uí-tamá-zíná (*lay*) illágane ki-kómái-nin, uág e-híl-laáttamé, uág a-hállui-n, uág i-hillákiáui-n, yug-mé i-uyá-yagó-siná, ku mauá iuétam usk i-likúp-nu: etké pa-kkauá Akimkíniku-pkínig Angel-em kuniá iuetém-na pá-t-keik-ó-kaná, káa iuétam-kus usk i-likúp-na-kaná, kauá-nnag uákas i-uzé-ya naks-iníg kómái-nin, ke-ipí annúkt-kínikai ipné-tulú-ya, inekíg ku-itú-ki imékas i-kómái-nóka. Kauá kuné i-ué-ka nakz háma, ke-ipí i-kómái-na metaáptit uág úimátat enmíuit (ínuim). Ka-kauá Jesus-nim pe-ék-zená kuniá há-

---

(1) pí-itik-zák-u.

ma-na tamalík-itg, káa pé-zúkua-nái-saná lahéi kómái-n, kauá pé-ne: Uet-im uákas uíze-ttipázui-sá? Kauá kómái-nis-ním pa-mistakánp-a: Miógat, (láutua) zaya ínim ués háma, ka-g-kuním ina i-tulú-yu, ka-kauá kus i-likúp-nu; etké ka-g-kauá in iné-tulú-ta-za, kauá nakz ínim annúkt-kínikai ipné-tulú-sa. Kauá Jesus-nim pé-ne: Usékai-g kahú, inípg pinmík-as uág uíhineh. Kauá lamlamát kómái-nin uákas i-uzé-ya; kauá inípe pinmík-as, káa ipskalínik-a, káa i-uíhine-ná. Kúus i-kú-ya alagpáuit-pa; kunú-azánu Jews-titókan-m pé-ze-ná kunia háma-na: ki-takz alagpáuit-pa uétu taz he inéhne-za pinmík-as. Kauá ipním inás-mistakánp-a: ka-g-kuním ina uákas aní-a, yug-piním i-hí-na: iníng pinmík-as, káa ipskalíni-g káa uíhine-h. Kauá pe-sépni-saná: Isí í-ues yug-pí, kem-ipním he i-hí-na: Inípg pinmík-as, káa ipskalín-g, uag uíhineh? Métu ke-ipí uákas i-uzé-ya, yug-pi uétu i-zúkua-zaná, ku isí i-ué-ka, ka-kuním ipné uákas pa-áni-á; etké Jesus i-uíhine-ná, káa titókan-a inés-nuíhine-na, ke-imé kuné o-hóga-zína. Kunig ku malá-zikíu-pa kauá Jesus-nim pa-ayág-na kunía háma-na tala-pósa-nuas-pá káa pé-ne: Maha! kikauá uákas he ués, uét-met éneka kapsís he ki-yú, káina-m kátu imékas he kómái-nu uag étgau-nú. Kauá yug-pí háma i-kú-ya, káa inás-tamtái-na Jews-titókan-a, káa inés-na: Jesus-nim ina uákas aní-a. Kúus-kí Jews-pu-m Jesus-na pe-tuélka-uyú-saná etké alagpáuit-pa Jesus-nim uákas inás-aní-a. Metu Jesus-nim inés-na: Natót i-zapalígnik-sa takz-á-pg, káa In-ka za-palígnik-sa. Kunú-azánu Jews-titókan-m kátu kapsikáps Jesus-na p-o-pziáu-nipázui-saná, etké Jesus-nim uétu alagpáui-na pa-kaán-na, (kúus imé ipe-hí-na,) káa éneka etké Jesus i-hí-na: Akamkíniku Inim ués Pist, káa ipná-ani-á Akamkíniku, ka-kúus Pist.

## 47. JESUS MANIFESTS HIS DIVINITY.

John v:19-30.

**Passover, A. D. 31.**

Jesus-nim inés-na (1) Jews-titókan-a: Ikúinu, ikúinu In etg í-ze: Miáz uétu itú aní-sa Ipním-kí; metu ka-kalá Pist aní-sa, kalá-ttíte Miáz Ipí-nka aní-sa, etké Pisít-pim etéu us Miáz, kauá Pisít-pim pe-sapé-ek-za Miáz-pa ka-kalá Ipí-nníg aní-sa; kauá illágane kut kátu titílu pe-sape-ég-nu Miáz-pa, kauá kun-kí imé-etg pá-ziuái-nu. Etké ka-kúus Pisít-pim pá-sapá-uitellét-za tinug-nís-na, káa uákas pé-sapé-uzé-sa, kúus-títe Miáz-pim Ipním-ka uákas inás-aní-sa ka-kalúná Ipním kúus inés-nek-ú-sa. Kauá Pisít-pim uétu isí-na pá-tamálui-yú-sa, métu Miáz-pa pe-éni-a tamálui-yú-t, kúus-ki uikalu-nm p-ó-táski-sanú Miáz-pa, ka-kúus p-o-táski-sig Pisít-pa. Ke-ipním uétu Miáz-pa p-ó-tá-ski-sá, yug-piním kúustíte uetu p-ó-táski-sá kuniá ka-kunim Miáz-pa p-u-ímte-ya. Ikúinu, ikúinu etg In í-ze: Ke-ipním Ina i-miziógu-án-niú ziégk-en, káa pá-mizkúinek-ú Kunía, ka-g-kuním Ina i-uéímte-ma, yug-pí inépte uakas-náuit kúnku-yáin, káa uétu tamálui-yúin i-uzé-sa itku i uzé-yu, métu i-uéik-sa tinukí-pkínig uakas-náuit-pg. Ikúinu, ikúinu etg In í-ze: Uáko i-zahá-za lahéin ka-kuné ti-t-nug-nís-nim pa-miziógu-ái-sanú Akamkínikú-na Miáz-pa ziégk-en, kauá ka-kalú ipa-mizí-u, yug-mé-zím uákas ipé-uzé-yu. Etké ka-kúus Pist inépte uákas-náuit Ipním-níg-pa, kúus-títe pe-éni-a Miáz-pa (ipné-uízet, káa ipné-uákas, káa) uákas-náuit Ipním-níg-pa; káa éneka pe-éni-a kapsikápsi-néuit, ka-kun-kí us tamálui-yú-tas titókan-a, etké Miáz í-ues Titókan-m

(1) Jews-pú-na.

Miáz. Uétmet kun-kí pá-ziuái-nu, etké uáko i-pái-za lahéin, ka-kuné úikalu-nm ka-kalú i-u-sí-nki sauái-pa, pá-miziógu-ái-sanú Akamkínikú-na Miáz-pa ziégk-en; kauá ka-kalú taz ipé-kú-ya (káa taáz-uí-na pá-anía), kalú-zim ipa-hát-tu, káa ipe uitelléht-tu uákas uizé-tas (lilói-nin) kún-ku-yáin, metu ka-kalú kapsís ipe-kú-ya (káa kapsís-ui-tín ipé-tinúg-ne), kalú ipa-hát-tu káa ipé-uitelléht-tu tamálui-yúin uizétas kúnku-yáin, (káa uekítk-in allá-pg kú-tas kúnku-yáin). In, Inim-níg-ki uétu itú-na ués kú-tas (uág aní-tas). Ka-g-kúus In mizí-sa, kúus-tite In tamálui-sa, kauá Inim tamá-lui-yút i-ués tukúg, etké uetu Inim-níg nekt (aní-sa) tuík-za, metu Inim Pisí-nim nekt tuík-ze, Kek-ipnim Ina i-ueím-temá (itku, etké uétu iné-tuíg-nei-sá Inim-níg nekt, metu nekt e-tuíg-nei-sá Na-tótap, Ke-k-ipním Ina i-ueímte-má).

## 48. JESUS CONFIRMS HIS TESTIMONY.

John v:31-47.

**Passover, A. D. 31.**

Ku-g In ina-tamápaik-tag In-níg (uag In-zuátg) kauá Inim tamápaik-t páis uetu tukúg uizú-tag. Métu náks-inim Ina i-tamápaik-ái-sá (kut): kauá In zúkua-za, ipnim Ina tamápaik-án-it í-ues tukúg uág ikúinu. Etg ep-u-ímte-ya (1) ku-mázua-na John-nipg, kauá John-nim i-tamápaik-án-nia (tukúg-néuit uág) ikúin-éuit (ítku pa-tamápaik-a ikúin-éui-na). Metu In uétu mis titóka-pkínig inp-ú tamápaik-t. Kun-kí petú-ki etg In tamtái-za, uákas etg uizé-tas. Ipí (John) i-ué-ka ka-kúus zapalakáui-tas, illíu-nas uag illa-káui-yó-tas. Métu etg míuaz pa-llói-nipázui-ya ipním-kí

---

(1) etg e-ueímte-siná.

illakáuit-kí. Métu Inim ués tamápaik-áni-t kátu imékas John-nim-kínig: Inim illágane kut, ke-g-yug Pisí-nim i-sapé-kú-yá, yug-piním kú-nim Ina i-tamápaik-ái-sa ueímte-t Pisít-kínig. Kauá Pisí-nim, ke-k-ipním i-ueímte-ma, Ipním-níg i-tamápaik-an-nia ueímte-t. Ipné ziegk-en etg uétu máua apá-mizi-án-nia, káa Ipné mástái uétu máua epé-eg-né-nia: kauá Ipním ziégk-en uétu imém-pá illákai-za, (uétu etg eu-népt-éi-sig ziégk-en), etké Ka-kunía p-u-ímte-ma yug-piné uetú etg e-mizkúi-nek-síg. Etg é-itéme-ténig háut-nis-ná Tímes-ná, etké nek-síg kuné apá-yág-nu uákas-náui-na kúnku-yáin-a: metu yug-piním háut-nis-ním Tímes-nim Ina lauít i-tamápaik-ái-sa (ueímte-t), (usk Tímes-nim In etg i-t-kup-ímték-sa—*digito vos docet de me*—usk Ina i-t-kúp-keikúsa—*me indicat digito*—In ués Akamkíniku-m Miáz): zauín etg uétu Ina ki-yu-sinm uákas pa-uzá-tag. Uétu mis titóka-pkínig In inp-ú-kínniu uatáskit, (uétu énéz-inp-én-iu titókan-a uatáskit, uétu e-uéuluk-ái-sá). Métu etg In zúkua-za, záya etg u-síg imém-pá Akamkínikú-na éteuit, (etké uétu Akamkínikú-na etg e-héteui-sig). In pái-na Inim Pisí-nim-ki uanikít-ki, uág kapsikápsi-néuit-ki kauá etg uetu inpi-sínm, (uétu miskaítué-zín-m): kú-pém náks-inim neksép-nim etg ipai-nó-tag ipním-nig-ki uanikít-ki, kauá etg kunía páis apá-npí-tag (uág apa-miskaítua-nág). Min-mai etg u-síg mizkúi-nek-ás? etké pelkákeg pi-uatáski-síg (1), kauá Akamkíniku-pkínig uatáski-na uetu e-péui-síg, (uétu asaik-zíg, uétu énpi-ttipázui-síg). Uétmet pé-n-nek-ú, In etg tamápaik-án-niú kut Na-tóta-mg: nakz i-ués, ka-pám-kuním etg i-tamápaik-an-niu kapsís-uit, yug-pí í-ues Moses, ka-pam-gunía etg e-titmíne-zig. Etké kú-pém etg

---

(1) káa uatásk-ín pelkákeg uizé-ttipázui-sig.

ikúinu apá-mizkúi-nek-tág (1) Moses-na, kauá Ina-nka páis pá-mizkúi-nek-támg (2), etké ipi Inim-kí i-tamtái-na, uag i-tíme-na. Métu zalauí etg uétu Moses-na tímes e-mizkui-nek-ái-síg, minmaí Ina (3) pe-mizkúi-nek-án-niú-kum ziégk-en?

## 49. JESUS DEFENDS HIS DISCIPLES AGAINST THE PHARISEES.

Luke vi:1-5; Mark ii:23-28; Matth. xii:1-8.

**After Passover, A. D. 31.**

Nákz-ipa alagpáuit-pa Jesus ti-tuignét-ú-ínag paks-áin temanik-ás-pa ipé-kiéik-a, káa pa-ház-káu-zaná temanikás-ná, kauá ti-tuígnet e-eyák-ziná, kunú-azánu pekás-na pe-túkze-na, káa ipsús-pa ipsus-ki pé-sapé-hímk-saná káa i-hip-sína. Kimét Pharisee-pu-m pe-ék-zena, káa pé-zena: ma-náma etg alagpáuit-pa kúus ku-síg? uetu tukúg etg ku-síg. Métu Jesus-nim inás-mistakánp-a, uág inés-na: Uétu máua etg epé-itéme-ná háut-nis-ná Tímes-ná, ka-kuné i-tamtái-za manáma i-kú-ya David, ka-kauá ipí láutua-ma-inag e-eyák-zina? David-nim pé-ki-yú-ya imékaís-na talapósa-nauát-óna Abiathar-na talapósa-nuás-g, kauá yug-piním inéz-iniá háut-nim hippég, etké i-uítue-sína, uág e-yák-ziná, inekíg yug-pi hippég uétu i-ué-ka hip-és ualím titókan-m, métu titalapósa-nauát-óm-zím. Kauá éneka uétu etg máua epé-itéme-na háut-nis-ná Tímes-ná, ka-kuné i-hí-ze: alagpáuit-pa taz ipá-zapalígnik-u ti-talapósa-nauát Talapósa-nuas-pá? Ki-kauá In etg í-ze: Kínne í-ues Nakz Talapósa-nuas-kínig

---

(1) apa-mizkúinekóka; (2) pa-mizkúine-kókomká; (3) pa-mizkúi-nek-an-niókomká.

kátu imékas háut-nin. Akamkíniku-m pa-áni-á alagpáui-na titókan-áin (uág titóka-uazét) kauá uétu mis titókan-a pa-áni-a alagpáuit-uazét—Ku-pém etg apá-zúkua-nan-nióka Akamkínikú-na ki nakz ziégk-en: In iyéu-n-a a-saıkí-za (uág e-uéuluk-sa), uétu mis talamiú-n-a, kauá uétu ti-taás-na titókan-a apá-tamálui-yú-yóka. Etké Titókan-m Miáz í-ues Miógat, kauá Ipním alagpáui-na-nníg pa-miógat-úi-yú-sa.

## 50. JESUS CURES THE WITHERED HAND ON THE SABBATH DAY.

Luke vi:6-11; Mark iii:1-6; Matth. xii:9-14.

**Spring, A. D. 31.**

Kauá nakz-ipa éneka alagpáuit-pa Jesus a-háza Synagogue-pg (pi-ámki-nuás-pg), káa inás-tamtái-na. Kuné i-ué-ka nakz háma, ka-kuním uapsúgp-kínikai ípsus e-ué-ka illakiáu-in, (usk tinug-nín). Kauá Scribes-pu-m uág Pharisee-pu-m Jesus-na p-u-lék-zana, ku manáma i-kú-teté-sa, páis uákas aní-tas alagpáuit-pa: kauá Jesus-na pé-sépni-saná: Tukúg ne í-ues alagpáuit-pa uákas aní-tas? Kun-kí Ipné (Jesus-na) inéh-misém-tés-g (misém-és), káa tánani-tas, kaa tamálui-yú-tas. Métu Jesus-nim inés-zúkua-nái-saná kapsís timípni-t, káa pé-ne háma-na, ka-kuním e-ué-ka tinug-nín ípsus: Usékai-g, uselík-te-m kinné-pg hépei. Kauá yug-pí háma i-usékaik-á, káa i-kúma kuné-pki hépei. Kuníg Jesus-nim inés-na: Etg sépni-sa (úikalu-ná): Tu-kúg ne í-ues, tamálui-yí ne í-ues alagpáuit-pa taz aní-tas, itku kapsís aní-tas? uákas aní-tas, itku tinukín-a aní-tas? Metu uikalú sáus ipé-uzé-ya, uétu isí i-ziég-na. Kauá Jesus-nim inés-na: Zalauí ku imém-pamá-m náks-inim háma-nm

otág naks-iníg sheep, káa yug-pí sheep i-t-káui-tag (i-t-kátuleilék-tag) gaáu-g (gaáu-pg) alagpáuit-pa, mis uétu ipním pa-nakát-tag (inég alagpáuit-pa)? Kauá titókan mis uétu í-ues sheep-kínig kátu imékas taz? Kunú-azánu tukug í-ues uág tamálui-yí taz ani-tas (titókan-áin) alagpáuit-pa. Kauá kuníg úikalu-ná inás-sayógo-ya, káa inás-ualég-na káa inésuy-ég-né-nia timíne, káa inés-siléu-timné-nek-a timné-etgauki, etké imém e-u-sína usk illaáttamé timíne: kauá pé-ne kunía háma-na: Kahú! atím-na aú-nakása-íh, káa tuképelíg. Kauá yug-pí háma i-t-kúpelík-a, káa ipním ípsus taz uákas e-uzé-ya, ka-kúus neka zakkiágp-kinkai ípsus. Kauá Pharise-pu ipé-uzé-ya kakmám geizem-ki, káa lamlamát ipa-hátta, káa pi-ámgi-ná Herod-nim inékinikt-ínag, káa ipé-timmíu-na: ku-nen maná Jesus-na p-ópziáu-zanág. (1)

## 51. JESUS RETIRES TO THE LAKE GENESARETH

Mark iii:7-12; Matth. iv:2-25, xii:15-21.

**Spring, A. D. 31.**

Kauá Jesus ipné-zukua-za: uáko Ina i-uápziáu-nipázuisíg, kunú-azánu ipé-uskéi-na inékinikt-ínag iuétám-láikin-ig: kauá illaganí-nim titókan-m pé-tuík-zené Galilea-pkínig uág Decapolis-kínig (pótumt-ti-téuyanik-ás-kínig), uág Judea-pkínig, uág Jerusalem-pkínig, uág Idumea-pkínig, uág Jordan-m nakéi-kínikai-kínig. Kauá Tyre-pu uág Sidon-pu ipá-mizí-a tamtái-pg, káa imém-ka pa-zúkua-nái-saná Jesus-na zizuáiz kut úikala, káa kunú-azánu kuníg kúus-títe Jesus-na pe-kiyú-saná. Kauá Jesus-nim inés-na ti-tuígnet-óna: ku páis taz kuzkuz líes i-uzá-tag allái Inim-áin káina-g illaganí-nim titókan-m ipa-tiátula-yú; etké illaganí-ua-na

---

(1) ap-ó-pziáu-nóka, itku o-ziáu-zinág.

uákas inás-aní-a, kauá ka-kalú i-kómái-zina, kun-mám Ipné pa-tiátulá-saná, Ipne uepéze-tas, káa kun-ki imé uákas uizétas. Kauá Ipním úikalu-ná uákas inás-aní-a; kauá ines-na: Uétmet apa-tamtái-nu titókan-a Inim-ki. Metu ke-imém e-u-sína sipgsípg enimkíniku, yug-mém, ka-kauá pe-ék-zina Jesus-na, kauá Ipné pé-hitímlik-ú-saná, káa i-na-nígna: Im he ués Akamkíniku-m Miáz. Metu Ipním kapsikáps inástaátk-a, káa inés-na: Uétmet titókan-a apá-sapá-zúkua-nú Inim-kí. Kun-kí úikala-kí kút-ki a-zahá-zana Prophet-nim (Egne-uát-om) Isaias-nim ziék-en, ka-kauá i-zéne: Maha! Ki í-ues Inim uapáyata-uát, ka-g-kunía a-saikí-za, Inim etéu-nníg, ka-g-kun-kí imékas timné-eis-za. Ipním-pá eunik-ú Eullég-eullég-na, ke-g ués, (káa Ipné eu-ní-u Inim Eullég-eullég). Ipním ti-talapósa-nái-na inés-uekítik-ú (káa inés-iyéu-nu). Kauá Ipí uétu i-kapis-nú, káa uétu i-tiúg-nu, káa uétu isí-nim pá-mizi-án-niu ziégk-en iskít-pa: illaá-na uétu pé-n-kekúp-u, káa kuzkuz álla uétu i-hítask-ú. Kúus-kí úikalu-ná inéz-nékinik-ú uág inás-miógatui-yú-yu. Kauá Ipním-kí uánikít-ki ti-talapósa-nái ipé-ttimínenú, káa talapósa-nin ipé-uzé-yu.

## 52. THE CALL OF THE TWELVE APOSTLES.

Luke vi:12-16; Mark iii:13-19; Matth. x:2-4.

**Spring, A. D. 31.**

Nákz-ipa lahei-pa Jesus i-hípelettí-a, káa megsém-pg i-talapósa-ta-ná, káa kuné i-talapósa-na nakz zikétin úíluílp, Akamkinikú-na Pisí-na pá-talapósa-na. Kuním méyui kunig-níg inás-mu-na ti-tuígnet-óna, ka-kún-ma-nā inás-sáigna, kauá, yugmém pá-pai-nó-síná Ipné. Kauá-nnag kunéma-ná inéz-inpé pótum-ua-ná uág lapíua-ná, káa inás-uánik-a Apostles, kauá inás-aní-a Ipním uí-uyá-tue-nauát,

kúnku Ipním-pa uizé-tas, káa kúnku Ipné pé-uyá-tué-zenú, Ipnim ueímt-ín uizé-tas tamtái-nás-g titókan-a. Kauá inézini-á kapsikápsi-néuit ka-kunkí ki-kómái-nis-na uákas anítas, káa enimkínikú-na hílusk-ás. Pótum-ua-m uág lapúanim Apostles-nim uaníkt kúus e-u-síg: Annúkt-kínikai Simon uánik-ín Peter (Petrus=ámsag=písue) uág ipním éskap Andrew, James Zebedee-nkakál uág ipním éskap John, káa kin-ma-ná lapúa-na inás-uaník-a Boanerges, numíputímt-kí Inmet-ó-kakál, Philip uág Bartholomew, Matthew publican uág Thomas, James Alpheus-nkakál uág Judas Thaddeus James-nim éskap, Simon Cananeus uánik-ín Zelotes uág Judas Iscariot, ke-ipním Jesus-na pe-éni-a tuélka-pg.

## 53. EVENTS PRECEDING THE SERMON ON THE MOUNT. Luke vi:17-20; Matth. iv:25, v:1-2.

**Spring, A. D. 31.**

Kauá kunig Jesus úikalu-ínag ipé-témik-a, káa Jesus ipnú-talk-a tagpéem (ipétkikám, *a little flat half way to the top*), kauá kuné-ittíte i-u-sína illágane ti-tuignet, uág illágane-níg titókan Galilea-pkínig Decapolis-kínig, Judea-pkínig, Jerusalem-pkínig, Jordan-kup-kínikai-kínig, Tyre-nm uág Sidon-m allái-pkínig, yug-mém úikalú-nm Jesus-na pá-pái-nó-saná, Ipné mizi-tás-g, káa ki-kómái-nis-ná uákas sapá-ani-tás-g: kauá ka-kalú-mám enimkíniku e-u-sína, kalú imé-nka uákas ipé-uzé-ya. Kauá úikalú-nm Jesus-na p-ó-péze-ttipázui-sana, (itku likíp péku-ttipázui-saná) etké Ipním-kínig kapsikápsi-néuit a-hát-ta, ka-kun-kí uákas úikalú ipé-uzé-ya. (Ka-kauá uézu, kauá éneka) Jesus i-pelettí-ya, káa i-uagsilík-a, kaua Ipné pa-ámki-no-saná ti-tuignét-óm:

kauá Jesus-nim inás-sitalás-ó-ya ti-tuígnét-óna, káa i-ue-úyí-a (*began to talk*), káa inés-himték-a, kauá i-hí-na: ("Uimátat Lilóin.")

## 54. SERMON ON THE MOUNT.

**Spring, A. D. 31.**

**(A) Messianic Constitutions—Beatitudes.**

Matth. v:3-12; Luke vi:20-26.

*Ue-úyít ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imé timné-ki iyéuiz-i-mam-áni-síg, etké imém e-u-síg (éis-nués) Akamkíniku-m Miógat-úit.

*Lapít-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg amkakáiz tilókan, etké imém e-u-síg uizé-tas uétas (kinne káa eis-nués-pa).

*Metát-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imé i-uíi-ténig, etké imé ipstúi-nin ipé-uzé-yu, (etké Akamkini-ku-m imuné inés-sapé-ipstúi-nu).

*Pílept-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imém taáz-uí-na (usk) pe-yák-ténig uág pa-kayáu-tánig, etké imé takalék-in ipé-uzé-yu (taáz-uít-ki).

*Págat-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imém pé-iyéu-ténig titókan-a, etké imé iyéu-nin ipé-uzé-yu.

*Uilákz-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imém káigkáig timíne e-u-síg, etké imém Akamkíniku-na pé-eg-nú.

*Uinépt-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg aulísuí-na sap-takatálk-auát (*peace-makers*), etké imé uanik-ín ipé-uzé-yu Akamkíniku-m ma-máyaz (etéu-nníg).

*Uimátat-ipg ziégk-en.* Uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin i-u-síg ke-imé i-u-sig sapé-timné-etgau-nín, uág sapá-kómái-nin, uág tamálui-yúin (kinne uétas-pa) Akamkíniku-uazét, etké imém e-u-síg (éis-nués) akamkínikai-pamá Miógat-uit.

Kauá etg uapzú-kú-yuít-ki lilói-nin ú-síg, ka-pám-kauá imuné etg ipá-pála-nu, káa etg ip-ó-kapsís-k-u uág ipé-tuélka-uyú-yu, káa laám-ki misemít-ki etg ipe-néh-misem-ú In-uazét, káa imuné uaníkt ipé-ukkei-nan-niú ka-kúus kapsís. Kuné lahéi-pa lilói-tgi, éis-itg, kuál-tamáu-tgi, etké imém uézetit uág tamétko-t imékas-inig etg pe-uzé-yu akamkíni-kai (éis-nués-pa). Kúus-títe pe-kiéi-saná uakkeí-pa imém titílú-nim Prophet-na (Egneuát-óna, ti-taás-na tamtái-nauát-óna). Métu, me u-síg etg uétas-pamá ki-kóis! iyéuiz etg u-síg, etké (kikauá-zím) etg lilói-zig. Iyéuiz etg u-síg ka-pám-kalú kikauá takalék-sig, etké kóoz etg pe-eyág-nu. Iyéuiz etg u-síg ka-pám-kalú kikauá tíe-síg, etké kóoz etg pe-étgau-nú uág pe-uíi-nu. Iyéuiz etg u-síg ka-pám-kauá imuné etg titókan-m ip-ó-tásk-u, etké kúus-títe imém titílú-nim pe-kiéi-sana mi-misémi-na prophet-na (tamtái-natóna).

**(B) The Apostolic Office.**

Matth. v:13-16.

Etg u-síg uétas-na kátuanás (uetas-pú-na titókan-a ká-tunanás), zalauí kátuanás uétu i-hím-ketíue-nu, kauá itú-ki ipí-nnig kátua-ním i-uzé-yu? káa itú i-kátua-nú? láuig i-uzé-yu káa uétu itú-áin: kauá-nnag eukkei-nin i-uzé-yu, káa titókan-m uatikzá-tas (*trample*). Etg u-síg uétas-na illaká-ui-yút (uetas-pú-na titókan-a). Téuyanik-ás megsám-pa ani-in uétu minmai í-ues sapalúk-as. Ka-kauá titókan zapá-lakáui-tas i-zapá-lakáui-síg, kauá uétu mis ikái-pa i-sapálúk-

sig, métu zapá-lakáui-tas-ái-pa ínik-síg, illakaui-yú-tas úikalu-ná ka-kalú inít-pa i-u-síg. Imém-ki illakáuit-ki etg u-síg illakáui-yú-tas titókan-a: kúus-ki etg imuné ipé-eg-né-niu titaz kut, káa p-ó-táski-sanú imém Pisí-na Akamkínikú-na.

### (C) Negative Precepts.

Matth. v:17-48; Luke vi:27-36.

1. *Fulfil and complete the Law—Tamáluit zahánas.*—Uétmet etg pe-n-nek-ú In kú-ma uézu sapá-kú-tas tamáluina uág Prophet-na. In kú-ma, uétu mis uézu sapá-kú-tas, metu zahá sapá-kú-tas tamálui-ná. Ikúinu In etg í-ze: kakahál ki uétas uág akamkínikai i-uekú (i-uzé-yu), kahál úikala laám tamáluit í-ues zahá-nas (uág aní-tas). Kunúazánu ke-ipním uetu tamálui-ná pe-tuíg-né-niú kuzkuzannig nakz ziégk-en, káa inég inés-himték-u titókan-a tuígnei-tás, yug-pí zauín kuzkuz uánik-ín i-uzé-yu (eis-nuéspa) akamkínikai-pama Miógatúit-pa: metu ke-ipním petuíg-né-niú, káa inés-himték-u tuíg-nei-tás, yug-pí imékas uánik-ín i-uzé-yu eis-nués-pa. Etké In etg í-ze: zalauí etg uétu apá-uáu-nakáu-nu (uág apá-kátósk-u) Scribes-na uag Pharise-pu-na tukug-néuit-ki, kauá uétu etg pa-ház-u (éisnués-g) akamkínikai-pamá-g Miógat-uit-g.

2. *Anger—Aulís-uit.*—Etg mizi-sína, uakkeí-pa kúus i-né-nígna: uétmet isí-na o-pziáu-nu, ke-ipním titókan-a p-ó-pziáu-nu, yugpí tamálui-yúin i-uzé-yu (zapétkuk-ás). Métu In etg i-ze: keipí láutuá i-geízem-nú-yu, yug-pí tamálui-yúin i-uzé-yu (zapétkuk-ás), kauá ke-ipi láutuá i-uánik-ú Raka (káa i-uákapsísk-u), yug-pí kátu imékas tamálui-yúin i-uzé-yu (zapétkuk-ás), kauá ke-ipí láutuá i-uánik-ú étilp-in (ke-ipním pe-nú láutua-ná, he ués étilp-in), yug-pí allá-ki tamálui-yúin i-uzé-yu sap-étgau-nas kunku-yáin.

3. *Reconciliation — Imiú-tokt.*—Kunú-azánu kam-kauá Akamkínikú-na a-talámiú-tatá-sa talapósa-nuás-pa, kauá zalauí kuné he timípni-u kúus: éte-g in-lláutua-nm ina petú-pg i-timné-nek-ú-sa, kauá (uétu kun-kí timné-nek-t a-talámiú-nu metu) kuné-in-níg a-nuíhne-nu talámiú-na talpósa-nuás-pa, kauá annúkt-kínikai e-ki-yú-yu im-láutua-na, káa ipné he e-hímiú-tanú, káa kuníg ha pái-tok-ó, kauá-nnag Akamkínikú-na taz ha a-talámiú-nu. Ke-m-ím ués uákas sapá-zahá-nái titóka-pg, taz he kun-iín pí-tenue-yú, káa pétimmíu-nu, káa naks-iníg pá-aní-u timíne, ku-m minmaí kunía ha a-sapá-zahá-nu, kauá uétu etg epé-ki-yú-yu uekítik-auát-óna, káa imené uétu séktis-pa i-sapé-uzé-yu sapá-zahá-nái kuné-pkí lakéi-pg keéu, ka-kuné laám ha a-sapá-zahá-nu.

4. *Lust—Alamtítuit.*—Etg mizi-sína ziégk-epg, ka-kun-ki nunim uakkeí-pa titílu tenu-ín i-u-sína kuús: Uétmet pippégau-yu zillakát-ki. Métu In etg í-ze, ke-ipním pa-sayógo-yú áyat-úna, ipné uéuluk-ás, yug-pi uáko i-p-pégau-ya timné-ki. Zalauí imím uapsúgp-kínikai silú-nim he i-sapá-kapsís-uí-yu, taz ha a-n-ká-súp-tag (itku ha a-zútokski-tág) káa ha a-ukkéi-nag yup-pné silú-na, etké kátu i-táz zalauí naks-iní-kí silú-ki (kunku-yáin) uákas ha uzé-yóka, métu uétu (1) lapít-iki silú-ki uikkeí-nin úiluílp ha uzé-yóka allá-pg. Kúus-títe zalauí imím uapsúgp-kínikai ipsús-nim he i-sapá-kapsís-uí-yu, taz he o-kkíuk-u uág e-ukkeí-nu yug-piné ipsús-na, etké kátu i-taz naks-iní-kí ipsús-ki uákas ha uzé-yóka, métu uétu lapít-iki ipsús-ki úiluílp allá-pg ha uhína-nóka.

5. *Forswearing — Tukápalásat misémít-ki.*—Etg mizí-sína, kúus uákkeí-pa i-ná-nígna: Uétmet Akamkínikú-na

(1) métu uétu i-taz zalauí lapít-iki silú-ki.

u-únik-ú misémít-ki, metu Akamkínikú-na ha aní-án-niu imím ziék-en, kaa eu-ní-u kam-kúus Ipné eu-í-na. Metu In etg í-ze Uétmet isí-na itku itú-na u-únik-ú misémít-ki. Kunku kúus etg pe-ziég-nu: "Hée" zalauí ikúinu, itku "Uétu" zalauí uétu ikúinu.

6. *Revenge—Uáptak-ít.*—Etg mizí-sína, kúus uákkéi-pa i-na-nígna: Silu he enp-én-iu kunía, ka-m-kuním imené sílu inp-én-ia; kauá tit he enp-én-iu kunía, ka-m-kuním imené tit inp-én-ia. Métu In etg í-ze: Uétmet ka-kápsis-na anás-uáptaké-yú, (uétmet im-ó-ptaké-yú, uétmet kapsís-uí-na kapsís-uít-ki he é-n-kekúp-u, métu kapsís-uí-na taáz-uít-ki he é-n-kekúp-u) ; kauá zalauí ku-m isí-nm he i-hípátak-an-níu (*slap*) itku he i-hípt-én-niu mástái uapsúgp-kínikai, kauá yug-piné takákaílau-nú he káa zakkiágp-kínikai imím mástái eu-nikú-yu. Kauá zalauí ku-m isí-nm imené i-néhne-nipázui-yú uekítik-auát-ópg, káa he inp-éi-ttipázui-yán-niu samga, taz he a-sapá-uyá-npí-tág éneka imím zízkan. Kauá zalauí ku-m isí-nm imené i-sape-uíhine-nipázui-yu potomó-sis uáttíkt, kauá taz he e-tuíg-nu lapéhém pa-pótomós uáttíkt. Ka-m-kuním imené petú he inéh-mú-nu, taz kunía he eu-ní-u. Kauá kam-kuním petú he i-uémsiyú, uétmet kunía a-kaláu nápik-ú; kauá ka-m-kuním imené petú he inp-én-iu, kunía uétu he a-hí-tok-ó.

7. *Love of enemies—Tuélka-na éteuít.*—Etg mizí-sína, kúus i-ná-nígna: Taz he e-héteu-yú im-láutua-ná, káa a-pá-la-nu (uág e-geízem-nú-yu) imím lemtús-na (itku tuélka-ná). Métu In etg íze ka-pám-kalá mizí-sínm: Kúnku epe-héteu-yú imém lemtúsna (itku kuélka-ná) káa apá-taáz-uí-yú-yu kun-ma-ná, ka-pámyúg etg i-pála-zig (uág i-zímki-zig) káa apa-talapósa-nán-niú kun-ma-ná ka-pám-yúg etg imuné i-sape-hétgau-zíg, uág inéh-misémi-síg. Kúus-kí etg

pe-uzé-yu ikúinu Akamkíniku-m imém Pisí-nim ma-máyaz, Ke-ipním ísemtúks-ki inés-sapé-tilehét-tú-sa ti-taás-na uág ka-kápsis-na, kauá inés-uake-yu-sa ti-tukúg-na uág ti-tukúg-néi-na. Etké zalauí etg epe-héteu-yú kun-ma-ná-zim, ka-pám-yúg etg imuné e-hétéui-síg, itú tamétkot etg pe-uzé-yu? mis uétu kúus i-kú-ténig publican-pu imé-nka? Kauá zalauí etg epé-imiú-nu imém eská-ma-ná-zim, itú taz etg pe-ki-yú? mis uétu kúus i-kú-ténig ti-talapó-sa-nái imé-nka? Kauá zalaui etg apa-taáz-ui-yú-yu kunma-ná-zim, ka-pám-yúg imuné etg i-taáz-uí-yú-sig, metu káa itú imékas etg pá-aní-u? ka-kápsis titókan imé-nka kúus i-kú-ténig. Kauá za-lauí etg epé-sapí-uemsi-yú kun-ma-ná-zim, ka-pám-yug petú etg ipé-iní-u, métu káa itú taz kun-ki etg pé-ki-yú? kúus-títe ka-kápsis titókan imé-nka i-kú-ténig. Métu etg kahú e-héteui-tg imém lemtús-na (uág tuélka-ná), káa a-taáz-uí-yú-tg uág a-sapí-uemsi-tg úikalu-ná lilikúg Akamkíniku-uazét, kauá-nnag imém tamétkot imékas etg pe-uzé-yu, káa kúus-kí etg pe-uzé-yu Akamkíniku-m ikúinu ma-máyaz, etké Ipním inés-iyéui-tetú ka-kápsis-na titokan-a. Kunú-azánu uizé-tgi úíluílp táz, ka-kúus imém Pist Akámkíniku í-ues úiluílp taz.

### (D) Positive Precepts.

Matth. vi:1-8, 16-18.

Taz etg pe-timmíu-nu, káina-pám tukúg-néuit ziili-ki etg apá-aní-yó-yu titókan-a, iméné-sapé-eg-nas titóka-pg, (uét-met taáz-uína apá-ani-yu, titókan-a sapá-zúkua-nas), kauá titókan-m kunú-azánu etg imuné uatásk-as, etké kúus-kí uétu tamétku-ín etg pe-uzé-yu Akamkíniku-m imém Pisí-nim. Kunú-azánu im, kam-kauá enés-iyéu-nu titókan-a, kauá

uétmet sapúnmás-ki anás-tamtái-nu, (uétmet im-ú-tosk-ú), ka-kúus i-kú-ténig mi-misemé synagogue-pa uág iskit-pa i-mamá-sap-ótask-tánig titóka-ki: ikúinu In etg í-ze, yug-mé uáko ipe-níp-e tamékut. Métu im, kam-kauá enés-iyéui-nú titókan-a, imím zakkiágp-kínikai ípsus uétu í-ues zúkua-nás, ku-maná i-kú-ya uapsugp-kínikai imím ípsus, kúus-kí imím iyéun he-uzé-yu paléiz, kauá imím Pisí-nim, Ke-ipí paleíz-g taz i-sayógo-sa (uág lauít akí-za) imené he i-ta-métko-yú kunú-azánu. Kúus-títe ka-pám-kauá etg pa-tala-pósa-nu uétmet pe-ki-yú ka-kúus i-kú-ténig mi-mísemé, ke-imé i-talapósa-tanig usékaik-eí synagogue-pa uág iskít-pa imemé-sapé-eg-nas titóka-pg. Ikúinu In etg i-ze, yug-mé uáko tamétkut ipé-nípe. Métu im, kam-kauá he talapósa-nipázui-yú (káa talapósa-tata-sánu), kauá ha-házu imím-níg-pg inít-g, káa imé-zuyakilik-ú, káa a-talapósa-nu imím Pisí-na paléiz, kauá imím Pisí-nim, Ke-ipí paleíz-ig taz i-sayógo-sa-m (uág lauít he ekí-za, uétu itú-na pé-ttéu-sa-m, uétu itú-na pá-palei-za-m) Ipním he i-tamétku-yú kunú-azánu. Kauá éneka talapósa-pa uétu etg illágene pe-ziég-nipázui-yú (imém-níg-ki timmíu-ki) ka-kúus i-kú-ténig miz-kúineke-yéi (láuig talapósa-nin), etké imé i-n-nek-síg illa-ganí-pg imém-níg-pg ziégk-epg mizí-ín ipé-uzé-yu. Kunú-azánu etg uétu kúus pé-ki-yú, etké imém Pisí-nim annúkt-kínikai etg imuné i-zúkua-nái-sa iyéuiz-uit uág iuyítue-t. Kauá éneka ka-pám-kauá etg imemé-sapé-eyág-nu, uétmet timné-nek-in pe-uzé-yu, ka-kúus i-kú-ténig imemú-misém-tipaz, yug-mé iyéuiz imamá-ani-ái-sig mástái, kun-kí imemé-sapé-eg-nas titóka-pg. Ikúinu In etg í-ze, yug-mém (kínne uétas-pa) tamétku-na uáko pe-énpi-sená. Métu im, ka-m-kauá imé-sapé-eyág-nu, kauá imá-síu-yan-niú úsus, káa he ipsiméte-yu, káina-m titókan-m he i-zúkua-ná-nniu yug imé-

sapé-eyák-in; kauá imím Pisí-nim, Ke-m-ipním paléiz-pa (1) he eg-né-niu, kóoz he i-tamétku-yú.

### (E) Social Duties.

Matth. vii:1-5, vi:12; Luke vi:31-42.

Uétmet isí-na apá-kapsís-nének-ú, kauá etg uétu kapsís-nének-in pe-uzé-yu (usk í-ze timné-eyéun-in pe-uzé-yu): uétmet isí-na (timné-pa) apá-tamálui yú-yu, kauá etg uétu tamálui-yúin pe-uzé-yu: etg apá-uau-na-niu, kauá uáu-nin etg pe-uzé-yu. Etké ka-pám-kúus etg epé-nek-ú-yu kúus-títe imuné etg ipé-n-nek-ú-yu. Etké ka-pám-kun-kí sapíneui-tás-ki etg apa-sapíneu-yán-niú kut, kunkí-ttíte etg ipé-sapíneu-yán-niú kut (ka-pám-kúus etg epé-ki-én-niú titó-kan-a, kúus-títe imuné etg i-ki-én-niu Akamkíniku-m). Itú-pg im e-hég-néi-sa kuzkuz-an-níg hézu im-láutua-ná silú-pa? Kauá manáma im eu-nú im-láutua-ná: láutua, kámag im-ím silú-pkínig he ukkei-nan-niú kuzkuz hézu. Imú-misém-tipaz, annúkt-kínikai imé-ukkeí-nan-niú imékas hézu imím silú-pkínig, kauá kunig lauít he e-hég-né-niu uág e-ukkeí-nan-niú im-láutua-na kuzkuz hézu ipním silú-pkínig. Eu-nitg, kauá imuné etg ipé-ní-u, káa ipé-ní-u imékaís-ki tamínuit-kí. Kunú-azánu ka-pam-kúus etg nek-síg kú-pem titókan-m imuné etg ipa-ki-én-óka, kúustíte etg titókan-a epe-ki-én-niú. Kúus í-ues tamáluit uág Prophet-nim ziegk-en. Métu uétmet epé-ní-u zikámkal-a háut-nin petú: kúus-títe uétmet epé-t-kúit-ú-yu (*throw to=tukeitesa*) hogóg-na zizkeíze petú, káina pe-tulépte-yu, káa etg imuné-nka ipe-kézillík-u (*kill biting*).

---

(1) paléiz.

## (F) Obstacles to Christian Perfection.

Matth. vii :13-23 ; Luke vi :39-46.

Taz etg pa-házu kuzkuz-épkínig piskís-pkínig, etké nakz imékas pískis í-ues kapsís, kúus-títe imékas í-ues ískit enimkínikai-g ,kauá illaganí-ua kuné iskít-pa i-kiéik-sig (i-úíhi-ne-zig), métu kuzkuz pískis uág kuzkuz ískit í-ues tukúg akamkínikai-g káa milaz-uá kuné i-kiék-sig (i-úíhine-zig). (Ki í-ues nakz atkis-náuit (atúkas-náuit), kuzkuz ískit). Kauá éneka sapézet-ki inás-tamtái-na: mis illaáttamé-nm illaáttamé-na pe-néhne-nu? mis uétu úi-lapú gaáo-pg ipé-t-katuléilék-u uág ipa-uyáog-nú? Hímtek-is-nim uétu hímtek-auát-óna p-u-yané-nu zúkua-kí: métu zalauí ku hímtek-in i-zúkua-nag ka-kásili hímtek-auát i-zúkua-zá, kauá taz i-uzá-tag. (Ki éneka nakz í-ues atkis-náuit, etké atúkaz titókan-m pa-yág-nag inéhne-nauát-óna: etké Pharise-pu e-hillaáttamé i-usína, káa uétu lauít pe-hímték-saná titókan-a ískit akamkínikai-g). Imamá-yíya-tg Prophet-pg (ti-tamtái-nauát-ópg) mi-mísem-éik-auát-ópg, ka-pám-kauá etg ipa-pái-nó-yu (ka-kúus i-pái-tánig) ; etké tus-kínikai imemu-pelík-ténig ka-kúus sheep, métu imít-kínikai i-u-síg ka-kúus hímíin pi-yúmt-i-pttípaz (*devouring*) (Ki-í-ues éneka nakz atkis-náuit, imemú-misémt ti-talapósa-nauát). Kut-kínig etg lauít kun-ma-ná epé-zúkua-nu: (ulég-na-nítg tamtái-nauát-óna kut, kauá etg epe-zúkua-nu, kú-pém ikúitim-ú-sa, itku ku-pem i-misem-ú-sa). Mis sisiním-kínig i-piím-nu taz temánit? Taz teulíkt aní-u taz temánit, kauá kapsís teulíkt aní-u kapsís temánit, (itku, taás-nim teulikí-nim us taz temánit, káa kapsís-nim teulikí-nim us kapsís temánit). Taás-nim teulikí-nim uétu us aní-tas kapsís-ina temaní-na, káa kapsís-nim teulikí-nim uetu us

ani-tas taás-na temaní-na. (Taás-nim teulikí-nim taz e-uzé-yu temánit, káa kapsís-nim teulikí-nim kapsís e-uzé-yu temánit). Úikalá teulíkt, ka-kalá-ním us kapsís temánit, í-ues uákkíuk-as, káa allá-pg uékkei-nas, uág állik-ás, uág sapá-llíu-nas. Kunú-azánu yug-mém-níg-ki kut-ki etg kun-má-ná epé-zúkua-nu lauit. Taz titókan ipním-kiníg taáz-ip-kínig timné-pkínig ínakáht-tatú taáz-uit, káa taklái kapsís titókan ipním-kiníg kapsís-pkínig timné-pkínig inakáht-tatú kapsís-uit. Etké ka-kun-kí us titókan-m kakmám timíne, kunki-ttíte ipí peuís-ki i-ziégk-tetú. Itú-pg etg Ina mu-zinm: Miógat, Miógat, kauá uétu ku-síg ka-pam-ágkúus In etg i-ze? Uétu mis úikalú, ka-g-kalú-mám Ina i-ténig: Miógat, Miógat ,kalú ipa-házu (1) (eis-nués-g) Akam-kínku-pamá-g Miógat-úit-gi, métu ke-ipním pe-tuíg-né-niú Akamkínikú-na Inim Pisí-na nekt (uag ziégk-en) yug-zím a-házu eis-nués-g. Lamtái-pa lahéi-pa illaganí-uam Ina ipe-nú: Miógat, Miógat, Imím-ki úánikít-ki nun apá-tamtái-na, káa epé-hílusk-a enimkíniku-na, káa illágane petú ziziuáiz pe-kú-ya (uág pa-aní-a). Kauá In taklái inés-nu: Uétu máua etg In súka, uáyat kú-tgi Inim-kínig, etg u-síg kapsís uág petókas. (Ikúi-ki timné-ki Akamkínikú-na u-síg kaán-nas.

**(G) Conclusion of the Sermon on the Mount.**

Matth. vii:24-29; Luke vi:47-49.

Kunú-azánu ke-k-ipním Ina i-pai-nó-sa, káa i-mizí-ái-sa ziégk-en, káa i-tuíg-néi-sá ipním-kí kút-ki, yug-pí í-ues ka-kúus uapzúg titókan, ke-ipí i-pilá-ya, káa pisué-pa init aní-a:

---

(1) Kag-kalú-mám Ina iténig Miógat, uetu mís kunemá uikalu ipahazu.

ka-kauá i-hímaka-yá, kauá kapsíkáps i-uéke-ya, káa limékas i-uéle-na, káa kapís a-háttia-ná, metu inít kapsikáps i-usétu, uétu minmaí tamé-zilík-as (uetu minmaí pe-étkuite-yú,) (*tukéitesa throw down*), etké pisué-pa ani-ín i-ué-ka. Métu ke-k-ipním ziégk-en i-mizí-ái-sa, káa uetu ipním-kí kút-ki i-tuíg-néi-sá, yug-pí í-ues ka-kúus titókan, ke-ipí inít aní-a mayág-pa, ka-kuné zaya í-ues písue: kauá aní-nakat-pá i-uéke-ya, káa i-uéle-na kus, káa a-hátti-a-na, kauá inít lam-lamát i-t-kéu-ya, káa i-uyáug-ná (*fell in runin*). Ka-kauá Jesus i-uasáuk-a úikala yug ziégk-en, kauá titókan-m pá-ziuái-nán-niá zúkua uág uapzú-kú-yuit, etké inés-hímték-a zúkua-ki uág miógat-úit-ki, uetu mis ka-kúus Scribes uág Pharise-pu.

## 55. JESUS HEALS THE CENTURION'S SERVANT.

Luke vii:1-10; Matth. viii:1, 5-13.

**Spring, A. D. 31.**

Ka-kauá Jesus i-hínaka-ya hímtek-t, káa anás-uásáuk-sana, káa megsám-pkínig i-témik-a, kauá illaganí-uem pe-tuík-zena; kauá Ipí a-háza teuyanik-ás-g Capharnaum-pg. Kuné i-ué-ka nakz soltas-nim miógat Centurio, (ke ipním poteéptit-ua-ná inás-miógat-úi-yú-sana), ka-kunim inékini-kít-pamá nakz ázual, etéu-n-níg, a-kómái-na, káa uáko i-ti-núk-teté-séna. Ka-kauá yug-pí miógat inás-mizí-a uako i-pái-na Jesus, kauá inés-ueímte-ya Jews-na titílú-na Jesus-g, miáz uákas ani-ái-tás-g: ka-kauá yug-mem Jesus-na pa-pái-nó-sana, kauá pé-néh-mú-zaná, káa kosís-im-nót-kí pé-zene: Yug-pí miógat í-ues taz, káa Imím iyéu-nas, etké nuna titó-kan-a Jews-na kie e-héteui-sá, káa kie-a-hani-án-niá nakz synagogue. Kauá Jesus i-hí-na: In e-ki-yú-yu, káa uákas ani-án-niú miáz. Métu ka-kauá uáko katát kímtem i-u-sína

(uítaz pái-nás-g), kauá miógat i-uehímte-ya láutua-má (1) kúus Jesus-na tenué-tas: Miógat, uétmet uyalátui-yú, etké uétu in ués taz zahá, ina az-ó-tas-hé, kunú-azánu uétu in-níg iné-nek-á taz zahá Imené he pái-nó-tas; métu naks-iní-kí Imím-kí ziégk-ki ínim ázual uákas uizé-yu. Etké ín-ka in ués háma tamálui-nim inik-ín, kauá anás-miógat-úi-yú-tatú sóltas-na, kauá náks-iná éu-tétu: kúih, káa ipí i-kú-tetú, kauá éneka náks-iná éu-tétu: kum, káa ipí i-kú-tetú-m, kauá éneka éu-tétu zapalígnik-auát-óna: kínnia petú-na á-haníh, káa ipí aní-tetú. Ka-kauá Jesus-nim pa-mzí-an-niá yug-pí ziégk-en, i-ziuái-na, kauá inás-kaláu-nó-ya úikala-na titó-kan-a, ke-imém Ipné pe-tuík-zená, káa inés-na: Ikúinu etg In í-ze: uétu míne Israel-pu-nim uétas-pa kásila-ná miz-kúinek-ná In au-yág-na (ka-kásili us ki-nim soltas-nim mió-gat-um). Kauá In etg í-ze: illaganí-ua ipa-pái-nu tileétit-kínikai-kínig uag tileilékit-kínikaikínig, kauá pa-taméyak-tuá-zénú Abraham-na uag Isaac-na uág Jacob-na éis-nués-nim (miogat-úi-nuás-pa), kauá Miógat-úi-nim ma-máyaz suyaléht-tin ipé-uzé-yu, káa séktis-g inik-ín ipé-uzé-yu, ka-kuné ipé-uyí-nu, uág tit ep-úyelé-senú. Kauá Jesus i-hí-na: Kutg, kam-kúus im he mizkúinek-á kúus-títe kem-uízes: kauá kauá-ttite ázual uákas i-uzé-ya. Ka-kauá ipa-ziklí-tok-saná ke-imé ueímt-in i-u-sína, kauá pá-yág-zaná ázual-á tinuk-láikin-a uáko i-uákas.

## 56. JESUS RESTORES A DEAD MAN TO LIFE.

Luke vii:11-17.

**Spring, A. D. 31.**

Kauá kunig nákz-ipa lahéi-pa Jesus i-kú-ya nákz-ipg téuyanik-ás-g, ka-kunía p-únik-sína Naim: kauá Ipné pé-

(1) miogat-um ines-ueímte-ya lautua-ma-ná.

tuík-zená inékinikít-pim, káa úyi-kínig éneka illaganí-nim titókan-m. Ka-kauá pá-k-tát-na téuyanik-as-ním piskís-na, kauá kuné-ittíte Jesus-na pé-néh-ueukúni-saná piskís-pa tinúg-nín (ku mázuam pé-nekík-zena tinúg-nísna émti-kég), káa yug-pí tinúg-nín e-ué-ka lamtái miáz náks-inim áyatúm, káa yug-pí áyat i-ué-ka áuit; kauá illaganí-nim titókan-m kunía áyat-úna áuí-na pé-tuík-zená. Ka-kauá Jesusnim pé-ék-zená kunía áyat-úna, kauá pé-iyéu-na uág pé-ne: Uétmet úyi-nu. Kauá tinúg-nís-na Jesus-nim pé-ki-yú-ya, káa p-o-péze-n-niá tuleilék-as hézu. Kimét ke-imém pe-nékíkziná, imemú-talk-á. Kauá Jesus-nim tinúg-nís-na pé-ne: Tégat, imené he í-ze: usékai-g kahú. Kimét tinúg-nín i-utellét-ta i-uagsilík-a káa i-ziég-na. Kauá Jesus-nim tegatúna pe-énpe, káa piké-pa pe-éni-á miáz uákas. Kauá úikalú ipa-zikáu-na, káa Akamkínikú-na p-o-táski-saná, káa ipéhí-na: imékas Prophet i-usékaika núnim-pa, káa Akamkínikú-m kie i-pái-nó-ya kan-kalú usíg Ipním titókan. Kauá Jesus-na kut pa-tamtái-nai-kái-saná ka-kásili Judea-pa uétaspa, káa úikínig úikasilíg.

## 57. JOHN'S EMBASSY TO JESUS.

Luke vii:18-23; Matth. xi:2-6.

**Early in Summer, A. D. 31.**

Kauá John-na Zapákaik-auát-óna inékinikít-pim pa-tamtái-zaná Jesus-nim-ki úikala-kí kút-ki. Ka-kauá John-im pa-mizí-annia Jesus-na kut; John uáko i-ué-ka séktis-pa; kauá inés-nú-na lapúa-na inékinikít-pama-ná, káa inésueímte-ya Jesus-pg, sépnitas (kúus): Uet-Im he ués ke-m-Im pái-tatá-sána, itku ku-g náks-ina (neksép-na) auyáyagó-sig? (uyá-yagó-tas usíg)? Kauáttíte illáganí-na ki-

kómái-nis-ná Jesus-nim uákas inás-aní-a, kúus-títe uákas inás-aní-a illaganí-na e-hillaáttamé-na, uág enimkíniku-ís-na. Kauá Jesus-nim inas-zuyátkaláik-saná (kun-ma-ná John-im ueímt-ís-ná), káa inés-na: Kú-tgi, kalá a-tamtái-ta-tgi John-na, ka-pám-kalá etg a-mizi-síka uág é-ek-zíka ki-takz; e-hillaáttamé i-uí-sayógo-sig, a-hállu-in uág kiéik-símei i-uí-uíhne-zig uág i-uí-kiéik-sig, si-sahá-yín káigkáig uákas i-uí-u-síg, mi-méstaps taz i-uí-mizi-síg, ti-tinúg-nín i-uí-utellét-zig, káa uákas i-uí-uze-síg, káa iyéuiz titókan i-uí-hímték-in i-uí-uze-sig Akamkíniku-m ziégk-en uág tamtáin, kauá uap-zúg lilói-nin í-ues ke-ipí uétu In-uazét i-kapsisúíyu (káa uétu Ina i-tálauag-nú).

## 58. JESUS EULOGIZES JOHN.

Luke vii:24-35; Matth. xi:7-19.

**Summer, A. D. 31.**

Ka-kauá John-im lapú ueímt-in ipá-ziklí-tok-á, kauá Jesus-nim kun-m-élig kúus illaganí-na titókan-a inés-tenué-ya John-ki: Itú-na etg é-ek-té-zina titóka-nút-g? Ku-pém itú-na é-ek-té-ziná? mis patán-a (itku ayás-na, itku áyis-ná) (1) ulátiuíutíuiun-is-ná háttia-nim (*shaken by wind*)? Kupém itú-na é-ek-té-ziná? mis háma-ná ipn-ú-pelig-nís-na taáz-ki samág-ki (zihilí-ki). Éte ke-imé zihilí-ki kúus imem-ú-pelík-ténig, yug-mé miógat-um inít-pa i-uzé-ténig, (ziz-keís-pa téuyanik-ás-pa). Metú itú-na etg é-hek-té-ziná? ku-pem Prophet-na (Egné-uat-óna)? Kúus In etg í-ze: Egné-uat-óp-kínig kátu imékas (í-ues John, úikalu-na inés-uáyané-za John-nim). Etké ipí í-ues yug, ka-kunú-azánu

---

(1) tuikeíks-na—*reed.*

kúus í-ues tíme-nin: Kóoz Imené sapá-n-núkti-yú-yu Inim ueímtis-ki (Angel-kí), ka-m-kunim Imené iskit illáu-nuk-án-niú-he (*illauísa,, go straight, illaui-núsa, illaunukáisa*), káa tukúg ha háni-án-niu. Ikúinu In etg í-ze: ka-kalá e-u-síg a-hátuai-nim ma-máyaz, kuné-má uétu máua nakz Prophet i-uízes John-zapákaik-auat-óm-kínig katú imékas: zauín (éis-nués-pa) ke-ipí i-ués kuzkuz-an-níg Akamkíni-ku-m Miógat-úit-pa, yug-pí í-ues John-pkínig kátu imékas. Ka-kauá titókan, káa publican-pu imé-nka, pámizí-síná kuné-pkí ziégk-epg, kauá Akamkínikú-na p-o-táski-saná, káa John-nim zapákaikit-kí zapákaik-in ipé-uzé-ya. Métu Pharise-pum uág Scribes-pu-m Akamkínikú-na pá-pála-nái-saná nekt (uág timmíun) imém kapsís-uit-ki, (káa usk imem-ú-p-ziáu-na) káa uétu zapákaik-in ipé-uzé-ya. Kauá Jesus i-hí-na: Manáma i-u-síg kíme titókan? I-pái-na John Zapákaik-auát, ke-ipí uétu hip-tétu ippég, káa uétu ipné-kú-tetú wine, kauá etg ziégk-zig John-nim us enimkíniku. Kauá taklái In, ke-g-ués Titókan-m Miáz, In pái-na, káa In hip-tétu kaa iné-kú-tetú, kauá etg ziégk-zig: ki háma í-ues hip-típaz uág ipné-ku-ttípaz, káa ka-kápsis-ná titókan-a imíu-nípaz. Mis kúus etg u-síg uapzug?

## 59. JESUS REMITS THE SINS OF A SINFUL WOMAN. Luke vii:36-50.

**Summer, A. D. 31.**

Kauá náks-inim Pharise-pu-m Jesus-na pé-mú-na hipít-ki. Kauá Jesus-nim pé-ki-yú-ya kunía Pharise-pu-na, káa i-uágsilík-a hipít-pa. Kimét ka-kauá uáko Jesus i-uagsú-zaná hipít-pa, kauá nakz kapsís-uí-auát áyat, kuné téuyanik-ás-pa, i-páina hipít-pa, káa inág-paík-á síui-tas tiuáik-as

mákaz, káa Jesus-na pe-ki-yú-ya egué-pa, káa pe-úyí-nótamáu-na, káa sipús-ki égue pá-zapá-kaik-án-niá, káa pázapá-k-tauk-ánniá ipním-níg-ki ukúg-ki, káa pá-hímkazákán-niá, káa pe-síui-yán-niá síui-tás-kí mákaís-ki égue. Kauá Pharise-pu, ka-kuním Jesus-na pé-mú-na hipít-ki, kúus ipním-pá timni-pa i-hí-na: zalauí ki háma i-uá-tág Prophet (Egneuát) kauá lauít pá-zúkua-nái-sanág kínnia áyat-úna kapsís kut, káa uetu ipná-sap-ó-peza-sanág. Kauá Jesusnim pé-eg-né-nia timné-nekt, káa pa-mistakánp-a, uág pé-ne: Simon, imené tenué-ttipázui-sa-hé. Kauá Simon-m pé-ne: hée! Miógat, tenué-m (pí-nim-kú). (Kauá Jesus-nim pétenué-ya kín-ki sapézet-ki): Nakz i-ué-ka sap-íuemsi-euát, kauá lapíue-nm e-u-sína uákas sapá-zaha-nái ipním-pkí; náks-inim é-uéka págósos kízui uákas, káa náks-inim pakaáptit kízui uákas. Métu, etké ui-lapu-enm uétu e-u-sína sapázahá-nas zahá, kunú-azánu kuním miógat-um ui-lapúena inás-uáu-nan-niá uákas úíluílp. (Uáko imené sépnisehe): lapíue-pemé-nm (1) isí-nim kunía miógat-úna pe- héteui-sá kátu imékas. Simon-m pa-mistakánp-a: in nekíse kuním pe-héteui-sa kátu imékas, ka-kunia kátu illágane miógat-um pá-uáu-nan-niá. Kauá Jesus-nim pé-ne: Taz, tukúg he neki-se. Kauá kunig Jesus-nim pá-kaláu-nó-ya áyat-una kauá-ttite kauá pé-ne Simon-a. Maha! E-ék-in kínnia áyatúna: ka-mag-kauá imené inít In az-ó-ya, kauá im uétu pízapákaik-ai-sám-ká égue, métu kínim áyat-úm i-zapákaikái-saká égue ipním-nig-ki sipús-ki, káa 'i-zapáktauk-ái-saká ipním-nig-kí ukúg-ki. Im uétu pi-hímkazak-sámká, métu kínim Ina égue illágani-néhem i-hímkazak-ái-sáká: im Ina úsus uétu pi-siui-yái-samká, métu kínim Ina égue i-síui-yái-

(1) lapú-pamá-m.

sáká síui-tás-kí tiuáik-ás-ki makaís-ki. Kunú-azánu kúus he In í-ze illágane kapsís-uit kínnia áyat-úna a-uáu-nai-síg, etké ipním imékas nuna inés-étéui-sa, métu ka-kuním kátu kuzkuz inés-étéui-sa, kunía kátu milaz a-uáu-nai-síg kut, (kauá kag-kunía kátu mílaz a-uáu-nai-síg, kuním kátu kuzkuz inés-etéui-sa). Kauá kuníg Jesus-nim pé-ne kunía áyatúna: Imím laám kapsís-uit he ués uáu-nin. Kauá ke-imé i-taméyak-sína hipít-pa, yug-mé imém-pá timné-pa ipéhí-na: Isí ki háma í-ues (itú í-ues)? mis kapsís-uit, (1) kínim inás-uáu-nai-sá titókan-á? Kauá Jesus-nim kunía ayat-úna pé-ne: Imím mizkúinek-ním imené uákas a-háni-a: ziklín talágtálag-ki timné-ki, (káa lilói-nin).

## 60. SECOND JOURNEY OF JESUS THROUGH GALILEE. Luke viii:1-3; Matth. iv:23.

**Summer, A. D. 31.**

Kauá kuníg Jesus imékas i-kiéik-sana ka-kásili Galileapa uétas-pa, kauá inaz-az-ó-yeik-saná illaganí-pa ti-téuyanikás-pa, kauá pa-k-kuna-pí-inníg pi-uy-ámki-nuás-pa (Synagogues-pa) inés-hímték-sana taáz-ki tamtái-ki (*Gospel*), káa inástamtái-naik-saná Akamkíniku-m-ki Miőgat-úit-ki: kauá-ttíte uákas inás-ani-ái-saná ka-kalá e-u-sína ki-kómáinin. Kauá pótum-uá uág lapúa Apostles Jesus-ínag i-kiéiksiná; kauá ku mázua a-hátuai, ka-kun-má-na Jesus-nim uákas inás-aní-a, etké yug-mé uakkeí-pa i-u-sína ki-kómáinin, itku enimkíniku-hín. Mary Magdalen kuné-pki i-peyá, yug-pinim e-ué-ka úinépt enimkíniku, métu Jesus-nim inés-hílúsk-a, káa inás-sapá-hāt-ta laám M. Magdalen-

---

(1) mis kapsís-uit-níg.

pkínig. Kuné-má nakz i-ué-ka Joanna Chusa-nim iuépne, ke-ipí i-ué-ká Herod-nim uapáyata-uát, uág nakz iué-ka Susanna: kun-má-m a-hátuai-nim Jesus-na inékinikt-ínag-ná p-o-páyata-saná imém petú-ki uág hipít-ki.

## 61. JESUS RETURNS TO CAPHARNAUM.

Mark iii:20-30; Matth. ix:32-34.

**Autumn, A. D. 31.**

Kauá ipa-pái-nikiká nákz-ipá init-pa, káa illagani-nm titó-kan-m éneka Jesus-na pa-pái-nó-sana: kunu-azánu imékas ipé-galélei-na Jesus inékinikt-ínag, kauá uetu hipi-sína, etké ipé-galélei-na illaganí-ki titóka-kí. Ka-kauá titókan ipá-hát-ta inít-kínig, kauá-nnag Jesus-na pá-inág-pai-kó-sana nakz háma ziégk-símei, ka-kuním e-ué-ka enimkíniku zilla-kát-pa. Ka-kauá Jesus-nim enimkíniku-na pa sapá-hát-ta háma-pkínig, kauá yug-pi ziégk-símei taz i-ziég-na. Kauá-nnag illágane titókan i-ziuái-zina, káa ipé-hí-na: uétu mauá kúus-ná Israel-em-pa (Jews-nim uétas-pa) isí-nim pe-ék-zená. Metu Pharise-pu ipé-hí-na: Kinim háma-nm enimkí-nikú-na pá-sapá-hát-tatú enimkíniku-m-ki miógat-úit-ki. Kunú-azánu Jesus-nim láutua-ma ipá-zikáu-na, kauá Jesus-na (uákas aní-tas) eská-má-pím pe-énpi-saná, káa pe-néhne-zená, káa ipé-hí-na: pais uáko kakáu-in (itku étilp-ín) i-uzé-sa. Kauá Scribes-pu, ke-imé ipá-pái-na Jerusalem-pkínig ipé-hí-na: Kinim háma-nm pé-népte enimkínikú-na Beelze-bub-na, ke-ipí í-ues enimkíniku-m miógat, kúus-kí enimkí-nikú-na pá-sapá-hát-tatú. Kauá Jesus-nim inás-mú-na úikkala-ná yug-mé Scribes-na náks-iní-pá, káa inés-tenué-ya kínki sapézet. Manáma Satan-m enimkínikúna pa-sapá-hát-za, uág pe-suyalét-za? Zalauí miógat-úit inéh-uyúi-za, uág

ipné-tuélka-ui-yú-sa kauá uétu kápsikáp i-uzé-yu, métu i-laám-nu. Kúus-títe zalauí Satan ipné-tuélka-ui-yú-sa, kauá uétu kapsikáps i-uzé-yu, métu láuig i-uzé-yu káa i-laám-nu. Kauá zalauí náks-inim háma-nm náks-iná hámana neksép-na pa-ház-ó-yu pégaui-tés-g, kauá annúkt-kínikai inít-ís-na p-u-létpe-yu, káa kunig pe-p-pégaui-yú. Ikúinu etg In í-ze úikala laám kapsís-uit titókan-a Akamkíniku-m pa-uáu-nan-niú; métu ke-ipním Háut-nis-na Eulleg-eulleg-na p-ú-tgi-tim-ú-yu uág pe-tuélka-ui-yú-yu, yug-pí uétu máua uáu-nin i-uzé-yu, métu ipním kapsís-uit ipním-pa (uákkeis-uít-pa) kunku i-híta-yu allá-pg kú-tas. Kúus enés-na, etké ipé-hi-na Imím he ués enimkíniku.

## 62. THE MOTHER AND THE BRETHREN OF JESUS.

Luke viii:19-21; Mark iii:31-35; Matth. xii:46-50.

**Autumn, A. D. 31.**

Kóoz inés-tenué-sená illaganí-ua-ná inít-pa, kauá ipá-pái-na Ipním Pika uág Ipním eská-ma, Ipné tenué-tas, métu uétu i-u-sina Ipné katát ki-yú-tas, etké illáganí-ki titóka-ki inít uáko i-kakmám-na. Kunú-azánu émti-kínig Ipné pá-sapa-tamtái-zaná, káa pe-mú-zaná. Kauá titókan-m Ipné úikasilíg pelkéi pa-taméyak-túa-zaná, kauá náks-inim Ipné Jesus-na pé-ne: Imím Pika uág Imím eská-ma émti o-hóga-zig, káa Imené he i-mú-zig. Métu Jesus-nim pa-mis-tokánp-a uág pé-ne: Isí í-ues Inim Pika? káa isí-me i-u-síg Inim eská-ma? Kauá úikala-na, ka-kalá kuné i-taméyak-sína, inás-sayógo-ya, uag inés-silim-péui-yá, kauá Ipnim inékinikt-na inés-tuképkeik-ú-ya (1), káa i-hí-na: Mahá!

(1) Ipnim inékinikt i-t-kúpkeik-ú-ya.

é-ek-ítg kíme Inim ués pika uág eská-ma, etké ka-kuním Akamkínikú-na Inim Pisí-na pé-tuíg-né-niú nekt (timíne, ziégk-en) yug-pi Inim ués éskap, uág kánis, uág píka.

## 63. THE LAKE SERMON—SEVEN PARABLES.

Luke viii:4; Mark iv:1-2; Matth. xiii:1-2.

**Autumn, A. D. 31.**

Kauá-ttite lahéi-pa Jesus a-hát-ta inít-kínig, káa i-kú-ya iuétám-láikín-ig, káa i-uágsilík-a, káa inés-himték-a. Kauá illágane titókan pa-t-ti-téuyanik-ás-pkínig kuné ipa-pái-ni-kiká, káa Jesus-na pa-ámgi-nó-saná: kunú-azánu Jesus i-uéze-ya liés-g, káa titókan ipé-taméyaka-ká allái: kauá Jesus (liés-pkínig) illágane petú inás-tamtái-na sapézet-ki.

### (A) The Sower.

*Temánikauát.* Luke viii:5-8; Mark iv:3-9; Matth. xiii:3-9.

Kauá Jesus-nim inás-tamtái-na kín-ki sapézet-ki. Nakz temánik-auát a-hat-ta, káa i-temánik-té-na lalg, kauá tatós lalg i-t-káu-ya iskít-láikin (tuláktatk-ís-pa—*beaten road*), káa tuláktatk-in i-uzé-ya, káa uáyútelik-in tus-kínig i-t-keik-a, káa láam pe-épe: kauá éneka tatós lalg i-t-káu-ya pisué-pa, káa yug-pí i-piim-na kuzkuz, métu lamlamát ilákiyáu-ya, etké zapé-milúi-néi (zaya silákas-náuit): kauá éneka tatós lalg i-t-káu-ya sísiním-pa, káa, ka-kauá sísiním i-piím-na, kauá yug-piním sísiním-nim pekés-na pa-tautóla-ya, káa p-ó-pziáu-na: kauá éneka tatós lalg i-t-káu-ya taáz-pa uétas-pa, káa yug-pí lalg i-piím-na, káa aní-a peks (illúgane-níg), pa-metaáptit-ahám, uág pa-úilákz-a-áptitahám, uág pa-pote-éptit-ém (ispálg itku kakáppa). (See p. 87 Temanikauatom sapezet.)

### (B) The Cockle.

*Tautólat.* Matth. xiii :24-30.

Kauá eneka nákz-ikí sapézet-kí inás-tamtái-na, káa inés-na: Akamkínikai-pamá-m Miógat-ui-nm p-éze-sa náks-ina háma-na, ke-ipí i-temaník-a taz lalg (peks) ipním-pá tema-nik-ás-pa (uétas-pa). Metú ka-kauá zi-zapalígnik-auát (ipa-taútalik-á, káa) ipé-pinmík-a, kauá ipním tuélka i-kú-ma, káa pé-temé-sapé-tué-na tautólat-kí (kuné-ittite ka-kuné i-ué-ka taz peks temanik-ín) káa i-kú-ya. Ka-kauá uáko zígzíg i-piím-zená, káa i-lalkí-ya, kauá-ttíte i-uí-la-kámk-a tautólat ipí-nka. Kauá zi-zapalig-nik-auát-óm pe-ki-yú-saná miógat-úna káa pé-zená: Miógat, taás-níg-zím la-lag-na he a-temaník-a imím-pá temánik-ás-pa, náe? mínig uág tautólat i-pái-na. Kauá ipním inés-na: ínim tuélka-nm kúus i-ki-yén-nai. Kauá zi-zapalíg-nik-auát-óm pé-zená: uét-im nekí-se, ku-g pa-kú-tag, káa tautóla-ná apá-záp-kílak-tag (1)? Kauá inés-na: uétu, káina-pam ka-pám-kauá apá-zápkí-lak-ú tautóla-ná ap-o-pálistak-ú taás-na pekés-na ipné-nka. Kunú, ka-uayá úi-laptí-g i-piímn-u, káa, ka-kauá i-za-há-nu túupi-nas, kauá inés-nu ti-túupi-nauát-óna (2): kahú tautóla-ná annúkt-kínikai etg apá-zapa-ámk-u, káa ap-u-léskoik-ú, káa apá-hílamk-ú sapá-llíu-nas, métu peks pe-nik-én-iu-kúm ínim-pa pekés-nim inít-pa. (See p. 88 (c).)

### (C) The Growth.

*Piímn.* Mark iv :26-29.

Kauá éneka Jesus-nim inés-na: Akamkíniku-m Miógat-uit kúus í-ues: zalauí ku nakz háma i-temanikí-tag lalg ip-

---

(1) apa-záp-kilak-óka; (2) ti-túp-nauat-óna.

ním-pá uétas-pa káa kunig ku malá-zikiú i-pinmík-óka pa-zikét-pa, káa i-uaguí-yóka pa-hálagpís, (kauá uétu éneka i-zapalígnik-óka kuné temanik-ás-pa), zauín lalg i-piím-nóka, ipí zukua-néi-pa (inég ipí uetu i-zúkuanag): etké uétas ip-nníg i-sapá-piím-za petú, uyít-pa zígzíg, káa kunig peks: káa, ka-kauá peks uáko taz i-lakámk-sa, kauá yug-pí háma i-túup-nú.

### (D) Mustard-Seed.

*Tiskai-uékus.* Matth. xiii :31-32; Mark iv :30-32; Luke xiii :18-19.

Kauá nakz sapézet éneka inés-na: Itú-ki a-sap-éze-yu Akamkíniku-pama-na Miógat-úi-na? Yug-piním Miógat-ui-nm p-éze-sa náks-ina la-lág-na tískai-uékus-na. (1) ka-kunía naks-inim hama-nm pe-énpe, káa pa-temanik-a ipním-pá temanik-ás-pa: ka-yug-pí lalg í-ues kuzkuz-anníg úikala kínig la-lág-pkínig; zauín, ka-kauá i-piím-tetú p-ú-yané-tetú úikala-ná zígzíg-na, káa i-uzé-tetú ka-kúus pátan, kalá-uníka uáyútelik-in (payú-payú) ipelikít-kínig i-yalatíak-tatú (i-uí-uéi-letíek-tetú), káa i-téuyanik-tetú ipním-pa petís-pa.

### (E) Leaven.

*Zapé-pulém-nas.* Matth. xiii :33; Luke xiii :20-21.

Kauá éneka nákz-iki sapézet-ki inés-na: Akamkíniku-m Miógat-úi-nm p-éze-sa zapé-pulém-nas-ná, ka-kunía áyat-úm naks-inim pe-énp-e, káa imít pé-nik-a túť-nis-pa metát-ipa ikái-pa (kun-kí i-sapá-tua-nóka) kalá-uní-ka laám túť-nin sapé-pulém-nin i-uzé-ya.

---

(1) tískai-uekus-nim.

### (F) The Treasure-Trove.

*Kois-uit uéuiikin.* Matth. xiii :44.

Akamkínikai-pamá Miógat-úit í-ues ka-kúus i-uatág koís-uit uéuíik-ín (*hidden*) temanik-ás-pa (uétas-pa), káa zalaui ku isí-nim náks-inim pá-zúkua-nóka, kauá sapá-zúkua-néi-ki i-kú-tag lilói-ki, káa inéz-iní-tag laám ipním petú, káa ki-zúi-gi i-t-kalái-zanág, kauá kun-kí kizúi-ki i-tamiá-tag yug-pí uétas, ka-kuné í-ues koís-uit ueuíik-ín, káa ipním á-uzá-yoka uétas uág koís-suit ueuíik-ín.

### (G) The Pearl.

*Zizkeiz-písue.* Matth. xiii :45-46.

Kauá éneka akamkínikai-pamá miógat-úit í-ues ka-kúus i-uatág itámiá-uát zi-zízkeíz-g pisué-pg, (ke-ipí inp-éik-tetú úikasilig ti-táz písue) ; ku ipním pá-yág-nag náks-ina pisué-na kóis-níg-na (1), kaua i-kú-tag, káa laám ipním petú inéz-iní-tag, (it-ka-lái-nag) kizúi-g, káa kun-kí itamiá-tag yug-pí písue, káa ipním a-uzá-tag.

### (H) The Net.

*Takés.* Matth. xiii :47-50.

Kauá éneka akamkínikai-pamá Miógat-úit í-ues ka-kúus takés iuetém-pa (takeí-in) talú-yín, ka-kun-kí inp-és úika-la-háza pa-n-néksap zúyem. Ka-kauá takés uáko í-ues kakmám zuyém-ki, káa allái niktátke-ín, kauá-nnag ti-takie-uát (ti-takélp-euát) i-taméyak-síg allái, káa inpi-síg ti-táz yúyem, káa inik-síg uálatakái-pa (itku ispálg-pa íta-síg), metu ka-kápsis zúyem i-ukkeí-zig (itku kakápsisi-na zu-

(1) kóis-na-níg.

yém-na pe-ukkei-zig). Kúus-títe i-uzé-yu (i-uzé-teté-sa) lamtái-pa lahéi-pa, ka-kauá Angels ipé-kiyú-kum, káa pe-n-ke--uyúi-zenu ka-kápsisi-na titókan-a ti-taáz-pkínig, kauá pé-septokói-zenu, uág pe-ukkei-zenu allá-pg, ka-kuné kun-ku ipe-uyí-nu, uág tit ep-u-yelé-senú.

## (I) Conclusion.

Matth. xiii :10-23, 34-43, 51-52; Mark iv :10-25, 33-34; Luke viii :9-18.

(a) Kauá éneka illáganí-ki sapézet-ki kúus-títe nés-tenué-ya, ka-kúus imé mizí-tas i-usí-na: kauá sapéze-yéi-ki uetu inés-tenué-ya, kauá kun-kí a-zahá-na Prophet-nim (Egneuátóm) ziégk-en ka-kauá i-hína: Inim him sapézet-ki tamágalp-in uzé-yu, káa In ziég-nu petú uétu zúkua-nin uyít-kínig. Métu úinuá Jesus-nim inés-himték-a Ipním Apos-tles-na (inékinik-ná) lauít, itú i-hí-ze úikala sapézet: kunú-azánu inés-sapé-úihine-na úikala-ná titókan-a, kauá Ipí iné-kinikt-ínag ipá-há-za inít-g.

(b) Ka-kauá i-u-sína imé-nzuátg (1), Jesus uág pótum-uá uág lapú-a, kauá yug-mém (Apostles-em) pé-zena Jesus-na: Itú-pg anás-tamtái-za titókan-a sapézet-ki? Kahú nes-himték-im nuna yug sapézet. Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a, uág inés-na: Etké etg u-síg lauít zúkua-nas Akamkíniku-pamá-na petú-na paléis-na: métu ke-imé i-u-síg émti, imé sapézet-ki-zím ipá-mizí-u. Etké ke-ipním us uág inépte Akamkíniku-pamá iyéu-n, yug-piné Akamkíni-kum kátu éneka pé-eni-ú uág pé-yéu-nu úyi-kínig, metu ke-ipním uétu us iyéu-n (etké pe-ukkei-na iyéu-na) kunía

---

(1) imú-zuátga.

Akamkíniku-m uétu pé-eni-ú iyéun: kunú-azánu In enéshimték-sa sapézet-ki. Kúus-kí Isaias-nim ziégk-en kun-mám-ua-zánu uáko a-zahá-za, kúus ipí i-hína: Inég he mizí-u, métu uétu he zúkua-nu, káa inég he eg-nú, métu uétu sukú; etké kín-mem titókan-m timíne uáko e-u-síg zinínis, káa imém mazáyu e-u-síg méstaps, káa imém sílu e-u-síg kápsini, káina lauít ipá-sayógo-yu silú-ki, káina taz ipá-mizí-u maziú-ki, káina ipé-zúkua-nu timné-ki, káina imemé-tamá-ziklík-u, káa ipé-uéik-u taáz-uít-gi, káa uákas ipé-u-zéyu. Métu lilói-nas etg u-síg, etké imém silú-ki etg lauít ek-zíg, káa imém maziú-ki etg lauít mizi-síg. Ikúinu In etg í-ze, illágani-uam Prophet-nim (Egneuát-om) uág ti-taás-nim titókan-m pe-ég-nipázui-saná ka-pám-kala-ná etg e-ek-zíg, káa uétu pe-ék-zaná, kaa pa-mizióго-ttipázui-saná ka-pám-kala-ná etg a-mizi-síg, káa uétu pamizí-síná. Kauá inés-na: uétu kóoz etg, zúkua-zig, itú í-ze yug *Temánik-áuat-óm sapézet?* Kahú mizí-mtig (etg sapázúkua-nu). Lalg í-ues Akamkíniku-m ziégk-en: kauá ke-ipí i-temánik-ísa, yug-pí ziégk-en usk i-temánik-ísa: kauá ke-imé iskít-pa-láikin temánik-ín i-u-síg, yug-mé i-u-síg ke-imé i-mizi-síg ziégk-epg, métu lamlamát Satan-m (enimkíniku-m) inás-pai-nó-sa, káa inéz-inp-éi-sa ziégk-en timné-pkínig, káina ipá-mizí-ú, káa uákas ipé-uzé-yu. Kauá éneka ke-imé pisué-pa temánik-ín i-u-síg, yug-mé lilói-ki i-mizi-síg ziégk-epg, káa inpisíg ziégk-en, métu uétu e-u-síg timné-pa, kapsikaps sukt, (egs) (káa míuaz-pa usk i-laám-nu yug-pí ziégk-en), etké ka-kauá í-ues petú atúkaz aní-tas itku étgau-nás, kauá usk ziégk-en i-ukkei-zig, káa i-limúk-zig kapsis-uít-gi (*re-lapse*) (káa zuatís-na pa-ziklí-tok-ó-sig). Kauá ke-imé te-manik-ín i-u-síg sisiním-pa, yug-mé i-u-síg, ke-imé taz i-mizi-síg ziégk-epg uyít-pa, métu kunig uétas-pamá galé-

lein uág kois-ui-nim misem-út (uág talauyag-u-t) (1) uág uétas-pamá uéuluk-t a-há-za timné-pg, káa kaláuníka ziégk-en usk tautóla-yin i-u-zésa uág i-laám-za. Kauá ke-imé taáz-pa uétas-pa temanik-ín i-u-síg, yug-mé i-u-síg, ke-imé ziégk-epg i-mizi-síg taáz-ki timné-ki, káa ziégk-en inékinik-sig, káa e-k-keízki-zíg, kauá kaláuníka yug-pí lalg (ziégk-en) aní-sa illágane peks pa-metaáptit-a-hám, itku pa-úiláks-aáptit-ahám, itku pa-pote-éptit-ehém (Kauá áneka inés-na:) Uétu isí zapá-lakáuit-as a-állik-u, káa ikái-pa i-sapalúk-u, itkú ínik-ú pinmík-ás-pa imít-kínikai, métu ínik-ú zapa-la-káuit-as-ái-pa, úikalu-ná illakáui-yó-tas, ka-kalú a-há-zig init-g; etké uétu itú paléiz uétu i-uzé-yu zúkua-nin (etké ka-kalá í-ues paléiz, zauin zúkua-nin i-uzé-yu), kauá uétu itú sapalúk-in uétu tamápaik-in i-uzé-yu (etké sapalúk-it-kínig úikala petu usk a-hát-tu). Ke-ipním-us mazáyu, yug-pí ke-i-mázis. Taz etg imamá-íya-tgi mizí-t-pkínig, (káa uétu úikala-ná petú-na etg apá-mizí-u). Kauá éneka: ka-pám-kun-kí sapínuit-ás-ki etg apa-sapíne-ui-yu, kun-kí-ttíte imuné etg ipé-sapíneui-yú (kun-kí-ttíte sapíneui-yín etg pe-uzé-yu). Etké ka-kuním us petú, yug-piné kátu imékas pé-ni-senú, kauá ka-kuním zaya us petú, yug-piné pé-npé-ei-senú ke-itú-us, inég kuzkuz.

(c) Kauá inékinikit-pim Jesus-na pé-zená: Kahú nes-himték-im sapézet tautól-in temanik-ás. Káa Jesus inás-mistakan-pa káa inés-na: Ke-ipí i-temánik-ísa taz lalg, yug In ués, Titókan-m Miáz, kauá temanik-ás í-ues ki uétas, káa tas lalg i-u-síg Akamkíniku-m ma-máyaz, káa tautólat i-u-síg enimkíniku-m ma-máyaz, káa tuélka í-ues enim-kíniku, ke-ipí i-tamáiksaksá (itemanikt-ísekse), kauá tuupí-

(1) talauyág-uit.

nas í-ues lamtái lahéin, kauá ti-tuúpi-nauát i-u-síg Angels. Kunúazánu ka-kúus tautólat i-zapaámk-sig, uág i-sapá-llíuzig allá-pa, kúus-títe i-uzé-yu lamtái-pa lahéi-pa. Titókan-m Miáz-pim (ke-í-ues Akamkíniku-m Miáz) inésuéimte-yu Angels-na, ke-imém pa-zapaámk-senú Miógat-úitkínig úikala-na titókan-a, ka-kalá kapsís ipé-tinúg-ne, káa pé-hilúski-senú uág pe-ukkeí-zenú allá-pg imekaís-g, kakuné ipé-uyí-nu, uág tit ep-ú-yelé-senú. Kauá-ttíte kauá ti-taáz titókan ipa-llakáui-yu ka-kúus ísemtuks imém pisínim-pa Miógat-úit-pa. Ka-kuním us mazáyu mizí-tas, yugpí ké-imázis.

(d) Kauá kuníg Jesus-nim inés-sépni-a: uet-lauít uako etg úikala ki petú mizi-síg? Kauá pé-zena: héee! Kauá inés-na: Kunú-azánu úikalu uí-uápzúg time-nauút (Apostles) Akamkíniku-m-pá Miógat-úit-pa i-u-síg ka-kúus i-uátátg nakz-ipa inít-pa itú pist itku miógat, ke-ipním inéz-iní-tetú ma-máyas-na uakkeí-ma koís-uit, uág kímtii koís-uit, úi-laptíg.

## 64. STORM AT SEA.

Luke viii:22-25; Mark iv:35-40; Matth. viii:18-27.

**Autumn, A. D. 31.**

Kuné-ittíte lahéi-pa ka-kauá uáko i-kulléuit-zaná, káa illágane titókan kuné kóoz i-u-sína émti, kauá-nnag Jesus uág Ipním i-hímtek-in (Apostles) ipé-uéze-ya kuzkuz-epg liés-g, káa inés-na: kahú uáko kie pe-uéiku iuetém-pa nakéikeg. Kauá Jesus-nim inés-sapé-ziklí-na titókan-a, kauá pezuléuik-saná liés-na lagpá-kag (*launch*), káa ipe- (2) uselip-a, kauá-ttíte kauá ipá-zuyalá-sa-ya (1) kamu, attia-kí

(1) *raised up,* or *lift up;* (2) uselpise—*to oar,* or *row.*

uéik-as, kúus-kí imemé-seulenéhne-nas nakéi-keg. Kauá Jesus kuné liés-pa i-pinmík-a illátuit-uazét. Kauá áttia i-uzéya kátu kapsikáps, káa zikáus inás-attia-nó-ya, kauá líes inás-tamáuaik-án-nia (*incline*) múlli-nm, kauá liés-na petaméyakéinak-á kus-nim (*pour in*) uítaz kakmám. Kauá uáko i-u-sína aiíz. Métu Jesus i-piním-saná ele-kínikai. Kauá inékinikít-pím pe-ki-yú-saná Jesus-na, káa pa-sapókzaná, uág pé-zená: Miógat, uet-Im galélei-za kinki aiísnáuit-ki? Kahú uákas nas-aní-m, takó-sig (uákas ke-peuíze-s). Kauá Jesus-nim inés-na: Itú-pg zikáu-zig ke-pémetg ui-síg kuzkuz mizkúinekt? Kuné-innig i-lé-usékaik-a, káa áttia-ná uág kus-na támása-na inás-taátk-a, káa iuetámna pé-ne: Talág uizé-hi, imú-talg. Kauá (kun-má-innig lamlamát) áttia i-t-katálk-a, káa i-uáitálk-a. Kauá inés-na: Mine etg u-síg mizkúinek-t? mis kóoz uétu etg u-síg mizkúinek-t (1)? Métu titókan i-ziuái-ziná, káa i-zikáu-ziná, káa pelkák-eig pí-i-zína: Isí ki í-ues (minéma ki í-ues), keipním úi-laptí-na inás-tamálui-sa áttia-ná uág iuetám-na, kauá Ipné pa-mizí-síg?

## 65. JESUS CURES THE DEMONIAC OF GERASE

Luke viii :26-39; Mark v :1-20; Matth. viii :28-34.

Kauá i-uselpí-sína, káa kamú-ki uág áttia-ki ipa-t-káita-ná iuetém-kínig uétas-g Gerase-pg, ke-yug í-ues Galilea-m-áptim: ka-kauá i-uéik-siná, káa ipa-páini-kiká allái, káa Jesus a-hátta liés-pkínig, kauá-nnag lapí-ue-m a-hamnm Ipné pe-uéukúni-sana: káa yug-mém a-hám-nm e-usína enimkíniku (zillakát-pa), (itku enimkíniku-hín i-u-

(1) mis kóoz uetu ete-pem usig mizkúinekt?

sína) : kauá ipe-kú-ma sauái-pkínig, káa i-u-sína zikáus-níg, kunú-azánu uétu isí i-ué-ka kuné-pkí ku-tas; kauá kuné-ma nakz i-ué-ka lahéi enimkíniku-hín (uakkei-p-kínig), káa yug-pí i-ué-ka kunku si-simáya-nut, káa uétu máua inít-pa i-llákai-na, métu sauái-pa i-llákai-na, kauá uétu isí-nim ipné ualétpe-tás e-ué-ka inég zuizítkit-kí, etké zuizítki-na pa-úi-kóp-kaná, káa uétu minmaí lakéilakéi aní-tas. Kauá uyá-lahéi-pa uág uyá-zikét-pa i-uzá-kaná itku sauái-pa itkú megsém-pa, káa kunku i-tiúg-na-kaná, káa ipné-seuéi-na-kaná (ipnasauái-na-kaná, *cut himself*) pisué-ki. Ka-kauá pe-ég-na Jesus-na uayát-kínig, kauá amtiz pe-ki-yú-ya pá-pai-nó-ya uág pa-kaán-na, káa kapis i-hí-na: itú inim-áin uág im-áin, Jesus (itku itú-na inim ués kut imím-kí) Im he ués Akamkíniku-m Anieuat-óm Miáz. Mis Im ku-ma ina sape-étgau-nás (usk i-ze ina sapa-hát-tas titóka-pkínig) ka-g-kauá kóoz uétu zahá-za lahéin, ka-g-kuné in ués kúus kú-tas? Inéh-mú-za hé, uétmet pi-sap-étgau-nú-kum. Etké Jesus-nim pé-ne: At-tig titóka-pkínig, ke-m-im ués sipgsípg enimkíniku. Kauá Jesus-nim pe-sépni-a: isí he ués uaníkt? Kauá pa-mistakánp-a: ínim ués uaníkt Legion (illaganí-néuit), etké illaganí-ua kinne u-síg naks-iní-pá titóka-pa. Kauá kapsikáps úikalu-nm kun-mám enimkíniku-m Jesus-na pe-néh-mú-zaná: uétmet nes-hílúsk-ú-kúm kinnig uétas-kínig, uétmet nas-sapá-ziklí-nu-kum enimkínikai-g. Kuné uétas-pa e-u-sína illágane hóghóg, ke-yug i-uéukúp-sená megsám-pa: kauá yug-mém enimkíniku-m Jesus-na pé-néh-mú-zaná, káa pé-zená: zalauí kín-nig háma-pkínig nes-hilúsk-ú-kúm, taklái hóghóg-pg pa-hazu, kúus nés-sapé-kúm. Kauá Jesus-nim lamlamát kúus inés-sapé-kú-ya, káa inés-na: Ku-tgi. Kauá yug-mém enimkíniku-m kunía háma-na pa-nuhína-zaná, káa taklái pa-haz-ó-sana hóghóg-na. Kuné-

innig úikala yug-mé hóghóg, páis lapít pa-ppótomósos, ipá-ulalig-na, áutikam-pg iuetém-pg káa úikala ipé-t-kó-ya. Kauá hóghóg-na ui-ualég-nauát, ka-kauá pe-ék-zena kúus i-kus, kauá imé-nka ipá-ulalig-na teuyanik-ás-g, káa pa-tamtái-zaná kun-kí kut-ki úikala-na titókan-á. Kauá titókan teuyanik-ás-pkínig ipé-kú-ya akí-nas uág zúkua-nas. Kauá Jesus-na pa-pái-nó-saná, káa-pe-ék-zena kunía háma-na, ka-kunig enimkíniku ipa-hát-ta. Kimet yug-pí háma uáko i-taz, kauá Jesus-na pa-uágsilik-ó-ya egué-pa (Jesus-nim egué-pa i-uágsilík-a katát), káa i-ué-ka uáko ipnú-pelig-nin (uétu sisimága-nut), káa taz timípni-n. Kauá ipázikáu-na. Kauá úyi-kínig pi-tamtái-na, kalauníka úikalú-nm Gerase-pu-m Jesus-na pa-pái-nó-saná, káa imékaís-ki zikáu-ki Jesus-na pé-néh-mú-zaná, nezmís Jesus i-uskéi-nag, káa uáyat i-kú-tag. Kauá Jesus i-uéze-ya liés-g, kaa i-ziklí-na. Métú ka-kauá Jesus uako i-uéze-tata-sána liés-g, kauá yug-pním háma-nm, ke-ipí uako i-taz, Jesus-na pé-néh-mú-na kúus: inag Imené tuig-nag, Jesus. Métu Jesus-nim uetu pe-enpu-kínia, uetu pe-néne-na, métu pé-sapa-ziklí-na, káa pé-ne: Kahú uako he ziklí-nu imím-pkí inít-g, káa im láutua-ma-ná (1) anás-ziklí-tok-ó-yu, káa anás-tamtái-nu úikala-ki imékaís-ki petú-ki, ka-m-kalá-kí Akamkíniku-m imékas imené he i-yéu-na. Kauá ipí i-ziklí-na, káa úikala-ná titó-kan-a inás-tamtái-na kun-kí úikalá-kí imékaís-ki petú-ki, ka-kalá-ki Jesus-nim pé-iyéu-na, uétu mis ipním-pa teuyan-ik-ás-pa-izim ,métu pótumt-ipá ti-teuyanik-ás-pa Decapolis-pa kúus-títe inás-tamtái-n-aik-á.

(1) láutua-má he ziklítok-ó-yu.

## 66. THE RESURRECTION OF JAIRUS' DAUGHTER. THE WOMAN HAVING AN ISSUE OF BLOOD.

Luke viii:40-56; Mark v:21-43; Matth. ix:14-26.

**Autumn, A. D. 31.**

Ka-kauá Jesus liés-ki i-uéik-tók-saná, káa i-pái-tok-saná, kauá-nnag illaganí-nim titókan-m, ke-imém Ipné pa-uyáya-gó-sina, imékas pá-allói-tamáu-zana. Kauá John-nim Zapá-kaikauát-óm inékinikit-pím pe-sépni-sana ipné-sapé-eyáki-n-kí (1) káa pé-zena: Itú-pg nun uág Pharise-pu nemé-sapé-eyák-zig pá-ezíz-pa, metu Imím ti-tuíg-nét uétu imeme-sapé-eyák-zig? Kauá Jesus-nim inés-na: Mis etg Miógat-úna ma-máyaz apa-tamálui-yán-niu imemé-sapé-eyág-ki ka-kahál Miógat iuépn-in i-llákai-zig? Ka-kahál Miógat iuép-in i-llákai-zig ipním ma-máyaz uétu i-u-sig imemé-sapé-eyág-nas. Métu kóoz i-zahá-nu lahéin, ka-kuné uáyat pe-sapé-uíhne-nu Miógat-una, kauá-nnag ipním ma-máyaz imemé-sapé-eyág-nu. Ka-kauá kóoz Jesus i-ziégk-zaná, kauá Ipné pá-pai-nó-ya Jairus-nim, ke-ipí i-ué-ka miógat Synagogue-pa, káa pa-kaán-na hitímlik-eí, káa pé-ne: Inim Miógat, inim ués naks-iníg lamtái miáz páap, uétu kóoz pótumt uág lapít enmíuit piimn-in, káa yug-pi pitín uáko í-ues tinuk-láikin; kum ínim-pg inít-g, káa (1) tukapaliká-zá-ním, káa uákas aní-á-nim. Kauá Jesus i-usékaik-a, káa pe-tuíg-na kunía miógat-úna, káa Jesus-nim inékinikt kúus-títe ipé-kú-ya, káa pe-tuík-zena; kímet illaganí-nim titó-

(1) ipné-sape-eyág-ki.

(1) tukapaliká-za-i-ním—tukapalikaza-yá-nim.

kan-m pe-tuik-zena, káa Jesus-na pá-tiakálk-sana. Métu iskít-pa náks-inim pá-pai-nó-ya áyat-úm, ke-ipí potumt enmíuit uág lapit enmíuit i-kómái-na-kauá kikát-ki, káa imékas e-hétgau-na illaganí-pkínig si-sáikipt-auát-ópkínig, káa laám inéz-ini-a kízui uág koís-uit, ka-kalá ipnim e-ué-ka, zauin uétu taz i-uzé-ya, métu kátu kómái-nin i-uzé-ya, káa uétu minmaí uákas aní-tas isí-nim e-ué-ka. Yog-pí áyat, kakauá inás-mizi-sáná Jesus-nim-g uanikít-gi, kauá Jesus-na pe-ki-yú-ya, káa illaganí-ua-pá pe-tuíg-na, káa pá-pai-nó-ya éle-kínikai, káa p-o-péze-en-niá samág-talám. Etké kúus ipi i-hína ipnim-pá timné-pa: zalauí ku-g in o-péze-en-niú sámga, kauá uákas in uzé-yu. Kauá lamlamát kuné-innig talág ek-ú-ya kikát, káa taz i-téuyak-á zillák, káa uákas i-uzé-ya. Kauá-ttíte Jesus-nim inés-kaláu-nó-ya titókan-a, etké i-zúkua-zauá kapis-in a-hát-ta Ipním-kinig, káa inésna: (1) Isí-nm Ina sámga i-ue-péze-en-niá. Ka-kauá uétu isi ipná-tamápaik-á, kauá Peter káa ku mázua ipe-hí-na: Miógat, métu titókan-m illáganí-nim Imené i-tiákalk-sig (usk i-tiákpap-síg) pelká-kinig úikasilig, káa Im í-ze isí-nm i-ué-péze-yá. Kauá Jesus i-hí-na: Náks-inim Ina i-uépéze-ya (metu néksap), etké In zúkua-za kapís-in a-hát-ta Inim-kínig. Kauá i-sayógo-ya úikasilig pelkákeig, akínas kunia áyat-úna ke-k-ipním kúus i-kú-ya. Ka-kauá yug-pí áyat i-zúkua-zauá: uáko ina kut Jesus-nim i-zúkua-nai-sa, kauá zikáu-ki gipípip-nin Jesus-na pe-ki-yú-ya, káa pe-hitimlik-ú-ya, káa úikala-uá titókan-a inás-tamápaik-ó-ya ipním kut ,kauá ipním timípnit ,ka-kunu-azánu Jesus-na p-ó-péze-en-niá sámga, káa kun-ki lamlamát uákas i-uzé-ya. Kauá Jesus-nim pé-ue: Inim miáz, imím mizkúinek-ním he

(1) isi-nm k-Ina sámga=isí-nm ke-k-Ina sámga.

uákas aní-a. Kúih taz-ki talágtálg-ki timné-ki, uáko uákas he ués. Kauá yug-pí áyat kuníg ikúinu uákas i-uzé-ya. Ka-kauá kóoz Ipí i-ziégk-zená, kauá miógat-um inít-kínig nakz i-pái-na, káa miógat-úna pé-ne: imím miáz uáko i-tinúg-ne, itú-pg eu-nekík-za káa a-sapá-látui-sá nunim Miógat-úna Jesus-na: Métu Jesus-nim, ka-kauá i-mizí-sáná ziégk-epg, pé-ne kunía miógat-úna, ke-ipi e-ué-ka pitín-im pist: Uetmet zikáu-nu, kapsikáps he mizkúinek-ú, kauá pitín uákas i-uzé-yu. Kauá inéz-inip-é metáu-na, Peter-na uág James-na uág John-na, ke-ipí i-ué-ka James-nim éskap, káa ipné-sapé-tuíg-na kun-mám-kí. Ka-kauá ipá-pái-nikiká miógat-úm inít-pa, káa inés-ek-zéne illaganí-ua-na, keimé i-uyíiziná uág i-tiúk-ziná, kauá áz-it-pá inés-na: Itú-pg kúus etg ku-síg uág uyíi-zig: uayá-át-titg, etké pitín uétu í-ues tinug-nín, métu kalá i-piním-sa. Kauá kunú-azánu Ipné pé-zepinmí-saná, etké i-zúkua-ziná uáko i-tinúg-ne. Métu Jesus-nim inás-sapa-hát-ta úikalu-ná, kauá inés-múna tinug-nís-nim pitín-im pist uág pika, káa metau inékinikt, káa ipa-há-za inít-g, ka-kuné tinug-nín pitín i-tamalík-a. Kauá Jesus-nim pe-énp-é-nia ípsus pitín-ina, káa kapís i-hí-na: *Talítha kúmi,* numípu-tímt-ki, "*Pitín usékaig.*" Kauá lamlamát uakkeís-uí-nim pe-ziklí-tok-ó-ya pitín-ina, káa pitín i-usékaik-a uág i-pskekéik-a. Kauá inés-na: Kahú ke-i-híps. Kauá pist uág pika imékas-iníg ipá-ziuái-na. Kauá Jesus-nim inés-na: Uetmet isí-na apá-tamtái-nu kínki kut-ki. Métu úilasilíg kun-kí pi-tamtái-zina titókan.

## 67. TWO BLIND MEN CURED.

Matth. ix:27-31.

**Autumn, A. D. 31.**

Ka-kauá Jesus i-ziklí-tatá-sána kunig, kauá lapúa-nim e-híllaáttamé-nim pe-tuík-zena, káa i-tiúg-na-nígna: Jesus David-nkakál nés-iyéu-nim. Ka-kauá Jesus a-há-za inít-g, kauá yug-mé-m e-hillaáttamé-nm pá-pai-nó-saná: kauá Jesus-nim inés-na: Ikúinu etg mizkúinek-síg In ués kápsi-káps kúus imuné etg kiéi-tas? Kauá pé-zená: Héee, Mió-gat. Kauá kunig inés-ué-péze-en-nia sílu, kuné-ittéte kauá i-hí-na: Ka-pam-kúus etg mizkúinek-síg, kúus-títe etg ke-pe-uízes (kúus-títe kikauá etg uákas uizesíg). Kauá imém sílu usk tamágalp-in e-pé-uzé-ya. Kauá Jesus-nim inés-na: Uétmet isí-na etg apá-sapá-zúkua-nu. Métu imé ipá-hát-ta, káa ipá-tamtái-naik-a úikasilíg.

## 68. JESUS' LAST VISIT TO NAZARETH.

Mark vi:1-6; Matth. xiii:53-58.

**Autumn, A. D. 31.**

Kauá Jesus i-uskéi-na kunig, káa i-kú-ya Ipním-ki ué-tas-g, kauá inékinikít-pim pe-tuík-zená. Kauá kuné alagpá-uit-pá (alagpáuit-ás-g) inés-himték-a Synagogue-pa: kauá illaganí-ua-m pa-ziuái-nái-saná zúkua-n, ka-kauá i-mizí-sí-ná, kauá ipé-hí-na: manáma kin-im háma-nm pa-ayág-na úikala-na kinnia petú-na? káa itú uapzuk-úyuit inépte, káa isí-nim pe-éni-a yug uápzuk-úyuit, káa manáma pa-háni-sa kinnia illaganí-na ziziuaís-na kú-na usk ipsús-ki? Mis uet ki í-ues hezú-ki petú aníeuát? uág ezú-nim aníeuát-óm miáz? Mis uet us ipním pika Mary, káa ipním eská-ma

James Joseph Simon Jude? káa ipním kanís-ma uet í-u-síg úikalú núnim-pá kinne? Káa mínig us ki úikalá petú, (mínig pe-énp-e)? Kauá pa-kapsís-ui-yúsaná taláuakí-ki. Métu Jesus-nim inés-na: Prophet-úna (tamtáina-uát-óna) uétu míne uétu pa-kaán-zig, métu zauín uétu pa-kaán-zig ipním-pá uétas-pa, uág ipním-níg-pa inít-pa, uág ipním-níg-pa láutua-ma-pá. Kauá uétu itú kapsikáps kut kuné anítas e-ué-ka, etké Ipné uétu pe-mizkúinek-saná. Kalú mílazuá-ná ki-kómáinis-na uákas inás-aní-a tukápalikázet-ki. Kauá Ipním-níg inás-ziziuái-nái-saná imuné taláuík-in.

## 69. THIRD JOURNEY OF JESUS THROUGH GALILEE.

Mark vi:6; Matth. ix:35-38.

**December, A. D. 31.**

Kauá Jesus i-kiéik-saná, káa inés-kiéik-ú-saná úikasilíg ti-téuyanikít-g (1), káa inés-himték-a úikala-pá Synagogue-pa, káa inás-tamtái-naik-á Akamkíniku-m-ki Miógat-úit-ki, káa uákas inás-aní-a úikalu-ná, ka-kalú i-kómái-ziná pa-n-neksép-ki kómái-ki. Ka-kauá inés-ek-zéna illágane-níg-na titókan-a, káua imékas inés timné-yéu-na, etké i-u-sína iyéuiz, káa usk e-kátui-sína (*lie dying*), ka-kúus sheep uálag-nauát-ó-nút-pa keiz-genéi. Kauá i-hí-na inékinikt: tuúpinas ikúinu í-ues illágane, métu ti-tuúpi-nauát i-u-síg mílazuá, kunú-azánu etg epé-néh-mú-nu Miógat-úna, nézmis inás-uaímta-tag illaganí-ua-ná Ipním-pki tuúpi-nas-g.

---

(1) teuyanikas=*town;* teuyanikt *house.*

## 70. JESUS SENDS HIS APOSTLES.

Luke ix:1-6; Mark iv:7-13; Matth. x:1-5, 14.

**December, A. D. 31.**

Kauá Jesus-nim inás-mú-na pótum-ua-ná uág lapú-a-ná káa inez-iní-a kapsikápsi-néuit, ka-kun-kí e-u-sína enimkí-nikú-na miógat-ui-yú-tas uág hílusk-ás, káa kúus-títe úikala-ná laám ki-kómái-nis-ná uákas aní-tas. Kauá inés-ueímte-ya pa-l-lapú-a-ná tamtái-naik-ás titókan-a Akamkíniku-m-ki Miógat-úit-ki, káa uákas aní-tas ki-kómái-nis-na: kauá inés-na: Uetmet epé-ki-yú-yu ti-talapósa-nái-na (ui-mizkúinek-eyéi-na) uág Samaria-pu-na: métu epé-ki-yú-yu Israel-pu-na ka-kuné i-u-síg paléi-nin titókan (pi-paléi-nis-na Israel-pu-na epé-ki-yú-yu). Ka-pám-kauá titókan-a epé-ki-yú-yu, kúus etg apá-tamtái-nu: Akamkíniku-m Miógat-úi-nim uáko kie i-kákámni-sá; kauá uákas epé-sapé-uzé-yu ki-kómái-nis-na, káa ti-tinug-nís-na epé-sapé-utelléht-tu, káigkáig etg apá-aníu si-saayís-na, enimkínikú-na etg epé-hílusk-ú: lilikúg etg pé-nípe, káa kúus-títe lilikúg etg u-síg iní-tas. Uétu itú-na etg epé-enp-ú kiéikt-uazét, itú kízui, itú ippég, itú lapít sámga, ítku illaápkat, ítku túkas; etké zapalígnik-auát í-ues hip-és ka-kuné i-zapalígnik-sa (hip-és etg u-síg ka-pam-míne etg pé-uzé-yu). Ka-pám-kauá etg pa-ház-u nákz-epg teuganik-ás-g, kauá epé-sépni-ú ku míne í-ues nakz taz titó-kan, kauá kune pa-pái-nu (pa-uíspaik-u), káa kuné inít-pa etg pa-llakai-nu káa uetmet pa-t-kalai-nu (uetmet pa-uislámkaik-u (*don't change*). Kauá éneka ka-pam-kauá etg pa-ház-u nákz-epg inít-g, kauá etg pe-nú: Nezmís taáz-uit uág iyéu-n i-pái-nag kinne inít-pa. Kauá zalauí init-ín i-u-síg lauít tukúg titókan, kauá yug taáz-uit uág

iyéu-n, ke-pém-yug etg pe-ziégk-zená (1), yug-pí i-pái-nu kuné inít-pa uág init-ís-pa, métu zalauí init-ín uétu tukúg i-u-síg, kauá yug taáz-uit uág iyéu-n, ke-pém-yúg etg peziégk-zená, yug-pí etg imuné i-ziklí-tok-ó-yu. Kauá ke- pem-imém uetu etg ipé-enp-ú, káa uétu etg ipá-mizí-u, kunmaná etg apá-nuíhne-nu, kauá ka-pam-kalá etg usíg illaápkatpa itg, yug zapákoik-itg, káa eu-ni-tok-itg, tamápaikt-uazét, káa neksép-na epé-ki-yú-yu. Kauá pótum-ua uág lapú-a ipekú-ya, káa pe-kiéik-ú-sana ti-téuyanik-ás-na, káa ipá-tamtáinaik-a ipná-tananít-kí: káa enimkínikú-na pe-hilúski-saná, uág pá-sapa-hát-zaná, káa ki-kómái-nis-ná úikala-ná pa-síuisaná taság-ki, káa uákas pá-ani-saná: kúus úikasilíg i-pekú-ya.

## 71. DEATH OF THE BAPTIST—HEROD HEARS OF JESUS.

Luke ix:7-9; Mark vi:14-29; Matth. xiv:1-12.

**December, A. D. 31.**

Herod-nim uáko pé-sap-ú-létpe-te-zaná John-na zapákaik-auát-óna, káa séktis-g pé-sape-ník-a, áyat-uazét Herodias-uazét, ke-ipí e-ué-ka Philip-nim iuépne, káa Philip e-uéka Herod-nim éskap. Etké John-nim Herod-na pá-n-kaná: Uétu taz im eskáp-na he enp-éi-sa iuépne, káa eu-népt-éi-sa. Kauá ipí-nka áyat Herodias kapsikáps i-n-nek-séne, nézmís John-na opzía-nag, káa pá-sayógó-ya uápziáu-násg, métu uétu kúus i-ué-ka kú-tas. Etké, ka-kauá Herod-nim Johnna p-ó-pziáu-nipázui-saná, kauá zauín i-zikáu-na, etké titókan-m pa-kaán-zaná John-na, etké i-n-nek-sína: í-ues haut-

(1) pe-ziégk-zenú.

nin (Tamtái-nauát) Prophet, káa éneka Herod-nim pa-zi-káu-na John-na, etké i-zúkua-na, John í-ues tukúg háut-nin hama, káa John-nim Herod-na pa-tanuá-kaná, káa Herod-nim taz pa-mizi-áni-kaná ziégk-en, kaa pa-tuíg-náni-kaná illágani-néhem, káa John-nim timmíu-ki illágane e-ué-ka Herod-nim taz kut. Métu nákz-ipa láhéi-pa, ka-kuné a-za-há-na Herod-nim uizét-pama lahéin, kuné Herod imékas aní-a hipt, káa inás-mú-na hipít-ki mi-miógat-úna uág titilú-na Galilea-pum uétas-kínig. Ka-kauá uáko i-u-sína hipít-pa, kauá Herodias-nim miáz-pitín a-há-za hipi-nuás-g, káa i-uezé-ya: kauá Herod-nim pá-saig-nái-sáná pitín-ena ueyé-zet, kúus-títe ka-kalú i-u-sína hipít-pa pá-saig-náisína ueyé-zet: kunúa-zánu Herod-nim pé-ne pitín-ena: ka-m itú-pg he inéh-mú-nú-kúm, káa kúus he iní-u: ikúinu he í-ze tukapa-lósa-t-ki, ka-m itú-pg he inéh-mú-nú-kúm, káa kúus he iní-u, inég néka miógat-úit pi-náh-mú-namg. Kauá pitín-im pa-hát-tó-ya piké-pa (itku pitín pika a-háttóya) kaa i-hí-na: ka itú-nag au-náh-mú-nag miógat-úna? Kauá piké-pim pé-ne: John-nim zapákaik-auát-óm usús eu-néh-mú-nu. Kauá miógat-úna pitín-im éneka pa-ha-zó-ya, káa pé-néh-mú-na uág pé-ne: kahú, amtis iním John-nim Zapákaik-auát-óm úsus, kinné-pg uálátakái-pg ka-m pi-niká-tamg. Kun-kí miógat imékas isiság i-kú-ya (*was horrified*) uág i-zikáu-na: zauin, etké pitín-ena tukapalásat-kí pe-nik-ú-ya ke itú inp-és, káa éneka titóka-uazet, ka-kun-mám pa-mizi-sína hipít-pa, kunú-azánu uétu pasapá-kokáu-nan-niá pitín-ena ziégk-en. Kúus-kí Herod-nim p-u-ímte-ya pi-uapziáu-nauát-óna (soltas-na), káa pé-ne: kahú kinne ke-m inág-paik-tá John-nim zapákaik-auát-óm úsus ualátakái-pa it-ín.

Kauá sóltas-nim pe-sakólik-a John-na séktis-pa, káa úsus nálatakái-pa it-ín pá-nagpáik-án-nia, káa pe-é-nia pitín-ena,

káa pitín iní-a pika. Kauá John-nim inékinikt ipé-zúkua-na, kaa pe-enp-éi-ta-zaná zillákt, káa pé-temik-ái-saná; kauá Jesus-na pa-tamtái-tá-zaná. Kuníg ku malá-zikiú-pa, kauá Herod-nim inás-mizí-a tamtáipg, Jesus-nim-ki uanikít-ki uág ziziuaís-ki kut-ki pi-tamtáizina. Kauá Herod uétu lauít i-zúkua-ná, etké ku mázuá ipé-hí-na, John Zapákaik-auát uáko i-utelléht-ta tinug-nís-kínig, káa taklái ku mázuá ipé-hí-na, uakkeí-ma Prophet (Egneuát) i-utelléht-ta tinug-nís-kínig. Ka-kauá Herod-nim inás-mizí-sáná ziégk-epg, kauá i-hí-na ipním inékinikt John Zapákaik-auát, ka-g-kunía opziáu-na, yug-pí i-utelléht-ta tinug-nís-kínig, káa illágane anísa ziziuáiz kut. Kunú-azánu Jesus-na pé-ég-nipázui-saná Herod-nim.

## 72. RETURN OF THE APOSTLES.

John vi:1; Luke ix:10; Mark vi:30-32; Matth. xiv:13.

**Spring, A. D. 32.**

Ka-kauá Jesus-nim kúus inás-mizí-sáná, káa Apostles ipé-ziklí-na tamtái-naikít-kínig, káa Jesus-na pá-sapázúakua-zaná imém kut uág hímtek-t, kauá-nnag Jesus-nim inés-na: Kúmtig titóka-nút-g, kuné etg imamá-sapá-yáu-nú míuaz. Etké illaganí-ua-m pá-pai-nó-ika-nígna, káa illaganí-ua i-uskéi-na-nígna, kunú-azánu kunku i-galélei-na-nígna, káa illaganí-néhem uétu i-hípe-nígna. Kauá ipé-uéze-ya liés-g, káa ipé-kú-ya nákz-epg titóka-nút-g Bethsaida-láikin, kaa ipa-pái-nikiká iuetém-pa nakéi, yug iuetúm-nim uaníkt us Tiberias-nim iuétam, itku Galilea-nim iuétam.

## 73. FIRST MULTIPLICATION OF LOAVES.

John vi:2-15; Luke ix:11-17; Mark vi:33-46; Matth. xiv:13-25.

**Spring, A. D. 32.**

Ka-kauá illágane-níg-nim titókan-m pe-ék-zená Jesus-na inékinikt-ínag-ná, uáko ipé-kus, kauá imé-nka úikalú ipé-kú-ya úílme-ní takeí-nuas-g, ka-kuné Jesus i-t-keí-tatá-sána: kauá kúus-títe illágani-ua úikala-pkínig ti-téuyanik-ás-pkínig ipékú-ya kuné-pkí-ttíte, etké uako pe-eg-néi-saná Jesus-na ziziuáiz illágane kut ki-kómái-nís-uazét: kauá titókan ipá-páinikiká Jesus-nim annúkt-kínikai, (etké imé amtis ipé-kú-ya, káa Jesus inékinikt-ínag kátu iyéuki). Ka-kauá Jesus i-t-kaí-ya, kauá i-pelettí-ya nákz-epg kuzkuz-épg megsám-g, kauá inékinikít-pím pe-tuík-zena, káa kuné ipé-taméyak-ek-á. Kauá-ttíte Jews-titókan i-zahá-tata-sína Pascha-zahá-ki. Kauá uáko yug-mém illágani-nim titókan-m Jesus-na pe-ki-yú-saná; kauá Jesus-nim taklái, ka-kauá i-uáutalása-ya, uág inés-niméküni-á, kauá inés-timné-yéu-na, etké i-u-sína ka-kúus sheep keízge-néi (uálég-nauát-o-nút-pa), káa inéz-inpú-kínnia, káa inés-himték-a illágane petú, káa inás-tamtái-na Akamkíniku-m-kí Miógat-úit-ki, káa ki-kómái-nis-ná uákas inás-aní-a. Kauá kulléuit (páis metát-ipá ítku pílept-ipá liklí-pa) inékinikít-pím Jesus-na pé-zená: Ki í-ues titóka-nút, kauá uáko i-kulléuit-za, kahú titókan-a taz he sapé-uílme-nu, kúus-kí pa-t-ti-téuyanik-ás-pa ipé-uéutuk-u uág ipé-hep-ú. Métu Jesus-nim inés-na: Uétu ipé-ki-yú, métu etg epé-utíni-u. Kauá Philip-na pé-ne: Miné-pg epé-enp-ú ippég-na kizúi-ki, káa kin-ma-ná epé-utíni-u? Kúus pé-ne zúkua-nai-tás Philip-na timíne, etké Jesus uáko aní-a timíne, kúus takz pe-ki-yú.

Kauá Philip-nim pa-mistakánp-a: ku-nan pa-npi-tá-nag ippég-na lapósos-ki kizúi-ki, zauín uétu zahá, inég pa-n-nákz inpí-tag pa-kúzkuz. Kauá Jesus-nim inés-sépni-a. Mazé ippég etg u-síg? Ek-té-tg. Kauá ipe-ék-té-na. Ka-kauá ipé-zúkuazaná, kauá Andrew-nim, ke-ipí i-ué-ka Peter-nim éskap, Jesus-na pé-ne: Kinne náks-inim ázual-am us págat ippég uág lapít zúyem: métu yug í-ues usk láuig, uétu itúain, etké illágane-níg i-u-síg titókan. Kauá Jesus-nim inésna: Inéhne-m-tgi kinné-pg (yug-pí ippég uág zúyem). Kauá éneka inés-na: Kahú titókan-a úikala-ná, pa-n-nákz-ehéza, e-sép-taméyak-ek-ítg zigzíg-pá, etké taz kuné i-ué-ka zigzíg, káa kúus ipe-kú-ya, pe-sép-taméyak-ek-saná paka-áptit taméne-ná (*50 files*) pa-p-póte-éptit-tuá-ná. Ka-kauá Jesusnim pe-énp-e kuniá ippég-na págat-iná uág lapít-iná zuyém-na, kauá i-sitalása-ya akamkínikai-g, káa Pisí-na péne: Kaízyeuyeú, káa pa-talapósa-nú-ya (*blessed*) ippeg-na, káa pé-n-katímk-a (ippég-na), kauá-nnag inéz-iní-á Apostles-na, káa taklái Apostles-nim pé-ni-saná titókana. Kúus-títe lapít-iná zuyém-na pe-kú-ya. Kauá úikalú ipe-híp-e zahá ipstúi, káa ipe-t-kalék-a. A-hám-zim i-u-sína paga-hám pap-pótomósos (5000), káa úyi-kínig a-hátuai uág ma-máyaz. Ka-kauá uáko úikalú ipe-t-kalék-a, kauá Jesus inés-na Apostles-na: Kikauá kahú a-zapaámk-itg ka-kalá i-t-koupéniksa ippég (i-t-kátulátkei-sa) (ítku, a-zapaámk-itg ka-kalaná pe-kénik-sá (*left*) titókan-m ippég-na), káina pa-tulazátk-sanú (*trample*), káa i-paléi-nu. Kauá Apostles-nim pazapaámk-saná ka-kalá i-t-koupénik-a ippég, káa pé-ita-saná pótumt uág lapít kakáppa (ispálg) kakmám. Ka-kauá yugmém titókan-m Jesus-na pe-ég-néi-saná yug kut, kauá ipéhí-na: Ete ki í-ues Prophet, ke-ipí i-pái-tata-sána uakkeípkínig kinne uétas-pa. Ka-kauá Jesus-nim inés-eg-né-nia

timmíu-n: éte-g uáko Ina inpi-teté-síg, káa i-sapá-miógat-úit-tatá-síg imém kapisí-ki, kauá-nnag inés-na Apostles-na: ke-u pé-kus; káa inés-sape-uéze-ya (1) liés-g, káa inés-sapé-ku-ya nakéi-keg, Bethsaida-pg, Ipním annúkt-kínikai: káa Ipnim inés-sapé-ziklí-na úikala-na titókan-a, kauá-nnag i-ulalíg-na Ipzuátg megsám-pg, káa i-talapó-sa-ta-na Ip-zuátg.

## 74. JESUS WALKS ON THE WATER.

John vi:16-21; Mark vi:47-53; Matth. xiv:23-33.

**Spring, A. D. 32.**

Kauá uáko kulleuit-níg i-zeém-na, kauá Jesus Ip-zuátg i-ué-ka megsám-pa, káa Apostles i-u-sína iuetém-pa. Ka-kauá uáko i-zikét-zaná, kauá imékas-níg a-háttia-na, i-múln-a iuétam uág e-héuí-na (*long waves*), kauá Apostles-na líes múlli-m inés-tamáyálínik-an-niá (*incline*). Ka-kauá Jesus-nim inés-eg-né-nia aiís-nauit, etké uáko i-u-sína iue-tám-pa peppég, káa uétu i-u-sína kápsikáps úyi-kínig usá-lip-és, kauá-nnag inés-ki-yú-ya, zikét-pa uítaz uáko kaáug, ka-kuné gahéu i-kúma, kauá ipskeilikáza-káuna kus-g, kaa i-uaza-káuna kaa ipskaíkaik-á kus-pa tus-kínikai. Ka-kauá Jesus-na Apostles-nim pe-hék-zená, ipskalík-za-m, káa kím-tem inás-pai-nó-sa, kauá ipa-zikáu-na, kâa ipe-hína: zéuzéu-nim kie i-pái-nó-sa, kauá zikáu-ki ipe-tiúg-na, uág ipá-luáguág-na (*exclaim weeping*). Kauá Jesus-nim lamla-mát inés-tenué-ya, káa inés-na: Taz uizé-tgi timíne, In ués, uétmet pa-zikáu-nu. Kauá pe-sap-úze-ttipázui-saná liés-g (kum nes-uéz-úm). Kauá Peter-nim Jesus-na pé-ne: Mió-gat, zalaní ikúinu Im he ués, kus-kínig pí-mú-m Iním-kí,

(1) inés-sap-úze-ya.

ka-k-in-ka uíh-na kus-pa. Kauá Jesus-nim pé-ne: Kum. Kauá Peter liés-kínig i-kú-ya kus-g, káa ipskalínik-a kus-pa, káa Jesus-na pe-ki-yú-ya. Kimét áttia kátu kapsikaps i-uzé-ya, káa Peter i-zikáu-na, káa kus-pa í-t-katuléilék-a, káa i-hí-na: Miógat, uákas aní-m. Kauá Jesus-nim lamlamát p-úpságságe-yú-ya (*extended the arm and fingers*) káa pe-énp-e atím-pa, káa pé-ne: Imím he ués kuzkuz mizkúinekt, itú-pg he taláuakí-za? Kauá kunig Jesus uág Peter liés-g ipé-uéze-ya, kauá lamlamát áttia i-t-katálk-a. Kauá kunú-azánu úikalú-nm, ka-kalú liés-pa i-u-sína Jesus-na pa-kaán-zaná, káa ipé-hí-na. Ikúinu Im he ués Akamkíniku-m Miáz. Kauá lamlamát liés-nim inés-inéhne-ná allái-g Genesareth-pg uétas-g. Kauá úyi-kínig i-ziuái-ziná, etké imém ziziuái-n usk e-pe-piím-na timné-pa, etké uétu kóoz lauít i-zúkua-ziná ku manáma inés-kú-ya illáganí-na titókan-a págat-ikí ippég-ki, usk kóoz e-u-sína kápsinin timíne uag timípnit.

## 75. JESUS PROMISES THE EUCHARISTIC-BREAD.

John vi:22-72.

**Spring, A. D. 32.**

Kauá kuním méimi yug-mém illáganí-nim titókan-m nakeí pe-péui-saná Jesus-na, etké i-n-nek-sína, kínne í-ues Ipí, inékinikít-zím e-uéik-a: métu uétu pa-ayák-zaná, pa-háuk-saná. Kunú-azánu illáganí-pg liés-g ipé-uéze-ya, káa ipá-t-kaí-kiká, káa ipá-pái-ni-kiká Capharnaum-pa; kauá kuné pe-péui-sana Jesus-na. Ka-kauá paayák-zana kuné nakéi, Capharnaum-pa, kauá pé-zená: Miógat, máua he pái-na kinne? (manáma he uéik-a manáma kú-ma?) Metu Jesus-nim inés-na: Ikúinu, ikúinu In etg í-ze: Ina

etg ipáui-sinm-ká uétu mis etké ziziuáis-uit etg pe-eg-né-nima metu etké ippég-na etg epe-híp-a, káa pé-t-kalék-a.

### (A) Jesus Addresses the Multitudes.

Uétmet etg pe-galélei-nú uétas-pamá-kí hipít-ki, etké míuaz-pá i-laám-nu, métu etg pe-galélei-nú uákkeís-uí-nimkí hipít-kí, ke-yug uétu máua i-laám-nu, ka-pam-ág-yug etg In-níg iníteté-sa, ke-k-In-ués Titókan-m Miáz. Etké Akamkíniku-m núnim Pisí-nim kunú-azánu p-ú-ímte-ya Miasna. (Akamkíniku Miáz i-uéimte-má). Kauá imém pé-zená: Mamáma-n pé-ki-yú nun, kauá Akamkínikú-na (nekt pétuig-ne-niu, káa) kut pá-aní-án-niú? Kauá Jesus-nim inásmistakánp-a, uág inés-na: Ki us Akamkíniku-m (nekt uág) kut, etg u-síg mizkúinek-ás kunía, ke-yug Akamkíniku-m p-ú-ímte-má. Kauá imém pé-zená: Itú tamísemtukt nézíní-se-m, ka-g-kun-kí lauít pe-zúkua-nu, uág pe-mizkúineku-hé? Itú Im aní-sa? Nunim titílu uakkei-pa ipé-híp-a Manna titóka-nút-pa, etké kúus i-hí-ze H. Times: Akamkínikai-kínig inéz-iní-a ippég hip-és. Kauá Jesus-nim inésna: Ikúinu, ikúinu In etg íze: Moses-nim uetu mis etg iní-a ippég akamkínikai-kínig, metu Inim Pisí-nim etg iníse ikúinu ippég akamkínikai-kínig. Etké Akamkíniku-m ippég í-ues yug-pí, ke-ipí í-pái-na akamkínikai-kínig, káa titókan-a uákas inás-aní-sa. Kauá kunig pé-zená: Miógat, kahú néz-iní-m yug-pí ippég kunkú. Kauá Jesus-nim inésna: In ués uakaís-áin ippég, ka-g kuním Ina i-pái-nó-yu, yug-pí uétu máua eyág-nu, káa ka-g kuním Ina miz-kúineků, yug-pí uétu máua e-kayáu-nu (kus-na pe-uéuluk-ú). Métu uáko In etg i-zá-ka: inég etg ek-zí-nm, zauín uétu mizkúinek-sí-nm. Ka-g-kalú Inim Pisí-nim Ina iní-se, kalú-mam Ina ipá-pái-nó-yu, kauá kag-kuním Ina i-pái-nó-yu, kunía

uetu minmaí In eukkeí-nu. Etké In pái-na akamkínikai-kínig uétu mis In-níg iné-tuíg-nei-tas timíne, metu timíne tuíg-nei-tas kuniá, ka-g-kuním Ina i-ueímte-ma. Kauá Pisí-nim, ka-g-kuním Ina i-uéímte-ma, kúus us timíne: In ués keíz-ge-nás úikalu-ná, ka-g-kalú Ipním Ina iní-a, káa uikalu-ná yug-mu-né In uákas anás-aní-u lamtái-pa lahéi-pa, káa uétu nakz i-paléi-nu. Kauá eneka kúus us Inim Pisí-nim (timíne) nekt: ka-kuním Akamkínikú-na Miáz-pa pé-eg-nú uág pe-mizkúinek-ú, yug-pí uákas i-uzé-yu, káa yug-piné In a-sapé-utelléht-tu tinúg-nís-kínig lamtái-pa lahéi-pa.

## (B) Jesus Addresses the Jews.

Kauá Jews-nim (Pharise-pum) p-ó-tgitim-ú-saná Jesus-na, etké i-hí-na: In ués uakaís-áin ippég, ke-g-In pái-na akamkínikai-kínig: kauá ipé-hí-na imé: Mis uet-í-ues ki Jesus Joseph-nim miáz? mis-enm uág uétu nun e-zúkua-nai-síg pist uág pika? Káa manáma i-hí-ze: In kú-ma akamkínikai-kínig? Kunú-azánu Jesus-nim inés-na: Uét-met etg pí-tenue-yú taláuakí-ki (uétmet Ina pa-taláua-g-nú-kum), zalauí ku isí-na titókan-a uétu pé-néhne-nú-kum Inim-pg Inim Pisí-nim, kauá yug-piním uétu Ina i-pái-nú-yu (usk í-hí-ze), ka-kunía uétu Pisí-nim pa-nág-paik-ú Inim-pg, yug-piním uétu Ina i-pai-nú-yu; kauá ka-kuním Ina i-pai-nú-yu, yug-piním Pisí-nim-kínig iyéu-ki uág uapá-yatat-kí Ina i-pai-nó-yu, kauá yug-piné In a-sapá-utelléht-tu tinug-nís-kínig lamtái-pa lahéi-pa. Kúus Prophet (Egne-uát) ipé-tíme-na: Kóoz ipé-uzé-yu Akamkíniku-m i-hímtek-in (uág sapá-zúkua-nin). Ka-kalú Inim Pisít-gi ipá-mizí-a, ka ipa-zúkua-ná, yug-mém úikalu-nm Ina i-pai-nó-sig. Uétu mis etké Pisí-na pe-ég-na ku isí-nm; metú Ke-

ipí í-ues Akamkíniku-phínig Ip-zuátg-aním (káa Ipním-zim) pe-ég-na Pisí-na. Ikúinu, ikúinu In etg í-ze ke-ipním Ina i-mizkúinek-ú, yug-pí uákas i-uzé-yu kunku-yáin. In ués uakaís-áin ippég. Imém pisít-me ipe-híp-a Manna titó-ka-nút-pa, métu zauín ipé-tinúg-ne. Ki í-ues ippég akamkí-nikai-kínig pái-nin, kúus-kí ke-ipním pé-hep-ú, yug-pí uétu i-tinug-nú. In ués uákas ippég, ke-k-In pái-na akamkíni-kai-kínig. Ke-ipním kínnia ippég-na pé-ep-ú, yug-pí kunku uákas i-uzé-yu; kauá ippég, ke-g-yug In enéz-ini-ú, yug í-ues Inim zillákt (ués Inim zillákt), titókan uákas uí-zétas. Kunú-azánu Jews-titókan pí-tenue-sína, uág pi-taláuak-zína, káa pí-i-zína: Manánia-nm kínim hamá-nm kie iní-u ipním zillákt hip-és? Kauá Jesus-nim inés-na: Ikúinu, ikúinu In etg í-ze: zalauí uétu etg epé-hep-é-niu Titókan-a Miáz-pa zillákt, káa imemé-kuyé-nniu Ipné kikát (1), kauá uetu etg uákas pe-uzé-yu (itku, zaya etg pe-uzé-yu uákaís-náuit imém-pá). Ke-ipním Ina i-hipé-niu zillákt, uág ipné-kuyé-niu Ina kikát (ipné-kuyu Inim kikát), yug-pí uákas i-uzé-yu kunku-yáin, kauá lamtái-pa lahéi-pa In ipné a-sapá-utelléht-tu. Etké Inim zillákt í-ues ikúinu hipt, káa Inim kikát í-ues ikúinu ipné-kut. Ke-ipním Ina i-hipé-niu zillákt, káa ipné-kuyé-niu Ina kikát (2) Inim-pá i-uzé-yu, káa In ipním-pa ui-zé-yu. Ka-g-kúus Pisí-nim Ina i-ueímte-ma, káa In uákas ués Pisít-kínig, kúus-tite ke-ipním Ina i-hip-ú, yug-pí Inim-pkínig ipí-nka uákas i-uzé-yu. Ki í-ues ippég ke-yug i-kú-ma akamkínikai-kínig. Uétu mis ka-kúus imém pisít-me, ke-imé Manna ipé-híp-a, káa ipé-tinúg-ne. Ke-ipním kínnia ippég-na pé-hep-ú (itku pe-hép-se), yug-pí

---

(1) imémé-kúyu Ipním kikát; (2) ipné-kúyu Inim kikát.

uákas kunku-yáin i-uzé-yu. Kúus-kí Jesus inás-tamtái-na Synagogue-pa (1) (pi-amki-nuás-pa) Capharnaum-pa.

### (C) Jesus Addresses the Disciples.

Kunú-azánu illágane Ipním i-hímtek-in (ti-tuígnet), ka-kauá ipa-mizí-a yug tamtái-pg, kauá ipé-hí-na: atúkaz ki í-ues ziégk-en; ku uetu isí-nim mizí-tas? Métu Jesus i-zú-kua-zaná Ipním-pa (timné-pa), kúus pí-tenue-síg táláuakí-ki i-hímtekin ,kauá inés-na: Ina yug ziégk-en etg táláuag-nái-sinm? káa manáma etg pe-n-nek-ú, ka-pam-kauá etg pé-eg-nu Titókan-a Miáz-pa uíhne-pg akamkínikai-g, ka-kuné uyít-pa i-ue-ka? Eullégeulleg (uág uakkeís-uit) uákas aní-sa, zillakát-zim í-ues uétu itú-áin: kauá ziégk-en, ka-pam-ág kun-kí etg In tenué-sa í-ues eullégeullég (uag uak-keís-uit) uag uakaís-náuit. Métu imém-pemá ku mázua uetu i-mizkúinek-sig. Etké Jesus uyít-kínig i-zúkua-zaná lauít (ku-isí-me) ke-imé uétu ipé-mizkúinek-ú, káa lauít pe-zúkua-zaná kunía, ke-ipním Ipné Jesus-na tuélka-pg pé-éni-ú; káa i-hí-na: kunú-azánu In etg i-zéne: uétu isí-nim Ina i-pái-nó-yu, zalauí kunía uétu Pisí-nim pe-yéu-nu uág p-o-páyata-yu Inim-pg pai-nás-g. Kuníg illágane Jesus-nim i-hímtek-in (ti-tuíg-nét) talauakí-ki ipé-ziklí-tok-á, káa uétu éneka Jesus-na pe-tuík-zené.

### (D) Jesus Addresses the Apostles.

Kauá kuníg Jesus-nim inés-na pótum-ua-ná uág lapúa-na: Etg imé-nka peki-yú (uág pé-ziklí-tok-ú)? Kauá Si-mon-Peter-nim pa-mistakánp-a: Inim Miógat, kauá isí-na ka pe-ki-yú-yu? Imím he ués ziégk-en uákaís-áin kunku-

---

(1) pi-uy-ámkinuáspa.

yáin (itku uakaís-náuit-yáin kunku-yáin). Kauá nun pe-mizkúineck-á uág pe-zúkua-na. Im he ués Christ, he ués Akamkíniku-m Miáz. Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Mis uétu In etg iníp-e pótam-ua-ná uág lapúa-na, kauá imém-pamá nakz i-ués enimkíniku? Kun-kí ziégk-ki Judas-na pé-ne Iscariot-na Simon-kakál-a, etké yug-piním-ttíte uáko pé-ní-tata-sána Jesus-na tuélka-pg, inég ipí i-ué-ka pó-tum-ua-pamá uág lapua-pamá nakz.

## 76. JESUS REPROVES THE PHARISEES.

John vii:1; Mark vi:53-56; Mark vii:1-23; Matth. xiv:34-36; Matth. xv:1-20.

**Spring, A. D. 32.**

Kauá kuníg Jesus Galilea-pa i-kiék-a uétu Judea-pa i-kiéik-tipázui-ya, etké Jews-titókan-m p-o-pziáu-ni-pázui-saná. Kauá ipá-pái-nikiká Jesus inékinikt-ínag Genesar-pa uétas-pa. Ka-kauá Genesar-pu ipé-zúkua-na, uáko Jesus i-pái-na, kauá pa-sapá-tamtái-zaná titókan-a úikasilíg, kauá pé-néhne-zená, káa pa-uí-nagpáik-saná ki-kómái-nis-na pa-pinmík-as-ínag-na ka-kuné i-ué-ka Jesus. Kauá pé-nik-sená ki-kómái-nis-ná iskít-pa úikasilíg titilú-pa ti-téuyanik-ás-pa káa ki-kuzkuz-pa ti-teuyanik-ás-pa, kauá Jesus-na pa-uí-nak-iagó-sana (*wait for*) káa pé-néh-mú-zaná nézmís sa-mág-tálám p-ó-péz-ái-sa-nóka: kauá úikalú uákas ipé-uzé-ya, ka-kalú-mám p-ó-péz-ái-saná.

Kauá Jesus-na pa-amg-i-nó-saná Pharise-pum uág Scribes-pum (ti-tímenauát-óm) Jerusalem-kínig uí-pái-nat-óm. Yugmém, ka-kauá pe-ék-zená Jesus-nim ti-tuignét-óna, kauá pá-pála-zaná, etké ku mázua ti-tuignét ipe-híp-a ipsi-méte-yéi, kauá Pharise-pu uág úikala Jews-titókan ipsiméte-

nigna hip-tés-g, etké kúus e-u-sína imém titilú-nim kut. Kunú-azána Pharise-pum uág Scribes-pum kúus Jesus-na pe-sépni-saná: itú-pg imím i-hímtek-is-ním uétu pé-tuíg-nei-síg titilú-na kut, káa ipsiméte-yéi i-hip-síg? Métu Jesus-nim inés-mistakénp-a uág inés-na: Itú-pg etg Akamkínikú-na tamáluit uétu pe-tuíg-nei-síg imém-níg-uazét tamáluit-uazét? Etké Akamkíniku i-hí-ze: Taz ha a-kaán-nu im-tótap uag im-ísep, káa ke-ipí pist i-uétgitim-ú-yu, ítku pika, yug-pí i-tinug-nú: métu etg ité-nig: taz he inú pist ítku pika: uáko in eu-ní-a petú talapósa-nuás-na, kunú-azánu uétu imené uapáyata-yu. Kúus-kí Akamkínikú-na ziégk-en etg au-llatáp-ai-síg. Mi-mísemé etg u-síg. Taz Isaias-nim imúne kut e-eg-néi-saná uákkei-pkínig, kauá imém-kí i-hí-zéne: Kín-mem titókan-m peuís-ki-zím Ina (Akamkínikú-na) i-kaán-zig, métu imém timíne uáyat e-u-síg Inim-pkínig: kauá láuig Ina i-kaán-zig, etké titókan-m-ki hímtek-ít-kí uag tamáluit-ki i-tamtái-zig. Heee! kúus etg ku-síg, Akam-kínikú-na tamáluit etg a-pál-a-i-síg uág au-llatáp-ai-sig, káa titókan-a tamtáin (uág kut) etg e-tuig-nei-síg, kunú-azánu etg zapákaik-sig íkai uág inpeí uág illágane petú. Kauá ku-níg inás-mú-na éneka úikala-na titókan-a, káa inés-na: Ka-hú úikalú-nm mizí-mtg, uág lauít zúkua-tg: Ke-yug emti-kínig (uág tus-kínig) him-g a-háza, uétu yug-pním titó-kan-a sipgsipg uág lilúin pá-ani-sá (1), metu ke-yug hím-pkínig a-hát-tatú, yug-piním-zim titókan-a sipgsipg uág lilúin pá-ani-sá: ka-kunim us mazáyu mizí-tas, ke-yug-pí i-mázes. Ka-kauá Jesus-nim anás-nuíhne-ná illágani-na titó-kan-a, káa a-háza-na inít-g, kauá inékinikít-pim Jesus-na

(1) Ke-yug him-g a-háza emti-kínig, kuním titókan-a uetu sipgsípg pá-ani-sa.

pe-ki-yú-saná káa pé-zená: Uet-Im zúkua-zá Pharise-pum Imené ipé-timné-nek-ú-ya Iním ziégk-epg? Métu Jesus-nim inás-mistakánp-a, uág inés-na: Úikalá teulíkt, ka-kalaná Inim Pisí-nim Akamkíniku-m uétu pe-temaník-a, kalá nikésúp-in úikalá i-uzé-yu. Uétmet apá-miskaítue-nu, yugme i-u-síg illaáttamé, káa e-hillaáttamé-na pé-néhne-zíg. Kauá zalauí illaáttamé-nm illaáttamé-na pe-néhnenú úi-lapú gaáu-pg ipé-t-katuléilek-ú uág ipá-uyá-og-nú.

Kauá Peter-nim Jesus-na pé-ne: Nes-himték-im kahú yug-pí sapézet. Métu Jesus-nim pé-ne: Etg imé-nka zaya u-síg timípni-t? Uetu etg mizí-síg lauít ki ziégk-en? Ke-yug emti-kínig a-háza him-g, uág imít-kég i-kú-sa, uétu kunním titókan-a sipgsipg uág lilúin pá-ani-sá, etké uétu timné-pg a-háza, métu illút-gi-zím a-háza, káa kunig a-hat-káu-za élek-ipg. Métu úikalá petú ka-kalá him-kínig uág peuís-kínig a-hát-tatú, yug timné-pkínig a-hát-tatú, káa ku-nú-azánu titókan-a sipgsipg uág lilúin pá-ani-sá yug-piním. Etké timné-pkínig a-hát-tatú kapsís-timípni-t, uág zillákát-ki petokás-uit, uág uapziáu-n, uág pégaui-t, uág uéuluk-t, uág zuátis-uit, uág misém-t, uág kapsís-sílu, uág Akamkí-nikú-na uetgitim-ú-t, uág zíhilí-n, uág petokás-uit: úikala yug kapsis petú imít-kínig, uág timné-pkínig a-hát-tatú, káa kunú-azá-nu titókan-a sipgsipg uág lilúin pá-ani-sá kuním úikalá-nm petú-nim. Métu zalauí titókan ipsiméte-yéi i-hip-ú, uétu mis kapsis i-uzé-yu, uétu sipgsipg.

## 77. JESUS HEALS THE DAUGHTER OF THE SYROPHENICIAN WOMAN.

Mark vii:24-30; Matth. xv:21-28.

**Spring, A. D. 32.**

Kauá kunig Jesus i-usékaik-a, káa Tyre uág Sidon teuyanik-ás-g katát-ipg i-kú-ya. Kauá nakz i-ué-ka áyat Canaan-pu talapósa-nái, Syro-phenicia-uétas-kínig, káa yugpiním e-ué-ka miáz timái kómái-nin enimkínikú-kí: ka-kauá yug-pí áyat inás-mizí-sáná Jesus i-páin, kauá ipním uétaskínig i-kú-ma, káa Jesus-na pá-pai-nó-ya, káa pa-tiúg-na, káa pé-ne: iyéu-nim, Miógat, David-nkakál, ínim miáz kapsikáps (kómáiz) kómái-za enimkínikú-kí. Métu Jesus-nim uétu pa-mistakánp-a, inég naks-inig ziégk-en. Kauá inékinikít-pím Jesus-na peki-yú-saná, káa pé-néh-mú-zaná uág pé-zená: uáyat he a-sapé-kúih, lammátaz kie i-tiúk-za núnim éle-kínig. Kauá Jesus ipná-zuyátkaláik-á, káa i-hí-na: In ués uéimti-n sheep-g (titóka-pg), yug-ké i-paléi-na Israel-em init-kínig. Kauá a-háza nákz-epg inítg (usk paléiz, etké) uétu isí-na pá-sapá-zúkua-nipázui-yá; métu uétu minmaí i-uéka sapalúk-as. Kauá yug-piním áyat-um pá-hazóya, káa pé-ne: Miógat, kahú uápáyata-m. Kauá Jesus-nim pa-mistakámp-a: Ma-máyaz annúkt-kínikai i-u-síg takalékas; etké uétu í-ues taz, zalauí ma-máyas-na ippég enéz-inpé-niu, kauá zikámkal-a eu-nik-ú-yu (enéz-inik-ú-yu). Métu áyat-úm pa-mistakánp-a, uág pé-ne: héee; Miógat, etké kikúzkuz zikámkal i-hip-ténig hipí-nuás-nim imítkínikai kakalá kuzkuz ippég (nikáhyaíkt (1) *crumbs*) ma-máyas-nim

(1) nikálakt.

e-t-káu-sig hipi-nuás-kinig. Kunig Jesus-nim pa-mistakánp-a uág pé-ne: áyat imékas he ués mizkúunekt, kamkúus he neki-se (uág he uéuluk-sa), kúus-tite ke-i-uízes: etké kúus im he i-zá-ka, (In taklái he i-ze) Kúih, uáko enimkiniku a-hát-ta imím miáz-kinig (itku enimkiniku-m im-miás-na uáko pá-nuihne-na; káa áyat i-kú-ya): ka-kauá init-g a-háza, kauá pá-ayág-na timái-na, kimét pinmik-ás-pa taz i-tamaliká-zasa, etké enimkiniku uáko a-hát-ta, kauá kunig taz kómái-nái miáz e-uzé-ya.

## 78. JESUS HEALS THE DEAF-MUTE.

Mark vii:31-37.

**Spring, A. D. 32.**

Kauá kunig Jesus a-hát-ta Tyre-nim-kinig uétas-kinig, káa Sidon-na teuyanik-ás-na pá-uáuna-káu-na, káa i-páinikiká iuétám-láikin Galilea-nim; yug-pi iuétam i-ué-ka pótumt-em (1) titeuyanik-ás-nim pe-hépei. Kauá kuné páanág-paik-ó-sana nakz háma méstaps uág ziégk-símei, káa pé-néh-mú-zaná: (Kalıú, Miógat, kinnia iyéuis-na) a-t-kúpaliká-za-ih. Kauá Jesus-nim illagani-ua-pkinig úinuá pénik-á kunia méstapsi-ná káa ipsús-ki (mazáyu) maziú-pitlin p-ó-péz-en-niá, káa silukús-ki pá-síui-yan-niá péus; kunig Jesus akamkinikai-g i-sitalása-yá, káa i-ué-uín-tím-sená (*groan*), káa pé-ne kunía méstapsi-na: Ephpheta, yug-pi i-hi-ze, tamágalp-in uizéih. Kuné-ittite lamlamát ipním mazáyu usk tamágalp-in e-t-ká-uzé-ya, káa i-t-ka-mizí-a uág inás-taká-mizi-a, kauá ipním péuis usk niképkúik-in e-t-káuzé-yá, káa tukúg i-t-ká-ziég-na. Kunig Jesus-nim inás-

(1) pótumt-im.

taátk-saná tamtái-pg, káa inés-na: uétmet isí-na apá-tamtáinu. Métu zauín kátu kum-kuníg Ipné pa-tamápaik-ái-saná (ziziuáiz kut), káa úikala-na titókan-a pa-tamtái-zaná Jesusnim-ki kut-ki; kauá kum-kuníg ipá-ziuái-na, káa ipé-hí-na: Kínim Jesus-nim úikala-ná taz pá-ani-á (úikalá taz aní-a), káa mi-méstapsi-ná inás-sapá-mizí-a, káa zi-ziégk-símei-na inés-sapé-ziég-na.

## 79. SECOND MIRACLE OF LOAVES.

Mark viii:1-10; Matth. xv:29-39.

**Spring, A. D. 32.**

Kuníg Jesus i-hipélettí-a nákz-ipg meksám-pg, kauá kuné i-uagsilík-a. Kauá illáganí-nim titókan-m Ipné kuné pa-pai-nó-sana, káa pa-nág-paik-ó-saná illágane ki-kómáinin, zi-ziégk-símei, e-híllaáttamé, ki-kiéik-símei, káa Ipné eguá-pa pé-nik-ái-saná, kauá Ipním úikalu-ná uákas inásaní-a; kauá kúus-kí illágane-níg titókan imékas ipá-ziuáina, kauá Akamkínikú-na Israel-em (ke-ipí ikúinu í-ues Anieuát), p-o-táski-saná, ka-kauá pe-ék-ziná zi-ziégk-símei uáko i-ziégk-zig, ki-kiéik-símei uáko i-kiéik-sig, e-híllaáttamé uáko lauít i-sayógo-sig. Kauá kuníg, etké illágane-níg titókan kuné i-u-sína, káa zaya e-u-sína hípt, kunú-azánu Jesusnim inés-mú-na inékinik-t naks-iní-pá, káa inés-na: Enésiyéu-za kin-ma-ná titókan-a, etké uáko metát-zikíu Iním-pa i-u-síg, kauá zaya e-u-síg hipt, káa zalauí hipe-yéi anássapá-ziklí-nu, kauá ipé-uí-uizilém-te-nú imém-níg-pgi inít-g (iskít-pa ipé-uí-ellíu-tinúk-te-nú—*starve*), etké illáganí-ua uáyát-kínig ipá-pái-na. Kauá inékinikít-pím pá-mistakánpsaná: míne kínne titóka-nút-pa inpés ippég, ka-n-kun-kí kinma-ná illáganí-ua-na sapé-t-kalék-ás? Kauá Jesus-nim

enés-sépni-a: Máze etg u-síg ippég? Kauá ipe-hí-na: úinépt (ippég usíg), káa mílaz zúyem. Kauá Jesus-nim inés-na kun-ma-ná úikala-ná titókan-a: Kahú taméyakek-ítg uétas-pa. Kauá Jesus-nim pe-énp-e úinépt-ina ippég-na uág zuyém-na, káa inás-talapósa-nú-ya, káa pé-ui-tímk-saná, káa inéz-iní-a Ipním inékinik-ná (1), téka-nas titókan-a. Kauá Ipním inékinikt-pím titókan-a pé-téka-saná, káa (2) pé-uí-nísaná. Kauá kúus-títe zúyem éneka. Kauá úikalú ipé-hípe uág ipé-t-kalék-a. Kauá kuníg inékinikít-pim pa-zapaámki-saná taká-tolátk-ai-ná (*remainder*), káa ipé-íta-ya úinépt kakáppa kakmám. Kauá ke-imé i-híp-sína i-u-sína uítaz pilep-éhem pa-ppótomósos (4,000). Kauá hip-nákat-pa Jesus-nim inás-sapá-ziklí-na úikalu-ná, káa Ipí inékinikt-ínag liés-g ipé-uéze-ya, káa ipá-pái-nikiká Dalmanutha uág Magedan uétas-pa.

## 80. THE PHARISEES ASK FOR A SIGN.

Mark viii:11-13; Matth. xvi:1-4.

**Early in Summer, A. D. 32.**

Kauá kuné pa-pái-nó-saná Jesus-na Pharise-pum uág Sadduce-pum, kauá taláuakí-ki illágane pe-sépni-saná, káa pé-néh-mú-zaná tamísemtukt akamkínikai-kínig (métu), sap-ú-psiméyui-tás-g. Métu Jesus-nim inás-mistakánp-a, káa inés-na: ka-kauá i-kulléuit-za etg i-ténig: taz áikát i-kú-teté-sa etké ilpílp i-ues ipelíkt; kauá kaáo-pa etg i-ténig: ki-takz i-uékeiyu, etké ipelíkt í-ues ilpílp uág linníus. Kúus etg zúkua-zig tamísemtukt tus-kínig: káa manáma uétu zúkua-zig tamísemtukt zahá-pkínig, metu uáko u-síg zahá-

(1) Ipním inékinik-t; (2) pe-uí-ník-sana.

pa-innig? Kauá e-héstukátta (*sigh*) imít-kínig timné-pkínig, káa i-hína: kí-nim kapsís-nim uág petokás-nim titókan-m Ina inéh-múza tamísemtukt. Ikúinu etg In íze, uetu itú tamísemtukt í-ues iní-tas kinnia titókan-a, metu náks-iníg Jona-nim Prophet-nim tamísemtukt. Kauá inás-núíhne-ná, káa i-uéze-ya liés-g, kauá iuetém-pa i-uéik-a.

## 81. THE LEAVEN OF THE PHARISEES.

Mark viii :14-21; Matth. xvi :5-12.

**Early in Summer, A. D. 32.**

Ka-kauá ipá-pái-nikiká iuetém-pa nakéi, kauá inékinikt ipé-timípni-a, uétu pe-níp-e ippég, ete-n pa-t-tóla-ya ippég, kauá náks-iníg e-u-sína ippég liés-pa. Kauá Jesus-nim inés-tenué-ya, káa inés-ná: Etg imamá-yía-tgi (=iya=yíya) zapá-pulém-nas-g Pharise-pum uág Sadduce-pum uág Herod-nim. Kauá imé pí-tenue-sína imé-nníg, káa i-hi-zína: Kúus kie i-hí-ze, etké ippég-na kie apa-t-tó-la-ya. Kauá Jesus-nim inés-zúkua-na-nniá timípni-t, káa inés-na: Itú-pg etg timípni-síg imém timné-pa, etké zaya u-síg ippég, kepém etg u-síg kuzkuz mizkúinekt? Métu kóoz uétu etg zúkua-zig? uétu etg mizí-síg? Imém kóoz usíg timíne usk illaáttamé? Inég etg u-síg silu, káa zauín uétu etg sayó-go-síg? Káa inég etg u-síg mazáyu, káa zauín uétu etg mizí-síg? káa uétu timípni-síg? Ka-g-kauá In e-uítimk-á págat-iná ippég-na paga-hám pa-ppótom-ósos-uazét titóka-uazét, kauá máze kakáppa pá-k-kakmám etg pe-íta-yá taká-tolátk-ai-ná? Kauá pa-mistakánp-saná: Pótumt uág lapít. Kauá ka-g-kauá úinépt ippég pílep-éhem pa-ppótomósos-áin titóka-áin, máze kakáppa pá-k-kakmám etg pe-íta-yá taká-tolátk-ai-ná? Kauá pé-zené: Úinépt. Kauá inés-na: Maná-

ma etg uétu mizí-síg, uétu ippég-ki In etg tanuák-aká, kapam-ág-kauá etg i-zá-ka: imamá-yía-tgi zapá-pulém-nas-g Pharise-pum uág Sadduce-pum? Kauá kunig lauít i-mizísina nétu mis ippég-nim zapá-pulém-nas-g imamá-yía-nas i-u-sína, métu tamtái-g Pharise-pum uág Sadduce-pum i-u-sína imamá-yía-nas.

## 82. THE BLIND-MAN AT BETHSAIDA.

Mark viii:22-26.

**Early in Summer, A. D. 32.**

Kauá kunig ipé-kú-kiká, káa ipá-pái-nikiká Bethsaida-pa teuyanikás-pa. Kuné Jesus-na pa-nágpaik-ó-sana nakz háma illaáttamé, káa pé-néh-mú-zaná: nézmís he ó-páza-tag (kínnia illaáttamé-na). Kauá Jesus-nim pe-énpe kunía illaáttamé-na ipsús-pa, káa pe-néhne-ná teuyanik-ás-g laikín-ig, kauá sílu pé-tulz-én-niá, káa pé-t-kupelikáza-ya, kauá pé-sépni-a: Uétu itú-na uáko im he a-akíza? Kauá illaáttamé i-sitalása-ya, káa i-hí-na: Uáko in a-akí-za titókan-a, ka-kúus i-ua-tág itú! ka-kúus teulíkt ipskalínik-tág. Kauá kunig Jesus-nim éneka pé-t-kupelikáza-ya silú-pa, kauá illaáttamé i-sayógo-túi-yá lauít, kauá kunig úikala-ná petú-na taz pe-ég-na kunku. Kauá Jesus-nim pé-sapé-ziklí-na, káa pé-ne: Kahú ziklí-n, káa uétmet isí-na a-tamtái-nu kamkauá he ázu teuyanik-ás-g.

## 83. PROMISE OF THE PRIMACY.

Luke ix:18-20; Mark viii:27-29; Matth. xvi:13-19.

**Summer, A. D. 32.**

Kauá Jesus inékinikit-ínag ipe-kú-kiká, káa ipá-pái-nikiká Caesarea-Philippi-láikin-pá. Kauá iskít-pa Jesus i-tala-

pósa-n-kaná Ip-zuátg. Kunig Jesus-nim inés-sépnia pótum-ua-ná uág lapúa-na, káa inés-na: Manáma i-ténig titókan uág pi-tamtái-tánig Titókan-m-kí Miáz-ki, (manáma iténig, isí í-ues Titókan-m Miáz). Kauá imém pé-zena: Tatós-ma i-ténig. Im he ués John Zapákaik-auát, káa tatós-ma i-ténig, Im he ués Elias, káa tatós-ma i-ténig Jeremias, káa tatós-ma i-ténig, ku isí nakz uakkeí-ma Prophet tinugnis-kínig uitelléht-tin. Kauá kunig Jesus-nim inés-na: Kauá etg imé, maná etg nek-síg? Isí etg Ina nek-sínm, (Isí In ués)? (Isi-nag ué In)? Kauá Simon-Peter-nim pa-mistakánp-a uág pé-ne: Im he ués Christ, Uakaís-nim Akamkíniku-m Miáz. Kauá Jesus-nim pé-ne: Lilói-nas he ués, Simon Bar-Jona, etké uétu mis (titókan-m) zillaká-nim uág kiká-nim he i-sap-ég-na uág i-sapá-zúkua-na, métu Inim Pisí-nim Akamkíniku-m he i-sapá-zúkua-na. Kauá In taklái imené he í-ze: Im he ués Peter (Pisue), kauá imímpá pisué-pa In iná-ni-án-niú Talapósa-nuás, ke-yúg enimkíniku-m kapsi-káps-néuit-ki uétu minmaí asualéya mauá pa-áni-ú (uétu minmaí pe-n-kékúp-u talapósa-nuás-na enimkíniku-m). Kauá imené In he iní-u uáguólk-as akamkínikai-pamá-m Miógat-úi-nim: kauá kam-kala-ná im ó-létpe-yú kínne uétas-pa, kalá-ttíte ualétp-in i-uzé-yu akamkínikai éisnués-pa, káa kam-kala-ná im a-n-kápkúik-u kínne uétas-pa, káa kalá-ttíte nikápkúik-in i-uzé-yu kúus-títe éisnués-pa akamkínikai.

## 84. JESUS PREDICTS HIS PASSION FOR THE FIRST TIME.

Luke ix:21-27; Mark viii:30-39; Matth. xiv:20-28; x:38-39.

**Summer, A. D. 32.**

Métu Jesus-nim kapsikáps inás-taátk-a tamtái-pg, uétu isí-na etg apá-tamtái-nu: In Jesus ués Christ, kúus inés-na.

Kunig Jesus i-tamtái-túi-ya inékinikt (potumuá uag lapúa) Ipním tinuki-ki: etké Ipí i-ué-ka Jerusalem-pg kú-tas, kauá kuné illágane uág imékas étgau-nás, kauá kuné titilú-nim, uág Scribes-nim, uág titilú-nim ti-talapósa-nauát-óm Ipné pe-ukkeí-tata-sína, káa p-ó-pziáu-tata-sína, káa metát-ipa lahéi-pa tinúg-nís-kínig Ipí i-utelléht-tatá-sána. Kauá lauít inés-na kun-kí ziégk-ki. Kunú-azánu Peter-nim Jesus-na kúus pe-tenué-ya: Miógat, uétu mis kúus he uzé-yu, uétu kúus Imené ipé-ki-én-niu. Métu Jesus-nim inás-kaláu-nó-ya Ipním inékinik-na (1), kauá Peter-na pá-ta-zikáuk-a, káa pé-ne: Kúih Inim éle-kínikai, he ués ka-kúus enimkíniku, Ina he sapá-kapís-ui-ttipázui-sa-má; etké uétu he ué etéu petú akamkíniku-pamá, métu he ués etéu petú titóka-pamá. Kauá kunig inés-mú-na illágani-na titókan-a inékinikt-ínag-na, káa úikala-na inés-na: Ka-g-kuním Ina i-tuíg-nipázui-sá, yug-pí ke-ipná-taátk-s, káa ke-pé-témkeíp-s uetkaláik-is-na uyá-lahéi-pa, kúus-kí Ina i-tuíg-nu. Etké ke-ipním zilla-ká-na uág uakkeís-uí-na pá-kóm-za, uág pa-keízik-i-tamáu-za (taz aní-tas kínne uétas-pa-izím), yug-pí i-paléi-nu kun-ku; kauá taklái ke-ipním zillaká-na uág uakkeís-uí-na pa-sapá-llátui-sa kínne uetas-pa (usk pá-pála-za uág pé-ukkeí-za) In-uazét, uág Inim Tamtái-uazét, yug-pí uákas i-uzé-yu (kóoz éisnués-pa). Etké zalaui titókan inp-ú-kínni-u uíkala laám petú kinne uétas, káa ipním a-paléi-nu uákkeís-uit, káa itú-áin (2). Itku itú-ki uétas-pama-kí titókan-m pa-t-kalái-nu uakkeís-uí-na? (usk í-ze: uétu kóis-uít-ki, uétu kizúi-ki, uétu miógat-úit-ki, uétu petú-ki kínne uetas-pa titókan-m pa-haz-ó-yu éis-nués-na, káa kuné uákas kunku uág lilói-

(1) Ipnim inékinikt.

(2) káa itú-áin yug petú i-t-kauzé-yu? e-t-ká-uze-yú?

nin i-uzé-yu). Kauá (éneka) ka-g-kuním Ina inéh-kizéi-nu, ítku Ina ziégk-en inéh-kizéi-na-niú ka-kápsís-g titóka-pg, yug-pné pe-kizéi-nu Titókan-m Miázpim, ka-kauá Ipí i-pái-tok-ó kapsikaps-néuit-ki, uág Pisít-pim lilói-ki Angels-ínag, káa kuné inás-tamétku-yú úikala-na titókan-a pa-n-náks-íní-ná, ka-kúus ipá-zapalígnik-a (ipé-kú-ya Akamkíniku-uazét). Ikúinu etg In í-ze kínne o-hóga-zig ku mázua, ke-imé ka-hál uétu ipé-tinug-nú, ka-kahál uétu kóoz pe-ég-néi-senú Akamkínikú-na Miógat-úit, páin kapsikáps-néuit-ki, káa Ti-tókan-a Miáz-pa, yug-ke i-pái-nu Ipním-pa Miógat-úit-pa (usk í-ze: kóoz pe-ék-zenú Tala-posa-nuás-na ma-máyaz-ínag, ke-yug us Akamkíniku-m uág Jesus-nim Miógat-úit).

## 85. THE TRANSFIGURATION.

Luke ix :28-36 ; Mark ix :1-12 ; Matth. xvii :1-13.

**August, A. D. 32.**

Kuníg úinep-í-ziú-pa, kauá Jesus-nim inás-uáiui-yá (*invite to go*), uág inéz-inp-é (metáu-na) Peter-na uág James-na eskáp-iín John, káa inéz-inéh-koímk-a imekaís-g meg-sém-pg, úinuá, ipá-talapósa-ta-ná. Kimét, ka-kauá Jesus i-talapósa-zaná kóoz, kauá inés-uz-ú-ya neksap (usk neksap Ipn-áni-a, uág neksap ipné-sap-ég-na imém-kí), kauá Ipním mástái au-llakáui-ya ka-kúus ísemtúks, káa Ipním sámga au-llakáui-ya, káa e-uzé-ya gaigáig ka-kúus méka, uétu isí-nm kínne uétas-pa kúus gaigáig aní-tas. Kimét lapúa-nim (lapí-uem) Moses-nim uág Elias-nim pa-pái-nó-saná, káa imemé-sap-ég-na kuné-pkí metáu-g imékaís-néuit-ki uág zizkeís-néuit-kí, kauá Jesus-ínag pi-tenue-sína Jesus-nim-kí kóoz tinukí-ki Jerusalem-pa. Métu Peter láutua-ma-tán (1) inég euí-zina, métu uétu i-pinmík-sina, káa lauít pe-ég-néi-

sana Jesus-na kapsikáps-néuit (illakáuit uág zizkeís-néuit uag miógat-úit), káa kúus-títe pe-ég-néi-sana Moses-na uág Elias-na zizkeís-néuit. Métu ka-kauá yug-mé-m lapú-anim Jesus-na pa-nuíhne-tatá-sína, kauá Peter-nim Jesus-na pé-ne. Miógat taz kú-pem kínne pa-táuyanik-tag, kú-m he kúus Im nakí-tag, káa pa-ání-u métát inít nakz Im-áin, káa nakz Moses-áin, káa nakz Elias-áin. Etké uétu mis lauít i-zúkua-na, itú i-hí-na, etké i-zikáu-ziná. Ka-kauá kóoz i-ziégk-zené (uétu kóoz i-uasáuk-saná), kauá ipelik-í-nim illakáuí-sinim inés-iktek-a (*envelop*), káa inás-tamóimí-a (2): Kauá kunú-azánu kátu imékas yug-mé metáu ipá-zikáu-na. Ki-mét ipélikít-kínig zizkúp i-ziég-eni-má, káa i-hí-na: Ki ués Inim etéu-nníg Miáz, ka-g-kun-kí In imékas taás-níg lilói-za, Ipné etg apá-mizí-u. Ka-kauá ipá-mizí-a ziegk-epg yug-mé metáu, kauá ipe-t-kúiliustakalík-a (*fell on their face*), kauá kátu kum-kunig imékas ipá-zikaú-tamáu-na. Kauá Jesus-nim inés-ki-yú-ya, káa inés-uepéze-ya, káa inés-na: Ógalékéik-ítg, káa uetmet pa-zikáu-nu. Ka-kauá yug-mé metáu ipá-t-ka-s-talása-ya, kauá uetu isí-na pé-t-ka-ék-zené, metu Jesus-na-zím Ip-zuátg-aná. Ka-kauá megsém-pkínig ipé-témik-á, kauá Jesus-nim inés-te-pisték-a (*forbid to say*), káa inés-na: Kahál uétu etg isí-na apá-tamtái-nu kun-kí kut-ki, ka-kahál uétu i-utelléht-tu tinug-nís-kínig Titókan-m Miáz. Kauá imém uétu isí-na pá-tamtái-zaná: métu ime-nníg pi-sépni-siná: itú kúus i-hí-ze: ka-kauá Ipí tinug-nís-kínig kóoz i-utelléht-tu? Kauá kunig Jesus-na pe-sépni-saná: Itúpg Pharise-pu uag Scribes-pu iténig: Elias pái-nas í-ues annúkt-kínikai? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a, uág

---

(1) tan=*with*: *so*, eská-má-tan, pié-ma-tan, pisítmetan, piké-ma-tan; (2) *cover*.

inés-na: Ikúinu Elias í-ues pái-nas annúkt-kínikai, káa uikala-ná petú-na aní-lamk-ás. Métu In etg í-ze: Elias uáko i-pái-na, káa uétu pé-suk-saná, métu kapsís pe-ki-éi-saná, ka-kúus pe-n-nek-éi-saná: kúus pe-ég-néi-saná kut uakkeíp-kínig Prophet-nim. Kúus-títe Titókan-a Miáz-pa pé-sapeétgau-zanú, káa Ipné pa-llatáp-sanú, éte kúus Ipné étgau-n, uág illatáp-it pe-ég-néi-saná uakkeí-p-kínig Prophet-nim. Kuníg ipé-zúkua-na i-hímtek-in lauít, John-na Zapákaikauát-óna Jesus-nim pé-ne, ka-kauá inés-tenué-ya Elias-ki (John-ki i-tenué-ya, ka-kauá i-hí-na Elias-ki).

## 86. JESUS EXORCISES THE MUTE DEVIL.

Luke ix:37-44; Mark ix:13-28; Matth. xvii:14-20.

**August, A. D. 32.**

Kuní-m méimi, ka-kauá ipe-témik-á megsam-pkínig, káa Jesus-nim inés-ki-yú-sana i-hímtek-is-ná, kauá inés-ek-zéne illágani-na titókan-a, ke-imém pelkéi pe-tamé-pei-saná (káa pe-tamé-liklík-sená) i-hímtek-is-ná, kauá Scribes-nim taláuakí-ki pe-sépni-saná. Ka-kauá titókan-m Jesus-na pe-ékziná, kauá i-ziuái-ziná, káa pa-kaán-zaná, káa pe-ki-yú-saná ámtis, káa pe-yamí-ki-yú-saná (*ran to him*), káa pa-llói-zaná, káa ipe-hí-na: Kaizyéu-yéú. Kauá Jesus-nim inéssépni-a: Itú-ki etg pí-tenue-síg uág pi-sépni-sig? Kimét naks-nim háma-nm Jesus-na pé-ki-yú-ya, káa pe-hítimlik-úya, káa pé-ne (hímtek-auát): Miógat, iyéu-ná-nim ina miáz, inéh-mú-zahé, etké naks-iníg ués lamtái miáz, kauá i-kómáiza enimkíniku-kí, káa e-hétgau-zá imékas: ka-kauá enimkíniku-m pe-énp-tetú, kauá ipí i-tiúk-tetú, kaa tit uyelése-tetú, káa típip (*foam*) hím-pa aní-tetú siluk-ús-nim, kauá enimkíniku-m ipné pe-uyá-súyakeík-tetú (*dash*), káa pa-uí-tatka-

zá-tatú, káa pa-sap-takalámk-tatu (*bruise*): kunú-azánu i-niktík-se, etké uítaz kunku enimkíniku ipním-pá zillakát-pa i-uzé-tetú. Kauá Imím i-hímtek-is-na anáz-inág-paik-ó-ya, uákas aní-tas, métu uétu kúus kú-tas i-u-sína (zaya imém kapsikáps-néuit kúus kú-tas). Kauá Jesus-nim pamis-takánp-a, káa i-hí-na: Manáma etg u-síg mizkúineke-yéi uág kapsís piímn! Mahál ke-k-imém-pá In uzé-yu? Mahál ke-k-In etg (In ke-pém-etg) lákai-nó-yu (láikin-yó-yu). Kahú Inim-pg inág-paik-itg yug-pí miáz kinné-pg. Kauá pa-nág-paik-ó-saná. Ka-kauá Jesus-na yug--pním ázual-am pa-ák-tát-zaná, uág pe-ék-zená, kauá enimkíniku-m pé-sape-étgau-ná, káa pe-sáp-tulé-zená uétas-g kunía ázual-a, káa pa-n-kagtátk-ái-saná samga, káa pe-sapé-ullékaik-á (*roll*) uétas-pa, káa pa-sapá-uzé-n-nia him-pa típip (*foam*). Kauá Jesus-nim pe-sépnia pisít-pa (itku pist): Mauá kúus i-kú-túi-yá (*began to do*). Kauá pa-mistakánp-a kunim há-ma-nm: Miapkaáuit-pkínig, káa illágani-néhem allá-pg pe-n-ke-tuléne-tetú, káa pa-tulátki-tatú (*put in fire*) káa kus-g pá-tulú-tatú (itku pé-sep-tulú-tetú) ipné uapziáu-nas. Métu zalauí Im ués zahá, kúus kú-tas, kahú nés-iyéu-nim, uág nas-uapáyata-m. Kauá Jesus-nim pé-ne: Zalauí im ikúinu mizkúinek-ú, kauá úikalá petú éleuz í-ues mizkúinek-it-pá-yáin (uetu itú-na mizkúinek-is-nim pá-hatuk-tétu, úikala-ná pe-éleuis-zá mizkúinek-ís-ním). Kauá lamlamát yug-pí háma i-tiúg-na kapís sipús-in, káa i-hí-na: In mizkúinek-sa, ínim Miógat, kátu imékas ani-á-nim mizkúinek-t (uapá-yata-m inág kátu kapsikáps mizkúinek-tag). Ka-kauá Jesus-nim inés-ek-zéne illágani-na titókan-a núkin i-uéye-zinm, káa amtiz pa-ák-tat-zaná, kauá enimkínikú-na pa-taátk-a, káa pa-tamálui-yú-ya, káa pé-ne: Me ués, méstaps uág ziégk-símei enimkíniku, imené he í-ze, kahú áttig ázu-

al-kínig, káa uétu máua éneka ipné a-ház-ó-yu. Kauá enim-kíniku i-tiúg-na, káa ázual-a pá-sape-étgau-tamáu-na, káa a-hát-ta ázual-kínig; káa ázual i-uzé-ya ka-kúus tinúg-nín: kúus-kí illágani-ua ipé-hí-na: uáko i-tinúg-ne. Métu Jesus-nim pe-enp-é-nia ázual-a ípsus, káa pé-n-kausékaik-á, káa pé-séuselík-a, kauá taz kómái-nái kunig i-uzé-ya yug-pí ázual. Kauá pe-éni-á ázual pi-sít-pa. Kauá úikalú i-ziuái-ziná imékaís-ki Akamkíniku-m-ki kapsikáps-néuit-ki. Ka-kauá Jesus a-háza inít-gi Ipním inékinikít-pim (Apostles-nim) pé-ki-yú-saná, káa paleíz-pa pe-sépni-sená: Itú-pg ka-g nun uétu kunía enimkínikú-na u-sína sapa-hát-tas (kaa hílusk-as)? Kauá Jesus-nim inés-na: Etké uétu imém etg u-sína kapsikáps mizkúinek-t. Etké kúus etg In í-ze: Za-lauí etg pe-uzé-yu mizkúinekt (ikúinu kapsikáps mizkúi-nekt) ka-kásili tiskai-uékus-ním nakz lalg, kauá etg epe-nú kínnia megsém-na: Kúih kínnig, kupg, kauá megsam i-ki-yú: kauá uétu itú-na etg apa-átug-nú. Metu yug-kúus enimkíniku uétu í-ues úkkeín-as (uág sapa-hát-tas) metu imékaís-ki talapósa-ki uág ipné-sape-éyakin-kí (1).

## 87. JESUS AGAIN PREDICTS HIS DEATH.

Luke ix:44-45; Mark ix:29-31; Matth. xvii:21-22.

**August, A. D. 32.**

Kauá kunig ipé-uskéi-na, káa Galilea-pa ipa-kókáu-niki-ká, kauá Jesus-nim uétu pa-sapá-zúkua-nipázui-ya titókana Ipním kiéik-t. Ka-kauá titókan i-ziuái-zina Ipním-kí kút-ki, kauá Ipním inés-himték-a inékinik-ná (nékinikt), káa inés-na: Kahú imém timné-pa etg epé-ítu-yú kínnia ziégk-na, káa kunku epé-timípni-u: Titókan-m Miáz i-ues iní-tas ka-

(1) ipné-sapé-yág-ki.

kápsis-g titóka-pg (itku ka-kápsis-na tókan-a iní-tas í-ues Titókan-m Miáz), kauá Ipné p-ó-pziáu-nu, kauá tinug-nís-kínig Ipí i-utellékt-tu metát-ipa lakéi-pa. Métu inékinikt uétu lauít ipá-mizí-a ziégk-epg, ka-kúus paléiz i-uzé-yóka: káa uétu pe-sépni-sená, etké ipé-zikáu-na, ku páis ikúinu: káa komáiz ipé-timné-nek-á kun-kí.

## 88. JESUS PAYS THE TRIBUTE MONEY.

Matth. xvii:23-26.

**August, A. D. 32.**

Ka-kauá Capharnaum-pa ipá-pái-nikiká. kauá Peter-na pá-pai-nó-saná zi-zapaámk-auát-om ipn-ú-zati-ná kizúi-na, káa pé-zené: Uet-imém Miógat ipn-ú-zati-sá? Kaua Peter-nim inás-mistakánp-a: Hece! Ka-kauá Peter i-ziklí-na, kaa inít-g a-ha-za, kauá Jesus-nim annúkt-kínikai pe-sépni-a Peter-na, káa pé-ne: Manáma im nekí-se, Simon, uétas-pa-má-pg miótgat-upg isí ipn-ú-zatí-sa, miógat-um ma-máyaz, itku néksap titókan? Kauá Peter-nim pé-ne: néksap titó-kan. Kauá Jesus éneka i-hí-na: kúus-kí ma-máyaz uétu i-u-síg imem-ú-zatí-tas. Zauín káina-n kun-má-ná apá-sapá-kapsís-uí-yu, (kie nem-ú-zatí-ú): kúih iuetém-pg, uáua-ta, ka-m kunía annúkt ó-ualp-ú, kunía he e-péu-yan-niu hím-pa imít kízui, káa au-yág-nu, káa inéz-iní-te-nú Inim-áin uág im-áin yug kízui nem-ú-zatit-uazét.

## 89. THE GREATER IN THE KINGDOM OF HEAVEN.

Luk. ix:46-50; Mark ix:32-49; Matth. xviii:1-14.

**August, A. D. 32.**

Kauá (Jesus-nim) inékinikt imém-pá timné-pa ipé-timí-pni-a timmíu-nei: núnim-pemá ku-nen isí nakz í-ues kátu

imékas? Ka-kauá úikalú inít-pa i-pái-ziná, káa Jesus-nim (1) inéz-eg-néi-saná timíne uág timípni-t, kauá inés-sépni-a: Itú-ki etg pí-tenue-sí-ka iskít-pa? Métu imém uétu pamistakánp-saná, (imam-ú-sáuk-á) páis kizéí-ki, etké kúus pí-tenue-sína: ku-nen isí kátu imékas i-uzé-yu núnim-pamá nakz akamkínikai-pamá-pá Miogat-úit-pa? Kauá Jesus i-uágsilík-a, káa inés-mú-na pótum-ua-ná uág lapú-ana, káa inés-na: Keipí annúkt-kínikai kátu imékas uizé-ttipázui-sa, yug-pí í-ues úikalu-pkínig éleg uizé-tas, káa úikalu-ná laám-na zapalígnik-ái-tás. Kauá pe-mú-zaná náks-ina ázual-a, káa pe-énpe, káa pe-nik-á Ipním-pá katát, káa imémpá pe-hépei (peppég): kauá kunía ázual-a p-ó-kalp-á (uág pá-mól-la), kauá inés-na inékiník-ná (ihí-na inékinikt): Ikúinu In etg i-ze zalauí uétu etg imemé-tamáziklík-u, káa imamá-ani-ú ka-kúus ki-kúzkuz ma-máyaz, kauá uétu etg pa-ház-u akamkínikai-pamá-g Miógat-úit-g. Kunú-azánu ke-ipí ipné-lahápkiéu-nu ka-kúus ki kuzkuz miáz, yug-pí í-ues kátu imékas akamkínikai-pamá-pa Miógat-úit-pa. Kauá ke-ipním pé-enp-ú kúus-ná miás-na (In-uazét) Inimkí uanikít-ki, yug-pním Ina, Ina-nníg, inp-ú, kauá ke-ipním Ina inp-ú, yug-pním pe-np-ú Kunía, ka-g-Kuním Ina i-ueímta-ma. Etké ke-ipí imém-pamá í-ues kátu kuzkuz, yugpí i-ues kátu imékas. Kauá John-nim Jesus-na péne: Miógat, nun epe-ég-na náks-ina titókan-a, ke-ipí uétu núnim-pa ípe-tetú, zauín Imím-kí uanikít-ki enimkíniku-na yug-pním pe-hílúsk-a; kauá nun apá-taátk-a, etké uétu nuna yug-pním kie i-tuík-tetú. Kauá Jesus-nim pé-ne: Uétmet apá-taátk-u; etké uétu isí-nim kúus-ná ziziuaís-na kú-na pá-ani-ú Inim-ki uanikít-ki, káa lamlamát Ina i-uetgi-tim-ú-yu itku inéh-mi-

(1) inés-eg.

sem-ú. Etké ke-ipním uétu imuné etg i-tuélka-u-yú-sa, yug-pním etg i-uapáyata-sa. Kauá ke-pem-ipním etg iní-u mílaz kus inpeí-pa imemé-ku-tas Inim-ki uanikítki, etké etg u-síg Christ-nim inékiníkt, yug-pí uétu mis uétu tametku-in i-uzé-yu, Ikúinu kúus In etg í-ze. Kauá ke-ipním pá-sapá-kapsís-uí-yu náks-ina kúus-ná kuzkuz-na, Inim-pg mizkúi-nek-is-ná, yug-pí iyéuiz i-uzé-yu, kauá kátu taz ipním-áin i-uzá-tag, zalauí ku imékas písue yéét-pa i-uaháik-tag (*around neck*), káa iuetém-pg tulú-in i-uzá-tag, káa i-yai-lák-tag (*sink*), káa i-t-kó-tag, uag i-tinukí-nag. Iyéuis-níg i-u-síg uétas-pu sapá-kapsís-uít-ki. Sapá-kapsís-uit í-ues pái-nas kínne uétas-pa: métu iyéuis-níg i-ues yug-pí, ka-kuním sapá-kapsís-ui-na pá-sapá-pái-nu. Zalauí imím ipsús-nim iméne i-sapá-kapsís-uit-tipázui-yú a-uakkíuk-u kunía ipsús-na: etké kátu i-taz naks-iní-kí ipsús-ki uákas uizé-tas, métu uétu i-taz lapít-iki ipsús-ki enimkínikai-g kútas allá-pg illataáski-zímaí-g, ka-kuné séei imít-pa timné-pa uétu máua i-tinúg-nú, káa álla uétu minmaí hitaásk-ás i-uzé-yu. Kauá kúus-títe zalauí imím egué-nim imené i-sapá-kapsís-uit-tipá-zui-yu a-uakkíuk-u kunía egué-na, etké kátu i-taz álluin uákas uizé-tas kunku-yáin, métu uétu i-taz lapít-iki egué-ki enimkínikai-g ukkeí-nas allá-pg illataáski-zímai-g, ka-kuné séei imít-pa timné-pa uétu máua i-tinúg-nú, káa álla uétu minmaí í-ues hítaásk-ás. Kauá kúus-títe zalauí imím silú-nim imené i-sapá-kapsís-uit-tipázui-yú, e-zútusk-ú he (e-n-késúp-u) kunía silú-na; etké kátu i-taz tukógnin Akamkí-niku-m Miógat-úi-na az-ó-tas, métu uétu i-taz lapít-iki silú-ki enimkínikai-g ukkeí-nas allá-pg, ka-kuné séei imít-pa timné-pa uétu máua i-tinúg-nú, káa álla uétu minmaí, uétu máua, hí-ta-ásk-ás i-uzé-yu. Etké úikalú (kuné) allá-ki kátu-a-nin ipé-uzé-yu, ka-kúus nukt kátua-nás-ki kátua-nas-

ín (kátua-nin) i-uzé-tetú (kínne). Kátua-nas í-ues taz, metu zalauí kátua-nas paámpaám i-uzé-yu, kauá itú-ki etg yug-pné kátua-nas-ná apa-kátua-nú? Taz etg epe-nápt-nu kátua-nas-ná imém-pa timué-pa, kauá pelká-keg pi-imiú-nu éteuit-ki. (Usk i-ze: etg imamá-kátua-nan-niú timíne, usk imamá-taátk-u zíhilí-pkínig, kauá uétu pé-n-nek-ú: inag kátu imékas kátu annúkt uizá-tag [itku uízes]). Timné-ín uizé-tgi: uétu máua etg apa-pála-nu náks-ina kúus-ná kuz-kúz-e-na, etké kín-mem ki-kúzkuz-ém ma-máyas-nim Angels ui-uáleg-nauát i-lló-zig éisnués-pa, kauá kuné kunku pe-eg-néi-sig mástái Inim Pisí-na Akamkíniku-na. Etké Titó-kan-m Miáz i-pái-na uákas aní-tas úikalu-ná, ka-kalú ipé-paléi-na. Manáma etg nek-síg? Zalauí ku náks-inim háma-nm ó-tág pote-éptit sheep, kauá nakz sheep á-palái-nag, mis uétu ipním pa-nuíhna-nag kois-seéptit-ná uág kóís-na sheep-na megsém-pa, káa i-kú-tag, kaa pa-páui-tag yug-náks-ina, ke-yug á-paléi-na? Kauá zalauí pá-ayág-nag, Ikúinu In etg í-ze, imékas-níg i-llói-nag kun-kí náks-iní-ki sheep-ki: kauá uétu kúus-títe imékas i-llói-nag kois-eépti-kí uág koís-ki sheep-ki, ke-yug uétu i-paléi-na. Kúus-títe imém Pisí-nim Akamkíniku-m us nekt, uétu isí nakz kúus-pamá kuzkuz i-paléi-nu, uétu isí paléi-nas.

## 90. JESUS REFUSES TO GO PUBLICLY TO THE FEAST OF TABERNACLES. John vii:2-9.

**September, A. D. 32.**

Kauá uáko Jews-titókan i-zahá-tata-sína Tabernacles-ki, kauá Jesus-na eská-ma-pím pé-zená: Im, Jesus, he ués kú-tas Judea-pg kauá úikalú-m Imím i-hímtek-is-ním ipé-eg-né-niu he kut ,ke-m yug kú-tetú. Etké uétu isí paléiz petú

aní-tatú, métu taz keig ipné-sapá-zúkua-nipázui-tetú lauít. Zalauí kúus kásli-imékas kut Im kú-tetú, kahú imésape-ékin úikalá-pg titóka-pg. Etké Ipním eská-má-m imém-ka uétu Ipné pe-mizkúinek-saná. Kauá Jesus-nim inés-na: Inim uétu kóoz zahá-za lahéin ,métu imém lahéin kunku etg zahá-zig. Uétas-pum (itku uétas-pamám titókan-m) imuné etg uétu i-pála-zig, metu Ina i-pála-zig, etké In inástamápaik-ái-tatú kapsís kut. Kú-tgi etg zahá-pg, métu In uétu kú-sa, etké Inim lahéin uétu kóoz pái-za. Ka-kauá kúus i-hí-na, kauá ipn-útalka Galilea-pa.

## 91. THE SAMARITANS REFUSE JESUS HOSPITALITY. John vii:10; Luk. ix:51-56; Mark x:1; Matth. xix:1.

**September, A. D. 32.**

Ka-kauá Jesus-nim lahéin a-pái-zaná, kauá kapsikáps aní-a timíne Jerusalem-pg kú-tas. Uáko Ipnim eská-ma í-uskéi-ziná, kauá Jesus uétu mis keig, métu paléiz i-uskéina zahá-pg (Jerusalem-pg). Kauá inés-ueímte-ya, Ipním annúkt, ku mázua-ná i-hímtek-is-ná zá-uyá-ua-nás úikala petú. Kauá yug-mé uéimt-in ipá-pái-nikiká nákz-ipa teuyanik-ás-pa Samaria-pum, zá-uyá-ua-nás petú. Kimét Samaria-pum uétu Jesus-na pe-énpi-ttipázui-saná, etké i-ué-ka kú-tas Jerusalem-pg (Jesus). Ka-kauá James uág John yug kut ipá-zúkua-ná, kauá Jesus-na pé-zena: Miógat, uéteg apá-mú-nag allá-na, káa álla i-t-kaík-u akamkínikaikínig, káa laám kin-ma-ná titókan-a inás-tukúp-tag, káa ipa-llíu-nag? Kaúa Jesus-nim inás-kalau-nó-ya, káa inástaná-nniá, káa inés-na: etg uétu zúkua-zig isí-nim eulléguellég-nim etg i-tenué-sa. Titókan-m Miaz i-pái-na uétu mis

sapá-paléi-nas, métu uákas sapá-uzé-tas titókan-a. Kauá kuníg ipe-kú-ya nákz-epg teuyanik-ás-g.

## 92. HALF-HEARTED FOLLOWERS OF JESUS.

Luk. ix:57-62; Matth. viii:19-21.

**September, A. D. 32.**

Kauá iskít-pa náks-inim Scribe-nim Jesus-na pe-ki-yú-ya káa pé-ne: Miógat (Himtek-auát), Imené he tuíg-nu ka-m-kun-má-g (1) Im he ki-yú. Kauá Jesus-nim pé-ne: Telípa-nim e-u-sig gaáu-n, káa uayútelik-ín e-u-síg siks, métu Titókan-m Miáz-pim zaya us ka-kuné i-tamalik-tag. Kauá náks-ina hímtek-is-ná Jesus-nim pé-ne: Kahú tuíg-nim. Kauá Jesus-na pá-mistakánp-a: Miógat, annúkt-kí-nikai He sapá-temik-té-za-m ina pist, (natót) (2) Kauá Jesus-nim péne: Ke ti-tinúg-nís-nim pe-temikísa (pe-temik-s) ti-tinúgnisína ke-e-u-síg: métu im Ina tuíg-nim, káa anás-tamtái-ta titókan-a Akamkíniku-m-kí Miógat-úit-ki. Kauá éneka nakz i-hí-na: Miógat, Imené he tuíg-nu, métu annúkt-kínikai sapé-tenué-ta-m titílú-pg inít-g, (ke-g ueyá enés-te-núéta). Kauá Jesus-nim pé-ne: Ke-ipním sapánkitínik-as-ná pé-enp-ú ipsús-ki, kauá i-kailáu-nu, yug-pí uétu a-ház-u Akamkíniku-m-pg Miógat-úi-pg (uétu í-ues zahá áz-as).

---

(1) kam-kun-ma ka-m-mipg.

(2) annúkt-kínikai ueyé-sapé-temik-te-m inim pist.

## 93. MISSION OF THE SEVENTY-TWO.

Luke x:1-16; Matth. x:15-16, 40-42, xi:20-24.

**September, A. D. 32.**

Kauá kunig núnim Miógat-um Jesus-nim inás-ui-uaník-a éneka úinépt-it-ná (2) uág lapúa-na (ti-tamtái-nauát-óna), kauá inés-ueímte-ya pa-l-lapúa-na úikalá-pg ti-téuyanik-ás-pg, ka-kuné kóoz Ipí-n-níg i-ué-ka pái-nas; káa inés-na: Túupí-nas (peks) í-ues imékas, métu ti-túup-nauát i-u-síg mílaz-uá; kunú-azánu etg u-síg inéh-mú-nas Miógat-úna (Akamkínikú-na), nezmís inás-ueímta-támg illágani-ua-ná zi-zápalígnik-auát-óna Ipnim-kí túupí-nas-g. Kú-tgi! Má-ha! In etg ueímte-sá ka-kúus sheep ímií-s-nim pe-hépei; kunú-azánu etg u-síg uizé-tas ui-uáp-zúg ka-kúus uágpús, káa lauíluit ka-kúus kóinu (kóuinú). Uétmet pe-néhne-nú itú kízui, ítku kizúi-nim itétpas, ítku illaápkat (lapít). Kauá uétmet isí-na epé-tenué-yu iskít-pa. Ka-pám-kauá nákz-ipg inít-g etg apa-ház-u, kauá etg pe-nú: Éyeuit uág talgtalg-náuit i-pái-nag kínne inít-pa: kauá, zalauí tukúg kuné titó-kan (1), kauá imém éyeuit uag talgtalg-náuit kuné i-uzé-yu; métu zalaní uétu tukúg kuné titókan (1), kauá éyeuit uág talgtálg-náuit imuné etg i-ziklí-tokó-yu. Kauá kuné-inníg inít-pa etg pe-uzé-yu, káa pé-hep-ú uág imemé-kú-yu, ka-pám-kalá etg ipé-ní-u; etké zapalígnik-auát í-ues hip-és: káa uétmet etg pa-t-kalái-nu inít. Ka-pám-kauá etg pa-ház-u nákz-ipg téuyunik-ás, káa titókan-m imuné etg ipé-eup-ú, kuné inít-pa etg pe-hep-ú ka-pám-kalá etg ipé-ní-u: kauá ki-kómai-nis-na, ke yug kuné e-u-síg, etg uákas apá-aní-u.

---

(1) init-ín. (2) uinéptit-ua-na.

Kauá etg apá-tamtái-nu, uág epé-nú, Akamkíniku-m Mió-gat-úi-nim uáko etg i-pái-nó-tatá-sa, (etké uáko etg i-ká-kámni-sá). Métu ka-pám-kauá etg pa-ház-u nákz-ipg teu-yanikás-g, zalauí titókan-m kuné uétu etg ipé-enpú-kinniú, kauá etg pa-hát-tu, kauá iskít-pa etg epe-nú: Ka-g-kalá itg imém-pamá teuyanik-ás-pamá núnim egué-pa í-ues, nun uáko etg iní-tok-síg yug itg, káa zapákoik-sig égue: métu zúkua-tgi Akamkíniku-m Miógat-úit uáko i-pái-tatá-sa, etké uáko kie i-ká-kamni-sá. Ikúinu In etg í-ze lamtái-pa lahéi-pa Sodoma-pu uág Gomorrha-pu kátu kuzkuz tamálui-yúin ipé-uzé-yu, metú yug-mé teuyanik-ás-pu kátu imékas tamá-lui-yúin ipé-uzé-yu. Kauá kuníg inás-taná-nnia Jesus-nim ti-téuyanik-ás-na, ka-kuné titílu ziziuáiz kut a-haní-kaná, kauá uétu i-mamá-taná-nniá imém-kí kapsís-uít-ki, káa i-hí-na: Iyéuiz he ués Corozain-pu, iyéuiz he ués Bethsaida-pu, etké, zalauí Tyrus-pa uág Sidon-pa kásli-ziziuáiz, uág kapís kut In aní-óka, ka-g-kásili In aní-a etg imém-pa, yug-mé uáko uakkeí-pa i-mamá-taná-nni-óka étgau-kí (*painful*) samág-ki uág illaápkui-ki. Métu etg In í-ze, Tyrus-pu uág Sidon-pú kuzkuz tamálui-yúin ipé-uzé-yu lamtái-pa lahéi-pa, kauá etg kátu imékas tamálui-yúin pe-uzé-yu. Kauá im Capharnaum-pu, me he ués, mis akamkínikai-g im ki-yú? uetu minmaí, métu enimkínikai-g he ki-yú. Etké zalauí yug kapsikáps ziziuáiz kut In aní-óka Sodoma-pa, ka-g-kúus In aní-a imím-pá, páis Sodoma-pu ki-tákz uákas (illiun-éi) i-uzé-yóka (1). Métu kúus imené he í-ze: lamtái-pa lahéi-pa Sodoma-pu kátu kuzkuz tamalui-yúin i-uzé-yu, métu im kátu imékas.

---

(1) uetu illíu-n-óka.

(Kauá éneka inés-na): Ke-pem-ipním etg inpú-kínniú, yug-pinim Ina inp-ú, kauá ke-k-ipnim Ina inp-ú, yug-pním pé-enpú kunia, ka-g-kunim Ina i-ueímte-ma. Ke-ipním pé-enpú Prophet-na prophet-nim-kí uanikít-ki, yug-pí inp-ú tamétkot prophet-pkínig; kauá ke-ipním pé-enpú tukúg-na háma-na tukúg-nim háma-nm uanikít-ki, yug-pí inp-ú tamétkot tukúg-pkínig háma-pkínig. Kauá ke-ipním peéni-u kiné-ma-ná náks-ina kuzkuz-na kus inp-eí-pa ipné-kútas hímtek-is-nim-kí uanikít-ki. ikúinu In etg íze, yug-pí uétu mis uétu tamétku-ín i-uzé-yu. Kauá ke-pem ipním etg i-mizí-u, yug-pním Ina i-mizí-u; kauá ke-pem ipním etg i-pála-nu, yug-pním Ina i-pála-nu, kauá ke-k-ipním Ina i-pála-nu, yug-pním pa-pála-nu Kunía, ka-g-Kuním Ina i-ueímte-ma.

## 94. THE RETURN OF THE SEVENTY-TWO.

Luke x:17-24; Matth. xi:25-30.

**End of September, A. D. 32.**

Kauá yug-mé úinépt-it-ua uág lapúa ipé-ziklí-tok-a (Jesus-na pe-ziklí-tok-ó-saná) lilói-ki, káa ipé-hí-na: Miógat, úikalu-nm enímkíniku-m, imém-ka, nuna ipa-nás-kaánna, káa ipa-nas-mizí-a Imím-kí uanikít-ki. Kauá Jesus-nim inés-na: In e-ek-zéne (enimkínikú-na) Satan-a takeík-ís-na akamkínikai-kínig ka-kúus takásayógot. Maha! In etg iní-a kapsikáps-néuit ka-pám-kun-kí etg pe-tulépte-yú úikala-ná ui-uágpús-na (enimkínikú-na), káa úikala-ná tuélka-nm kapsikáps-néui-na; kauá uétu itú-nim etg-imuné i-sáuyáukzanú (1). Metu zauín uétu etg kun-kí u-síg lilói-nas; métu etg pa-llói-nu etké imém uaníkt etg u-síg tíme-nin akamkí-

---

(1) *injure, hurt.*

nikai-pa. Kauá-ttíte Jesus i-llói-na Háut-nis-ki Eulléggeulléeg-ki káa i-hí-na: Tota, ke-m-Im ués Miógat akamkínikai-pa uág kínne uétas-pa, kaizyéuyeú! etké yug-tamtái-n Im anás-istak-ú-sa uág anás-sapalúk-sa ui-uápzug-ná uétaspú-ná, káa anás-sape-ék-za uág anás-sapá-zúkua-zá ki-kúzkuz-na iyéuís-na titókan-a. Kúus, Tota, etké kúus Im nekíse, káa kúus He timná-sáik-zá. Inim Pisí-nim úikala Ina iní-a; kauá uétu isí i-zúkua-za, ku isí, ku itú, í-ues Miáz, métu Ip-zuátg Pist i-zúkua-zá; kaüá kúus-títe uétu isí i-zúkua-zá, ku isí, ku itu, í-ues Pist, métu Ip-zuátg Miáz i-zúkua-zá, káa yug-pí, ka-kunía Miáz-pim pé-sap-ég-nu uág pá-sapá-zúkua-nu. Kauá i-hímtek-is-na inás-kalau-nó-ya, káa i-hí-na: Lilói-nas í-ues sílu, ke-yug ekí-za ki petú, kapam-kunía etg e-ek-zig. Etké kúus In etg íze: Illáganí-ua Prophet uág mi-miógat eg-ni-pázui-siná yug, ka-pám-kunía etg e-ek-zíg, métu uétu ipe-ég-na, káa i-mizí-ttipázui-siná, ka-pám kunía etg a-mizí-síg, métu uétu imé ipá-mizí-a. Kumtg Inim-pg, úikalu ka-pám-kalú etg uyálátui-síg, uág illaátui-sig, uág zinínis imemé-téuyak-síg, uág timnének-sig, kauá In etg (sapá-llói-nu, kaa) sapá-yáu-nu (Inim-pa etg imamá-sapá-yáu-nu). Inp-ítg iséps Inim-kínig (Ina tamáluit inp-é-nimtg, inpú-kini-en-imtg), kauá zúkua-tg Inimpkínig, etké In ués amkakáiz, káa iné-laápkiéu-za timné-ki: kúus-ki etg apa-yág-nu ipná-sapa-yáun-a (uág talg-tálg-náui-ná) imém uákkeís-uít-uazét. Etké Inim zinínis-néuit (zinínis-tamáluit) í-ues ziziúkas, káa Inim iséps í-ues izaáuiz.

## 95. THE GOOD SAMARITAN.

Luke x:25-37.

**End of September, A. D. 32.**

Kimét nakz tamálui-na zúkua-nauát i-usékaik-saná káa Jesus-na sap-ú-psiméyui-tés-g talauyágtimít-ki pé-tenué-ya, káa pé-ne (Miógat): Hímtek-auát, itú-ki kút-ki ke-k-in (1) uákas uizé-yu kunku-yáin? (itku manáma-g in ki-yú, káa uákas uzé-yu kunku-yáin?) Métu Jesus-nim pé-ne: Itú í-ues tíme-nin (Akamkíniku-m) tamáluit-pa? Manáma im tamálui-na he itéme-tetú? Kauá kuním pá-mistakámp-a uág pé-ne: He e-héteu-yú Miógat-úna imím Aníeuát-óna úiluílp-ki imim-kí timné-ki, uiluílp-ki imim-kí uakkais-uít-ki, uiluílp-ki imím-kí kapsikáps-néuit-ki, káa imím-kí úiluílp-ki ti-mípnít-ki: káa éneka im he e-héteu-yú im-láutua-ná ka-m-kúus im-níg (imé-héteui-sá). Kauá Jesus-nim pé-ne: Tu-kúg he mistakánp-sa-m-ká: kúus-u he ki-yú, káa uákas he uizé-yu. Métu yug-pí ipná-zuyátkaláik-tipázui-saná, káa ipné-tukúg-nipázui-saná, kunú-azánu Jesus-na pé-ne: Káa isí ués ínim láutua? Kauá Jesus-nim pá-mistakánp-saná (kín-ki sapézet-ki), káa péné: Nakz háma i-kiéik-saná, Jerusalem-pkínig i-uíhne-na (2) Jeriko-pg uétas-g; ka-kauá uáko uáyat i-ué-kiká, kauá ipné hépei pa-áni-saná, káa pe-temépéik-saná pi-ppegaúya-nim, káa pa-uitátkasa-sána (*strip*), káa pe-énp-éi-saná samga, káa si-simága-nut pa-áni-saná, káa p-ó-pziáuzana káa pa-uípttaya-zaná káa tinúk-láikin-á pa-nuíhna-zaná. Kimét nakz talapósa-nauát (*priest*) kuné-ittíte iskít-pa kiéik-in i-uéye-na (2), káa, ine-

(1) itú-ki ka-g kut-ki in uakas uzéyu; (2) i-uíhne-zana.

kíg pe-ég-na, zauín pa-uáuna-káu-na; kúustíte nakz kuzkuz talapósa-nauát (*levite*) i-kú-ya, inég katát-ipg pa-ág-na-káu-na, zauín ipním-ka pa-uáuna-káu-na. Métu nakz Samaria-pu (ke-ipí i-néksap titókan), kuné-pki-ttíte (1) i-uéye-na, kauá yug-pním, ka-kauá kímte-pg pe-ék-zena kunía tinuk-láikin-a ,kauá pé-yéu-na, káa pé-ki-yú-ya, káa pa-sáikipt-án-nia úiptet (uéíptet), káa pa-uyákeiké-za-n-niá uáin-ki, (2) káa pa-uí-síui-yán-niá taság-ki, káa p-ú-lekílk-an-niá (*bind*) (p-u-létp-en-niá) kamú-ki, kauá kuníg ipním-níg-pg uézet-as-g (sikém-g) pé-sépse-ya (*load*), usk pa-sap-úze-ya, káa pe-néhne-ná hipí-nuás-g uéutuk-ás-g, kauá taz pe-keízig-na. Kuním méimi lapít kízui inakát-ta, káa pe-éni-a hipí-nuás-nim miógat-úna, káa pé-ne: kínnia kómái-nis-na taz he é-k-keízig-nu, káa kóoz, ka-g-kauá in pái-tok-ó, imené he taz tamétko-yu, káa uézeti-yu he kam-kala-ná tosg a-sapá-laám-nu kinn-uazét kómái-nis-uazét. (Yug i-ues sapézet, kuníg Jesus-nim pe-sépni-a kunía Scribe-na): Metáu-pamá isí e-n-nek-éi-sa us láutua kuním, ke-ipné p-ó-pziáu-zaná pi-p-pégaúya-nim? Kauá pa-mistakánp-a: ke-ipním pe-yéu-na, kunía yug e-n-nekéi-sa us tinúk-láikin-im láutua. Kauá Jesus-nim pé-ne: Kú-ih, káa kúus-títe ím-ka he ki-yú (kúus kú-tas he ués).

## 96. HOSPITALITY OF MARY AND MARTHA.

Luke x:38-42.

**Feast of Tabernacles, A. D. 32.**

Ka-kauá Jesus inékinikt-ínag i-kiéik-siná, káa i-uéye-zína Jerusalem-pg, kauá ipa-ház-a nákz-ipg teuyanik-ás-g

---

(1) kuné-pi-ittíte; (2) *wine*.

(ka-kunim e-ué-ka uaníkt Bethany · Bethánia), kauá kuné náks-inim áyat-um, ka-kunim e-ué-ka uaníkt Martha, Jesus-na pe-énpu-kínnia, ipním-pa inít-pa uizé-tas: kauá yug-pním ávatum e-ué-ka ázip uanik-in Mary: kauá yug-pním Mary-nm Jesus-na pe-uágsilik-ó-ya egué-pa, káa pa-mizió̈gó-yá ziégk-epg. Métu Martha imékas i-galélei-zaná hipí-nim anit-ki, kunú-azánu Jesus-na pe-usélik-ú-ya, uág péne: Miógat, uet-Im timmíu-za ínim-kí azip-ki, étké uétu ina i-uapáyata-sa, káa in-zuátg, hipt aní-sa? Kahú eu-ín (e-tenué-ih), ke-g i-uapáyata-s. Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a, uág péne: Martha, Martha! imékas he timmíu-za, káa illágani-ki he timnének-sa, métu naks-iníg í-ues zahá (u-síg (1) uyít-uit) Mary-nm pe-énp-e yug-ke í-ues kátu imékas taz, káa uétu isí-nim pa-ánp-tok-án-niú.

## 97. THE FEAST OF TABERNACLES.

John vii:11-36.

**Early in October, A. D. 32.**

Kauá Jerusalem-pa Jews-titókan-m Jesus-na pe-péui-sana zahá-pa, káa ipe-hí-na: Mine í-ues? Kauá illágane titókan imékas pí-tenue-sína Jesus-ki; kauá tatós-ma ina-nígna: Taz háma í-ues; kauá taklái tatós-ma ina-nígna: Uétu taz í-ues, métu titókan-a inás-talauyág-tim-tetú, uág inés-misém-ú-tetú. Zauín uétu isí lauít keíg Jesus-ki i-ziégk-zená, etké Jews-mi-miogat-úna pa-zikáu-zaná. Ka-kauá tatós zahá-nim uéutukt uáko i-kókáu-zaná kauá Jesus hépei zahá-nim lahéi-pa i-pái-na Talapósa-nuás-pa, káa inés-himték-a. Kauá Jews-titókan i-ziuái-zina, káa ipe-hína: Manáma ki háma

(1) iuítuet.

i-zúkua-za tímes, métu uétu máua i-hitéme-na? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a, káa i-hína: Inim tamtái-n uág hímtek-t (*doctrine*) uétu mis Inim ués, métu us Ipním, ka-kuním Ina i-uéimte-ma. Zalauí ku isí-nim pe-tuíg-ne-niú Ipné (Akamkínikú-na) nekt, yug-pí lauít i-zúkua-nu, Inim yug hímtekt ikúinu us Akamkíniku-m, káa uétu Inim-níg-ki timmíu-ki In ziégk-tetú. Ke-ipí ipním-níg-ki timmíu-ki iziégk-tetú, yug-pí ipn-ó-task-tetú: métu ke-ipním p-ó-táski-tipázui-tatú Akamkínikú-na, ka-kuním p-u-ímte-má, yug-pí ikúi-tim-sá, káa uétu mis í-ues uétu tukúg. Mis uág uétu imuné etg iní-a Moses-nim tamáluit? Káa manáma tamálui-na uétu isí-nim imém-pemá-m petuík-za? Kauá itú-uázet etg Ina uapziáu-nipázui-sínm? Kauá illágane titókan ipa-mistakánp-a, káa ipe-hína: Imím he ués enimkíniku, isí-nim he i-uapziáu-nipázui-sá? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a káa inés-na: Naks-iníg kut In kú-ya, káa úikalú kun-kí etg pá-ziuái-na. Moses-nim etg iní-a (*circumcision*) pelkéi zillak-ána isakíuk-t (inekíg uétu mis Moses-pkínig, metu titlúp-kínig): kauá kunú-azánu etg alagpáuit-pa titókan-a a-isakíuk-ái-tánig pelkéi zillákt, káa etg nek-síg: "tukúg kúus alagpáuit-pá ku-tas" (uétu mis kun-kí tamáluit i-ués niké-kúp-in): kauá itú-pg Ina etg geízemn-ú-sinm, etké alagpáuit-pa uákas a-sapé-uzé-ya náks-ina háma-na úiluílp? Uétu mis etg usíg nek-ás uág timíne aní-tas tus-kínikai, silú-ki-zím, uág timípni-yéi, métu imékaís-ki timípni-t-kí etg ikú-inu tukúg pé-n-nek-ú, uág timíne pá-aní-u.

Kauá kuníg ku mázua Jerusalem-pu ipe-hína: Mis uetu ki í-ues ka-kunía p-ó-pziáu-nipázui-síg? Métu ipí lauít keíg iziégk-za, káa uétu isí-nim pa-taátk-sa. Páis uáko titílu ipé-zúkua-na ki ikúinu í-ues Christ? Métu kinnia háma-na nun a-zúkua-zig lauít, mínig í-ues (mínig ipáina, a-zúkuanai-sig

uizé-nuas, a-zúkua-nai-sig ka-kunig i-ku-ma) metu ka-kauá Christ i-pái-nu, kauá uétu isí i-zúkua-nú mínig í-ues, mínig i-pái-na, mínig i-kúma. Kunú-azánu Jesus kapsís i-ziég-na talapósa-nuás-pa tamtái-ki, káa i-hína: Etg Ina zúkua-zinm, káa éneka zúkua-nai-sínm ka-g kunig In ués, ka-g kunig In ku-ma uág pái-na: kauá In uétu Inim-kínig, uétu Inim timmíu-ki kú-ma uág pái-na: métu ke-Ipním Ina i-ueímte-ma, yug-pí ikúi-tim-sá, káa Ipné uétu etg e-zúkua-zig. In Ipné e-zúkua-za, etké Ipnim-kinig In ués, káa Ipním Ina i-ueímte-ma.

Kunú-azánu (etké kúus i-hína) Ipné Jesus-na pe-énpi-ttipázui-saná, métu uétu isí-nim pe-énp-e, etké Ipním lahéin kóos uétu a-zahá-zaná. Métu illaganí-nm ualím titókan-m Ipné pé-mizkúinek-saná, káa ipé-hína: ka-kauá Christ i-pái-nu mis kátu illágane ziziuáiz kut a-haní-u, káa kinné-pg háma-pg kátu tosg? mis kínnia háma-na pa-katósk-ú? Kauá Pharise-pum pa-mizí-síná titókan-a ziégk-epg Jesus-ki, kauá kunú-azánu Pharise-pum uág mi-miógat-úm p-u-ímte-saná (1) ui-inpé-uát-óna, Jesus-na ualétpe-tas. Kunú-azánu Jesus-nim inés-na: Kóoz míuaz imém-pá In ués, etké míuaz-pa In kú-teté-sa, káa e-ki-yú-teté-sa Kunía, ka-g Kuním Ina i-ueímte-ma. Kauá Ina etg pe-péuyú-kum, métu uétu pa-ayág-nú-kum, etké kag-kuné In ués, uétu etg usíg pái-nas. Kunú-azánu Jews-titókan pí-tenue-sína imé-nnig, káa ipe-hína: Mipg i-kú-teté-sa, káa uétu Ipné apa-ayág-nu? Mis ti-talapósa-nái-na inés-ki-yú-yu, káa inés-himték-u? Itú í-ues yug-ziégk-en, ke-Ipí i-ziégk-na: Etg Ina pe-péuyú-kum, káa uétu pa-ayág-nú-kum, káa ka-g kuné In ués etg uétu usig pái-nas?

(1) e-h-inpé-uat-óna.

## 98. FEAST OF THE TABERNACLES CONTINUED.

John vii :37-53.

**Early in October, A. D. 32.**

Kauá zahá-nim lamtái-pa imekaís-pa lahéi-pa Jesus i-usétu, káa i-tiúg-na, káa i-hína: Ke-ipí i-kayáu-za, yug-pí ke-Inim-pg i-pái-n (kek Ina yug-pním i-pái-nó-s), káa ipné-ku-s (ipné-kú-yu). Kauá ke-ipním Ina i-mizkúinek-ú, yug-pním illút-kínig (timné-pkínig) uakeís-náui-nm kus, ka-kúus píkun i-uélenu, ka-kúus Háutnin Tímes i-híze. Kun-kí ziégk-ki pene Háutnis-na Eullégeulleg-na, ka-Kunía pe-énpe-teté-sína uí-mizkúinek-ís-ním Ipné Jesus-na: etké kóoz uétu ini-ín i-ué-ka Háutnin Eullégeulleg, etké Jesus kóoz uétu (i-utelléht-zaná) i-uéka uitelléht-tin lilói-nin uág ua-tásk-in. Ka-kauá yug-mé illágane titókan i-mizí-síná ziégk-epg, kauá tatós-ma ipé-hína: Ki í-ues ikúinu yug-pí Prophet ke-Ipí i-pái-tatá-sána: kauá tatós-ma ipéhína: Ki í-ues Christ. Métu ku mázua ipé-hína: Mis Christ i-pái-nu Gali-lea-pkínig? Mis uétu lauít Háutnin Tímes i-híze: Christ í-ues pái-nas David-pkínig, uág Bethlehem-pkínig, ke-í-ues David-nim teuyanik-ás? Kauá kunú-azánu pi-taláuakí-zina (1) titókan Jesus-uazét. Kauá kun-é-má-m ku mázua-m Jesus-na p-u-létpe-ttipázui-saná, métu uétu isí-nim pe-énpe. Kunú-azána, ka-kauá e-hinpé-uat-óm pa-pái-nó-saná Parise-pu-na uág ti-tamtái-nauát-óna, kauá Pharise-pu-m pe-sépni-saná: Itú-pg etg uétu apa-nág-paík-á Jesus-na (ualétp-is-na)? Kauá imém pa-mistakánp-saná: Uétu máua ku isí nakz titókan kúus-títe taz i-ziégk-zená, ka-kúus ki háma i-ziégk-tetú. Kauá Pharise-pu-m pa-mistakánp-saná: Mis

(1) pi-taláuak-zína.

etg imuné-nka i-talauyág-tim-á? Mis mi-miógat-u-pamá-m ítku Pharise-pu-pamá-m naks-iní-ním Jesus-na pe-mizkúi-nek-á? Métu ualím titókan i-mizkúinek-síg, etké i-usíg (mi-mílu) tamálui-na zúkua-néi, uág ue-ukkeí-nin. Kauá Nico-demus, ke-ipním Jesus-na zikét-pa pa-pái-nó-saná, káa i-uéka Pharise-pu (káa kuné i-hípe-ya), yug-piním inés-na: Mis núnim tamálui-nim pa-tamálui-yú-tetú titókan-a, zalauí uétu annukt-kínikai pe-sépniu, pa-mizíu, káa pé-zúkua-nán-niú kut? Kauá imém pa-mistakánp-saná, uág pé-zena: Mis im-ka he ués Galilea-pu? Háutnin Tímes he itéme, uág zúkua: uétu minmaí Galilea-pkínig i-pái-nu Prophet. Kauá kuníg úikalú i-uyá-ziklí-ziná.

## 99. THE WOMAN TAKEN IN ADULTERY.

John viii :1-11.

**Early in October, A. D. 32.**

Kauá Jesus i-kú-ya megsám-g Olivet-ipg (ke-í-ues nakz sapínuit Jerusalem-pkínig). Kauá kuním méyui-níg éneka Talapósa-nuás-pa i-pái-na, káa Ipné pa-amki-nó-saná (ítku pa-amúg-nó-saná) illágani-nim titókan-m. Kauá Ipi i-iuág-silík-a, káa inés-himték-a. Kauá Scribes-nim uág Pharise-pum pa-nág-paik-ó-saná nakz áyat, ke-ipí i-ppégau-ya zilla-kát-ki, káa kunía áyat-ana hépei pe-séuselik-saná, kauá Jesus-na pé-zene (Miógat): Hímtek-auát, ki áyat ki ezíz-pa i-pá-gau-saká zillakát-ki: kauá Moses-nim tamáluit-ki i-ués tinu-kí-nas pisué-ki, etké Moses-nim kie i-hína kúus-ná kie usíg tótpiak-ás (itku támia-nas), pisuéki. Métu manáma-m (1) Im he íze: kúus ipé-hína Jesus-na sap-ú-psiméyui-tés-g, káa

---

(1) manáma Im.

kuníg Ipné tamápaik-as (ítku mi-miógat-upg, ítku titóka-pg). Métu Jesus i-uéuteilek-á uétas-gi (káa i-ukúmlík-a), káa ipsús-ki i-tíme-na uétas-pa. Ka-kauá imém pé-kosísim-nó-saná sépnit-kí, kauá Jesus i-usékaik-á, káa inés-na: Ke-ipním imém-pamá-m zaya us kapsís-uit, yúg-pním annúkt ka-pa-támia (ka-pa-tótpiak-s). Kauá éneka i-uéuteilek-á, káa i-tíme-na uétas-pa. Métu imé, ka-kauá i-mizi-sína ziégk-epg, kauá ipé-uí-uíhne-na (káa ipe-uí-ziklí-na), pa-n-nákz-ií, káa ke-imé i-ttitílu imá nkóoz ipe-ziklí-na: kauá Jesus Ip-zuát-zimkái i-ttekéu-sa, káa áyat kuné i-usétu. Kauá Jesus kuníg i-usékaik-á, káa áyat-úna pene: Ayat, me i-usíg ke-m-imém he ipá-tamápaik-á? uétu isí-nim he i-tamá-lui-yú-ya? Kauá áyat i-hína: Uetu isí, Miógat. Kauá Jesus i-hína: In-ka uétu he tamálui-yú-sa. Kahú ziklí-n, kauá uétmet éneka kapsís ki-yú.

## 100. JESUS DISPUTES WITH THE JEWS.

John viii:12-59.

**Early in October, A. D. 32.**

(A) JESUS SPEAKS TO THE PHARISEES. Kauá éneka Jesus-nim inés-na (Pharise-pu-na): In ués uétas-nim illa-káuit (1), kek-ipním Ina i-tuík-za, yug-pí uetu séktit-pa i-kiéik-sa, métu ipním e-uzé-yu uakkeís-uí-nim illakáuit. Kunú-azánu Pharise-pu-m Jesus-na pé-zené: Im Im-nníg imá-tamápaik-sá, káa Imím tamápaik-t uétu he ués ikúinu tukúg. Kauá Jesus-nim inásmistakánp-a uág inés-na: Ine-kíg In In-nníg iná-tamápaik-sá, zauín Inim iná-tamápaik-t ués ikúinu tukúg; etké In zúkua-zá, mínig In kú-ma, káa

(1) uetas-na illakáui-yút.

mipg In kú-sa: métu etg uétu zúkua-zig, mínig In kú-ma, uág mipg In kú-sa. Etg timípni-sig, nek-síg, uág timné-pa uekítik-sig imáiluák-ít-ki, uág timné-méi-ki, tus-kínig uag silúki-zím. In takáli uétu isí-na e-timné-méi-za, uétu isí-na e-timné-uékitik-sá; kauá zalauí ku-g uekítik-tág, Inim nekt uág uekítikt ués i-kúinu tukúg, etké uétu In ués In-zuatg, métu In ués Pist-ín (Natót-in), ke-k-Ipním Ina i-ueímte-ma; kauá imém-pá tamáluit-pá í-ues tíme-nin: lapúa-nim tamápaikt í-ues ikúinu tukúg. In ués nakz ke-k-In iná-tamápaik-sa, káa Psí-nim, ke-k-Ina i-ueímte-ma, Ina i-tamápaikái-sa. Kunú-azánu Ipné pé-zena: Mine í-ues Imím Pist (Im-Tot)? kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Etg uétu Ina zákua-zinm, káa uétu Natótap e-zúkua-zig. Ku-pém Ina zúkua-zínamg, kauá Natótap Ipné-nka e-zúkuazinag (ítku pa-zúkua-*námg, nókomka*, kauá Ipne apazúkua-*nag, nóka*). Kúus Jesus i-ziégk-zená, ka-kauá inés-himték-saná Talapósa-nuás-pá: kauá uétu isí-nim Ipné pe-énpe (uág p-u-létpe-ya), etké Ipním lahéin uétu kóoz a-zahá-zaná.

(B) JESUS SPEAKS TO THE JEWS. Kauá kuníg Jesus-nim inés-na Jews-titókan-a: In kú-sa Inim-pg iskít-gi (tinu-kí-pg), kauá etg Ina pe-péui-yú-kum, káa pe-tinúg-nú imém-pá kapsísuít-pa (ka-kápsís-uit-ín). Ka-g-kuné-pkí In kú-sa, uétu etg kuné-pkí usíg kú-tas. Kunú-azánu Jews-titókan ipé-hína: Manáma! mis ipn-ó-pziáu-nu? etké íze ka-g-kuné-pkí In kú-sa, uétu etg usíg kú-tas? Kauá Jesus-nim inés-na: Etg usíg imít-kínikai-kínig, In taklái ués akamkínikai-kínig, etg usíg uétas-pamá, In taklái uétu ués uetas-pamá: Kunú-azánu etg izá-ka, etg pe-tinúg-nu imém-pá kapsís-uít-pa (ka-kápsís-uit-ín), zalauí uétu Ina mizkúinek-sinm. Kunú-azánu Ipné pé-zena: Isí he ués. Kauá Jesus-nim inés-na: In ués Uyít, ke-pémé-k-Ín tenué-sa etg. Inim

ués illágane imém-pamá petú ziég-nas, káa ués imuné etg uekítik-as (kóos). Métu Ipí, ke-k-Ipním Ina i-ueímte-ma, Yug-Pí í-ues ikúinu (káa ikúi-tim-sá): kauá ka-g-kalá In Ipné a-mizi-án-nia, kala-ttíte In ziégk-za kínne uétas-pa titóka-pg. Métu yug-me titókan uétu lauít i-mizí-sína, Akamkínikú-na péne Ipním Pist. Kunú-azánu éneka inés-na: Kapám-kauá etg apá-nakása-yú Titókan-a Miáz-pa, kauá-ttíte etg pe-zúkua-nu: In ués (Christ), kauá uétu itú-na Inimníg-ki timníu-ki In aní-tetú, métu ka-g-kúus Na-tóta-m Ina (i-zéne) i-hímtek-saná, kúustíte In ziégk-ze. Kauá ke-k-Ipním Ina i-ueímte-ma, Yug-pí í-ues Inim-pa, káa uétu máua Ina, In-zuátga-na i-nuíhne-tatú, etké In kunku a-haní-tetú úikala-ná petú-na, ka-kalá-ná Ipním pa-sáik-tátu. Ka--kauá kúus kun-kí inés-tenué-saná, kauá illáganí-uam Ipné pe-mizkúinek-saná.

(C) Jesus speaks to those that believed in Him. Kauá kuníg Jesus-nim inés-tenué-ya Jews-na titókan-a, keimém pe-mizkúinek-saná Ipne Jesus-na, káa inés-na: zalauí etg kunku pe-nékinik-énniú-kum, káa pe-tuíg-ne-niú-kum ziégk-en, kauá etg pe-uzé-yu Inim ti-tuígnét uág i-hímtekin, kauá etg pe-zúkua-nu tukúg-néui-na uág ikúi-néuit-na (ikúi-tim-ná), kauá tukúg-néui-nim uág ikúi-néui-nm etg i-n-kápkúik-u asualéya-pkínig (usk ize uákas etg a-haní-ú). Kauá imém pa-mistakánp-sana: Nun usíg Abraham-nim ma-máyaz, káa uétu máua u-sína asualéya isí-nm: manáma-m he íze, etg nikapkúik-in pe-uzé-yu asualéya-pkínig? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Ikúinu, ikúinu In etg íze, ke-ipí i-kapsís-uí-sa (kapsís i-kusa), yug-pí us kapsísuí-nim asualéya. Kauá asualéya uétu kunku i-llákai-za inítpa, métu Miáz kunku i-llákai-za init-pa: kunú-azánu zalauí Miáz-pim (ikúi-néuit-ki, ikúi-tímti-kí) etg i-n-kap-

kúik-u asualéya-pkínig, kauá etg pe-uzé-yu ikúinu nikáp-kúik-in (uákas ikúinu). In zúkua-za etg usíg Abraham-kakál: métu etg Ina uapziáu-nipázui-sínm, etké Inim ziégk-en uétu imém-pá timné-pa i-llákai-za (i-híta-sa). In ziégk-tetú kalá, ka-g-kala-ná Na-tóta-m-pa e-hék-zéne: kauá etg taklái kalá aní-tanig, ka-pám-kalá-ná etg e-hék-zína imám-tóta-m-pá. Kauá pa-mistakánp-saná, uág pé-zena: Abraham nunim usíg pist. Kauá Jesus-nim inés-na: zalauí etg usíg Abraham-kakál, kahú Abraham-pamá kut ke-pé-m-pé-kus (ítku Abraham-pamá-na ku-na a-aní-tg) Métu kikauá etg uapziáu-nipázui-sínm Ina, ke-pe-még-yug etg tenué-ya ikúi-tim-ti-kí, ka-g-kúus In a-mizí-a Akamkíníkú-na, métu Abraham uétu kúus i-kú-ya. Etg a-áni-síg imém-totá-m-pamá-ná kú-na (etg ku-síg, ka-kúus imém pist i-kú-tetú). Kauá kunig pé-zena: uétu mis nun usíg pégauit-pamá ma-máyaz, núnim usíg naks-iníg pist, yug-ke í-ues Akamkíniku. Métu Jesus-nim inés-na: Zalauí ku-pém ikúinu etg usí-nag Pist Akamkíniku, kauá Ina etg pa-hátau-yókomká (*you would love me*); etké In kú-ma uág pái-na Akamkíniku-pkínig, etké uétu mis In kú-ma Inim-níg-ki timmíu-ki uág nekít-ki, métu Ipním Ina i-ueímte-ma. Itú-pg etg Ina ziégk-en uétu zúkua-nai-sínm? Etké uétu Ina ziégken etg mizióg-ttipázui-yái-sinm. Etg usíg imém pisít-kínig, enim-kíniku-pkínig (etg usíg enimkíniku-m ma-máyaz), káa imém pisí-na nekt etg epe-tuíg-ne-niú. Ipí, enimkíniku í-ues uap-ziáu-nauát uyít-kínig, káa uétu máua ikúi-néuit-pá ipí i-llá-kai-ná, etké ikúi-néuit uétu ipním-pa í-ues (i-híta-sa): ka-kauá misemít-ki i-ziégk-tetú, kauá ipním-níg-pkínig i-ziégk-tetú, etké ipí í-ues miséme, uág misém-ínm pist. Métu Ina, inekíg In ikúi-tim-sá, zauín uétu etg mizkúinek-sínm. Isí-nm imém-pemé-m Ina i-tamápaik-án-niú kapsís-uit? Ka-

pam-ág-kauá etg In ikúi-tim-ú-yóka, itúpg etg taláuak-zínm? Ke-ipí ikúinu í-ues Akamkíniku-pkínig, yug-pním Akamkínikú-na pá-mizi-ái-tatú ziégken: kunú-azánu etg uétu a-miziái-tánig, etké uétu etg usíg Akamkíniku-pkínig. Kauá Jews titókan-m pa-mistakánp-saná, káa pé-zene: Mis-ag káa uétu túkúg nun iténig: Im he ués Samaria-pu, káa enimkíniku Imím-pá í-ues (i-hí-ta-sa timné-pa)? Jesus-nim inásmistakánp-a: Inim-pa zaya i-ues enimkíniku; metu In a-kaán-za Na-tótap, kauá etg Ina pála-zinm. Métu In uétu e-uéuluk-tetú, uág e-péui-tetú uatáski-na (uétu In nek-tetú: inag i-uatáski-s titókan-m): métu Nákz í-ues, ka-g-kuním Ina i-uéuluk-ái-sá, káa Ipí i-uekítk-sa. Ikúinu, ikúinu In etg íze: ke-k-ipním Ina ziégken i-hinékínik-én-niú, uág ittuíg-nen-niú, yug-pním uétu máua tinukín-a pé-heg-nú kunku-yáin. Kunú-azánu Jews-titókan ipe-hína: uáko zúkuazig, ete enimkíniku Iním-pá i-híta-sa; Abraham i-tinúg-ne, káa úikalú Prophet (ipé-tinúg-ne), káa Im íze: kek-ipním Ina ziégken i-hinékinik-én-niú, yug-pním uétu mauá tinukína pé-heg-nú kunku-yáin. Mis he ués kátu imékas Abrahamkínig, ke-g-yug usíg pist, káa i-tinúg-ne? káa kúus-títe úikalú Prophet ipé-tinúg-ne. Isí ka Im im-áni-sa? Kauá Jesusnim inás-mistakánp-a: Zalauí In in-ó-task-óka, kauá Inim uatáskit láuig uzá-yóka, métu Na-tóta-m Ina i-uatáski-sá, ka-pám-kunía etg u-únik-ténig imém Anieuát, métu etg uétu Ipné e-zúkua-zíg, In taklái lauít Ipné e-zúkua-zá, kauá (1) ku-g In ínag: Uétu Ipné e-zúkua-za, kauá In miséme uatág, ka-pam-kúus etg usíg mi-misemé. Métu In lauít Ipné e-zúkua-za, káa Ipné ziégken eu-népt-ei-sá. Abraham-nim. imém pisí-nim lilói-ki e-eg-nipázui-yan-imá Ina lahéin (uízet): kag-kauá e-eg-néi-sa-ma, kauá imékas i-timné-eisna. Kunú-azánu Jews-titókan-m pé-zena: Uétu kóoz he

ués paka-áptit enmíuit Imím piímn, kauá mis Abraham-na Im e-ék-zéna? Kauá Jesus-nim inés-na: Ikúinu, ikúinu In etg íze: Abraham-nim uízet annúkt-kinikai In ués. Kunú-azánu pe-énpe-sená pisué-na, Ipné Jesus-na tótpiak-ás (tá-mia-nás, kúus-kí uapziáu-nas) Métu Jesus Ipné-sapalúk-a (ipn-ánia uétu akínas) kauá a-hát-ta talapósa-nuás-kínig (inés-eullapnápika).

## 101. JESUS HEALS THE MAN BLIND FROM HIS BIRTH.

John ix:1-41.

**Early in October, A. D. 32.**

Kauá kunig Jesus i-kiéik-saná, kauá pe-hég-na náks-ina háma-na illaáttamé-na miápkaáuit-kínig (etké illaáttamé i-miápkaáui-ya). Kauá Jesus-na inékinikít-pim pe-sépni-saná, uág ipe-hína (Miógat): Himtek-auát (Rabbi), isí i-kapsís-uí-ya? yug-pi háma, ítku isí ipním pist, ítku ipním pika, káa kunú-azánu illaáttamé i-miápkaáui-ya? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Uétu isí i-kapsísui-ya, uetu ip-nnig, káa uetu pist uag píka, métu Akamkínikú-na zúkua-nai-tas kut (kapsikáps) kín-ki háma-ki, kunú-azánu yug-pí i-miápkaáui-ya illaáttamé. Ka-g-Kunim Ina i-ueímte-ma, Kunía In ués kut ani-ái-tas alágp, etké zikét-pa uétu isí petú i-ues aní-tas (ítku uetu isínm us petú-na aní-tas): métu ka-g-kahál kínne uétas-pa In ués, kahál In ués uétas-nim illakáuit. Ka-kauá yug ziégken Jesus i-uasáuk-a, kauá uétas-g i-tulukéik-a (káa uétas-na pe-túlzé-ya—*spit upon*), káa sitg anía silúkús-nim, káa kun-kí sitág-ki pa-síui-yán-

---

(1) ku-k-In ínag.

niá (pe-sitkéi-yénnia) illaáttamé-na sílu, káa péne: Kahú kú-ih papá-pg Siloe, káa kuné-pkí papá-pg ipsiméte-té. Kauá yug-pí illaáttamé i-kúya, káa ipsiméte-ya (káa galláp silu e-kúya), káa taz i-sayógo-ya aikátaz, káa i-ziklí-na. Kauá ipním láutua-má, káa ka-kalú-mám ipné pe-zúkua-zana, etké ipí kunku ipná-tanáuí-kaná (iteneuísa—*beg*), ipé-hína: Uet ki í-ues ke-ipí illaáttamé i-uágsilíg-kaná, káa ipná-tanáuíkaná? (ipná-tanáuí-at-kaká). Kauá tatós-ma ipe-hína: Ki uíh, yug-p-títe í-ues: kauá tatós-ma ipe-hína: Uetu ip-títe, neksap í-ues, métu kunía illaáttamé-na pe-éze-sa. Métu ipním inás-na-kána: In ués, in-títe illaáttamé. Kauá pe-sépni-saná: Minmaí imím sílu tamágalp-in (uág aikátaz) he uizé-ya? Kauá ipí i-mistakánp-a: Yug-pí háma, uanikín Jesus, sitg anía, káa ina sílu i-sitkéi-yénnia, káa i-hína: Kahú kú-ih papá-pg Siloe, ke-m ipsiméte-té papá-ki. Kauá in kúya kuné-pkí, káa ipsiméte-ya, káa e-hekí-za úika-la-ná petú-na aikátaz. Kauá ipe-hína: Míne í-ues yug-pí Jesus? Kauá inés-na: Uétu zúkua-za. Kauá pa-nágpaik-ó-saná Pharise-pu-na yug-pí, ke-i-uéka illaáttamé. Etké alagpáuit-pa Jesus sitg aní-a, káa illaáttamé-na pa-sapá-sayógo-ya. Kauá Pharise-pu-m yug-pné háma-na éneka pe-sépni-saná: manáma he taz-ki silú-ki aikátaz sayógo-sa uáko? Kauá inés-na: Jesus-nim sitág-ki i-ki-én-nia sílu, káa in ipsiméte-ya, káa taz uáko sayógo-sa. Kunú-azánu tatós-ma Pharise-pu ipe-hína: Yug-pí háma (Jesus) uétu í-ues Akamkíniku-pkínig, etké uétu alagpáui-na pa-kaán-sa: kauá tatós-ma ipe-hína: Manáma kapsís háma kúus ziziuáiz kut a-haní-tag? Kauá pa-n-néksap e-usí-na timíne uág nekt. Kunú-azánu éneka illaáttamé-na pe-sépni-sená: Manáma im nekí-se? manáma im íze kun-kí hama-kí, ka-m-kuním imené sílu he i-tamágalp-an-niá? Kauá ipí i-hína: Jesus í-ues

Prophet (Egnéuat, imézinp-éuát). Metu Jews-Pharise-pu i-talauák-zína, i-n-nek-sína, uétu ikúinu ki háma í-uéka illa-áttamé; kunú-azánu pe-mú-nei-saná titílu (pist uág pika), kauá kun-ma-ná titilú-na pe-sépni-sená, káa ipe-hína: Ki etg usíg miáz ikúinu? kaua ikúinu illaáttamé i-miápkaáui-ya? káa manáma taz kikaua i-sayógo-sa? Kauá titilú-nim pa-mistakánp-saná: Ki háma ikúinu núnim usíg miáz, kaa ikúinu illaáttamé miápkaáuit i-uzé-ya, métu uétu nun zú-kua-zig manáma uáko taz i-sayógo-sa, káa uétu zúkua-zig ku isí-nim silu pa-tamágalp-án-niá, ipné-unig-na etg apa-sépni-óka, ipí í-ues imékas, ke-ipná-tamápaik-s, ke-minmaí i-sayógo-sa. Kúus ipe-hína, etké Pharise-pu-na pa-zikáu-zaná; Jews-Pharise-pu etké kúus uáko timíne (uág nekt) ipá-hanía: zalauí ku isí-nim Jesus-na pe-mizkúinek-ú, káa inú Jesus iues Christ, kauá yug-pi suyaléht-tin i-uzé-yu Synagogue-pkínig (usk Talapósa-nuas-pkínig); kunú-azánu titílu ipe-hína: í-ues imékas, ipné etg epe-sépni-u. Kunú-azánu éneka Pharise-pum pe-mú-zaná kunía, ke-ipí illaát-tamé i-uzá-kaká, káa pé-zena: Akamkínikú-na kahú o-táas-kih, nun zúkua-zig yug-pí-háma í-ues kapsis háma. Kauá ip-nim inés-na: Uétu in zúkuaza, ku i-ues kapsís háma, metu kí-nakz petú in taz zúkua-za, in uéka illaáttamé, kauá kikauá in taz sayógo-sa. Kauá ipe-hína: Manáma imené silu i-tamá-galpan-niá? Kauá inás-mistakánp-a: Métu káa uáko etg izáka, etg lanít mizi-sím-ka, itú-pg éneka kuné-pki-títe mizi-ógottipázui-sinm: páis etg imém-ka Ipné tuig-nipázui-sig? Kunú-azánu p-u-tgi-tim-ú-saná, káa ipe-hína: Im he uizé-yu Ipné tuig-nét (hímtek-in), nun uisíg Moses-nim i-hímtek-in. Nun zúkua-zig, Moses-na Akamkíniku-m pé-tenué-ya, métu káa kinnia háma-na uétu e-zúkua-zig; métu káa ku mínig í-ues ki háma. Kauá inás-mistakánp-a, káa inésna: Manáma

kúus! ziziuáiz! (usk-ize, imém-timíne etg uisíg atúkaz), etg uétu zúkua-zig ku mínig yuk-pi háma í-ues, métu Ipním ina i-tamágalp-án-niá sílu. Kauá nun úikalu zúkua-zig, Akamkíniku-m uétu ka-kápsís-na titókan-a inás-mizí-tatu, métu ke-ipním Akamkíni-kú-na pe-tuíg-nei-tetú ziégken uág nekt, kunía Akamkíniku-m pá-mizí-tatu. Uétas-nim uizét-uyítkiníg uétu máua isí-nm pa-tamágalpánniá sílu miápkaáuitpamá-ná illaáttamé-na. Zalauí ku yug-pí háma (Jesus) uétu i-ua-kóka Akamkíniku-pkínig (akamkíniku-pamá) káa uétu kúus kú-tas (uág aní-tas), i-uzé-yóka. Kauá ipné pamistakánp-sana, uág pé-zena: im he ués úíluílp kapsís-uit-ín miápkaáuit-kínig, káa im nekí-se nuna he nes-himtéku-kum? Kauá pe-suyaléht-zaná. Ka-kauá Jesus-nim inás-mizí-saná, uáko suyaléht-tin í-ues ke-ipí i-uéka illaáttamé, káa yugpné pa-ayák-zaná, kauá péne: Uet-im Akamkínikú-na Miáz-pa he e-mizkúinek-sá? Kauá yug-pním háma-nm pa-mistakánp-a uag pénee: Inim Miógat, Isí í-ues yug-pí (Akamkíniku-m Miáz), kauá in e-mizkúinek-ú. Kauá Jesus-nim péne: Im uáko Ipné a-ak-zá-ka, ke-m-Ipnim kikaua he i-tenuésa, Ipí í-ues (Akamkíniku-m Miáz). Kauá Jesus-na pamistakánp-a, uág péne: Héee! inim Miógat, mizkúineksa-hé: káa pe-hítimlik-ú-ya uág pa-kaán-na. Kauá Jesus i-hína: Uekítík-t-uazét kínne uetas-pa In pai-na, kúus-kí ke-imé e-híllaáttamé i-usíg ,yug-mé taz sayógo-tas i-usíg ,káa takléi ke-imé taz i-sayógo-sig, yug-mé e-híllaáttamé uzé-tas i-usíg. Kimét Pharise-pu-m ku mázua-m Jesus-na pa-mizísáná, káa pé-zene: Káa maná-g nun? mís-ag káa nún-ka e-híllaáttamé usíg? Kauá Jesus-nim inés-na: Ku-pem etg e-híllaáttamé usí-nag, kauá uétu kapsís-uit etg imém pa-uzáyóka; métu kíkaua etg izíg: nun lauít sayógo-sig, kunúazánu imém kapsís-uit timné-pa etg usíg (ítasíg).

## 102. THE GOOD SHEPHERD.

John x:1-21.

**Early in October, A. D. 32.**

Ikúinu, ikúinu In etg íze: Ke-ipí a-háza iyála-nuás-g, (sheep-uizénuás-g, inékiníki-nuás-g) uétu piskís-pkínig, métu ku mínig tus-kínig; yug-pí í-ues pegaúya. Métu ke-ipí a-háza piskís-pkínig, yug-pí í-ues sheep-na ualégnauát, káa ipné pa-tamágalp-ó-sa yug-pním, ke-ipí í-ues pískis-keízig-neuát (1) (inékinik-auát), káa sheep-nim pa-mizi-yái-sig ziégken, káa ipním inás-mú-za, ke-yug us sheep, imém-níg-ki uanikít-ki (káa sheep-nim pá-mizi-yái-sig mu), káa ináz-ináhkát-za. Kauá ka-kauá ináz-inahkát-zana, ke-yug us sheep, kauá inás-nukti-ái-sa, kaa sheep-nim ipné pe-tuík-zig, etké pe-suk-ái-sig ziégken uág mu: métu neksép-na uétu pe-tuík-zig, métu pa-ulalíg-nápik-sig, etké uétu pe-suk-ái-sig neksép-na ziégken. Jesusnim inés-tenué-ya kun-kí sapézet-kí, métu imé uétu i-mi-zína, itú-na péne. Kunú-azánu Jesus-nim éneka inés-na: Ikúinu, ikúinu In etg íze: In ués sheep-nim pískis. Úikalú, ka-kalú i-pái-zig, kalú i-usíg pi-ppégaúya, kauá sheep-nim uétu kun-ma-ná pá-mizi-síg. In ués pískis, ke-ipí Inim-kínig a-házu, yug-pí uákas i-uzé-yu, káa yug-pí a-házu uág a-hát-tu (ka-kúus i-nnekú), kauá illágane hipt i-yág-nu (hipí-na pa-yág-nu). Pegaúya i-pái-tetú kalú pégaui-tás, uapziáu-nas, sapá-laám-nas. Métu In pái-na uákas aní-tas, káa kapsikáps sapá-uzé-tas. In ués sheep-na taz ualég-nnauát. (2) Sheep-nim taás-nim ualég-

---

(1) piskís-na keízg-neuát; (2) Taás-nim sheep-na ualeg-nauat-óm.

nauat-óm pe-tinúgnéi-sa sheep-na; métu ke-ipí tamétkois-pá (tamétkot-kí) i-ualékza sheep, ke-ipním uétu us sheep, yugpním, ka-kauá pe-n-mekúni-u imíis-na, imét-eg i-kiyú-ei-sém sheep, kauá pa-nuíhne-nu sheep-na, káa pa-ulalíg-nápiik-u (uétu pe-ilúske-zéyu): kauá imíis-nim sheep-na p-o-pziáu--nu; tamétku-ín i-ulalík-za, etké uétu ipním us sheep, kizúi-uazét-zim i-zapaláng. In ués taz sheep-na ualég-auát, káa uikala-na Inim sheep-na (1) anás-súk-sa, kauá imém-ka Ina i-suk-síg; ka-g-kúus Ina i-sukí-sa Na-tótam, káa kúus-títe Na-tótap In a-sukí-sa; kauá ke-g ués sheep (inim sheep-na) In enés-tinúg-néi-sa. Kauá Inim ués éneka néksap sheep, uátu kínne inékiníki-nuás-pa, kun-ma-ná In ués inéhne-nas, káa sapé-pe-tás, kaa ipé-hípe-yu kauá Ina ziégken ipa-mizi-yán-niu, kauá kúus-kí i-uzé-yu naks-níg inékiníki-nuás (iyála-nuás), uág naks-iníg ualég-nauát (sheep-na). Kunú-azánu Pisí-nim Ina e-héteui-sa, etké Inim-níg timmíu-ki In tinúg-nu, Kauá kuníg éneka uákas uizé-yu: uétu isí-nim Ina uakas-náuit inp-én-iu, métu In-níg iné-nik-én-niu uakais-ná-uit, etké Inim ués kapsikáps-néuit, ka-g-kun-kí iné-nik-éi-tas uakais-náuit, kauá éneka iná-anp-tók-ai-tás. (2) Kúus Ina i-tamálui-yan-nia Na-totam. Kun-kí ziégk-ki eneka pi-taláuik-zína (pi-taláuaki-zína) Jews-Pharise-pu, kauá imém-pamá illágani-ua ipé-hína: enimkíniku inépte timné-pa (Ipnim timné-pa us enimkíniku), káa í-ues étilpín, itúpg a-miskaítua-zig (a-mizi-síg). Métu tatós-ma ipe-hína: Uétu mis kúus taz enimkíniku-hin i-ziégk-tetú, mis enimkíniku-m illaáttamé-na us silu taz aní-ái-tas? uág tamágalp-ái-tás?

---

(1) uikalana, ke-g-ués sheep.

(2) iná-anp-tók-an-niú.

## 103. JESUS TEACHES HIS DISCIPLES TO PRAY.

Luke xi:1-13; Matth. vi:9-13;vii:7-11.

October, A. D. 32.

Nákz-ipa lahéi-pa ka-kauá Jesus i-talapósa-zaná, kauá, talapósa-nakat-pá, náks-inim inékinikít-pim Jesus-na péne: Miógat, kahú, nes-himték-im talapósa (ku-g maná pa-talapósa-nag), ka-kúus John (zapákaik-auát) i-hímtek-a inékinikt. Kauá Jesus-nim inés-na: Ka-pám-kauá etg pa-talapósa-nu, kauá kúus etg penú: Núnim Pist, ke-m-Im ués éisnués-pa (akamkínikai), nezmís kaán-nin uizá-tag Imim uaníkt (núnag pa-háut-nai-tág Imené uanikt), nezmis Imim miógat-úit ha pái-nag, nezmís Imim nekt tuíg-nin ha uizátag kínne uetas-pa, kam-kúus akamkínikai-pa. Núnim uyálahéi-pa-yáin hipt ki-takz néz-iním: káa nuna kapsís-uit nasuáu-ná-nim, ka-g-kúus nun a-uáu-nai-síg ke-k-imém inéskapsís-ui-yú-sig; káa uétmet néz-inik-ú-kum kapsís-uit-g; métu kapsís-uít-kínig nez-inakaht-tim (nes-hilúske-zém (1) nez-inéh-uyúi-nim kapsís-kínig). Amen. Kauá (éneka) inés-na: Zalauí imám-pamá-m ku náks-inim o-tág láutua, káa pég-pa zikét-pa pa-kiyú-tag, káa pa-hínag (pa-nóka): láutua, metát ippég sapí-uems-ím, etké náks-inim inl-láutua-nm kikauá ina i-táu-pai-nó-ya iskít-kínig. káa inim záya ués hipt ipné iní-tas. Kauá kuním imít-kínikai pa-mistakámp-tag: uétmet pi-sapá-timné-nekú-kum, uáko pískis í-ues zúyakilik-ín, káa in ma-máyaz-ínag úikalú uáko táuta-zíg, uétu in ués usékaik-ás, káa imené iní-tas. Kauá, zalauí émtikínikai káukáu pa-ki-éi-tag pískis talág-nai (takatálka-yai): kauá etg In íze, inég uétu imiú-uazét i-usékaik-tag uág iní-

---

(1) naz-illapa-yu-m kapsis-uít-g.

tag, zauín, etké lammátaz káukáu láutua-nm pa-ki-éi-tag pískis talág-nái, kunú-azánu i-usékaik-tag uág pá-ni-tág ka-kalá i-uítue-sa. Kauá uáko kúus In etg íze: inéh-mú-tgi, kauá ini-ín etg pe-uzé-yu; epéui-tgi, káa etg apa-yág-nu; káukáu kútgi pískis, káa tamágalp-in etg pe-uzé-yu pískis. Itku zalauí imém-pamá-m ku náks-inim o-tág miáz, káa miáz-pim pa-náh-mú-nag ippég-pg, mis káa pá-ni-tág písue? ítku miáz-pim pa-náh-mú-nag zuyém-g, mis káa páni-tág uágpus, métu uétu zúyem? ítku miáz-pim panáh-mú-nag támam-g, mis káa pá-ní-tág uágpus-uékos? (*scorpion*). Kauá zalauí etg, inég usíg kapsís, zúkua-zig taz petú inítas imém ma-máyaz, kátu kum-kunig imém Pisí-nim akamkíni-kai-kínig pe-éni-u taz Eullégeulleg úikalu-ná ka-kalú-mam pe-néh-mú-zanú.

## 104. JESUS AGAIN CONFOUNDS THE PHARISEES.

Luke xi:14-26; Matth. xii:23-38, 43-45.

**October, A. D. 32.**

Nákz-ipa lahéi-pa Jesus-na pa-nágpaik-ó-saná nakz háma, ke-ipním e-uéka (1) zillakát-pa enimkíniku, káa kunú-azánu iuéka illaáttamé uág ziégk-símei yug-pí hama. Ka-kauá Jesus-nim pa-sapa-hátta enimkínikú-na kunig háma-pkínig, káa háma-na uákas pa-áni-a, kauá lamlamát yug-pí i-ziég-na, káa taz i-sayógo-ya: kauá úikala titókan ipá-ziuái-na, káa ipé-hína: Uet ki í-ues David-nkakál? Métu Pharise-pu, ka-kauá i-mizi-síná kuné-pkí ziégk-epg, ipé-hína: Kí-nim háma-nm enimkínikú-na pa-sapá-hát-tatú Beelzebub-nim kapisí-ki, ke-ipí í-ues enimkíniku-m miógat.

(1) e-híta-saná.

Kauá kuníg Scribes-nim uág Pharise-pum Jesus-na pé-sapé-kapsís-uit-tipázui-saná, káa pe-néh-mú-zaná tamisemtukít-g akamkínikai-kínig, káa pé-zena: Miógat, Imené eg-nipá-zui-yéi-sig tamísemtugt (ziziuáiz). Kauá Jesus-nim inés-zúkua-nái-saná timipnit káa inés-na: Zalauí ku míne miógat-uit ipné-tuélka-uyú-yu, kauá i-laám-nu, kúus-títe itú teuyanik-ás, itú inít, zalauí ipné-n-kekúp-u (-tulekúpu), kauá uétu minmaí i-usékaik-ú. Kauá zalauí enimkínik-um (Satan-m) enimkínikú-na pá-sapá-hát-tatú, kauá ipné-tuélka-uyú-sa, kauá ipním miógat-uit a-laám-nu. Kauá zalauí In a-sapá-hát-tatú enimkínikú-na Beelzebub-nim-ki kapisí-ki, kauá isí-nim kapisí-kí imém ma-máyas-nim pá-sapá-hát-tánig? Kunú-azánu imém-nig ma-máyas-nim etg imuné ip-u-kítk-u. (1) Métu zalauí In enimkínikú-na a-sapá-hát-tatú Akamkínikú-m-ki (kapisí-ki) ipsús-ki, kaúá ikúinu Akamkíni-ku-m mió-gat-úi-nim etg i-kákámni-sá. Zalauí nákz háma timuní-ki inít uág uétas i-keízi-g-nóka, kauá úikalú kuné éyeuín ipá-uzé-yóka. Métu zalauí tuélka-pim kátu kapís-í-nim pa-pái-nó-tag, uág p-u-létpe-tag, káa asualé-ya pa-aní-tag, kauá úikala pétú pe-enp-éi-tag inít-kínig, káa láutua-ma-ná ináz-ui-ní-tag. Ke-k-ipním uétu Ina i-uapáyata-sá, yug-pním Ina i-tuélka-uyú-sa, kauá ke-k-ipním uétu Ina inágpaik-ósa petú, yug-pí (2) iyázásk-sa (*scatter*). Kunú-azánu In etg íze: úikala kapsís-uit, uág Akamkínikú-na uétgitim-út titó-kan-a Akamkíniku-m pa-uáu-nan-niú; métu Eullégeulleg-na uetgitim-út (talopósa-na taláua-kí-ki) uétu uáu-nai-tas, (etké atúkaz ipná-tananít). Kauá ke-ipním Titókan-a Miáz-pa pe-néh-misemú, yug-pí, uáu-nin i-uzé-yu (ipná-tanánit-

(1) ipa-tamálui-yú-yu.

(2) yug-pním azzás-nu, itku aszzás-za.

kí): métu ke-ipním Háutnis-ná Eullégeullég-na pe-néh-misemú (talapósa-na taláuakí-ki), yug-pí uétu minmaí, uétu míne, uáu-nin i-uzé-yu, uétu kínne uétas-pa, káa uétu nákz-ipa uétas-pa, (etké atúkaz ipná-tananít). (Lauít kú-tgi, lauít aní-tg): Itku etg apá-aníu taás-na teulik-ína taáz-ki temánít-ki, itku etg apá-aníu kapsís-ina teulik-ina kapsís-ki temánít-ki, etké temánít-kínig teulíkt í-ues zúkua-nás. Uagpús-kakál, minmaí ti-táz petú etg pe-ziég-nu métu etg usíg ka-kápsis? Etké péus i-ziégk-tetú timné-pkínig imít-kínig. Taz háma ti-tás petú ináhkát-tatú taáz-kínig koís-uít-kínig (timné-pkínig): káa taklái kapsís háma ka-kápsis petú ináhkat-tatú kapsís-kínig timné-pkínig. Metu kúus In etg íze: úikalá láuig ziégken uekítik-in laám i-uzé-yu lam-tái-pa lahéi-pa: etké ziégk-pkínig im he uzé-yu hautnin lilói-nas, káa kúus-títe ziégk-pkínig im he uzé-yu tamálui-yúin étgau-nás. Ka-kauá enimkíniku a-hát-tatú titóka-pkínig, káa i-kiéik-tetú kus-nút-pa uétas-pa inég ipnú-tal-ág-nipázui-tetú, métu i-kiúps-tetú, káa uétu ipná-sapa-yáu-tatú, kauá-nnag itétu: uáko in ziklí-nu kuné-pkí inim init-g, ka-g-kunig in át-timá. Ka-kauá éneka i-pái-tok-tetú, káa init ek-tétu, uáko i-káigkáig uág i-zizkeíz, kauá-nnag i-kú-tetú, káa inp-té-tetú úinépt éneka enimkíniku, ipnim-kínig kátu kapsís, káa úikalú a-ház-tánig (yug-mé úimáttou), káa kuné i-llákai-tánig: kauá yug-pí titókan (ka-kune i-llákai-zig úimátat enimkíniku), i-uzé-yu kátu iyéuiz, uág kátu étgau-nín, uág kátu kapsís. Kúus-títe ipé-uzé-yu kí-me ka-kápsis titókan kínne.

## 105. CONTINUATION.

Luke xi:27-36; Matth. xii:39-42 and vi:22-23.

**October, A. D. 32.**

Ka-kauá Jesus uáko i-uásauk-saná yug-pí ziégken, kauá nakz áyat i-tiúg-na, kauá Jesus-na péne: Lilói-nas í-ues yup-pí illút, ka-m-kuné Im íta-saná, káa lilói-nas í-ues yug-pí káhas, ka-m-kunía Im he kó-saná. Métu Jesus i-hína: Métu kátu kum-kuníg lilói-nas i-usíg imé, ke-yúg Akam-kínikú-na pá-mizi-ái-sig ziéken, káa pe-tuíg-nei-síg. Ka-kauá uákó illágane titókan pi-ámki-ziná, kauá Jesus-nim kúus inés-tenué-ya: Ki-nim titókan-m piímn í-ues (1) kap-sís uag petókas ,pégaui-ttípaz zillakát-ki, káa inéh-mú-zig tamísemtukít-g, kauá uétu tamísemtukt ini-ín pe-uzé-yu, métu Jonas-nim tamísemtukt inéz-ini-ú. Etké ka-kúus Jonas metát lahéin uág metát zikétin i-llákai-na imékaís-nim zuyém-nim illút-pa, kúus-tite Titókan-m Miáz i-llákai-nu metát lahéin uág metát zikétin uétas-nim timné-pa imít-kínikai. Kauá ka-kúus Jonas i-uzé-ya tamísem-tukt Ninive-pu-áin, kúus-títe Titókan-m Miáz i-uzé-yu tamísemtukt kin-ma-áin titókan-áin. (Ka-kúus Jonas Nineve-pu-m epe-uzé-ya tamísemtukt, kúus-títe Titókan-m Miaz kín-me-m titó-kan-m epe-uzé-yu tamísemtukt). Yog-pí áyat miógat (Sheba-pu) lokaíz-kínig lamtái-pa lahéi-pa, i-utelléht-tu, kauá kín-ma-ná titókan-a inás-tamálui-yú-yu, etké ipí i-pái-na uayat-níg-kínig mizi-ái-tas Solomon-na uapzu-kú-yuit; kauá kínne í-ues uáko Nakz Solomon-kínig kátu uapzúg. Nine-ve-pu lamtái-pa lahéi-pa ipé-utelléht-tu, kauá kín-ma-ná ti-

---

(1) kime titókan ma-mayaz-ín i-usíg.

tókan-a pa-tamáluí-yú-sañú, etké imé imamá-tananiá, ka-kauá Jonas-nim inás-tamtái-zana, kauá kínne í-ues uáko Nakz Jonas-kínig kátu imékas. Uétu isí-nim zapá-lakáui-tas-ná állik-ísna pá-sapalúk-tatú, ítku ikái-pa pe-ník-tétú, métu zapálakáui-tas-áin-pa pe-nik-tétu, káa úikala-ná (1) pi-pái-nát-óna inít-g kun-kí inás-lakáui-yú-yu. Imím zilla-ká-nim illakáuit í-ues imím-pa silú-pa: zalauí imím sílu he ués taz, kauá imím úiluílp zillákt he illakáui-yu; métu za-lauí imím sílu he ués kapsís, kauá imím úiluílp zillákt he sekti-yú. Kunú-azánu zalaui imím illakáuit (kaáun) he zikét-nu, kauá kátu zikétis he uizé-yu zikét-pa. Kapís-in illakáuit he uizé-tas, uétu zikétis.

## 106. HYPOCRISY OF THE PHARISEES.

Luk. xi:37-54.

Ka-kauá Jesus kóoz i-ziégk-zena, kauá naks-inm Pharise-pu-m pe-mú-na hipít-ki; kauá Jesus-nim pe-tuíg-na, káa pa-haz-ó-ya, káa i-uagsilík-a hipít-pa. Kauá Pharise-pu kúus i-timnének-a: manáma uétu ipsiméte-ya hip-tés-g? Kauá Jesus-nim péne: etg Pharise-pu káigkáig ani-síg tus-kíni-kai inpeí uág uálatakái, métu imém imít-timíne etg usíg kakmám pégauit-kí uág petókás-uit-kí. Mimílu etg usíg: mis Ke-ipí a-haní-a petú tus-kínikai, uétu Ip-títe ahaní-a petú imít-kínikai kúus-títe? Métu éneka eu-nítg iyéuís-na titókan-a tatós koís-uit, ka-pám-kalá etg usíg, kauá uétmet pe-n-nék-ú: kóoz pe-níu ke-g pe-uzé-yu takátolátket (teké-tuléuit) tosk: kauá úikala pétú kaigkáig etg kúus-kí usíg imám-nik-áin. Métu iyéuiz etg usíg Pharise-pu, etké ki-

(1) ui-pái-nat-óna.

kuzkuz petú timípni-sig uág tuík-zig, káa titókan-a pétú-pg a-sap-úzati-síg, métu Akamkínikú-na uékítik-t uág éteuit, uág titókan-a iyéun etg a-uáuna-káu-nai-síg; métu yug-maná petú-na titilú-na (annúkt-kínikai) etg usíg kú-tas uág hínaka-tás ,kauá kun-ma-ná ki-kúzkuz-ná petú-na taz kupém pa-kú-tag. Iyéuiz etg usíg Pharise-pu, etké etg uéuluk-sig ti-táz uagsiliká-za-tas Synagogue-pa, káa nek-síg, ínag titókan-m ipá-kaán iskít-pa. Iyéuiz etg usíg, etké usíg ka-kúus uakkeí-ma sáuai uétu akí-nas, káa titókan kuné sauái-pa i-kiéik-sig métu zúkua-néi. Kauá kunig náksinm (Scribe-nim) tamálui-na íme-nauát-óm Jesus-na péne: (Miógat) Hímtek-auát, kun-kí Imím-kí ziégk-kí núna-nka ha nas-tanáni-sa-m? Kauá Jesus i-hína: Iyéuiz imé-nka etg usíg, tamálui-na ti-tíme-nauát etké titókan-a etg e-sepésep-ténig zinínis-tamáun iséps, kauá etg uétu mis ipsúski o-péze-sig iséps-na. Iyéuiz etg usíg, etké a-háni-áí-sig sauái-pa init Prophet-na, (E-egne-uatóna), ka-kun-ma-ná imém titilú-nim (pisít-mem) popziáu-zaná, kun-kí kút-kí etg imamá-tamápaik-sig káa usk e-tukúg-néi-sig imém titilú-na kut, uág a-l-lói-zig uápziáu-uazét. Kunú-azánu Akamkíniku uapzú-ku-yuít-ki i-híze: In enés-ueímte-yu imém-pki Prophet-na uág Apostles-na, káa kuné-ma-ná ku mázua-na p-ó-pziáu-za-nú: kúus-kí kalá-kí kikát-ki ti-tamálui-yúin ipé-uzéyu kíme titókan, ka-kalá i-uéle-na Prophetnim kikát uyít-kínig Abel-pkínig, núkin Zacharias-pg, keipné p-ó-pziáu-zaná talapóso-nuás-pa. Ikúinu éneka etg In izé: kí-me titókan ti-tamálui-yúin ipé-uzé-yu kunkí úikalaki kikát-ki. Iyéuiz etg usíg, tamálui-ná ti-tíme-nauát, etke etg epe-nípe uapzukú-yuí-nim (zúkuan-ínm) uaguólk-as-ná (ítku etg epe-upé-nia uapzukú-yuí-na uaguólk-as), kauá etg uétu pa-háza imé-n-níg, kauá ke-imé a-házi-ttipázui-

siná, etg apá-taátk-a ázit-pg. Ka-kauá kúus inés-tenuésana kauá Pharise-pum uág ti-títne-nauát-óm Jesus-na kapsikáps pe-kosísm-nu-saná, káa péús uág him usk pe-simízei-saná (*oppress*), káa asualéya pá-aní-ttipázui-saná illágani-ki sépnit-ki, káa pá-sapá-ziég-ni-pázui-saná itú ziegken, iyála-ki, ka-kun-ki tamápaik-tas-g.

## 107. VARIOUS INSTRUCTIONS.

**Autumn, A. D. 32.**

(A) *Beware of Hypocrisy.* Luk. xii:1-12;
Matth. x:26-33.

Ka-kauá illágani-nm titókan-m Jesus-na uáko pa-ámginó-saná, káa pi-tiakálki-sina, káa uítaz pi-uatíkzá-síná, kauánnag Jesus inékinikt i-hína: Imamá-yía-tgi zapá-pulémnas-g Pharise-pu-m, yug-pí í-ues zihílin: etké uétu itú uétu tamápaik-in i-uzé-yu, inég i-tamóim-in kikauá, kauá uétu itú uétu zúkua-nin i-uzé-yu, inég i-paléiz uág i-sapalúk-in kikaua. Ka-pam-ág-kalá In etg ízé ziketís-pa, alágp etg apátamtái-nu, káa ka-pam-kalá maziú-pa zeuzéui-ki etg mizisíg, yug etg apá-tamtái-nu tus-kínig inít-kínig. Kúus etg In íze láutua-ma: Uétmet apá-zikáu-nu kun-ma-ná, k̄eimém zillaká-na-zim p-ó-pziáu-zig, métu uétu zahá i-usíg uákkeís-uí-na uápziáu-nas. Métu etg In sap-ég-nu, ku isína usíg zikáu-nas: etg apá-zikáu-nu Kunía, Ke-ipním uápziáu-nakat-pá, us zahá kapsikáps-néuit ueukkei-nas allá-pg úi-laptí-na uákkeís-uí-na uág zillaká-na. Éneka etg íze: Ipné etg apá-zikáu-nu. Mis uétu págat payú-payú uánikín i-usíg nakz kuózai (*cent*)? Kauá kuné-ma-ná náks-ina uétu pá-ttóla-tatú Akamkíniku-m; káa kuné-ma nakz uétu i-t-káu-yu uétas-g, zalauí imém Pist uétu kúus i-n-nekú.

Métu ipí-nka úkug imém usús-pamá Akamkíniku-m i-zú-kua-nei-sá uág i-hitéme-nei-sá: kunú-azánu uétmet pa-zi-káu-nu uág pe-timnéneku, etké etg usíg kátu tas uág kátu imékas illágani-pkínig payú-payú-pkínig. Kauá (éneka) etg In íze: kek-ipním Ina i-tamápaik-ú ti-tóka-pg, yug-pné In taklái a-tamápaik-ú Na-tóta-mg Akamkíniku-pg: métu kek-ipním Ina i-siua-nu titóka-pa yug-pné In taklái a-siua-nu Na-tótam-pá Akamkínikú-pa, uág Ipnim Angels-pa. Kauá ke-ipním p-u-tgi-tim-ú-yu Titókan-a Miáz-pa, yug-pí uáu-nin i-uzé-yu, métu ke-ipním p-u-tgi-tim-ú-yu Húutnis-na Eullégeulleg-na, yug-pí uétu uáu-nin i-uzé-yu. Kauá ka-pám kauá etg ipé-néhne-nú uékítki-nuás-g, ítku Synagogue-pg, ítku mi-miogat-upg, ítku kapsikáps-néuit-g, kauá uétmet kuné pe-timné-néku, kupám maná etg pa-mista-kánp-tag, itku ku-pám maná pe-ziag-nág; etké Háutnis-nim Eullégeulleg-nim etg i-hímtek-ú kuné-ittíte ku-pam maná etg pa-zíag-nág.

(B). *Beware of Covetousness.* Luk. xii:13-21.

Kauá titóka-pkínig náks-inm Jesus-na péne: (Miógat) Hímtek-auát, kahú na-yáz-ap e-tenué-ih, kauá kag-kalá petú nun usíg inpé-tuíg-nas, kuné-má tatós ina iní-tag. Métu Jesus-nim pené: (Láutua) háma, isí-nm Ina i-uaník-a ue-kítk-auát, uág téka-naúát imém-pá? Kauá úikalu-na inés-na: Taz etg imamá-yía-nu uéuluk-át-gi, etké titókan-m ua-kaís-náuit uétu mis í-ues illágane petú, uág imékas koí-suit, (1). Kauá inés-tenué-ya nákz-iki sapézet-ki, káa inés-na: Nakz hamá illágane petú anía ipním-pa uétas-pá (pétu te-mánit, petú peks, úikalá petú), kauá i-timmíu-na, káa tim-

(1) etké uétu koisuít-ki uakas i-uzé-yu titókan.

né-pa i-hína: manáma-g in kú-teté-sa, etké ínim záya ués imékas inékiníki-nuás inít, kínnia illaganí-na petú-na inékinik-ás? Páis kúus ki-yú, a-n-kázkillik-ú pakas-áin-a iní-na, káa kátu imékas aníu, káa kuné imékaís-pa init-pa inékinik-ú úikala pétú; kauá ínim uákkeis-uí-na kúus etenué-yu: ínim uékkeís-uit, uáko im he ués kóis, illágane imím uáko ués petú, (kikauá-áin), káa enmíuit-áin illagani-áin; kunú-azánu uáko he imá-sapa-yáu-nu, taz he hipú uág imé-kúyu, káa taz he lilói-nu. Métu Akamkíniku-m péne: Mimílu he ués, etílp-in he ués, ki-takz zikét-pa im tinúg-nú, káa isí-nm e-uzéyu imím petú, kem yug inékiniká? Kúus í-ues ke-ipí i-koisuí-sa ipním-áin, métu zaya us koísuit akamkíniku-pamá.

(C). *Beware of Worldly Care.* Luk. xii:22-34.

Matth. vi:25-34 and 19-21.

Kauá Jesus inékinikt i-hína: Kunú-azánu kúus In etg íze: uétmet pe-timné-neku, ku-pém itú pe-hepú uákas uizétas, ítku itú-ki mem-ú-pelíg-nu zillákt. Uakais-náuit í-ues kátu taz hipít-kínig, káa zillakt í-ues kátu taz samág-pkínig, (etké uákaís-náui-nm hipí-na pa-katóski-sa, káa zillaká-nim samág-na pa-katóski-sa). E-timné-ek-zig kókóg-na (*raven*) ke-ipí uétu i-temaník-tétu, káa uétu i-tuúp-tétu, káa uétu us inékiníki-nuás, ítku pakás-áin, zauín imém Pisínim Akamkíniku-m kunía pé-uítini-tétú. Mis uétu etg usíg kátu imékas taz kókóg-pkínig? (kunía etg a-kátóski-sig). Kauá isí imém-pamá nakz ipním-ki timípnit-ki, timípni-í-ki, kuzkuz i-sak-ú ipním piím-g? Kauá etg lauít zúkua-zíg, uétu etg usíg kapsikáps yug-pí kuzkuz pétú (piím-n) aní-tas; itú-pg káa illágani-ki timmíu-zig uág timné-nek-sig? Kauá sa-

mág-uazét itú-pg etg timné-nek-sig? Maha! e-timné-ekítgi latís-na tagpéem-pamá-ná uétas-pa, etké i-piím-tetú, inég uétu i-zapalígnik-tétu, káa uétu sámga aní-tetú, zauín kúus In etg íze: Solomon ipním-pa imekaís-nauit-pá uétu kúus-títe zizkeíz ipn-ú-pelig-na-kaná, ka-kúus nakz kinéma (tagpéem-pamá) látis. Kauá zalauí Akamkíniku-m kúus taz p-ú-pelík-za tagpéem-pama-na latís-na (zigzíg-na), inég í-ues takz-áin-zim, etké uattíski i-llákiáu-nu, uág uíukkeí-nin i-uze-yu, káa mis uétu kátu taz imuné etg i-uépelígnu Ipním-títe? Kuzkuz éte-pem usig mizkúinekt! Kunúazánu uétmet timmíu-tamáu-ki pe-timnéneku uág penú: káa itú-nan pe-hepú, uág nemé-kúyu? itku itú-ki nem-úpelígnu? etké ti-talapósa-nái-zim kun-ki petú-ki i-timmíu-zig timnénekít-ki. Métu imém Pisí-nim etg i-zúkuanéi-sa úikalá imém uyítuet (etg uyítue-síg úikala ki petú). Métu etg annúkt-kínikai epé-péui-yén-niu Akamkíniku-na Miógat-úit, uág taáz-uit, uág tukúg-néuit, kauá kunig úikalá yug petú imúné etg i-hísak-án-niú tosg Akamkíniku-m (kúus-kí petú uétas-pamá tosg ísak-in etg pe-uze-yu Akamkíniku-pkínig). Kunú-azánu uétmet pe-timmíu-nu timné-nekit-kí uáttíski-n-áin, etké uattíski lahéin ipn-níg i-timmíu-nu, káa takz-áin kapsís-uit í-ues zahá. Uétmet pa-zikáu-nu, imé kuzkuz inékinikt, etké imém Pisí-nim uáko etg inía miógatúit, iyéunípaz-ki timné-ki, uág lilói-ki. Kauá ka-pám-kalá etg usig petú, yug kizúi-ki etg apá-t-kalái-nu, kauá iyéuísna titókan-a kun-kí kizúi-ki etg epe-yéu-nú. Uétmet epenékinik-ú kois-uí-na imám-ník-áin kinne uétas-pa, etké ipné-tizet i-sáuyáuk-za, uág i-sapá-laám-za ,kauá pegaúyanm iní-na pé-n-kékúp-sa uág a-háza, uág i-ppégaui-sá. Imam-ániá-nítgi kízúi-itétpas, ke-yug uétu i-t-ká-keíun-i-tág, métu kois-uí-tg etg akamkínika-yáin koí-suit, ke-yúg uétu

máua i-laám-nu, etké kuné zaya í-ues pegaúya, káa zaya í-ues ipné-tízet. Etké ka-pám-kuné etg usíg koís-uit, kuné-ittíte etg pe-uzé-yu timíne.

(D). *Exhortation to Watchfulness.* Luk. xii:35-48; Matth. xxiv:42-51.

Kauá éneka inés-na: Kunku etg pe-uzé-yu imém ise-kúpes sammá-nin, kauá ipsús-pa állik-in zapá-lakäui-tas etg pe-népte-nú (pe-nékinik-ú), kauá imamá-uyáua-nín etg pe-uzé-yu uéukúni-tas Miógat-úna, ka-pám-kauá etg i-pái-nú-yu: kúus-kí lamlamát apá-tamágalp-an-niú pískis Miógat-úna, ka-kauá i-pái-nu. Lilói-nas i-usíg yug-mé zi-zapalíg-nik-auát, ke-imuné Miógat-úm inás-pai-nu-yu, ka-kauá (1) i-uágui-síg (ui-uáguís-na). Ikúinu In etg íze, Miógat i-sammá-nu, káa inás-sapá-uagsilík-u, káa inés-inik-én-niú hipt Ip-níg. Kauá zalauí i-pái-nu lapít-ipá uág-pa, ítku metát-ipá uág-pa, káa inás-pai-nú-yu ui-uágui-s-na, lilói-nin i-usíg yug-mé zi-zapalígnik-auát. Métu ki nakz etg usíg zúkua-nás; zalauí ku isí háma i-zúkua-nóka miualá pegaú-ya í-ues pái-nas inít-pa, kauá yug-pí háma i-uágui-sánag, káa uétu pegáuya-nm pa-ház-ó-yóka. Kúustíte imé-nka usíg imamá-uyáua-nín uzé-tas, etké miualá etg uétu kúus nek-síg, kiualá etg i-pai-nú-yu Titókan-m Miáz-pim. Kauá Peter-nim péne: Miógat, ki sepézet nun-m-áin-zim Im he ziégk-ze, ítku úikala-áin titókan-áin. Kauá Jesus i-hína: Isí í-ues, im nekíse, taz, lauíluit, uapzúg zapalígnik-auát, ka-kunía p-ú-níka uág pé-nika Miógat-um ipním-pá inít-pa, téka-nas úikalu-na pa-zahá peks (hipt) pa-n-nakz pa-l-lahéi-pa zahá-pa? Yug-pí zapalígnik-auát í-ues lilói-nin zalauí

(1) uaguí-t.

ipním Miógat-úm pa-pái-nú-yu (kúus ani-ís-na) ka-kauá kúus i-kúsa. Ikúinu In etg íze, úikala-pá kois-uit-pá yug-pné p-ú-nikú uág pe-nikú, usk miógat aníu (1). Métu za-lauí zapalígnik--auát kúus inú timné-pa (2): Inim miógat i-ues uáyat, káa uétu eziz-pa i-pái-nu, káa kunú-azánu úika-la-ná zi-zapalígnik-auát-óna (3) inás-uáuya-nú, káa ipné-kúyu, káa i-kakáui-yu: kauá miógat-um ipné pa-pái-nú-yu, kuné lahéi-pa, ka-kauá uétu ipí í-n-nekí-se uág uétu i-zúkua-zá: kauá-nnag miógat-úm kunía pe-nikú ka-kuné i-usíg mizkúineke-yéi titókan, ka-kuné i-uyí-zig káa tit i-uyelése-zig. Kauá éneka zapalígnik-auát, ke-ipním miógat-úna pe-zúkua-nanniá nekt, káa uétu ipná-uyáua-ná, káa uétu pe-tuíg-neniá nekt, yug-pí illáganí-ki uáuya-nin (uezillík-in) i-uzé-yu. Métu ke-ipním uétu i-zúkua-za, káa zúkua-néi zuátas i-kú-ya, yug-pí kuzkuz uete-in i-uzé-yu. Kauá (éne-ka) ka-kunía illágane pé-ni-saná, yug-pinim illágane í-ues iní-tok-ás, kaa ka-kunía illágane aní-tas pé-ni-saná, yug-pné illágane pé-neh-mu-za-nu.

(E) *Antagonism Developed by the Kingdom of God.* Luke xii:49-53; Matth. x:34-36.

In pái-na, uétas-na sapá-llíu-nas (Akamkinikúna éteuit-kí), káa uétu itú-na In e-uéuluk-sa, métu naks-iníg (uétas-na), sapá-llíu-nas. Kauá Inim ués zapákaikt, ka-g-kun-kí In ués zapákaik-in uizé-tas; káa kunía In e-uéuluk-tamáu-za. Páis etg nek-síg, In pái-na talgtalg-náuit iní-tas kinne uétas-pa. Uétu, uétu kúus, métu pi-uyúin (initas). Kinig,

(1) miogat pa-hániú; (2) timné-ki; (3) zi-zapalígnik-tuá-na.

tákz-apkínig nakz-ipá inít-pa ipa-llákai-nu ku páis págalú, káa pi-uyúi-nú; kuné-ma-nm metáu-nm pe-tuélka-uyú-senu kin-ma-ná lapúa-na, kauá kín-mem lapúa-nm pe-tuélka-uyú-senu kunma-ná metáu-na; kúuski pi-uyúi-nú: kauá pisít-pim miás-na pe-tuélka-uyú-yu (pist miaz-ín pi-tuélka-uyú-yu), kauá miáz pist i-tuélka-uyú-yu (miáz pisít-in pi-tuélka-uyú-yu); kauá piké-pim pitíne-na pe-tuélka-uyú-yu, kauá pitín-im piké-na pe-tuelka-uyú-yu (pitín pika i-tuélkauyú-yu): kauá pinéks-n-me imé-nka pi-tuélka-uyú-yu. Kauá titó-kan-m tuélka e-uzéyu ipním-níg láutua-má naks-iníg-pkínig inít-kínig.

## 108. JESUS EXHORTS THE MULTITUDES TO PENANCE.

**November, A. D. 32.**

(A) *Parable of the Creditor and Debtor.* Luke xii:54-59.

Kauá Jesus-nim éneka illáganí-na titókan-a inés-na: Ka-pám-kauá etg e-ek-ténig ipelík-ina, uáko i-hipalása-sá (*rise*) tileilékít-kínikai, kauá lamlamät etg iténig: uáko i-uéke-teté-sa; kauá ikúinu i-uéke-sa. Kauá ka-pám-kauá etg ek-ténig, uáko a-háttia-zá lokaíz-kínig, kauá etg iténig. uáko ikkiú-teté-sa; kauá i-kkíu-za ikúinu. Ete-pém mi-míseme usíg! etg pi-misem-ú-sig! Etg zúkua-zig tus-kínig, uág uétas-kínig, ku manáma i-uzé-teté-sa: kauá manáma etg uétu suk-síg takz-áin tamísemtukt? Kauá itú-pg uétu imé-nníg timné-ek-zig tukúg petú? Kam-kauá im im-lemtús-ín úi-lapúa-m epé-kiyú-yu miógat-úna, iskít-pa im-lemtús-na e-kosísim-nú-yu imiú-ki imené uáu-nai-tás, etké zalauí imené i-nágpaik-ú uékítk-auát-ópg, páis uékitk-auat-óm imené iníu inpe-uát-ópg, káa inpe-uát-óm imené i-hinik-ú he séktis-g.

Imené In he íze: uétu kunig ha át-tu, zalauí uétu he a-sapázahá-nu uag ú-zeti-ú lahám, kam-kalá he ués uézeti-tas lamtái-g kizúí-g uäg kuózaí-g.

(B) *Necessity of Penance.* Luke xiii:1-5.

Ka-kauá Jesus-nim kúus inés-tenué-sená, kauá-ttíte kuné i-usína ku mázua, ke-imém Ipné Jesus-na pa-tamtái-zaná Galilea-pu-kí, ka-kunmá-ná kikát Ponce Pilá-nim inés-sapetué-nenniá talamiúnas-nim kikát-ki (ka-kauá Akamkínikuuazét i-uapziáu-ziná itu kokuálg ítku—sheep). Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a uág inés-na: Páis etg nek-síg. yug-mé Galilea-pu i-usína kátu kapsís úikalú-pkínig Galilea-pu-pkínig, etké kúus e-hétgau-ziná. In etg íze: Uétu: Métu zalauí etg uétu imamá-taná-nniú imém-níg-ki kapsís-uít-ki, kauá etg úikalú pa-laám-nu. Itku yug-mé pótum-uá uág úimáttu, ka-kunma-ná inés-ui-ulikéze-ya (*fell upon*), uág inés-simíze-ya (*crush*) uag inás-uapziáu-na imékaís-nim iní-nim Siloe-pa, ka-kauá yug-pí kugét-tust-inít i-t-káu-lík-a; páis etg nek-síg, yug-mé, imé-nka i-usína kátu kapsís úika-lú-pkínig Jerusalem-pú-kínig. In etg íze: Uetu. Métu zalauí uétu etg imamá-taná-nniú imém-níg-ki kapsís-uít-ki, kauá úikalú etg pa-laám-nu.

(C) *The Barren Fig Tree.* Luke xiii:6-9.

Kaua éneka Jesus-nim inés-himték-a kín-ki sapézet-kí: Náks-inim háma-nm e-uéka temaníkt, káa kuné i-temaník-a nakz teulikt—*fig*. Kauá nákz-ipa lahéi-pa pe-ék-te-ná kunía teulikí-na, káa i-n-nek-séne, páis uáko us temánit; kimét i-kiúps-na, záya e-temánit. Kauá péne zapalígnik-auát-óna: Máha! metát enmíuit uáko in pái-tatú, temaní-na ipéui-tas, métu kunku kiúps-tetú, kunku záya. Kunú-azánu he ó-kkí-

uk-u; itúpg láuig uétas usk inépte? Kauá zapalígnik-auát-óm péne: Miógat, nakz zimkái enmíuit ke-kuné i-uízes, kuné ke i-uétu, kauá in apilá-n-niú uétas katát, káa petú taz eu-nik-én-niu, káa kun-kí páis temánit e-uzéyu; zalauí uétu, kauá ínuim kóoz he ó-k-kíuk-u.

## 109. CURE OF THE WOMAN WHO HAD A SPIRIT OF INFIRMITY.

Luke xiii:10-17.

**November, A. D. 32.**

Nákz-ipa alagpáuit-pa, ka-kauá Jesus-nim inés-himték-saná Synagogue-pa, kauá pe-ég-na náks-ina áyat-úna, ke-ipí i-kómái-zaná pótumt enmíuit uág úimátat enmíuit, káa i-ukúmlíg-kaná kunku, káa uétu minmaí i-uéka tús-keg sita-lása-tas: kauá Jesus-nim yug-pné pé-mú-na Ipním-pkí, káa péne: Ayát, imím komáin zayá he uizé-sa, káa pe-t-kúpa-liká-za-yá, káa lamlamát tukúg (uákas) i-t-ká-uzé-yá, káa Akamkínikú-na p-ó-tásk-a. Kimét Synagogue-nim miógat i-géizem-na, etké Jesus-nim alagpáuit-pa uákas pá-ani-á, káa kunú-azánu úikala-ná titókan-a inés-na kuním miógat-um: Úilákzi lahéin etg usíg zapalígnik-as, kuné etg pa-pái-nu uákas uizé-tas, métu uétu alagpáuit-pa. Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a, uág i-hína: Ete-pém etg usíg mi-mísemé! mis uétu etg kokuálg ítku síkem alagpáuit-pa nikepkúik-sig kiúyek-ás-pa, káa inéhne-zig kus-pg sapé-kú-tas? Kauá ki Abraham-nim miáz, ke-ipné enimkíniku-m p-ú-létpe-yá pótumt uág úimátat enmíuit, mis uétu i-uéka nikepkúik-as alagpáuit-pá? Ka-kauá kúus i-izéne úikalú lemtús-ma ipé-kizéi-na, métu úikalá titókan ipa-llói-na Jesus-nim-kí úika-la-ki ti-táz-ki ziziuáís-ki kút-ki.

## 110. JESUS AT JERUSALEM DURING THE FEAST OF DEDICATION.

John x:22-39; Luke xiii:22.

**December 19, A. D. 32.**

Jesus i-kiéik-saná ti-ttéuyanik-ás-pa, kauá inés-himték-a titókan-a, kauá-ttíte kauä i-uéye-na Jerúsalem-pg. Kauá Jerusalem-pa a-zahá-zina Dedication (Akamkíniku-pg imemé-nit (1), kaá uáko i-uéka ením, etké uáko eluéinék-a. Kauá Jesus i-ípskalínik-a Talápósa-nuas-pá émti-kínikai, Solomon-im uapzakeízit-pa: kauá kuné Jews-titókan-m (pápai-nó-sana, káa épei pá-ani-saná), pé-teméh-péí-saná, káa pé-zene: Mahál (ma-laáptit-zíkiú) nuna uakkeís-uit he néssap-úpsiméyu-éi-sam (káa nes-epéyepéi-zam—*doubt*)? Zalauí he ués Christ, kahú nas-tamápaik-úm, káa lauít nés-nim. Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: In etg tenué-sa, káa taklái etg uetu mizkúinek-sínm: Ke-k-Inim ués kut, ke-g-yug kúsa Na-tótam-kí uanikít-ki, yug-pním Ina i-tamápaik-sa (káa kun-kí kut-kí etg usíg zúkua-nás) métu etg uétu mizkúinek-sínm, etké uétu etg usíg Inim sheep-kínig. Inim sheep-nim Ina i-mizi-ái-sig ziégken; kauá In enés-súk-sá, kauá Ina i-tuík-zig: kauá In enéz-iní-sa uákaís-náuit kunku-yáin: kauá uetu mauá ipá-paléi-nu: kauá uétu isí-nm i-uét-kúik-ú (*snatch*) Inim-g ipsús-g, káa uétu isí-nm Ina i-ppé-gau-yúkum. Ke-g-yúg Ina Na-tótam iní-a í-ues úikala-pkínig kátu imékas (Akamkíniku-náuit uág kapsikáps-né-uit), kauá uétu isí-nm Natota-p p-u-tkúik-en-niú (sheep) Ipnim ipsús-g. In uág Na-tót-náks-inig usíg. Kauá kuníg Jews

(1) Akamkínikú-na ui-ní-tas-ki.

titókan-m pe-énpi-saná pisué-na Jesus-na tótpiak-ás (támianás). Kauá Jesus-nim inés-na; Illágane ti-táz kut etg sap-ég-na Na-tótam-kínig, míne-uazet kut-uazét etg tótpiaksinm? Kauá Jews-titókan-m pé-zene: uétu mis taáz-uazét kut-uazét he tótpiak-síg, métu etké Akamkínikú-na he u-t-gitim-ú-sa, kam-kauá Im, ke-m-ués titókan, im-áni-sá Akamkíniku (1). Kauá Jesus-nim inás-mistakán-pa: Mis uétu í-ues tíme-nín imém-pá tamáluit-pá: In (Akamkíniku) izéné: etg usíg úikalu *Akamkíniku.* Kauá zalauí Akamkíniku-m inés-uaník-a úikalu-ná *Akamkíniku,* ka-kunma-ná inéz-inía Ipním ziégken, kauá háutnin Times i-ikú-i-tim-sa, manáma Ka-kunía Pisí-nm pa-háut-na, uág p-u-ímte-má kinnépg uétas-g, etg Ipné eu-zíg: he u-t-gitim-ú-sa Akamkínikú-na, etke In ína: In ués Akamkíniku-m Miaz? Zalauí In uétu aní-ái-sa Na-tótap kut, kauá uétmet mizkúineksínm, métu zalauí aní-ái-sa, kauá uétu Ina mizkúineksínm, zauín etg usíg mizkúinek-ás kunía kú-na: kauá kunig etg pe-zúkua-nú uág pe-mizkúinek-ú: Na-tót Inim-pa í-ues, káa In ués Na-tótam-pa. (Na-tót-in Akamkíniku-nín uisíg.) Kunú-azánu Ipné pe-énpi-ttipázui-sána, métu Ipí a-hátta, imém-kiníg.

## 111. JESUS PREACHES BEYOND THE JORDAN.

John x:40-42; Luke xiii:23-30.

**January, A. D. 33.**

Kauá Jesus éneka i-uskéi-na, káa i-kú-kiká Jordan-pikúnpkínig kupg, ka-kuné John uyít-pa inás-zapákaik-saná: kauá

(1) kam-kauá imá-ni-sa Akamkíniku, métu he ués títókan.

kuné i-téuyanik-á; kauá illaganí-uam pa-pai-nó-saná kuné, káa ipe-hína: John-nim uétu itú-na ziziuáis-na pa-hánia (John uétu itú ziziuáiz a-háni-a). Métu ka-kalá John i-hína kin-ki háma-kí, kalá i-ues úikala ikúinu. Kauá illaganí-uam pemiz-kúinek-saná Jesus-na. Kauá náks-inm háma-nm Jesus-na pené: Miógat, mílaz-uá uákas pe-uzéyu? Na? Métu Jesus-nim inés-na: Taz etg pe-kosísim-nu, káa pa-házi-ttipázui-yu kuzkuz-épkínig piskís-pkínig, etké illaganí-ua, In etg íze, ipa-házi-ttipázui-yu, métu uétu áz-as ipé-uzéyu (uétu ipa-házu). Métu ka-kauá iní-nim miógat uáko a-házu, káa pískis i-zúyakilik-ú, kauá etg émti-kínikai káukáu pe-kiyú pískis, káa penú: Miógat, nás-tamágalp-ánim (tamágalpim). Kauá Ipnim etg i-mistakánp-ú, káa i-hinú: Etg síua-za, uétu zúkuaza mínig etg usíg. Kauá kunig etg epé-nú: Im nuna nas-ualék-zamá hipít-g káa nemékút-g: Kauá Im nuna nes-himték-saná núnim-pa iskít-pa. Kauá Ipním etg i-hínú: Etg síua-za, uétu In zúkua-za mínig etg usíg; kútgi Inim-kínig úikalú, ka-pám-kalú usíg kapsís kuttípaz (pi-pétokas, ka-kápsisuit-ín), kútgi kuné-pkí, ka-pam-kuné etg pe-uyí-nu uág tit p-uyelé-senu; ka-pám-kauá etg epé-eg-nú Abraham-na uág Jacob-na uág Isaac-na uág úikalá-na Prophet-na (Egneuat-óna) Akamkíniku-m-pa Miógat-uit-pá, kauá etg paléi-nin pe-uzéyu. Kauá kuné-pkí ipa-pái-tanu illaganí-ua iyauíz-kínig uág lókaiz-kínig uág tileétit-kínikai-kínig uág tileilékit-kínikai-kínig, káa ipe-taméyekek-ú Akamkíniku-mpa Miógat-uít-pa. Máha! Ke-imé kíkaua i-usíg eleg uág lamtai, yug-me kóoz ipa-nnúktiu, kauá ke-imé kíkaua i-usíg annúkt, yug-mé kóoz eleg uág lamtái ipe-uzé-yu.

## 112. THE PHARISEES ATTEMPT TO FRIGHTEN JESUS.

Luke xiii :31-35.

**January, A. D. 33.**

Kuné-ittíte lahéi-pa kauá pá-pai-nó-saná Jesus-na ku mázuam Pharise-pum, káa pé-zene: Uskéi-n kínig, etké Herod uáko a-hanía timíne Iméné uapziáu-nas. Kauá Jesus-nim inés-na: Kútgi, eu-tétgi kunía telípa-na (Herod-na): Máha! e-hékin! In a-sapa-hát-ta enimkiniku-na, káa uákas anás-anísa ki-takz uág uattíski, kauá metát-ipa lahéi-pa In hínaka-yú. Zauín In ués kiéik-as ki-takz uág uattiski uág kun-méig, etké Prophet uétu uapziáu-nin i-uzéyu métu Jerusalem-pá (etké Jerusalem-pa-izím uapziáu-nin i-uzé-tetú) Jerusalem, Jerusalem, ke-m-ím anás-uapziáu-tatú Prophet-na (Egne-uat-óna), káa anas-tótpiák-tatú (anas-támia-tatú) kun-ma-ná, ke-m-yug imím-pki pu-ímte-saná (ueímtin ipe-uzé-ya), ku-mag malahám imené ma-máyaz In zapaámki-ttipázui-yan-nia, ka-kuús uayútelikin i-kú-tetú ma-máyaz sikis-pa ipním-ki elkalág-ki (i-híktek-tetú), kauá im pí-taátk-imá. Kauá In he íze: uétu éneka pí-eg-núkum uyá-lahéi-pa kuné-pkí lahéi-pg keéu, ka-m kuné pi-inúkum: uatáskin í-ues Ke-ipí i-páina Akamkíniku-mki uanikit-ki.

## 113. JESUS TEACHES IN THE HOUSE OF A PRINCE OF THE PHARISEES.

**February, A. D. 33.**

(A.) *Jesus heals a man who had the dropsy.* Luke xiv :1-6. Nákz-ipa alagpáuit-pá Jesus-nim pa-haz-ó-ya náks-ina Pharise-pu-na miógatu-na hiptésg, kauá Ipné

Jesus-na úikalú-nm p-ú-lék-zaná: kauá kuné i-uéka Jesus-nim áptim nakz háma iyekúein (1) (*dropsical*), (ke-ipi (2) iyekúyasaná). Kauá Jesus-nim ti-time-nauat-óna uág Pharise-puna inés-na: Tamálui-yí í-ues alagpáuit-pa uákas aní-tas? Na? Kauá imé imam-ú-sauk-á. Métu Jesus-nim pe-énpe kunía komáinis-na, káa uákas pa-ánia, káa pá-sapá-ziklí-na. Kauá, inés-na: zalauí ku isí-nm imém-pamá-nm síkem ítku kokuálg a-t-kátuláilák-tag gaáu-pg, mis uétu au-nahkát-tag inég alagpáuit-pa? Kauá uétu isí i-uéka mis-taknap-as kuné-pkí ziégk-epg.

(B.) *The guests should not choose the first place.* Luke xiv:7-11. Kauá éneka Jesus-nim inés-tenué-ya kun-ma-ná, ke-imé hipít-pa i-taméyak-sína kín-ki sapézet-ki, etké ti-táz uagsilikázatas inpé-nigna, kúus inés-na: Kam-kauá imené ipe-múnu hipít-ki, uétmet uagsilik-u taáz-pa uag-silikázatas-pá annúkt-kínikai, káina-m, zalaní nakz kátu imékas i-pái-nu, káa iní-nim miógat-um he inú: láutua, ki hamá kínne í-ues uagsilík-as, kam-kuné im ués; kauá im taklái kizéi-ki uagsilíktenú élek-ípg. Métu kam-kauá hipít-ki he ipe-múnu, kauá élek-ípg (lamtái-g) he uagsilík-tanú, kauá ke-ipním imené i-múna, he inú: láutua kátu tust annúkt-kínikai he nagsilik-u; kauá-nnag ke-imé i-taméyak-sig imené ip-ú-tásk-u. Etké ke-ipí ipn-ú-tusk-ú, yug-pí kuz-kuz uág éleg i-uzéyu (pe-sapé-uzéyu), kauá taklái ke-ipí ipné-leepkiéu-nu (kauá ipné-nekú-iyéuiz, eleg) yug-pí uatás-kin iuzéyu.

(C.) *Whom we must invite to feast.* Luke xiv:12-14. Kauá Jesus-nim péne kunía ke-ipním pe-múna hipít-ki: Kam-kauá hipt he aníu kauá uétmet enés-múnu im-láutua-

---

(1). iyekúuín. (2) iyekúue-saná.

ma-ná, ítku imím piéma-na, uág eskáma-ná, itku ki-koís-na titókan-a, káina-m imém-ka imené taklái ipe-múnu, káa usk tamétku-in uizé-yu-hé. Métu kam-kauá hípt aníu he anás-múnu iyeuís-na titókan-a, káa i-hillaá-na, káa a-hálluís-na, káa e-híllaáttamé-na. Kauá im he uzéyu lilói-nin, etké uétu yug-mé i-usíg imené tamétkutás (yug-mém uétu imené ipe-tamétku-yú); métu tamétkot imím he uizé-yu lamtái-pa lahéi-pa, ka-kauá ti-táz titókan ipe-utelléht-tu tinugnís-kínig.

(D.) *Parable of the great Supper.* Luke xiv:15-24. Ka-kauá kuné-má, ke-imé i-taméyak-sína hipít-pa, nakz i-mizi-sána kuné-pki ziégk-epg, kauá Jesus-na péne: lilói-nin uág ilió-nas í-ues ke-ipí hipú Akamkíniku-mpa Miogat-uít-pa. Métu Jesus-nis péne: Nakz háma imékas hípt anía, káa illaganí-ua-ná inás-múna hipít-ki. Kauá p-u-ímte-ya náks-ina zapalígnik-auát-óna, ka-kauá hipt i-zahá-zana, sapá-zúkua-nás kun-ma-ná, ke-imé múnin uáko i-usína, (kúus tamtáinas): kúm-tig hip-tém-tig, uáko úikala hipt ipa-hínaka-ya. Métu imé úikalú imamá-zuyátkaláik-saná, káa ipe-ním-na, (imemé-yéu-ya). Náks-nim péne: In uáko témanik-as-g (1) itamiá-sána, káa kunía in ués ek-té-nas, kúus-ki inéh-múzá hé, ínag uétu hip-tánag imím-ki. Kauá nakz i-hína: in pótumt-pg kokuálg-ipg itamiá-sána, kun-kí in uáko galélei-tazá, káa inéh-múza hé, ínag uétu hip-tá-nag imím-kí Kauá nakz i-hína: uako in inépne anía, kunú-azánu uéta hip-té-nas ués imím-pkí. Ka-kauá zapalígnik-auát i-ziklí-na, káa miógat-úna kun-kí pa-tamtái-zaná, kauá miógat i-geízem-ná uág péne: ámtiz kúih téuyanik-ás-g, káa úikalu-ná anáz-inágpaík-u-hé, ka-kalú i-usíg i-iyéuiz, uág i-illaát, uág e-hillaáttamé, uág a-hálluin. (Ka-kauá kúus

(1) itamiá-ya.

i-kúya zapalígnik-auát), kauá i-hína: Miógat, kam-kúus pí-ni-ma, kúus kúya, zauin kóoz kaáukaáu í-ues inít. Kauá miógat-um pené: kúih iskit-g uág uayát-kag, káa úikalu-ná anás kosísim-nú-yu, (uág anás-káps-nú-yu) ázit-gi, kúus-kí kakmám titóka-ki ínim uizé-yu inít. Métu kúus In etg íze: ka-kalú nú-nin i-usína, kuné-má-nm uétu naks-nim ina i-hipén-iu hipt.

## 114. JESUS ADDRESSES VARIOUS CLASSES.

**February, A. D. 33.**

(A.) *The multitudes are addressed.* Luke xiv:25-35; Matth. x:37. Kauá illáganí-nm titókan-m Jesus-na pe-tuíkzena: kauá Jesus-nim inás-kalau-nú-ya, uág inés-na: Ke-ipí uétu i-pála-nu úikalá petú, itu, pist, pika, iuépne, mamáyaz ,pié-ma, eská-ma, kanís-ma, uág ipním-níg, ke-us, zillákt uág uakaís-náuit, yug-pí uétu í-ues zahá In-uazét, káa uétu í-ues uizé-tas Inim hímtek-in uág tuígnét. Kauá ke-ipí úétu uetkaláikin i-temke-ípse, uág i-temke-yépte, uág i-néhne-za, káa Ina kun-kí i-tuík-ze, yug-pí uétu í-ues Inim hímtek-in uizé-tas. Etké zalauí ku imém-pamá naks hamá inít aní-ttipázui-tag, kauá annúkt-kínikai yug-pí i-timmíunag, ku máze-kí kizúi-ki inít aní-tas, káa máze ipním us (otág, okóka) kízui, ku zahá us hinaka-tas, ku uétu; káina, ka-kauá kóoz aní-sánu, kauá e-uizlém-nu kizui, káa uétu i-hínaka-yu inít; kauá titókan-m yug-pné pé-zepinmí-u, káa ipe-nú: ki háma inít aní-túi-yá, káa uétu i-hínaka-yá. Kúustíte uétu isí imém-pamá nakz Inim hímtek-in í-ues uizé-tas, zalauí uetu timné-ki yug-pním (1) pa-nuíhne-nu úikala-na

(1) pe-ukkeí-nu.

laám-na petú-na, (zalaui uétu ipné-taátk-u, ipné-ukkei-nanniú uéulukt timíne nekt, káa zalauí uétu ipné-niú úíluílp Akamkíniku-pg). Kátuanas í-ues taz: métu zalauí kátuanas paámpaám i-uzé-yu, káa itú-ki éneka ipí i-ziziúk-lámk-ú? Uikala-áin láuig i-uzé-yu, káa uáyat (1) ukkeínin i-uzé-yu.

(B.) *The Pharisees are addressed.* Luke xv:1-32. Uáko publicans-pu-m uág kapsís kuttípas-nim Jesus-na katát pá-pai-nú-siná, Ipné mizióg-tas: kauá kunú-azánu Pharisepu uág Scribes-pu i-uagtám-tamáu-ziná, káa ipe-hína: Ki-nm háma-nm inés-miú-za kapsís-kuttípas-na, káa ka-kápsis-na titókana inés-kiuéu-tué-za (*eat with*). Kauá Jesus-nim inés-tenué-ya kín-ki sapézet-kí, káa i-hína: Ku isí-nm iménpamá-nm naks-inm otág poteéptit sheep, káa nakz kunámá sheep a-palái-nag, mis uétu yug-pním inás-nuíhnanag kois-eéptít-na uag koís-na sheep-na titóka-nút-pa, káa i-páui-áik-tag nakz, ke-yug a-palái-noka, (káa uétu i-talkínag ipéuít-g ka-m-máua iyág-nóka)? Kauá ka-kauá, kumáua (2), pa-yág-nag, mis uétu pe-temkeyép-tag (petemkeíptag), lilói-ki, káa pa-nák-ziklík-tag (3), káa páipa inas-mú-nag láutua-ma-ná, káa inás-nag: lilói-atá-mtgi, etké uáko iyág-na sheep, ka-g-yug paléi-na? Kikauá In Jesus etg ize: Kúus-títe eisnués-pa, inég ke-imé eisnuéspa i-usi-nki, imém pa-llói-zig kóis-eéptít-ua-ná uág kóisua-ná ti-taás-na kapsís-ui-nú-na titókan-a, ke-imé uétu i-usíg imamá-taná-ni-tás (etké zaya e-usíg kapsís-uit), zauín kátu imékas pa-llói-zanú naks-iní-uá kapsis-uit-ísna titókana-a, ka-kauá yug-pním pa-nuíhne-nu kapsís-uí-na. Itku ku isí-

---

(1) uekkeínin.

(2) iyág-nag, itku iyag-nóka; (3) panáh-ziklík-tag.

nm náks-inm áyat-úm otág potumt ti-táz (4) zizkeíz petú (itú kízui), káa nakz a-palái-nag, mis uétu ipí i-zapá-lakáuitag inít-pa, káa i-zapskalái-tag káa pa-páui-tag, káa-uetu i-talkí-nag ipéuit-g ku-máua pa-yág-nag (kammáua ayagnóka), kauá ka-kauá pa-yág-nag, kauá inás-mú-nag láutuama-na káa inés-nag: ina lilói-atá-mtgi, etké yug-ka-g paláizaká, uáko i-yág-na kizúi? Kúus-títe, In etg íze, imékasníg pa-llói-zanú Akamkíniku-pamám Angel-em naks-iní-ná kapsís-uit-ísna titókan-a, ka-kauá yug-pím kapsís-uí-na panuíhne-nú. (Akamkíniku-pkínig Angel úikalú i-pa-llóitamáu-nu naks-ini-ki titóka-ki, zalaui ikúinu ipná-tanáni-ú, kapsis-uít-ki.)

*The Prodigal son.* Luke xv:11-31. Kauá éneka i-hína: Náks-inm háma-nm e-uéka lapít ma-máyaz ti-tégat: kauá laimíut pist i-hína: (laimíu-nim pistí-na peéne:) Tota, iním ke-g-yug ínim ués im-pkínig inpé-tuíg-nas. Kauá inéstéka-na úikalá petú. Kauá kuníg mílaz uéutukt, kauá laimíut miáz i-zapaámk-a úikalá ke-yúg e-uéka petú, káa i-uskéi-na, káa uáyat i-uíhne-ná: kauá kuné i-uí-púk-a uág i-sapá-laám-na íukalá, ke-yug e-uéka petú, etké kunku kapsís i-kó-kaná. Ka-kauá uáko úikalá petú a-laám-na, kauá kuné uétas-pa ipe-yég-na titókan, etké zaya úikasilíg e-usína hipt: kauá-nnag yug-pí tégat i-uyítue-ya, káa i-iyéuiz-uí-ya; kunú-azánu i-zapalígnik-tanáí nákz-ipg titóka-pg, ke-ipním p-u-ímte-ya kíyuyakít-g (kíyuyak-ás-g) hóghóg-na temanik-ás-pa. Kauá kuné (etké imékas eyég-na) hip-ttipáziya yug-ke hóghóg hip-sína, métu uétu isí-nm pe-héni-a. Kauá kuníg i-timné-eg-na, káa i-hína timné-pa: illágane zizapalígnik-auát na-tótam-pa inít-pa illágane e-usíg ippég

(4) sisaikéiz.

uág hipt, káa in kínne elíu-tinúk-ze (eyág-ki tinukí-ze). Uako in usékaik-ú, káa na-tótap e-kiyú-yu, káa eu-nú: Tóta, kapsís in kúya, Akamkínikú-na a-sapá-timnének-a, káa iméne kapsís-ui-yú-ya, uétu in ués taz zahá uanik-ás imím miáz, inp-ím ka-m-kúus imím he ués zapalígnik-auát (kúus-títe sapéuzém, kúús in-uzé-yóka). Kauá i-usékaik-a, káa i-kiyu-ya pist. Ka-kauá kóoz uáyat i-uéye-ma, kauá pisít-pim pé-ég-na, káa pe-iyéu-na, káa ámtiz pé-uéukuni-a, káa p-ó-kálp-a, káa pa-hímkazák-a. Kauá miáz-pim péne: Tóta, kapsís in kúya, Akamkinikú-na a-sapá-timnének-a, káa imené kapsís-ui-yú-ya, uétu in ués taz-zahá uanik-ás imím miáz. Métu pisít-pim inés-na zi-zapalígnik-auát-óna: inéh-ne-nimtg amtiz ipním uákei-ma zizkeíz samga, káa ipné a-sapá-samkeítgi, káa a-sapá-ipsus-áinítg ípsus, káa a-sapá-llaápkat-ítg égue, káa inpi-té-tgi tiskáu skumkumélig, káa opziáu-tgi, ka-g-taz pe-híps, ka-g-taz pe-timné-eis-ín, taz pi-llói-nu, etké ki ínim miáz usk i-tinúk-zéne (1) káa uako uákas i-utelléht-ta, i-paléi-zaná (2) káa uáko in i-yág-na. Kauá kúus ipe-kúya, pi-llói-na. Kauá-ttite tékas miáz temanik-ás-pa i-ué-kiká; ka-kauá ipí i-ziklí-na, káa inít-g katát i-uzé-ya, káa inás-uyá-mizía uáko i-uénpi-síg, uág i-uánptái-zig, uág i-uéeze-síg, kauá pe-mú-na náks-ina zapalígnik-auát-óna, káa pé-sépni-a: Manáma i-kusíg? Kauá pa-mistakánp-a: Imím éskap uáko i-pá-i-tok-á, kauá im-tót i-uapziáu-na nakz tiskáu skúmkumélig, etké uákas i-pái-na. Kauá yug-pí tégat i-geízem-na, kauá uétu a-háza. Kunú-azánu pist a-hát-ta, káa miáz-g usk ipn-ú-iyéuk-a: mizí-m, miáz, kahú ázih. Métu tégat-um péne: tóta, máha! lahéi uáko illágane enmíuit imené zapalígnik-ai-sá, kauá

(1) i-tinúg-ne. (2) i-paléi-na.

uétu mauá imené ziégken (1) ukkeí-nan-nia-he, kauá zauín uétu máua ina iní-ma kuzkuz sheep-kakál, inláutua-ma-ínag (2) ipés, uág lilói-nas; métu kam-kauá kinim im-miás-nim he i-pái-nó-ya, kauá lamlamát im opziáu-nan-niá tiskáu skumkumélig, inég ipí laám petú (3) i-ui-púk-zená (púka-zaná) ka-kápsis-ínag titókan-ínag. Kauá pisít-pim péne: Nizu, im kunku ínim-pa he ués káa (4) úikalá ínim petú, keg ués, laám imím he ués: métu taz uág tukúg nun usíg lilói-nas uág-timné-eis-nas, etké ki imím-eskap i-tinúg-ne, káa uáko éneka í-ues uákas, káa i-paléi-na, káa uáko kie apa-yág-na.

### (C) *The Disciples are Addressed—Bad Steward.*

Luke xvi :1-13; Matth. vi :24.

Kauá Jesus-nim eneka inés-tenué-ya Ipnim i-hímtek-is-ná kín-ki sapézet-kí. Náks-inm koís-nim háma-nm e-uéka silláukei-tuát (keíz-gneuát) temanik-ás-na, kauá yug-pné pa-tamápaik-ái-saná miógat-upg titókan-m, káa pé-zena miógat-úna: yug-pním silláukei-tuana--uátóm imené laám petú i-uí-puk-án-nia-he (pug-nai-sa), káa i-sapá-laám-nán-niá he. Kauá miógat-um pe-mú-na, káa péne: Manáma-g yug anás-mizí-tetú im-uazánu: kahú pí-nim minmaí inéhki-nik-ai-samka ina petú, etké uáko uézu he kiyú silléukei-tuát (keizk-epg). Kauá yug-pí silléukei-tuat kúus i-timmíu-na: maná-g in kiyú etké uézu uáko kiyú keízk-epg? in uétu ués uétas-na pilá-tas, ítku sapánkitínik-as, káa iné-tenéuí-tg

---

(1) uekkein-an-niá; (2) illáutua-ma-tán; (3) i-uí-púk-a; (4) ka-g-kalá iním ués petú, laám.

hipít-g in kizéiza. Ete-g uáko zúkua-za maná-g ku-tetésa: kúus-kí iné-sapé-iyéu-nu pa-imém-pá pa-init-pa, kag-kauá uézú kiyú silléukei-tuát. Kauá inés-mú-na úikalu-ná, kakalú-mám e-usína uákas sapá-zaha-nái miógat-upg, panákz-ihí pa-úínuá (pannaks-iní-ná). Kauá náks-ina péne: máze imím ués sapá-zaha-nái-uákas miógat-upg (mazé miógat-um us imím-pá uákas)? Kauá kuním péne: poteéptit íkai tasgi (ués sapá-zahá-nái). Kauá ualegna-uat-óm péne: inipg tímes, káa ámtiz tíme pakaáptit, kalazím. Kauá éneka náks-ina pe-sépnia: máze imím sapá-zahá-nái ués miógatupg? Kauá kuním pa-mistakán-pa: poteéptit ispálg peks. Kauá péne ualeg-nauát-óm: inipg tímes, káa tíme úimetaáptit, kalá-zím. Ka-kauá miógat-um pe-zúkua-nai-saná ualég-nauát-óna kut, kauá uítaz pá-saig-ná-nia yug-pí, kut, etké uapzúg i-timmíu-na ipnim-áin (inég kapsís i-kúya). Ète li-láuig-nim titókan-m ui-uétas-pamám p-ú-yané-zig uapzuk-úyuít-ki ti-taás-na titókan-a. (Husk íze: li-láuíg titókan enimkíniku-m i-hímtek-in illágane i-timmíu-zig zillákt-áin, káa taklái Akamkíniku-m ma-máyaz imém ením-ki uizilém i-timmíu-zig uakkeís-uít-áin.) Kauá In (Jesus) etg íze: taz anítg láutua-ma imém-kí kois-uít-ki (ais-nuas-áin), kauá etg ipá-sapa-ázu eis-nués-g, ka-pam-kauá etg pe-tinugnú. (Husk íze: taz etg epé-iyéu-nu iyeuís-na titókan-a, káa taz ap-o-páyata-yú talapósa-nuas-ná imém-kí kois-uít-ki, kúus-kí etg imamá-lloi-tanú eis-nués-g.) Ke-ipí í-ues tukúg kuzkuz-ikí petú-ki, yug-pi í-ues kúus-títe tukúg imekaís-ki petú-ki: kauá taklái ke-ipí í-ues uétu tukúg kuzkuz-ikí petúki, yug-pí í-ues kúus-títe uétu tukúg imekaís-ki petú-ki. Kunú-azánu zalauí etg u-sína uétu tukúg kuzkuz-ikí petúki (uétas-pama-ki), kauá isí-nm etg i-sapá-inékinik-ú (*trust*) imékas petú (uakkeísuít-pamá)? Kauá zalauí etg

u-sína uétu tukúg neksáp-nim-kí petú-ki, kauá isí-nm etg iní-u petú imam-ník-áin? Uétu isí-nm lapúa-na mi-miógat-úna inás-zapalígnik-an-niú: itku náks-ina miógat-úna pa-pála-nu, káa náks-ina pe-héteu-yú; itku náks-ina miógat-úna pe-énpú, káa náks-ina pa-pála-nu. Uétu etg u-síg Akam-kínikú-na uág (enimkíniku-na) koisuí-na zapalígnik-ai-tas.

(D) *The Pharisees Again Addressed.* Luke xvi:14-31.

Pharise-pu i-u-sína ui-uéulukt-típaz, kunú-azánu, ka-kauá pá-mizi-sína Jesus-na ziégke-pg, kauá pe-zépinmí-síná. Kauá Jesus-nim inés-na: etg imamá-nisig uág imemé-sap-ék-zig tukúg titóka-pg; métu Akamkíniku-m etg i-zú-kua-nai-sá timíne, etké ka-kalá-ná titókan-m pá-saik-zíg, kalá-ná Akamkíniku-m pá-pála-za. Tamáluit uág Prophets i-u-sína taz John-nim-pg lahéi-pg: métu John-nim-kínig nú-kin, úyikínig (ísakín) í-ues Akamkíniku-pamá miógat-úit tamtái-nin, kauá úikalú i-kapísi-zíg (e-kapísi-zíg) kunepkí (miógat-úit-g). Akamkínikai uág uétas atúkaz laám-nas, métu kátu úyikínig atúkaz í-ues tamáluit-kínig kuzkuz inég ukkeí-nas. Ke-ipním pa-nuíhne-nu iuépne-na (itku ke-ipí iuépne i-nuíhne-nu, kaa kunía pe-ukkeí-nu) kauá náks-ina neksép-na pé-enpú, yug-pí i-petokas-uí-sa zillakát-ki, káa imékas i-ppégaui-sá: kauá ke-ipním kunia áyat-una nuíhne-nis-na pé-enpú, yug-pí-nka kúus-títe i-petokas-uí-sa zilla-kát-ki, káa imékas i-ppégaui-sá.

*Lazarus and Dives.*

Nakz i-uéka kóis-níg hama, ke-ipí kunku taz ipn-úpelíg-na-kaná, káa uyá-lahéi-pa illágane ti-táz petú agsemíluít-ki i-híp-kána. Kauá i-uéka nakz éneka háma iyéuiz, uánik-ín Lazarus, ke-ipi kois-nim háma-nm piskís-pa í-tamalíg-kaná

sáa-yín úikasilíg zillákt, kauá yug-pí imékas ayág-na-kaná, káa i-híp-tipázui-kaná kuzkuz (1) nikáhyáíkt ippég, ke-yúg a-t-káu-yi-kaná kóís-nim háma-nm hipi-nuás-kínig, métu uétu isí-nim pá-ni-kaná, kauá zikámkal-m pa-kió-kaná, káa ipné sáai pa-hímiá-ni-kaná. Kauá ka-kauá yug-pí iyéuiz háma i-tinúg-ne, kauá Angel-em pe-néhne-néi-saná uakkeís-uit Abraham-g: métu ka-kauá kóis háma i-tinúg-ne, kauá ipním uakkeísuit e-kúya enimkínikai-g. Kauá kunig étgau-nín i-sitalasa-ya uáyat, káa pe-ég-na Abraham-na, káa Abra-ham-pa pe-ég-na Lazarus-na. Kauá i-tiúg-na, káa i-hína: Tóta Abraham, iyéu-nim, u-ímt-am Lazarus-na, káa ipí i-t-kupalú-yu ípsus-laimíut kuzkuz-pá kús-pa, ka-g-kun-kí ina péus iyáu-kiyú kuzkuz (i-t-kópiáuk-án-niú) etké étgau-tamáu-za kinné allá-pa líu-pa. Kauá Abraham-nim péne: nízu, timípnih ka-m-kauá uétas-pa he uéka, kauá úikala ti-táz petú he iníp-a, kauá taklái Lazarus-nim e-uéka úikala ka-kápsis petú; métu kikauá néksap, Lazarus í-ues komái-nái, káa im taklái illútkualínik-sa, káa étgau-tamáu-za. Kauá éneka úyi-kínig imém-piki-níg núkin uáyat-níg i-gaáu-za, kunú-azánu uétu isí í-ues kokáu-nas uág paí-ta-nas kínnig imém-pikí, káa kúus-títe uétu isí i-kókáu-nu káa i-pái-ta-núkum imém-pikiníg núkin nún-im-pg (2). Kauá éneka péne Abraham-na tóta, inéh-mu-za-hé, u-ímteih Lazarus-na ínim pisí-nim inít-g, etké ínim ués págalu eská-ma, kauá kun-ma-ná inás-tamtái-nu, káina imé-nka ipa-pái-núkum kinné-pg étgau-nuás-g. Kauá Abraham-nim péne: imé-m e-u-síg Moses uág Prophet, zahá e-u-síg, kun-ma-ná e-u-síg mizí-tas. Kauá éneka i-hína yug-pí étgau-nín: uétu kúus, tóta Abraham, métu zalauí tinug-nís-kínig nakz i-kú-tag,

(1) nikáhlakt ippég-pamá. (2) núnim-pa.

kauá ikúinu imé imamá-taná-nniú imém kapsísuít-ki. Kauá Abraham-nim péne: zalauí uétu pá-mizí-sanú Moses-na uág Prophet-na, kauá kúus-títe uétu ipe-mizkúinek-ú, inég náks-inm tinúg-nís-kínig inás-pai-nó-ta-nu.

## (E) *The Disciples Again Are Addressed.*

Luke xvii:1-4; Matth. xviii:15-35.

Kauá Jesus-nim inés-na Ipním i-hímtek-is-na: sapá-kap-sís-uit i-pái-nu (sapá-siléu-zúkua, te-zúkua) (1), métu iyé-uis-níg í-ues yug-pí, ke-ipním inás-sapá-kapsís-uí-sa, kátu taz ipním-áin i-uzá-tag zalauí imékas písue i-uaáik-tag ip-ním-pá yéét-pa, káa tulúin i-uzá-tag imekaís-pa iuetém-pa, métu uétu pa-sapá-kapsís-uí-tag náks-ina kiné-ma-ná kuz-kuz-ná (etké kuzkuz-na titókan-a sapá-kapsís-uit í-ues kátu imékas kapsís úikala-pkínig kapsis-uít-kínig). Taz etg kunku imemé-keízgi-nu (imemé-keízgi-nan-niú timíne). Zalauí im-láutua-nm kapsís he i-ki-én-niu, kauá ip-zuátg-aná e-kiyú-yu im-níg, káa a-taátk-u; kauá zalauí i-mizí-u, káa ipná-tana-nniú, kauá ha-a-uáu-nan-niú, káa kúus-kí im-láutua-ná usk uákas aní-u. Métu zalauí uetu he i-mizí-u, kauá enéz-inpú lapúa-na, itku náks-ina, kauá (epe-kiyú-yu; káa apa-taátk-u) kúus-kí lapúe-nim, itku metáu-nim ziégken kapskáps epe-uzé-yu. Kauá, zalauí uétu etg i-mizí-u yug-piním, kauá eu-nú Talapósa-nuas-ná; kauá zalauí Talapósa-nuas-ná uétu pa-mizí-u, yug-pí i-uzé-yu (imím-pá timné-pa) ka-kúus talaposa-nái (mizkúineke-yéi) itku publican-pu. Ikúinu In etg íze: ka-pam-kalá-ná etg ep-ú-létpe-yu kinné uétas-pa, kalá-ttíte uálétp-in i-uzé-yu kúustíte éis-nués-pa;

---

(1) te-zukua=te-zúkuan.

kauá ka-pám-kalá-ná etg epé-n-képkúik-u kinné uétas-pa, kalá-ttíte niképkúik-in kúus-títe i-uzé-yu éis-nués-pa. Eneka kúus etg In íze: zalauí imém-pamá lapú ipá-aní-u naks-iníg timíne kínne uétas-pa, itú-uazét, petú-uazét, kauá pé-néh-mú-zenú Akamkínikú-na, kauá Na-Tóta-m Akamkíniku-m inás-aní-á-niu yug-petú (inéz-iní-ú yug-petú). Etké ka-kuné i-usíg lapú itku metáu naks-iní-pá, Inim-ki uanikít-ki, kuné-ittíte In ués imém-pá hépei. Kauá kuníg Peter-nim Jesus-na katát-ipg pe-kiyú-ya, káa péne: Miógat, mala-hám ka-k-ina in-láutua-nm i-kapsís-uí-yú-yu, kauá in a-uáu-nan-niú? páis úinép-éhém? Kauá Jesus-nim péne: Uétu mis In he íze: Uinép-éhém; metu úinep-tit-éhém úinép-éhém.

*Parable of the Unforgiving Servant.*

Kunú-azánu Akamkíniku-pama miógat-úit í-ues ka-kúus i-uátag, itú, miógat, ka-kuním zi-zapalígnik-auát-óna anás-sap-ú-zati-tpázui-sanág. Ka-kauá yug-pním miógat-um inás-sapá-zahá-túí-saná, kauá pá-nag-páik-ó-saná nakz háma, ka-kuním é-uéka sapá-zaha-nái uákas miógat-upg po-tom-éhém pa-p-pótomó-sos titílu maks-maks kízui (talent) (talent = $2,000, so 10,000 tal. is $10,000 × 2,000 = 20,-000,000). Métu yug-pním háma-nm yáza e-uéka kízui sapá-zahá-nas, kunú-azánu miógat-um inés-na: uáko ki hamá itó-mi-ín i-uzé-yu, káa ipním iuépne, uág ma-máyaz, uág úika-lá petú, ka-kalá us, i-tómi-ín e-uzé-yu, kun-kí sapá-zahá-nas, káa in uézet-in uzé-yu. Ki-mét yug-pním háma-nm miógatúna pe-hitímlik-ó-sana, káa pé-néh-mú-zaná, káa pé-zene: (iyéu-nim) amkakáiz-uít-ki pí-yagó-m (*wait*), káa kóoz laám uézeti-yu-hé. Kauá miógat-um pé-yéu-na, káa pa-uáu-nan-niá, káa uákas-sapá-zaha-nái laám pa-uáu-nan-niá. Ka-kauá yug-pí zapalígnik-auát uáko a-hát-ta, kauá

pe-uéukúni-a náks-ina zapalignik-auat-ó-tua-ná, ka-kuním e-uéka uakas-sapá-zahá-nái ipním-ki pote-éptit kuózai (*cents*), kauá pé-enp-é-nia yéet, káa uítaz p-o-páukak-á (*choke*), káa péne: uézetí-m ka-m-kalá he ués ínim-pg uákas. Ki-mét zapalígnikauát-ó-tuá-nm ipné pe-hítímlik-ú-saná, káa péne (láutua, iyéu-nim), amkakáiz-uít-ki pí-yagó-m, káa kóoz laám uézeti-yú-hé. Métu yug-pním uétu pá-mizi-án-niá inéh-mú, káa pé-sapé-ník-a séktis-g kahál, ka-kahál sapá-zahá-nái i-uzé-yóga. Ka-kauá zizapalígnik-auát-ó-tuá-nm pé-eg-néi-saná yug-pí kut, kauá imékas ipé-timnének-a, káa miógat-úna pe-kiyú-saná, káa pá-tamtái-ta-zaná úikala kut. Kauá miógat-úm kunía zapalígnik-auát-ona (uáu-nis-ná) pé-mú-na, káa péne: kapsís zapalíg-nik-auát, ka-m-kalá he uákas ués ínim-pg sapá-zahá-nái laám he uáu-nái-saká, etké pí-néh-mú-ma. Mis uág uétu im-ka iyéu-nas he uéka im-láutua-ná, ka-mag-kúus in imené he iyéu-zaká? Kauá i-geízem-na miógat, kauá yug-pí kap-sís háma inéz-iniá si-sap-étgau-na-uát-óna, ka-kahál sapá-zahá-nái i-uzé-yóka (kahál pé-sap-étgau-zenú). Kúus-títe Na-Tótam Akamkíniku-m imuné etg i-ki-en-niú-kum, za-lauí ikúi-ki timné-ki uétu etg pi-uáu-nan-niu pelkák-eg pa-lla-utua-ma-tán (im-láutua-yín) (ku-pem uétu etg pa-lláu-tua pi-uáu-nan-niú pelkakeg).

(F) *Conclusion.* Luke xvii:5-10.

Kauá Apostles-nim Jesus-na pé-zene: Kahú nuna nas-sapá-piim-néi-nim mizkúinekt. Kauá Jesus-nim inés-na: Zalauí etg pe-uzé-yu mizkúinekt ka-kásili nakz lalg tískai-uékus-nim, kauá etg pe-nú kínnia teulik-ína: kahú imé-n-ktét-g (niktétza, *pull out;* imé-nkakóg-s, *root thee out*), kínnig, káa iuétém-pa imé-pelú-ih; kauá yug-pním etg i-mi-

zí-u. Métu zalauí imém-pemé-m ku isí-nm ó-tág zapalígnik-auát, itú sapánkitínik-auát, itku kiúyak-auát kokuálg-na, káa ipí a-ház-óka inít-g, mis im kunía au-í-nag: uagsilíg? páis uétu kúus au-í-nag, páis au-í-nag: kahú hipt aní-ih, káa ui-íniká-nim (*-aniúkum*); ka-g-kauá in hip-náka-yú, kauá-nnag im he hepú. Mis im au-í-nag kunía zapalígnik-auát-óna: kaizyéuyeú, uáko pi-yéu-nima? Páis uétu, In nekíse. Kúustíte etg imé-nka pe-kiyú; ka-pam-kauá etg pa-hínaka-yú úikala-ná petú-na, ka-pam-kúus Akamkíni-ku-m etg i-sapá-anisá, káa i-sapé-kusá, kauá-nnag etg penú: Nun usíg zi-zapalígnik-auát, métu kalá láuig, uáko pe-kúya ka-n-kúus u-sína kú-tas.

## 115. SICKNESS OF LAZARUS. John xi:1-16.

**February, A. D. 33.**

Bethania-pa uétas-pa nakz i-uéka háma, uánik-ín Lazarus, káa kuním e-uéka lapít kanís-ma, Martha uág Mary: káa yug Mary i-uéka ka-kuním Jesus-na égue pa-síui-yán-nia makáis-ki síui-tas-ki, káa pa-zapáktauk-án-nia ipním-kí ukúg-ki. Yug-pí Lazarus i-kómái-zana káa ipním éks-ime Jesus-gi ipá-sapá-tamtái-ta-ná kúus: Miógat, Lazarus, Imím etéu, uáko i-kómái-za. Ka-kauá Jesus yug tamtái-g i-mizí-sáná, kauá i-hína: yug-pí komái-n uétu mis í-ues tinu-kí-pg, métu kun-kí Akamkínikú-na uatásk-as; etké kunkí kómái-ki Akamkíniku-m Miáz uatásk-in i-uzé-yu. Kauá inég Jesus-nim inés-étéui-saná Lazarus-na uág Martha-na uág Mary-na, zauín lapít uéutukt (lapít-zikiú) ipn-útalk-á. Kauá kuníg lapít-zikiú-pa i-hína Ipním i-hímtek-in: Kahú ke-g pa-ziklí-tok-s Judea-pg uétas-g. Métu i-hímtek-in ipe-hína: Miógat, Jews-titókan-m ki ezíz-pa Imené i-tótpiak-

tipázui-siká, káa pisué-ki he i-uapziaú-nipázui-siká, kauá maná éneka he ziklí-tok-sá? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Mis uétu pótumt uág lapít í-ues nákz-ipa lahéi-pa liklí-nas? Zalauí titókan alágp i-kiéik-sa, kauá uétu i-t-kazillík-sa, etké illakáuit-pa; métu ke-ipí zikét-pa i-kiéik-sa, yug-pí i-t-kazillík-sa, etké ziketís-pa. Métu, ka-kauá kunkí inas-uasáuk-saná, kauá inés-na: Lazarus, (1) num-láutua i-piním-sa, métu In e-ki-yú-yu sap-óg-nas, káa a-sapóg-ta-nú. Kauá i-hímtekin ipe-hína: Miógat, zalauí i-piním-sa, kauá uákas í-ues. Métu Jesus-nim tinukí-na pinmíkt pé-zené, kauá imé i-n-neksína ualím pinmíkt (2). Kunú-azánu Jesus-nim lauít inésna: Lazarus uáko i-tinúg-ne; kauá imém-uazánu In lilói-za, etké kunú uétu In uákaka, etké kun-kí kóoz etg pe-mizkúinek-ú: kahú (3) ke-g-pé-ku-s ipním-ki (ke-ipné-epéki-yús). Thomas kauá, uanik-ín Didimus, i-hína láutuamá: Ka-nun-ka pé-ku-s! inég kuné epé-tinug-tué-nu, taz Jesus-ínag pe-tinug-nú.

## 116. THE RESURRECTION OF LAZARUS.

John xi:17-44.

**February, A. D. 33.**

(Kauá i-pe-kú-ya). Ka-kauá Jesus i-pái-nikiká, kauá inás-mizi-a uáko Lazarus i-tinúg-ne, káa pílept uéutukt uáko temik-ín i-uzé-ya. Bethania uétas i-uéka Jerusalem-láikin katát, uítaz lapít sapínuit (*miles*) Jerusalem-pkínig, kunú-azánu illágani-uam Jerusalem-pkínig pa-pái-nó-saná Martha-na uag Mary-na Lazarus-uazét, étgau-tuíg-nés-g

---

(1) núnim láutua; (2) ualím pinmík-na pé-ze; (3) ke-pé-ku-s.

piép-uazét. Ka-kauá Martha inás-mizí-a tamtái-g, Jesus uáko i-pái-za, kauá Jesus-na pe-uéukúni-a Martha-m, káa Mary zúkuanéi init-pa i-uagsú-zaná. Kauá Martha-m Jesus-na péne: Miógat, zalauí kinné Im ua-kóka, kauá ínim píep uétu i-tinúg-nóka; métu kíkaua in zúkua-za ka-m-kalápkí Im Akamkíniku-na eu-néh-mú-nu, kalá Akamkíniku-m he iní-u (au-náh-mu-nóka kala he iní-óka). Kauá Jesus-nim péne: Imím píep i-utelléh-t-teté-sa. Kauá Martha-m péne: Hee! zúkua-za, i-utelléht-tu lamtái-pa lahéi-pa, ka-n-kauá úikalu pe-utelléht-tu. Kauá Jesus-nim péne: In-níg In ués uitelléh-t uág uakaís-náuit, ka-g-kuním Ina i-miz-kúinek-sa yug-pí uakas i-uzé-yu, inég í-ues tinug-nín: kauá ka-kalú i-u-síg uí-uákas, uág Ina i-mizkúinek-sig, yug-mé uétu ipé-tinug-nú kunku-yáin. Uét-em kínnia ziég-na e-miz-kúinek-sa-hé? Kauá Martha-m péne: Hée! Miógat, in kunku mizkúinek-saná, Im he ués Christ, Akamkíniku-m uakáis-nim Miaz (Ke-ipí kunku i-uákas, Kuním he ués Miaz), Ke-m-ím kú-ma kinné-pg uétas-g. Ka-kauá i-uasáuk-saná, kauá Jesus-na pe-nuíhne-ná, káa i-mú-ta-ná ázip Mary, káa pe-zéuzéu-na paléiz, káa péne: Miógat i-pái-na, káa imené i-mú-za. Ka-kauá Mary-nm kuné-pkí ziégk-epg Martha-na pa-mizí-a, kauá amtiz i-t-ká-usékaik-a, káa Jesus-na pé-ueú-kúni-a kuné-ittíte, ka-kuné Martha-m pe-uéukúni-saná. Kauá Jews-titókan, ke-imém init-pa Mary-na pe-uz-ú-siná uág pe-iyéu-ziná, ipné Mary-na pe-tuík-zena, etké i-n-nek-sína, páis sauái-g i-kú-sa uág i-uyí-te-zá (sauái-g). Ka-kauá Mary-nm Jesus-na pá-pai-nó-saná uág pe-ék-zená, kauá Jesus-na pe-hitímlik-ú-ya uág péne: Miógat, zalauí kínne Im ua-kóka, kauá inim piép (1) uétu i-tinug-nóka.

---

(1) na-yáza.

Ka-kauá Jesus-nim pe-ék-zená Mary-na uyí-nis-ná (uyíig), káa inés-ek-zéne Jews-titókan-a, ke-imém Mary-na petuík-ziná, ké-imé-nka i-uyíi-ziná, kauá i-uéuin-tíme (*groaned*) Jesus, káa i-timné-nek-a, káa i-hína: Míne etg epé-temík-a tinug-nís-na? Kauá pa-mistakénp-saná: Miógat, kahú kum, ek-té-m. Kauá Jesus i-uyíi-na. Kauá Jews-titókan kunú-azánu ipé-hína: ete imékas pe-héteuiya kunía tinug-nís-na (etéu óka ki tinug-nín). Métu ku mázua ipe-hína: kínim Jesus-nim illaáttamé-na miapkaáuit-pamá-na pá-sapá-sayógo-ya taz, manáma kínni-a tinug-nís-na, ka-kauá i-tinuk-láikin, uétu uakas pa-áni-saná tinug-nés-g? Kauá Jesus éneka i-uéuin-tíme, káa i-pái-na sauái-pa pisué-pa, kauá inés-na: Kahú! temik-ás-nim piskís-kínig pisué-na uáyat eu-nikí-tgi. Metu Martha-m, ke-ipí i-uéka tinug-nís-nim eks, Jesus-na péne: Miógat, uáko páyu i-tíua-za, etké pílept uéutukt í-ues tinug-nín. Kauá Jesus-nim péne: Mis-meg uétu he In i-záka, kóoz e-eg-né-niu Akamkínikú-na uatáski-t uág kapsikapsi-néuit, zalauí he mizkúinek-ú? Kauá pisué-na uáyat pé-nik-séné: kauá Jesus i-sitalása-ya, káa i-hína: Tóta, kaizyéuyéu, etké Ina pí-mizi-sá-m-ka, káa In zúkua-za kunku pí-mizí-tetu-m-hé, métu titóka-uazét, ke-imé kínne o-hóga-zig kúus he tenué-sa, imé mizkúinek-as, ikúinu Im-níg pí-ueímte-má-hé. Ka-kauá yug ziégk-epg i-uasáuk-a, kauá kapís i-tiúg-na, káa i-hína: Lazarus (me he ués!) kahú át-ti-m (temikás-kínig). Kauá ke-ipí i-uéka tinug-nín lamlamát a-hát-ti-ma zapálikolík-in ípsus uág égue titilú-ki kamú-ki, kauá ipním úsus uag mastái e-uéka kamú-ki zapálikolík-in. Kauá Jesus-nim inés-na: Kahú e-n-kepkúik-ítgi, ke í-kus (ke ipskeíkeík-s).

## 117. THE ENEMIES OF JESUS DECREE HIS DEATH. John xi:45-54.

**February, A. D. 33.**

Kunú-azánu ke-imém Mary-na uág Martha-na pá-pái-nósiná, kuné-má-nm illaganí-uam Jesus-na pe-mizkúinek-saná. Métu kuné-ma-nm ku mázua-m Pharise-pu-na pa-tamtái-ta-zaná Jesus-nim kút-ki. Kunú-azánu Pharise-pum uág titilú-nim ti-talapósa-nauát-om pe-mú-zaná mi-miógat-úna, káa ipe-hína: Manáma-nm pa-kú-tag, etké uáko illá-gane us kínim háma-nm ziziuáiz kut? Zalauí Ipné apá-sapá-tamtái-nu titóka-pg, kauá úikalu-nm Ipné pe-mizkúi-nek-senú, kauá Roma-pu ipé-kiyú-kum, káa nuna asualéya kie ipa-nás-aní-u. Métu kuné-má nakz, ka-kuním e-uéka uaníkt Caiphas, káa i-uéka úikalu-nm ti-tamtái-nat-óm uyá-tékas kuné enmíuit-pa, kuním inés-na: Uétu itú-na étg e-zú-kua-zig; kauá uétu etg e-timne-ék-zig, yug-pí nakz háma í-ues tinukí-nas titóka-uazét, káina úikala núnim titókan ipé-paléi-nu. Kauá yug-pi ziegken Caiphas i-ziégk-zené uétu mis ipním-níg-ki timmíu-ki, métu Akamkíniku-m tim-míu-ki, etké i-uéka ti-talapósa-nauát-óm uyá-tekas kuné enmíuit-pa, kun-kí usk i-temék-zená (*divine*) (L.) uág i-tamánok-saná (1) (James), káa annúkt-kínikai inés-sapé-mis-zúkua-zaná Akamkíniku-pkínig, Jesus i-uéka tinukí-nas Jews-titóka-uazét, káa uétu Jews-uazét-zím, métu úikala-uazét titóka-uazét kínne uetas-pa, úikala-na anítas Akam-kíniku-m ma-máyaz, káa zapaámk-as naks-iní-pá úikala-na Akamkíniku-m ma-máyas-na, ke-imé ui-uáyat i-ui-u-sína.

---

(1) foretell, or sent to foretell.

Kuníg lahéi-pkínig ipe-timmíu-na, (1) ku maná ipa-ki-óka, káa Jesus-na p-ó-pziaú-nóka (ipa-kútag, káa pópziaú-za-nág). Kunú-azánu Jesus uétu éneka i-kiéik-a keíg Jews-titóka-pa, métu i-kúya titóka-nút-g uétas-g, ka-kuné i-uéka kuzkuz nakz téuyanik-ás, uanik-ín Ephrem, kauá kuné i-hímtek-is-ínag ipe-téuyanik-a.

## 118. JESUS HEALS TEN LEPERS. Luke xvii:11-19.

**February, A. D. 33.**

Ka-kauá éneka Jesus i-kúya Jerusalem-pg, kauá (2) i-uáuna-káu-na Samaria uág Galilea; kauá pa-haz-óya kuz-kuz-ná teúyanik-ás-na, kauá kuné pe-uéukúni-saná potum-uám si-saaís-nim a-hám-nim, ke-imé uáyat o-hóga-ziná, káa kapsís ipé-tiúg-na, káa ipéhína: Jesus, Hímtek-auát, nés-iyéu-nim. Ka-kauá Jesus inés-ek-zéne, kauá i-hína: Kú-tgi, imemé-sap-ék-té-tgi ti-talapósa-nat-ópg. Ki-mét, uihne-pa iskít-pa sáai apá-yámot-ná. Kauá kuné-má nakz, ka-kauá ipné-téuyak-a uákas, kauá i-ziklítok-a Jesus-g, káa kapísí-ki ziégk-ki Akamkínikú-na p-o-táski-saná, káa Jesus-na água-láikin (*at feet*) pe-t-kúyikoklik-ú-ya (*fell on his face*), káa pa-allói-na (usk péne kaízyéuyeú); káa yug-pí i-uéka Samaria-pu. Kauá Jesus i-hína: Mis uétu potum-uá uakas ipe-uzé-ya? káa me i-usíg yug-mé koíz-ua? Uetu isí i-pái-tok-a Akamkínikú-na uatásk-as, métu ki naks-iníg istúkas (neksap titókan). Kauá Jesus-nim péne: Kahú usékai-g, kú-tte, etké imím mizkúinek-nim imené uakas a-haní-a he.

---

(1) ku-nan maná apá-kió-ka, káa Jesus-na ap-o-pziáu-nóka; (2) pa-uaunakauna Samaria-na.

## 119. WHEN AND WHERE IS THE KINGDOM OF GOD. Luke xvii:20-37.

**February, A. D. 33.**

Kauá Pharisepu-m Jesus-na pe-sépni-saná: máua a-pái-nu Akamkíniku-m Miógat-úit, káa Jesus-nim inás-mista-kanp-a, uág i-hína: Akamkíniku-m Miógat-úit uétu mis eg-neí a-pái-nu; káa uétu ipe-nú: kínne í-ues, itku kuné í-ues: etké í-ues imémpá (timnépa) Akamkíniku-m Miógat-úit. Kauá inés-na Ipním i-hímtek-is-ná. Kóoż i-zahá-nu lahéin, ka-pám-kuné etg epé-eg-nipázui-yu Titókan-a Miáz-pa nákz-ipa lahéi-pa, kauá uétu etg epé-eg-nú. Kauá-nnag etg imuné ipe-nú: Maha! kinne í-ues itku kuné í-ues. Uét-met etg epé-kiyú-yu, uétmet epé-tuíg-nu, etké ka-kúus taká-sayógot illakáui-sa akamkínikai-kínig núkin, káa úikala-na inás-illakáui-yó-sa, kúus-títe Titókan-m Miáz i-uzé-teté-sa Ipním-pá lahéi-pa. Métu annúkt-kínikai Ipí i-ues étgau-nas illáganí-ki, káa Ipné pé-ukkeí-tete-síg kín-mem titó-kan-m. Ka-kúus í-uéka uakkeí-pa Noa-nm lahéi-pa, kúus-títe i-uzé-teté-sa Titókan-m Miáz-pim lahéi-pa. Titókan kuné i-hípe-nígna, káa imemé-ku-nígna, káa iuépne a-haní-a-nígna, káa háma a-haní-a-nígna uyá-kaáo-pa takatálka-yái kuné-pki lahéi-pg, ka-kuné Noa a-há-za, uág i-uéze-yá liés-g imekaís-g; kauá iyálipázikt i-pái-na, káa uikala iyá-lipázik-a, káa úikala i-ttakó-ya titókan-ínag. Kúus-títe Lot-nim lahéi-pa, titókan kuné i-hípe-nígna, káa imemé-kunígna, káa itamiá-nígna, káa pi-t-kalái-na-nígna, káa i-temaník-a-nígna, káa init ahaní-a-nígna. Kauá kuné lahéi-pa, ka-kuné Lot a-hát-ta Sodoma-pkínig teuyanik-ás-pkínig, kauá álla i-t-káu-ya akamkínikai-kínig (ka-kúus álla i-uékia), kauá úikalu ipe-llíu-na tinukí-pg, káa úikalu ipé-tinúg-ne

(ipe-lettínika—*died burned*). Kúús-títe i-uzé-teté-sa kuné lahéi-pa, ka-kuné Titókan-m Miáz lauít keíg Ipné-sap-égnu. Kuné lahéi-pa ke-ipí i-uzé-yu iní-nim tust-kínikai (inít-pa tust), káa ipním e-uzé-yu úikala petú inít-pa imít-kínikai, yug-pí uétu i-ues temik-ás, petú-na inpi-té-nas inít-keg (inpi-nig-na-nas inít-kínig). Kauá ke-ipí i-uzé-yu temanik-ás-pa, yug-pí kúus-títe uétu í-ues ziklí-nas. Taz etg epétimípni-u Lot-na iuépne-pa. Ke-ipí uakaís-náuit imékas i-keízg-nu kínne uétas-pa, yug-pí uétu uakas i-uzé-yu; métu ke-ipí uakaís-nauit usk i-pála-nu kínne uétas-pa, yug-pí uákas i-uzé-yu. Kúus In etg íze: kuné zikét-pa lapú a-háma ipé-pinmík-u náks-iní-pá pinmík-ás-pa, kauá kunémá nakz inpín i-uzé-yu, kauá nakz kuné-innig nuíhne-nin. Kauá lapú a-hátuai naks-iní-pá ipe-tút-nu, kauá kunémá nakz inpín i-uzé-yu, káa nakz nuíhnenin. Kauá lapú a-háma naks-iní-pá ipé-zapalígnik-ú temanik-ás-pa, kauá kunémá nakz inpín i-uzé-yu, káa nakz nuíhnne-nín. Kauá i-himtek-is-nim Jesus-na pé-zena: Míne kúus i-uze-teté-sa, Miógat? Kauá Jesus-nim inés-na: Ka-kuné i-uzé-yu zillákt, kuné-ittíte piámgi-nu uayútelik-in sakantáig (Jesus-nim zillákt uag titókan-m taz uakkeísuit).

## 120. INCESSANT PRAYER. Luke xviii:1-8.

**February, A. D. 33.**

Kauá Jesus-nim inés-himték-a, kunku kie usíg talapósanas káa uétu máua pá-tálg-nú, kín-ki sapézet-kí: Nákz-ipa teuyanik-ás-pa í-uéka nakz uekítk-auát, ke-ipním uétu Akamkínikú-na pe-héteui-saná, káa uétu titókan-a pa-kaánzaná. Káa kuné-ittíte i-uéka nakz áyat áuit: kauá yugpním auí-nim pa-ki-yó-kaná uekítk-auát-óna, káa pan-kaná:

kahú iyéu-nim uapáya-tam, etké náks-nim tuélka-nm uétu taz petú i-ki-én-nia. Kauá yug-pním uekítk-auát-óm lahéi uétu p-ó-páyata-yá kunía ayat-úna auí-na. Métu nákz-ipa lahéi-pa kauá i-hína ipním-pá timné-pa: kí-nim áyat-úm kunku ina lammátaz i-kúsa, káa kunú-azánu páis o-páyata-yu: inekíg uétu Akamkínikú-na in e-héteui-sá, káa uétu titókan-a in a-kaán-za, zauín kínnia áyat-úna o-páyata-yu, káinag kunku ina lammátaz i-kiyú, káa i-sapá-llátui-yú. Kuníg Jesus-nim inés-na: miziógo-tgi manáma i-hína yug-pí kapsís uekítk-auát. Kauá mis Akamkíniku-m uétu inásmizí-u, káa uétu inás-uapáyata-yú ti-taás-na titókan-a, keimém Ipné pé-néh-mú-zig lahéi-pa uág zikét-pa? Métu In etg íze: Akamkíniku-m kun-ma-ná ámtiz inás-mizí-u talapósa-pg. Métu ka-kauá Titókan-m Miáz i-pái-nu, mis káa i-iyág-nu mizkúinekt kinne uétas-pa? manáma etg neksíg?

## 121. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN.

Luke xviii:9-14.

**February, A. D. 33.**

Kauá éneka kín-ki sapézet-ki inés-tenué-ya ku mázua-ná, ke-imé imemé-nek-sína ti-t-kúg, káa imemé-luk-zína (*trust in themselves*) (imémé-lúg-nin i-usína), káa pa-pála-ziná titókan-a neksép-na: Lapú-anm talapósa-nuas-ná pe-kiyúsaná talapósa-ta-nás, kunémá nakz i-uéka Pharise-pu uág nakz Publican-pu. Pharise-pu talapósa-nuas-g a-há-za, káa kuné i-usétu (1), káa kúus i-talapósa-na timné-ki: Inim Anieuát, kaizyéuyeú, etké uétu in ués ka-kúus úikala titókan, pegaúya, uétu tukúg, zillakát-ki petókas; ka-kúus ki Pub-

(1) i-usalíka.

lican-pu i-ués: in iné-sape-yék-tetú pa-llapé-hem uyá-alagpáuit-pa, talapósa-uuas-na kunku ó-páyata-tatú, káa kag-kalá inim ués pa-kalá-pamá pa-kúzkuz eu-ní-tetú. Kauá taklái Publican-pu ele-kínkai uáyat i-usétu (1) uétu mis akamkínikai-g i-sitalása-ttipázui-ya, métu timíne ipné-ept-én-nia, káa i-hína: Inim Anieuát, iyéu-nim ina kapsís-ku-ttípas-na kapís-uit-ís-na. Etg In (Jesus) íze: Yug-pí Publican-pu iziklí-na inít-g Akamkíniku-m uáu-nin zapé-t-kukín, káa Pharise-pu uétu. (*sapé-t-kuk-in=justified, made right.*.)

## 122. MARRIAGE IN THE CHURCH.

Mark x:1-12; Matth. xix:1-12, v:31-32.

**February, A. D. 33.**

Kauá Jesus i-usékaik-á, káa i-uskéi-na kuníg, káa i-pái-nikika Judea-pa uétas-pa Jordan-im pikún-kup-kínikai. Kauá illaganí-nm titókan-m éneka Ipné pá-pai-nó-saná. Kauá éneka inés-hímték-a, ka-kúus kunku i-kó-kaná, káa uakas inás-aní-a ki-kómai-nis-ná. Kauá Pharise-pu-m pá-pai-nó-saná, Ipné sap-ú-psiméyui-tés-g, káa pé-zene: Tukúg, na? í-ues, zaluí titókan iuépne i-nuíhna-nag úikala-uazét petú-uazet? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a uág i-hína: Manáma Moses-nim etg i-tamálui-yán-niá? Kauá ipe-hína: Moses-nim nuna i nés-tukug-né-nia pi-uyúin-im tímes-ki iuépne nuíhne-nas. Kauá Jesus-nim inés-na: Mis uétu máua etg epe-itéme-na háut-nisna Tímes-na, ka-kuné i-híze: Akamkíniku-m ka-kauá titókan-a pa-áni-saná, háma-na uág áyat-úna inás-aní-a? Kauá Ipí (Anieuat kuné-inníg) i-hína:

(1) i-usalíka.

kunú-azánu (1) háma-nm pa-nuíhne-nu pisí-na uág piké-na, káa ipné-enp-ú iuépne-pg káa ipn-úlistak-ú, káa úi-lapú ipé-uzé-yu náks-iníg zillákt. Kunú-azánu uétu éneka i-u-síg lapú, métu náks-iníg zillákt (eu-síg) (2). Kunú-azánu ke-yug Akamkíniku-m pé-ze-uyá-tué-na, uétu isí-nm titókan-m kunía pe-n-ke-uyúi-nu. Kauá imém Jesus-na pé-zene: Itú-pg kauá Moses-nim inés-tukug-né-nia pi-uyúin-im times-ki iuépne nuíhne-nas? Kauá Jesus-nim inés-na: Etké tiáuiz uág atúkas imém etg u-sína timíne, kunú-azánu Moses-nim etg i-tukúg-né-nia imém iuépne nuíhne-nas métu uyít-pa úétu kúus i-uéka. Kauá In etg ize: ke-ipí iuépne i-nuíhne-nu, káa náks-ina áyat-úna pe-enp-ú, yug-pí i-pégaui-sa zillakát-ki, (métu ke-ipí uétu tukúg inípt anía, káa uetu ikúinu us iuépne, (*fonicatio*), yug-mé pi-uyúi-nu), kauá ke-inpím kunía áyat-úna ukkenínis-na pé-enp-ú, yug-pi kúus-títe i-p-pégaui-sa zillakát-ki. Kauá inít-pa éneka Jesus-na i-hímtekis-nim pe-sépni-saná kun-kí-ttíte; kauá Jesus-nim inés-na: Ke-ipí i-ukkeí-nu iuépne, káa náks-ina áyat-úna pe-énp-ú yug-pí i-p-pégaui-sa iuépne-pkínig. Kauá zalauí iuépne-pim háma-na pe-ukkeí-nu, káa nakz háma aní-u, yug-pí i-p-pégaui-sa. Kauá i-hímtek-is-nim Jesus-na pé-zene: zalauí kúus í-ues háma iuépn-in, kauá kátu taz í-ues uétu iuépne aní-t-as. Kauá Jesus-nim inés-na: Uétu úikalu inpi-síg yug nakz ziégken, métu yug-mé-zim, ka-kun-ma-ná Akamkíniku-m inés-iyéu-za (inéz-iní-se iyéun). Etké metá-háza í-ues iuepné-nút-néuit; nakz-ehéza i-usíg zímeiz miapkaáuit-kínig imém piké-pim illút-kínig; káa nakz-ehéza iusíg titókan-m ánit zimeiz (taló-nút); káa nakz-ehéza i-usíg

---

(1) hama inuíhne-nu pist uág pika. (2) naksini-kí zillakát-ki i-usíg.

imamá-taátk-in a-hátuai-g Akamkíniku-uazét, (káa kunú-azánu uétu iuépne ani-síg). Ke-ipním kínnia ziég-na us inp-és, yug-pí ke-iníp-s.

## 123. CHILDREN IN THE CHURCH.

Luke xviii:15-17; Mark x:13-16; Matth. xix:13-15.

**February, A. D. 33.**

Kauá kuníg ki-kuzkuz ma-máyaz Jesus-na pa-nag-paík-ó-saná Ipním tukápaliká-za-tas uág talapósa-nai-tás. Ka-kauá i-hímtek-is-nim kunía kú-na pe-ék-zena, kauá pá-tanáni-saná kun-ma-ná; ka-kun-mám pá-nág-paikó-saná. Ka-kauá Jesus-nim inés-eg-néi-saná i-hímtek-isna kut, kauá imékas i-timnének-a, kauá inás-zapaámk-a káa inés-na: Taz etg apá-sapá-pai-nú ki-kúzkuz-na mamáyas-na Inim-pg, ke-ipa-páin, káa uétmet apá-taátk-u, etké kúus-áin í-ues Akam-kíniku-m Miógat-úit (káa kúus-mám e-u-síg Akamkíniku-pamá Miógat-úit). Ikúinu In etg íze: ke-ipním uétu pé-enpú-kínniu Akamkiniku-pama-ná Miógat-úi-na ka-kúus kuzkuz-ém miás-nim, yug-pí uétu a-házu kuné-pkí. Kauá ki-kuzkuz-na mamáyas-na inás-uakálp-a, káa inás-tuká-paliká-za-ya, káa inás-talapósa-nan-niá. Ka-kauá uáko i-hínaka-yá, kauá kuníg i-uskéi-na.

## 124. RICHES IN THE CHURCH.

Luke xviii:18-30; Mark x:17-31; Matth. xix:16-30.

**February, A. D. 33.**

Ka-kauá uako iskít-pa i-uzé-ya, kauá Ipné pá-pai-nóya ulékeik-eí náks-inm miógat-um, (tégat i-uéka), káa pe-hítimlik-ú-ya, káa pe-sépni-a, káa péne: Taz Hímtek-auát, itú-ki taáz-ki kút-ki uákas kunku in uizé-yu (éis-nués-pa)? Kauá Jesus-nim péne: Itu-pg Ina pi-uaník-sam taz? Naks-

inig í-ues taz, Akamkíniku. (usk íze: zalauí In taz ués, kauá pi-uanik-ím Akamkíniku, etké Akamkínikuzim í-ues taz). Métu zalauí im he azi-ttipázui-sa uakaísnáuit-g (éisnués-g), kauá e-tuíg-nu-hé tamálui-na. Kauá kuním pene: Mínia tamálui-na? Kauá Jesus péne: A-zúkua-za he tamálui-na; uétmet isí-na o-pziáu-nu, uétmet petokásui-yu zillakát-ki, uétmet isí-na petú e-p-pégau-yu, uétmet isí-na eu-néh-misem-ú, taz ha a-kaán-nu imtóta-p uág imíse-p, kauá e-héteui-yú imláutua-ná kam-kúus im-níg. Kauá kuním piímnét-óm pa-mistakánp-a káa i-hína: Hímtek-auát, kunía úikala-ná in e-tuíg-na azual-áp-kínig, itú-na-g ués úyikínig kútas, (itú ke-g kú-tas ués úyi-kínig)? Ka-kauá Jesus i-mizí-a kune-pkí ziégk-epg, kauá kunía tegat-úna p-u-lég-na, uág pe-héteui-ya, káa péne: Nakz-izimkái petú he ués kú-tas: zalauí úíluílp taás-níg he uizé-ttipázui-sa, kauá kú-tte, itomiá-tah kizúi-gi ka-m-kalá he ués petú, káa kízui enéz-iní-u iyéuís-na titókan-a, káa kóoz kóis-níg he uizé-yu akamkínikai (éisnués-pa), kauá Ina he pi-kiyú-yu-kúm uág pi-tuíg-nú-kúm. Ka-kauá yug-pí piímnét i-mizi-sáná kuné-pkí ziégk-epg, kauá imékas i-timné-nek-á kun-kí ziégk-ki, káa timné-nek-in i-kúya, etké ipním e-uéka illágane koís-uit, petú. Ka-kauá Jesus-nim pe-eg-néi-saná timné-nekt, kauá i-silím-péui-ya úikasilíg, káa inés-na i-hímtek-is-na (Apos-tles-na): Ikúinu In etg íze: Atúkaz us éis-nués-g áz-as koís-nim titókan-m, (koís-nim titókan-m eisnues-na ázit pá-atug-nú, itku éisnués-g az-it-na). Kauá i-hímtek-in i-ziuái-zina Jesus-nim-ki ziégk-ki. Métu Jesus-nim inés-na: Inim ma-máyaz, ke-ipním pe-héteu-yu uág pe-t-timíne-nú (pe-t-kullúk-u) kois-uí-na, yug-pním pá-atúg-nú éis-nués-g áz-it-na. Éneka In etg íze: inég atúkaz us Camel-em ástái-nim pítli-pg áz-as, zauín kátu atúkaz us koísnim tító-

kan-m áz-as éis-nués-g (Akamkíniku-m Miógat-úit-g). Ka-kauá i-hímtek-in i-mizi-sína kuné-pkí ziégk-epg, kauá kum-kunig imékas ipa-ziuái-na, káa ipe-hína imém-níg-pa: Kauá isí uakas i-uzé-yu kunku-yáin? Kauá Jesus-nim inás-ualég-na, káa inés-na: Titókan, ipním-kí kapís-íki-zim, uétu us kúus kú-tas, métu Akamkíniku-m uétu us atúkaz kúus titókan-a sapá-kú-tas, etké Ipním us úikala-ná kú-tas, uag úikala-ná aní-tas. Kauá Pęter-nim Jesus-na péne: Maha! nun úikala-na petú-na apa-nuíhne-na, káa Imené pe-tuígna, kauá itú-na kunú-azánu nun epe-énpú-kíniú? Kauá Jesus-nim inés-na: Ikúinu In etg íze: etg, ke-k-imém Ina uako pe-tuíg-nima, lamtái-pa lahéi-pa, ka-kauá Titókan-m Miáz i-uagsilík-u uekítk-inuás-pa Ipním-pa Miógat-úit-pa, kauá-nnag etg imé-nka pe-tamáyakeké-ze-yú pótumt-pa uág lapít-ipa uagsilikáza-tas-pá, kauá etg ep-u-kítk-u pótumt-iná uág lapít-iná pa-n-nákz-hézé-ná Israel-a (úikala-ná titókan-a). Kauá ke-ipí i-nuíhne-nu itú inít, itku eská-ma uág pié-ma, itku kanís-ma, itku pist, pika, iuépne, ma-máyaz uág uétas In-uazét uág Inim tamtái-uazét, yug-pí inpú-kínniu poteép-tit-éhem illágane, kikauá kinne uétas-pa inít, eská-ma, kanís-ma, piké-ma, mamáyaz uág uétas e-hétgau-kí; kauá nákz-epa uétas-pa (eisnués-pa) uakaís-náuit kunku-yáin liló-ki inpú-kíniu. Métu illaganí-ua, ke-imé-i-usíg annúkt-kínikai, imé ipé-uzé-yu ele-kínikai; kauá taklái ke-imé i-usíg ele-kínikai yug-mé ipéuzé-yu annúkt-kinikai.

## 125. THE LABORERS IN THE VINEYARD.

Matth. xx:1-16.

**February, A. D. 33.**

Akamkínikai-pamá Miógat-úit í-ues ka-kúus (i-ua-tág, itú) miógat, ka-kuním méyui-níg inít-kínig a-hát-ta, káa

inéz-ipéui-ya zi-zapalígnik-auát-óna ipním temanik-ás-uazét, káa inés-na: etg tamétku-yú pa-n-náks-ina háma-na pa-n-nákz kízui pa-n-nákz lahéin, kahú kutg zapalígnik-té-tg ínim temanik-ás-g. Kauá éneka a-hát-ta metát-ipa liklí-pa (*third hour,* 9 a. m.), káa inés-ekz-é-ne titókan-a émpti, ke-imé i-u-sína galélei-néi, káa inés-na: etg imé-nka pá-zapalígnik-tá-nag ínim-pg temanik-ás-g, káa etg zahá tamétko-tag (*yóka*), káa yug-mé ipá-zapalígnik-tá-ná. Kauá éneka a-hát-ta alagp pék-pa (*sixth hour,* noon), káa éneka koíz-pa liklí-pa (*ninth hour,* 3 p. m.) kauá kúus-títe i-kúya. Métu pótumt-ípa uág nákz-ipá liklí-pa (*eleventh hour,* 5 p. m.) (uítaz uako kulléuit) éneka a-hát-ta, káa inés-ekz-é-ne galélei-néi-na, káa inés-na: Itú-pg kínne etg u-síg alágp-ís láuig? zukái-zig? Kauá pa-mistakánp-siná: Etké uétu isí-nm nuna inés-ueímte-ya. Kauá inés-na: Zapalígnik-té-tgi imé-nka ínim-pg temanik-ás-g kahú. Kauá uako i-kulléuit-zaná, kauá péne miógat-um ualég-nauát-óna temanik-ás-na: Kahú anás-mu zi-zapalígnik-auát-óna, kahú ke (1) enés-tamét-ku-s: ke-imé lamtái ipe-zapalígnik-a, kun-ma-ná annúkt-kínikai anás-tamétko-yú, káa ke-imé uyít-pa méyui ipé-zapalígnik-tá-ná, kun-ma-ná éleg anás-tamétko-yu, (úikalu-na pa-n-nákz kízui he enéz-iniú). Ka-kauá ipapai-na ke-imé (éleg) pótumt-ipá uág nákz-ipá liklí-pa ipa-zapalígnik-té-ná, kauá yug-mé pa-n-nákz kizui pa-n-nákz háma ipé-inpú-kínia tamétko-t. Ka-kauá ipa-pái-na ke-imé annúkt-kínikai (uyít-pa méyui) ipa-zapalígnik-té-ná, kauá yug-mé i-n-nek-sína: éte-n nun kátu tósgi inpú-kíni-tas ui-síg, métu imé-nka kalá-ttíte pa-n-nákz kízui ipé-inpú-kínnia, kauá (ipe-timnéneka), káa miógat-úna p-ú-tgi-tim-

(1) ke-m.

ú-saná, káa ipé-hína: Kime lamtái nakz liklín ipá-zapalíg-nik-á, kauá im ka-m-kúus nuna nas-tamétkuma, káa kúus-títe anás-tamétku-ya, métu nun pa-zapalígnik-a alágp-ís, káa ikiú-pa, káa pa-llátui-ya. Kauá miógatum pa-mistánp-a kuné-ma-ná náks-ina, káa péne: láutua, mis ka-mág, imené uétu tukúg he ki-éi-sa? mis uétu he ína zapalígnik-ai-sám-ka nákz-uazét kizúi-uazét? mís-en uétu kúus nun pí-tenue-síka, pa--n-nákz kízui pa-n-nákz titókan? Inípg imím kízui kahú, káa kú-te: kínnia lamtái-na kalá-ttíte uáko eu-nía, etké kúus ínim ués nekt. Mís-eg uétu tukúg ué? mís-eg uétu kúus kú-tas in ués, ka-g-kúus in nekí-se, ínim-ki kizúi-ki? Mis imím silu (timíne) he ués kapsís, ka-g-kauá ínim ués taz? (Kalú i-sapézet, káa kunig Jesus i-hína:) Kúus-títe ke-imé i-nnúkt-isiná yug-mé éleg (lamtái) ipé-uzé-yu, káa taklái ke-imé éleg i-u-sína, yug-mé annúkt ipéuzé-yu. Etké illaganí-ua mú-nin i-u-síg, métu mílazuá saig-nín uág inpín i-u-síg (ipé-uzé-yu).

## 126. JESUS PREDICTS HIS PASSION THE THIRD TIME.

Luke xviii:31-34; Mark x:32-34; Matth. xx:17-19.

**March, A. D. 33.**

Ka-kauá Jesus inékinikt-ínag i-uíhne-ziná Jerusalem-g, kauá Jesus iskít-pa ipske-núkti-á (annúkt-kínikai i-uíhne-na), kauá imé ipa-ziuái-na, (etké Jesus amtiz i-uéye-na), kauá Ipné petuík-zená, káa ipá-zikáu-na. Kauá Jesus-nim inés-mú-na potum-ua-ná uág lapú-a-ná úinuá, kauá inás-tamtái-na petú-ki, ka-kun-kí Ipné pe-ki-éi-tata-sína Jews-titókan-m (1) (*how they would treat Him*), káa inés-na:

(1) inas-tamtáina Ipním-níg-ki, ka-kúus Ipné i-ku-tetesina Jews-pum.

Máha! uáko ku-síg Jerusalem-pg. kauá kuné úikala petú i-zahá-tatá-sa, ka-kalá Prophet (Egnéuát) i-tíme-ziná Titókan-m Miáz-ki; etké Ipné pé-ní-tete-síg mi-miógat-upg titalapósa-nauat-óm uág Scribes-pu-g uág titilúpg, káa taklái kín-mem Ipné pa-tamálui-yú-tete-síg tinukí-pg, káa Ipné pé-iní-teté-síg ti-talapósa-nái-pg: kauá kín-mem-taklái Ipne pé-zepinmí-tete-síg, káa pé-túlze-teté-síg, káa p-u-tétete-síg (pa-uáuya-tata-síg), káa pe-uéuzék-tete-síg uetkaláik-is-g; kauá metát-ipa lahéi-pa Ipí i-utelléht-tu tinugnís-kínig. Métu i-hímtek-in uétu itú ipa-mizí-a, uétu ipėmis-zúkua-na. kauá yug-pí tamtáin usk paléiz i-uéka. uétu mizítas, káa uétu i-mis-zúkua-ziná ka-kalá-kí Jesus-nim inésziégk-zené.

## 127. AMBITION OF THE TWO SONS OF ZEBEDEE.

Mark x:35-45; Matth. xx:20-28.

**March, A. D. 33.**

Kauá kuníg Jesus-na pá-pai-nó-saná James-nim eskápin John-nim, ke-imé i-u-sína Zebedee-nm ma-máyaz (1), kauá imém lapúa-nim piké-pim kúus-títe Jesus-na pá-pai-nóya: kauá Jesus-na pa-kaán-zina inéh-mú-nas petú. Kauá Jesus-nim péne kunía áyat-ána: itú-na he e-uéuluk-sa? (itúpg kú-ma). Kauá áyat-um péne: Himtek-auát, (Miógat), kahú! iyéu-nim ki lapít ma-máyaz, tamáluih ke nakz i-uagsilík-s Imím-pá uapsúg-pkínikái, káa nakz zakkiág-pkínikái Imím-pá miógat-úit-pa (2). Kauá Jesus-nim ines-mistakánp-a, káa inés-na: Uétu etg e-zúkua-zig ka-pám-yug etg

(1) ke-imé Zebede-nm e-uéka ma-máyaz.

(2) miógat-ui-nuás-pá.

inéh-mú-zig. Mis etg imemé-kúyu inpeí-pa, ka-g-yug In iné-kú-teté-sa? itku mis etg zapákaik-in pe-uzé-yu, ka-g-kun-kí zapákaik-it-kí In zapákaik-in ués? Kauá yug-mém (lapú-anm) pé-zena: Hee! uako! kúus pé-ki-yú. Kauá Jesus-nim inés-na: Ikúinu etg imémé-kú-yu inpeí-pa, ka-g-kuné-má In iné-kú-sa, kauá zapákaik-in pe-uzé-yu, ka-g-kun-kí zapákaik-it-kí In ués zapákaik-in. Métu uagsilík-tag Inim-pa uapsúg-pkínikái, itku zakkiág-pkínikái uétu Inim ués iní-tas etg imuné, métu kun-ma-ná, ka-yug Inim Pisí-nm inás-timmíu-nan-niá uag inás-zá-uyáua-ná. Ka-kauá pótum-uá ipá-mizí-a kuné-pkí ziégk-epg, kauá pe-geízem-nú-saná lapúana eská-ma-ná James-na uag John-na. Métu Jesus-nim inás-mú-na úikalu-ná Ipním-pkí, káa inés-na: Etg zúkua-zig kínne uétas-pa ti-talapósa-nái-nm kúus e-usíg kut, imém mi-míogat-um pá-tamálui-yái-tánig titó-kan-a; métu uétu i-kúus imém-pá. Ke-ipí imém-pamá kátu imékas i-uzé-teté-sa, yug-pi i-uzé-yu imém zapalígnik-auát, kauá ke-ipí imém-pamá annúkt i-uzé-teté-sa, yug-pním úika-lu-ná inás-zapalígnik-án-niú. Etké Titókan-m Miáz Ipí-nka i-pái-na uétu mis Ipné titókan-m zapalígnik-áitas, métu Ipním titókan-a zapalígnik-ái-tas, uág tinúg-néi-tas uág uákas aní-tas.

## 128. JESUS HEALS TWO BLIND MEN.

Mark x:46-52; Luke xviii:35-43; Matth. xx:29-34.

**End of March, A. D. 33.**

Kauá Jesus inékinikt-ínag ipa-pái-nikiká Jericho-pa uétas-pa. Ka-kauá Jesus inékinikt-ínag ipa-hát-ta Jericho-pkínig, kauá-nnag illaganí-nm titókan-m Ipné pe-tuík-zené.

Ki-mét lapú e-hillaáttamé a-hám i-taméyak-sína iskít-lái-kin, káa imemé-tanáuyí-yat-ka-nígna (*beg*). Kuné-ma nakz i-uéka Bartimus illaáttamé, Timeus-n-kakál. Yug-pním ka-kauá inás-mizí-atk-a illágane titókan i-tulélese-zíná, kauá ines-sépni-a: itú i-ués itú i-tulélese-zá? Kauá pa-mista-kánp-sená: Jesus Nazareth-pu i-uéya: kauá-ttíte úi-lapú e-hillaáttamé ipé-tiúg-na kapís, káa ipé-hína: Jesus, Miógat, David-nkakál, nés-iyéu-nim. Métu ke-imé annúkt-kínikai i-uéye-ziná, kun-mám pa-taátk-saná, káa p-ú-tgi-ú-saná, sapá-sáu-nás. Métu zauín kátu kapís imé i-tiúg-na-nígna: Jesus, David-nkakál nés-iyéu-nim. Kunú-azánu Jesus ipn-útalk-a, káa inés-na: Ke-k-Ina ipa-páinó-s. Kauá titókan-m e-hillaáttamé-na pézene: Kahú lilóitgi, ógalik-éik-itgi, etg i-ŋú-za. Ka-kauá i-mizi-sína, kauá zízkan ipé-t-ko-upé-ukkeí-na (ipátkou-galakái-kápiika zízkan) (*left jumping*), káa ipó-uyálása-ya, (jump), kauá Jesus-na pé-kiyú-saná. Ka-kauá uáko katát, kauá Jesus-nim inés-sépnia: Itú nek-síg etg In aní-án-niú? Kauá Jesus-na imém pezene: Mió-gat, nunag silú nas-tamágalp-á-nim (nunag taz pasayógo-tag). Kauá Jesus-nim inés-iyéu-na, káa silu inés-uepez-én-nia, káa inés-na: Kú-tgi imém mizkúinek-nim etg uakas a-háni-a. Kauá lamlamát taz lauít ipa-sayógo-ya, káa Jesus-na pe-tuík-zená iskít-pa.

## 129. REPENTANCE OF ZACHEUS. Luke xix:1-28.

**End of March, A. D. 33.**

Kauá kuníg Jesus a-háza Jericho-pg teuyanik-ás-g, káa kuné i-kiéik-a. Kauá kuné i-uéka nakz háma uanik-ín Zach-eus, keipí i-uéka Publican-pu miógat (ke-ipí Publican-pu-m

e-usína miógat), káa i-uéka kóis. Kauá yug-pním Jesus-na pe-ég-nipázui-ya, zúkua-nas, ku isí í-ues Jesus. Métu uétu akí-nas, etké titókan-m Jesus-na úikasilig pa-tamálik-lík-siná, káa Zacheus-nim e-uéka kuzkuz (kahátu) zillákt: kunú-azánu titókan-m annúkt-kínikai i-ullákaik-á káa sycamore-teulik-ít-g i-híza-ya, Jesus-na akí-nas, etké Jesus kuné-pkí i-uéye-na. Ka-kauá Jesus kuné i-pái-na, kauá i-sitalása-ya, káa pe-ég-na Zacheus-na, káa péne: Zacheus, amtiz ka-hú témik-ím, etké ki-tákz imím-pá inít-pa In ués lákai-nas. Kauá Zacheus amtiz i-témik-á, káa Jesus-na pá-nakáz-a ip-ním-kí inít-g lilói-ki. Ka-kauá titókan-m Jesus-na ki kut pe-eg-néi-sana, kauá ipe-timnének-a, káa pi-uí-ténué-yá, káa ipe-hína: manáma kapsís-na titókan-a pe-kiyú-ya, káa pa-llákai-nó-ya! Métu Zacheus i-usétu, káa Jesus-na pęne: Maha! Miógat, he ék-in! uáko iyéuís-na titókan-a enéz-iní-u néka ka-g-kalá ués ínim petú, kauá zalauí kú-k-isí-na enp-é-nia petú, kauá kóoz tosg pilep-éhem au-ní-tok-ó, sapá-zahá-nas. Jesus-nim péne: Kí-tákz uakaís-náuit (uág taá-zuit uag tukúg-néuit) kínne inítpa i-pái-na, etké ipí-nka í-ues Abraham-kakál. Etké Titókan-m Miáz i-kú-ma ipéui-tas uág uákas aní-tas ke-yúg i-uéka paléi-nin. Ka-kauá i-mizi-sína kuné-pki tamtái-pg, kauá éneka nakz sapézet inás-isak-ó-ya (i-hísak-á), etké Ipí i-uéka Jerusalem-pg ka-tát, káa titókan i-n-nek-sína, kóoz míuaz-pa, kauá Akamkí-niku-pamá Miógat-úit lamlamát sape-ég-nin i-uzétété-sa: kunú-azánu inés-na:

*Parable, 10 Servants, 10 Mnas.*—Nakz kóis háma i-kúya uayát-keg uétas-g miógat-úit inpi-té-nas, káa ziklí-tok-ás. Kauá ku-tés-g inás-múna pótum-ua-ná zi-zapalígnik-auát-óna, káa inéz-iní-a pótumt mnas-kízui (mna = $16 about), pa-n-nákz háma pa-n-nákz kízui, káa inés-na: etg pé-sapé-

piím-nu yug kízui, ka-g-kahál in záya kínne uizé-yu (1). Métu ipním titóka-tua-m ipné pá-pála-na, káa kunú-azánu p-u-ímte-saná ku mázua-na miógat-upg imékaís-g, káa kunía pé-zene: uétu kí-nim háma-nm nuna inés-miógat-ui-yú-yu. Métu yug-pí kóis háma iníp-a miógat-úit, kaa i-ziklí-tok-a. Kauá inés-múna zi-zapalígnik-auát-óna, ka-kun-má-ná inéz-iniá kízui, zúkua-nas ku pa-m-máze ipa-sapá-piím-na. Kauá nakz i-pái-na, káa i-hína: Miógat, imím mna-kízui, yug-ka-m pi-íni-ma, uáko i-sapá-piím-na pótumt mna-kízui. Ka-uá miógat-um péne: Taás-níg! taz he ués zapalígnik-auát, etké im uapzúg lauíluit he uizé-ya kuzkuz-eki petú-ki, kunú-azánu uáko he anás-miógat-úi-yú-yu pótumt-iná ti-teuyanik-ás-na. Kauá éneka nakz i-pái-na, káa i-hína. Miógat, imím mna-kízui uáko i-sapá-piím-na págat mna-kízui. Kauá mio-gat-um péne: im-ka anás-miógat-ui-yú-yu págat-iná ti-teu-yanik-ás-na. Kauá éneka nakz i-pái-na, káa i-hína: Mió-gat, he ék-in, kínne he ués imím mna-kízui, ka-g-yug in a-zapálikolík-a kamú-ki kamú-pa, etké imemé he zíkáu-za, im etké ués atúkaz háma, káa inpú-kíni-tetú-hé kam-kunía uétu he eu-ník-a, káa e-tuúpi-tétu-hé ka-m-kunía uétu he temaník-a. Kauá miógat-um péne: Imím-níg-ki peuís-ki imené uekítiksa-hé, ke-m-ím ués kapsís zapalígnik-auát: im lauít he pizúkua-ma, in ués atúkaz háma, kauá inpú-kíni-tetú ka-g-kunía uetu in eu-ník-a, káa etuúpi-tétu ka-g-kuniá uétu in temaník-a; kauá manáma uétu im (2) eu-ník-a inim kízúi-na kizúi-nim inít-pa sapá-piím-nas, káa in pái-pa inpí-tag kízui piímn-ínag? Kauá inés-na ke-imé kuné i-u-sína: Kahú! a-hítok-etgi kínnia yug-pí kízui, káa eu-nítgi kunía, ke-ipí inépte pótumt kízui. Kauá ipe-hína: Miógat, yug-

(1) kagkahál in sáunu. (2) inikanima kizui.

pí uáko us pótumt kízui. Métu in etg ize: ke-ipním us petú, kunía úyi-kínig pe-ní-teté-síg, káa ipním katu illágane e-t-ká-uzé-yú; kauá taklái ka-kuním uétu us petú, kunia pa-hitók-tata-síg ka-kalá kuzkuz inég ipním us. Métu ínim lemtús (uag tuélka), ke-k-imém uétu ina ipá-sapá-miógat-úi-yú-ya imém-pkí, kínne etg úikalú ina inág-pái-ku-mtig, káa úikalú ína uapziáu-na-nimtgi, iním silú-nm annúkt-kínikai. Ka-kauá yug-pí sapézet i-uasáuk-a Jesus, kauá annúkt-kínikai i-uílme-na, káa ipé-kúya Jerusalem-pg.

## 130. JESUS AT BETHANY.

John xi:55-56, xii:1-11; Mark xiv:3-9; Matth. xxvi:6-13.

**Saturday of Passion-week, A. D. 33.**

Uáko Jews-titókan i-zahá-tatá-sína Paska (*Pasch*), kauá illáganíua úikasili-pkínig ipe-kúya (ipe-ku-kiká) Jerusalem-pg annúkt-kínikai zahá-nas-g, kaigkáig imám-áni-tás. Kauá Jesus-na pé-péui-saná, káa pí-tenue-sína usékaikai Talapósa-nuás-pa, káa pi-ízina: Manamá etg nek-síg? Itú-pg uétu i-pái-za Jesús zahá-pa? Kauá ti-talapósa-nauát-óm mí-mió-gat uág Pharise-pu uáko ipá-tamálui-yá; ke-ipním pe-zúkua-nán-niú Jesus-na míne-uízet, yug-pí i-ues tamápaik-ás, káa inp-éuat-óm pe-enpú uág p-u-létpe-yú Jesus-na.

*Mary Anoints Jesus' Feet.*—Ka-kauá uákó úilákzi zim-kái uéutukt i-uéka zahá-nás-g Paska, kauá Jesus i-pái-niki-ká Bethania uétas-pa, ka-kuné Lazarus i-tinúg-ne, ka-kunía Jesus-nim pé-sapé-utelléht-ta tinúg-nís-kínig. Kuné Jesus-na pa-ani-ái-saná imékas hipt Simon-m saaís-nim inít-pa: kauá Martha uí-nik-auát hipt kuné i-uéka, káa Lazarus uág ku mázua Jesus-ínag hipít-pa i-taméyak-sína. Ka-kauá Jesus uáko i-uagsú-zana hipít-pa, kauá Mary inípa síui-tas

tiuáik-as mákaz taás-níg, nakz tamínuit, káa pé-n-ke-tímk-a tiuáik-ás-na makaís-na, káa pe-iyákeké-ze-nniá Jesus-na úsus, káa pá-yagsa-nniá (*pour on*) uag pa-síui-yán-niá égue, káa pa-zapáktauk-án-niá égue ipním-níg-ki ukúg-ki: káa inít kun-kí taz i-tíua-na úikasilíg. Kauá kuné nakz Jesus-nim inékinikt-pemá, uanik-ín Judas Iscariot, ke-ipním Jesus-na pe-iní-tete-séne tuélka-p (ke-ipním tuélk-na Jesus inéz-iní-tete-séne) kúus i-hína: Káa itú-áin tiuáik-ás-na makaís-na lauíg pa-sapálaám-za kí-nim áyat-um? taz ku itámiá-yóka metósos-g kizúi-g, kauá yug-pí kízui ináz-iní-óka iyeuís-na titókan-a. Judas kúus i-ziég-na uétu etké iyeuíz-g titókapg e-uéka timíne, metu etké pegaúya i-uéka (uág ueu-luk-típaz), káa kízui inakiníg-kaná (inékiniká), káa ka-kalá Jesus-na pe-énia-nígna, kalá-na Judas-nim pá-nakínig-kaná. Kauá kúus-títe i-hímtek-in (Apostles) ipé-hína, káa kúus-títe i-uetgi-tím-siná (ka-kúus Judas). Kauá Jesus-nim inés-zúkua-nán-niá timíne, káa inés-na: Itú-pg etg e-té-timné-nek-síg kínnia áyat-úna? Etké taz Inim-pg i-kúsa. Iyéuiz titókan kunku imém-pá etg usíg, káa ka-pám-kauá etg pe-nnekú, etg kauá epé-iyéu-nu; metu In taklái uétu kunku imém-pá uzé-yu. Ki áyat kahál i-kúya, ka-kahál i-uéka ku-tas. Etké annúkt-kínikai Ina i-síui-yan-niá zillákt tinúg-nís-pa-yáin. Ikúinu In etg íze: ka-g-kásili kínne uétas-pa Ina tamtáin (uág tamáluit) ipa-tamtái-nán-niu (uág ipé-lepsko-yén-niú uag ipé-zúkua-nán-niú), kas-títe kínnia áyat-úna pa-tamtái-nái-sanú (uág pe-zúkua-nái-sanú), kut, ipné timípni-tas. Ka-kauá Jews-titókan i-zúkua-zíná Jesus kuné í-ues Bethania-pa, kauá kunépkí ipa-pái-nikiká illágani-ua, uétu mis Jesus-uazét-zím, métu éneka Lazarus-na akí-nas, etké tinúg-nís-kínig Jesus-nim pe-sapé- utelléht-ta. Kunú-azánu mi-miógat ti-talapósa-nauát-óm ipé-timmiú-na: ku

minmaí Lazarus-na p-ó-pziáuza-nag, etké illágani-uam Jewspkínig Jesus-na pe-mizkúi-nek-saná Lazarus-uazét (1).

## 131. TRIUMPHANT ENTRY OF JESUS INTO JERUSALEM.

John xii:12-19; Luke xix:29-44; Mark xi:1-10; Matth. xxi:1-16.

**Palm Sunday, A. D. 33.**

Kauá kuním méyui, ka-kauá Jesus-nim inékinikt-ínagnim pá-k-tát-zina Jerusalem-na, káa uáko Bethphage-na uétas-na pá-pai-nó-sina, Olivet kúgs-pa, kauá-nnag kuníg Jesus-nim inés-ueímte-ya lapúa-na inékinikt-pamá-ná, káa inés-na: Kú-tgi teuyanik-ás-g, ke-yug í-ues imém áptinm, kauá kuné ázit-pa etg apa-yág-nu ass-na náks-ina télikalikís-na, etg apa-yág-nu katét-is-ná, ka-kunía uétu isí-nm kóoz p-ú-ze-yá; etg epé-n-képkúik-u, káa Inim-pg etg pé-néhnenú-kum. Kauá zalauí kú-pem isí-nm etg i-sépni-u: manáma etg ku-sig? itú-pg etg e-n-képkúik-síg? Kauá kunía kúus etg epé-nú: etké Miógat-um kúus-ná pe-úítué-sa: kauá lamlamát ipí inú: hee! inéhne-tkú. Kauá yug lapú ipé-kú-ya, káa ipa-yág-na ka-kúus Jesus-nim inés-ze-ná. Teuyanikás-nim az-tás-g émti-kínikai pa-yák-zaná katé-na (*colt*) télikalik-ís-na, ka-kuné lapit ískit pi-ikzá-zaná. Kuné o-hógaziná titókan, káa kunémá ku mázua, ke-imém e-usína ass miaz-ín, ipe-hína: Itú-pg etg e-n-képkúik-síg? Kauá yugmém lapú-anm pa-mistakánp-sana: Miógat-um etké kúusná pe-úítue-sá. Kauá imé ipe-hína: taz, inéhne-tgi. Kauá Jesus-na pa-nág-paik-ó-saná ass miaz-ín. Kauá ipe-nípa

---

(1) Lazarus-kinníg.

imám sámga, káa katét-pa ipé-uagzútakei-ya, kauá Jesus-na pé-sap-ú-ze-sená. Kun-kí úikala-kí kut-ti a-zahá-na Prophet-nim (Egneuát-óm) ziégken, ka-kauá i-zéne: A-tam-tái-tgi Sion-na miáz-pa (Jews-titókan-a) kúus: Uétmet zi-káu-nu, Sion-m miáz, e-hék-in (takáin—*gaze*), imím Mió-gat-um imené i-pái-nó-sa-hé, amkakáiz í-ues, káa i-uéze-sá ass-pa miáz-ínag-pa, yug-pí kátet í-ues niktéh-keíkei-pemá-m miáz. Úikala ki (yug) kut i-hímtek-in (Apostles) uetu kuné-inníg lauít i-zúkua-ziná, métu ka-kauá Jesus i-utellét-ta tinug-nís-kínig, kauá-nnag ipé-timípni-a: éte ikúinu úika-la yug kut uáko títme-nin e-uéka Prophet-nim Jesus-áin, kauá imém kúus Jesus-na pe-ki-éi-saná Akamkíniku-m-kí nekít-ki. Ka-kauá uáko Jesus i-uíhne-zana ass-ki, kauá illá-ganí-nm titókan-m pe-héusilíkái-saná (*spread*) iskít-pa pe-tú-na, zízkan-a, samág-na ipn-upelíg-na, káa éneka illáganí-ua ipe-úíkúpe-e pátoi itku pétis káa iskít-pa pé-uy-éusilíkái-siná. Ka-kauá uáko i-témik-tata-sína kúgs-ipkínig Olivet, kauá úikalú-nm ti-tuígnét-óm imékaís-ki lilói-ki Akamkíni-kú-na p-ó-taski-ttúi-saná kapisí-ki ziégk-ki, etké ziziuáiz illágane kut Jesus-na pe-égnéi-saná, kaa ipe-hína: Uatásk-as í-ues Miógat, ke-ipi i-kuma uág i-pái-za Akamkíniku-m-kí uanikít-ki, lilói-n eis-nuéspa, káa uatásk-it akamkínikai-pa. Kauá úikala illágane-níg titókan, ke-imém Jesus-na pa-nnúkt-iái-saná, káa ke-imém pe-tuík-zená, kapís ipé-tiúg-na, káa ipe-hína: Hosanna, uatásk-ás kie usíg David-n-káka-ná: uatásk-as í-ues ke-ipi i-pái-za Akamkíniku-m-kí uanikít-kí: uatásk-as us nunim Pisí-nim David-nim miógat-úit, ke-yúg i-pái-tatá-sa. Hosanna Akamkínikai. Kauá illágane titókan úikasilí-pkínig i-pái-nikiká Jerusalem-pa zahá-nás-g Paska: ka-kauá yug-mé i-mizi-sína, uáko Jesus Jerusalem-pa i-pái-tatá-sa, kauá ipsús-ki ipe-nípa palm-teulik-ínim pá-

toi itku pétis, káa kúus-kí Jesus-na pe-uéukúni-saná, káa kapís ipe-hína ziég-neí uág uénp-eyí: Hosanna! uatásk-as í-ues Ke-ipí i-pái-na Akamkíniku-m-kí uanikít-ki; Ipí í-ues Israel-em Miógat. Kauá illágani-nm titókan-m Jesus-na pa-tamápaik-ái-saná ziziuáiz kut, etké imém lauít pe-ék-ziná uág pa-mizi-sína Jesus-na ka-kauá Lazarus-na pe-mú-na temik-ás-pkínig, káa pé-sapé-utellét-ta tinúg-nís-kínig. Ku-nú-azánu titókan-m kikauá Jesus-na pe-uéukúni-saná, etké i-mizi-sína támtái-pg Jesus-nim-ki ziziuaís-ki kút-ki. Métu kunú-azánu Pharise-pu pí-tenue-sína imém-níg-pa, káa pi-ízína: Máha! ek-ítgi! uétu itú nun ku-síg (uétu taáz-uít-g nun úihne-zíg). Máha! úikala-nm titókan-m Ipné uáko pe-tuík-zig. Kauá ku mázua-nm Pharise-pu-m, ke-imé titóka-pa i-ḥípe-siná, yug-mém Jesus-na pé-zena: Hímtek-auát (Miógat), anás-taátk-ig ke-m ués i-hímtek-in. Kauá Jesus-nim inés-na: Kúus In etg íze, zalauí kí-me sáuis i-usí-nag, kauá-nnag písue imé-nka i-tiúgza-nag (zalauí kíme ip-ó-sáu-ku, kauá písue (1) ipé-tiúg-nu). Ka-kauá Jesus-nim pa-a-k-tát-zaná Jerusalem-na, káa lauít pe-ég-zená, kauá-nnag pe-uyí-nó-ya, káa i-hína: Ku-m im-ka a-zúkua-nóka kínnia iyéu-na ki-takz, ka-m-kun-kí he uéka iyéu-nas, uág éyeu-nin uizé-tas (kauá taz), métu paléiz í-ues imím silú-pg ki iyéu-n, (etké he ués illaáttamé, uétu akí-nas). Kuna-azánu kauá kóoz lahéin ha zahátatá-sa, ka-m-kuné imím tuélka ipá-pilá-yu imím-pa, liklíi, ka-kúus kus-nim sulé-iskit: kauá ipé-taméliklík-u-hé uág ipé-tamépei-yú-hé (*surround*); kauá ipa-uáu-ziklik-án-niú-hé uétas-g (*beat flat to ground*), káa kúus-títe imím ma-máyaz ka-kalú imím-pá i-u-síg, káa uétu nakz písue i-uzé-yu pi-túlikaz-ín pisué-pa (úikasilíg niká-

(1) písue-nníg.

ziklik-ín he uzé-yu) ; etké uétu he zúkua-na (súk-a) imím lahéin, ka-m-kuné he uzé-ya kiyú-hin (*visit*) (imím Miógat-um imené iyéú-nas). Ka-kauá Jesus a-ház-a Jerusalem-pg, kauá laám teuyanik-ás-pu ipé-t-ka-zíz-kúp-a, káa ipe-hína; Isí ki í-ues? Kauá titókan ipá-mistakánp-a uág ipe-hína: Ki í-ues Jesus Prophet (Egneuát) Nazareth-pkínig Galilea-pkínig. Kauá Jesus-nim pe-ki-yú-yénnia Akamkíniкú-na Talopósa-nuás, kauá-nnag e-hillaáttamé uág a-hálluin pá-pai-nó-saná Talapósá-nuás-pa, kauá Jesus-nim úikalu-ná uákas inás-aní-a. Ka-kauá ti-talapósa-nauát-om mi-miógat-um uág Scribes-pu-m pe-ég-néi-saná Jesus-na illágane ziziuáiz kut, káa pa-mizi-sína ma-máyas-ná, ke-imé kapís ina-nígna Talapósa-nuas-pa: Hosanna! uatásk-as í-ues David-nkakál, kauá-nnag ipé-timnének-a uág ipé-geízem-na yug-me Scribes-pu, káa Jesus-na pé-zene: Uet-Im anás-mizi-ái-sa ziégken? Kauá Jesus-nim inés-na: Hee! mis uétu etg máua epé-itéme-na (Haut-nis-pa Tímes-pa) kínnia ziég-na: Im pi-aní-áni-má (Inim Akamkíni-ku) uatásk-it mi-míap-kaáui-nm peuís-ki, uág kouyi-ís-nim peuís-ki? Kauá inés-nuhíne-na, káa a-hát-ta Talapóisanuas-kínig.

## 132. THE HOMAGE OF THE GENTILES.

John xii:20-36; Mark xi:11; Matth. xxi:17.

**Palm Sunday, A. D. 33.**

Kauá kuné i-usí-nkiká ku mázua neksap titókan istúkas (uetu Jews), keimé ipa-pái-na Jerusalem-pa talapósa-nas zahá-pa. Kín-me-m Philip-na Bethsaida-pu-na Galilea-pu-na pe-kiyú-saná, káa pé-zena: láutua, Jesus-na nun eg-nipázui-síg; Philip-nim péne Andrew-na, káa úi-lapú-anim, Andrew-nim uág Philip-nim Jesus-na pé-zena. Kauá Jesus-

nim inás-mistakánp-a, káa i-hína: Uáko i-zaháza lahéin, ka-kuné Titokan-m Miáz i-ues uatásk-as. Ikúinu, ikúinu In etg íze, zalauí pek-ás-nim lalg uétu uétas-pa temanik-ín i-uzé-yu, káa kuné i-tinúg-nu (mazin i-uzé-yu, i-mázi-yu,) kauá (uétu i-piím-nu, káa) ip-zuátg naks-iníg kunku i-uzé-yu: métu zalauí (i-mázi-yu uetas-pa, káa) i-tinúg-nú, kauá-nnag (i-piím-nu, káa) illágane peks- a-haní-u. Ke-ipním etéu us uakaís-náuit (kínne uétas-pa), yug-pí i-paléi-nu (káa uétu uákas i-uzé-yu éisnués-pa); káa taklái ke-ipí i-pála-nu uakais-náuit (kinne uétas-pa), yug-pí uákas i-uzé-yu éis-nués-pa kunku-yáin. Ke-ipním Ina i-zapalígnik-án-niú, yug-pním us Ina tuíg-nei-tas kut: kauá ka-g-kuné In ués, kuné-ittíte Inim zapalígnik-auát i-uzé-yu. Ke-ipním Ina i-zapalígnik-án-niú, kunía Inim Pisí-nim p-ó-tásk-u. Uáko Inim (timíne) uakkeis-uit timné-nek-sá: kauá maná inú? Tóta, (uapáyata-m, uákas ání-m) híluske-zé-m kinné-pg etgau-gi. Métu kunú-azánu In pái-na (étgau-nás). Tóta, imé-sap-ó-task-ai-níh ke-m ués uaníkt, (néz-mis úikalú-nm p-ó-tásk-ai-sanág Akamkínikú-na uaníkt). Kunú-azánu akamkinikai-kínig ki nákz ziéken i-pái-na: Uáko In ó-tásk-a, kauá éneka ó-tásk-i-tok-ó. Kunú-azánu titókan, ke-imé illágane-níg kunú ipé-ógalik-á, káa ipa-mizí-a, yug-mé ipe-hína: ipelíkt inmí-se: métu ku mázua ipe-hína: Angel-em Ipné pé-tenué-ya. Kauá Jesus-nim inés-na: Ki ziégken i-kú-ma uétu mis Inm-áin, métu imám-áin. Kikauá a-zahá-zig tamálui-yut uétas-pu-m; kikauá uétas-pu-m miógat (enimkíniku) hílusk-in i-uzé-teté-sa uág sapahát-tin. Kauá In taklái, (zalauí) ka-g-kauá inakása-yin uzéyu uétas-kínig (uetkaláikis-pa), kauá-nnag úikala-ná Inim-pg inéz-inélme-nú. Kúus i-hína, etké i-uéka tinukí-nas uetkaláik-is-pá. Kauá illágani-nm titókan-m pé-zena: nun apá-mizia

tamálui-na, Christ í-ues kunku lákai-nas (ka-kauá i-pái-nu); káa manáma Im íze: Titókan-m Miáz í-ues (1) inakása-yin uizé-tas? Isí í-ues yug Titókan-m Miáz? Kunú-azánu Jesus-nim inés-na: Miuaz zimkái etg u-síg illakáuit imém-pá. Taz etg pe-uíhne-nu kikauá, ka-pám-kauá etg usíg illakáuit, kaina-pam sékti-nm etg i-pai-nú-yu, káa etg i-sekti-yú-yu: kauá ke-ipí séktit-pa i-kiéik-sa, yug-pí uetu i-zúkua-za: mipg ka-g kú-sa. Kikauá, ka pám-kauá etg u-síg illakáuit, taz etg epé-mizkúinek-u illakáui-ná, káa pe-uzé-yu illakáui-nim ma-máyaz. Kúus Jesus-nim inés-tenué-ya, kauá inés-eg-néi-saná úikalá petú, kauá kulléuit-pa inés-nuíhne-na, kauá inekinikt-ínag ipe-kú-ya Bethania-pg.

## 133. THE BARREN FIG-TREE—JESUS CURSES IT.

Mark xi:12-14; Matth. xxi:18-19.

**Monday in Holy-week, A. D. 33.**

Kuním méyui Jesus Bethania-pkínig i-kúya éneka Jerusalem-pg kauá iskít-pa pe-ég-na náks-ina teulik-ína *fig*, ka-kuním e-uéka illágane písko: kauá Jesus-nim pe-kiyú-ya kunía teulik-ína etké Ipí ayég-na, káa teulik-ínim ku páis e-uéka temánit. Métu teulik-ínim záya e-uéka temánit, piskó-zim e-uéka, etké kóoz uétu a-zahá-zaná temaní-nm lahéin. Kauá Jesus-nim péne kunía teulik-ín-a: uétu isí máua éneka i-hipú imím temánit. Kauá inékinikít-pím pa-mizí-saná. Kauá teulíkt lamlamát i-lláktáuik-a uág e-hékti-a (*dry*).

---

(1) inakás-in.

## 134. JESUS EXPELS THE TRADERS FROM THE TEMPLE.

Luke xix:45-48; Mark xi:15-19; Matth. xxi:12-13.

**Monday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá ipa-pái-nikika Jerusalem-pa. Ka-kauá Jesus a-ház-a Talapósa-nuás-g, kauá inés-suyaléht-ta úikalu-ná ke-imé itamia-sína Talapósa-nuás-pa, káa inés-seukúlik-anniá kízui--inik-ás, (1) ka-kuné i-t-kalái-ziná kízui, káa kúustíte inés-seukú-lik-an-niá uágsiliká-za-tas, ka-kuné i-taméyak-sína ke-imé kouinu i-tamiá-sína. Kauá inás-taátk-a kunma-ná, ke-imé petú-inéhne-zína, uág Talapósa-nuás-pa i-tamétomki-síná (2) uág imíttii i-uéye-zina inít-pa peppékai káa i-uáuna-káu-ziná. Kauá inés-himték-a uág inés-ná: Mis uétu i-ues tíme-nin (Háutnis-pá times-pá): Inim inít uanik-ín i-uzé-yu Talapósa-nuás (talapósa-nim-inít) úikalaáin titókan-áin? Métu etg pá-aní-a pegaúya-nim inít. Kakauá ti-talapósa-nauát-óm mi-miógat uág Scribes-pu ipámizí-a kune-pki ziégk-epg, kauá ipé-timmíu-na: ku manáma p-ó-pziáu-zanág, etké Ipné pa-zikáu-zaná, úikalú-nm etké titókan-m Ipné hímtek-t uag tamtái-n pá-saig-nái-saná. Métu Jesus-nim uyá-láhéi-pa titókan-a inás-himtág-kaná Talapósa-nuás-pá, káa úikalá-nm titókan-m lilói-ki uág ziziuaíz-uit-ki (3) pa-miziógo-yái-saná ziégken. Kauá kulléuit-pa i-kúya Jerusalem-pkinig (páis Bethania-pg). Kúus alágp inás-himtág-kaná Talapósa-nuas-pa métu zikétpa i-kó-kaná, uág i-uzá-kaná megsám-pa Olivet-pa.

---

(1) kizúi-na inikás. (2) enter.
(3) ziziuái-ki.

## 135. EFFICACY OF FAITH.

Mark xi:20-26; Matth. xxi: 20-22 and vi:14-15.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá kuním méyui iskít-pa pa-ág-na-káu-zaná kunía teulik-ína *fig*, ki-met úíluílp uáko i-lakiáui-ya uág e-héktí-a. Kauá Peter i-timípni-a, káa Jesus-na péne: Miógat, máha! ekin! ki teulikt fig, kam-kuní-a (uattíski) e-tenué-ya-hé, uáko í-ues úíluílp illakiáu-in uág éktín. Kauá úikalú i-ziuái-ziná, káa ína-nígna: manáma uáko í-ues úíluílp illakiáu-in! Kauá Jesus-nim inés-mistakánp-a, káa inés-na: Taz mizkúi-nek-itg Akamkínku-pg. Ikúinu In etg íze: zalauí etg pe-uzé-yu mizkúinekt, káa uétu minmai pe-epéyepéi-nu (*undecided*), káa uétu kuzkuz pa-taláuag-nú, kauá-nnag uétu mis kínnia-zim teulik-ína-zim etg epé-ki-én-niu, métu éneka petú-na kátu imékaís-na: ke-ipním kínnia megsám-na pénu: kahú kínnig uáyat kúih kuné-pkí iuetém-pg, kauá-nnag kúus i-ki-yú. Kunú-azánu In etg íze: ka-pám-kalá etg pe-néh-mú-nu talapósa-ki uág miz-kúinek-it-kí, kalá-ttíte etg pe-enpú-kíniú. Kauá ka-pam-kauá etg pa-talapósa-nu, kauá etg usíg uáu-nai-tás úikalu-ná ka-pam-kun-mám etg ipé-kapsís-ui-yú-ya; kauá kúus-kí imém Pisí-nim Akamkíniku-m imuné etg i-uáu-nan-niú imém kapsís-uit. Etké zalauí etg apa-uáu-na-niú titókan-a, ka-pám-kun-mám etg ipé-kapsís-ui-yú-ya, kauá kúus-títe imém Pisí-nim Akamkíniku-m Ipním-ka etg i-uáu-nan-niú imém kapsís-uit; métu zalauí etg uétu apa-uáu-nan-niú titókan-a kúus-títe imém Pisí-nim uétu etg i-uáu-nan-niú kapsís-uit.

## 136. THE CONFLICT BEGINS.

Luke xx:1-8; Mark xi:27-33; Matth. xxi:23-27.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Ka-kauá Jesus i-kiék-sana Talapósa-nuás-pa émti-kínikai, kauá ti-talapósa-nauát-óm mi-miógat uág Scribes-pu uág titílu pi-ámg-na (pí-tenué-tés-g). Ka-kauá uáko Jesus-nim inés-hímték-sana Talapósa-nuás-pa, káa inás-tamtái-zaná taz tamtái-n (*Gospel*) kauá-nnag Ipné pa-pái-nó-saná ti-talapósa-nauátóm mi-miogat-um uag Scribes-pum uág titilú-nim, kauá pé-zena: Kahú nes-hímték-im mínikú-ki miógat-úit-ki Im kúus ku-tetú? ítku isí-nm Iméme he iní-a miógat-úit uág kapsikáps-néuit kúus kú-tas? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a, káa inés-na: In-ka kúus-títe etg sépni-u, kauá zalauí etg Ina pa-mistakánp-ú-kum, kauá-nnag In-ka etg hímtek-u ka-g mínikú-ki miógat-úit-kí In kúus kú-tetú. Kahú mistakánp-ím-tgí: John-nim zapákaik-auát-óm zapá-kaikt mínig i-uéka? akamkínikai-kínig, ítku titóka-pkínig? Métu imé ipé-timmíu-na, káa ipé-hína imém-pá: zalauí apá-mistakánp-u, akamkínikai-kínig, kauá Ipním kie inú: itú-pg kauá uétu etg apá-mizkúinek-á? Métu taklái zalauí apá-mistakánp-u, titóka-pkínig, kauá a-zikáu-zig tító-kan-a illáganí-ua-ná; úikalá-nm laám titókan-m kie ipanás-támia-nú pisué-ki (ipanás-tótpiak-ú), etké ikúinu i-zukua-zig, John ikúinu i-uéka Prophet. Kauá Jesus-na pa-mistakánp-isaná, káa pé-zena: Uétu zúkua-zig. Kauá Jesus-nim inés-na: In-ka kúus-títe uétu etg hímtek-ú, mínikú-ki miógat-úit-kí In kúus kú-tetú.

## 137. THREE PARABLES.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

(A.) *The two sons.* Matth. xxi :28-32. Métu manáma etg nek-síg? (Mizí-mtg). Náks-inim háma-nm e-uéka lapít ma-máyaz. Kauá pe-kiyú-ya náksiná miás-na, káa péne: Nizu, ki-tákz he zapalígnik-té-nu ínim temanik-ás-g. Kauá miáz-pim pá-mistakánp-a: uetu, uetu ki-yú. Métu kuníg ipná-tananniá, káa i-kú-ya. Kauá éneka peki-yú-ya náks-ina miás-na, káa kúus-títe p-u-ímte-ya. Kauá yug-pí-miáz i-hína: hee! uáko kú-sa. Métu uétu i-kú-ya. Mini-kú-nm lapuá-pamá-m pisí-na pe-tuíg-ne-nia nekt? (Luke: míninikú lapúe-pemé pist i-tuíg-ne-niá ziégken?). Kauá imém pé-zena: Yug annúkt. Kauá kuníg Jesus-nim inés-na: Ikúinu In etg íze: Publican-pu, uág ka-kapsís-ui-auát ipa-pái-ta-nu Akamkíniku-pamá-pa miógat-úit-pa, kauá etg uétu pa-pái-ta-nu kuné. Etké John-nim etg i-ki-yú-ma tukug-néuit-kí, kaua etg uétu epe-mizkúinek-a. Métu Publican-pu-m uág ka-kápsis-ui-auát-óm pe-mizkúinek-saná: métu etg, lauít yug-pí kut epé-eg-né-niá, zauín uétu etg imamá-tana-niá élek-í-pa, taz mizkúinek-as lamtái-pa élek-í-pa.

(B.) *The wicked husbandmen.* Luke xx: 9-19; Mark xii :1-12; Matth. xxi :33-46. Kauá kuníg Jesus-nim inés-tenué-ya úikala-ná titókan-a kín-ki sapézet-kí. Nakz háma temanik-ás a-haní-a, káa taz i-pélikilík-a, káa taz kuné inít a-haní-a, káa úikala petú taz i-hínaka-ya, kauá-nnag inás-sapí-uemsi-á yug temanik-ás ku mázua-na titókan-a uezetís-pa (uézetit-ki). Kauá ipí i-uskéi-na uayát-keg, káa lahéi i-sáu-na (zaya i-uéka). Ka-kauá a-zahá-zana uézetit, kauá p-u-ímte-ya náks-ina zapalígnik-auát-óna uézeti-ná inp-és (1) (inpi-té-nas). Métu uí-uémsi-auát-óm pe-énpi-sená, káa

(1) inpité-nas uézeti-tas.

p-ú-te-saná, káa pe-tuéhkéik-saná uézeti-yéi (*sent away empty*). Kauá éneka náks-ina p-u-ímte-ya kuné-pkí-ttíte; métu uí-uémsi-auát-óm kunía pa-aptáya-zaná usús-pa, káa pé-zepinmí-sená, káa pe-tuéhkéik-saná (pe-hiluski-saná) uézeti-yéi. Kauá éneka, meta-hám-pg uáko, p-u-ímte-ya náks-ina kunépkí-ttíte; métu uí-uémsi-auát-óm kunía pa-aptáya-zaná, káa p-o-pziáu-zaná temanik-ás-láikin émti-kínikai. Kauá éneka, pílep-éhem-g uáko, illágani-ua-ná inés-ueímte-ya kuné-pki-ttíte, métu kun-mám uí-uémsi-auát-óm kúus-títe pe-ki-éi-saná, náks-ina pa-uáuya-zaná, káa náks-ina p-ó-pziáu-zana, káa náks-ina pa-támia-saná. Kauá kuníg yug-pí miógat i-hína: Manáma-g in kú-teté-sa? Ipním e-uéka nakz etéu-nníg miáz, kauá yug-pné lamtái p-u-ímte-ya kuné-pki-ttíte, káa i-hína: Miáz etéu-nníg ueímte-sá, ipné páis pa-kaán-za-nú, ka-kauá pe-ék-zenú. Métu ka-kauá uí-ueímsi-auát-óm pe-ék-zená miáz-pa, kauá ipe-hína imém-pá: Ki us miáz, ke-ipí inpé-tuíg-nu uétas, kú-mtig, ka-ap-ópziáu-n, kauá kie nun pe-enpé-tuíg-nu uétas. Kauá pe-énp-sená, káa pe-néhne-zená émti-keg temanik-ás-pkínig, káa p-ópziáu-zaná. Ka-kauá yug-pí miógat i-pái-tok-sa-nú, (1) kauá manáma inés-ki-yu yug-ma-ná (2) uí-uémsi-auát-óna? Kauá pá-mistakánp-saná: Yug-ma-ná ka-kápsis-na kapsís-níg inés-ki-yú (imékas inés-uepsisúik-u), kauá taklái uétas inés-sapi-uemsi-ú ti-taás-na uí-uémsi-auát-óna, ke-imém p-ú-zeti-sanú, ka-kauá a-uyá-zahá-zig uézati-tás. Kauá Jesus-nim inés-na: Hee; inés-sape-tinúk-té-nu yug-ma-ná uí-uémsi-auát-óna, káa inéz-iní-ú uétas neksép-na titókan-a. Ka-kauá pa-mizí-sáná kuné-pkí ziégk-epg, kauá

---

(1) ipáitokó. (2) yug-mu-ná.

pé-zena: Néz-mís uétu kúus. Métu Jesus-nim inás-sayógoya, káa i-hína: Métu itú í-ues yug tíme-nin ziégken? Kakunía pisué-na inít-anieuát-om pé-ukkeízana, yug-pí písue í-ues usk zamúkam ipáin-anín iní-nm sukt (*corner-stone*). Akamkíniku kúus a-haní-a, káa í-ues ziziuáiz núnim-pa silú-pa. Kunú-azánu In etg íze, Akamkíniku-m etg i-hítok-ó akamkíniku-pamá miógat-úit, kauá inéz-iní-ú neksép-na titókan-a, ke-imém usk Akamkínikú-na p-ú-zeti-senú taáz-ki kút-ki. Kauá ke-ipí i-t-káu-yu kuné-pkí pisué-pg, yug-pí takakópin i-uzé-yu, kauá ka-kuné-pkí titóka-pg yug-pí písué i-t-káu-yu, yug-pné kopíp-kopíp laám pe-ki-én-niu, usk petút-nu, (pé-uí-kúpu úíluílp-na). Ka-kauá ti-talapósa-nauátóm mi-miógat-um uág Pharise-pu-m pa-mizi-ái-saná sapézet, kauá lauít ipa-zúkuana imám-áin Jesus kúus i-hína. Kauá Ipné pe-énpi-ttipázui-saná, metu pé-zikua-zaná titókan-a, etké titókan-m Jesus-na pa-kaán-na-nígna. Kauá pe-nuíhne-zená Jesus-na, káa ipé-kúya.

(C.) *Parable of the marriage feast.* Matth. xxii:1-14. Kauá éneka Jesus-nim inés-tenué-ya sapézet-ki, káa i-hína: Akamkínikai-pamá miógat-úit i-ues ka-kúus (i-uatág itú) nakz miógat, ke-ipí imékas hipt a-hanía, etké miáz iuépne a-hanía. Kauá inés-ueímte-ya (yug-pním miógat-um) zizapalígnik-auát-óna, mú-nas kun-ma-ná, ke-imé uáko annúktkínikai mú-nin i-u-sína. Métu yug-mé úikalú ipe-nímna, (uetu ipe-kúya). Kauá éneka inés-ueímte-ya ni-neksépna zi-papalígnik-auát-ona káa inés-na: Kúus etg epe-nú kunma-ná, ke-imé mú-nin uáko i-u-sína. Máha! hipt uáko hínaka-yín í-ues, káa i-zahá-za hip-és; in uáko uapziáu-na kug máze kokuálg uág ti-tiskáu skumkumélig, káa úikala petú í-ues hínaka-ín uág zahá; kú-m-tig hipté-m-tig. Métu imé ipé-ním-na, káa ipé-uskéi-na, nakz temanik-ás-g, káa

nakz itamiá-nuás-g. Métu ku-mázua-nm pe-enpe-sená zi-zapalignik-auát-óna, káa pe-zépinmi-sená, káa p-o-pziáu-zaná. Ka-kauá, miógat-um inás-mizi-a tamtái-pg kauá i-geízem-na, inés-ueímte-ya pi-uapziaú-na-uát-óna (soltas-na), ke-yug ipním e-uéka, kauá inás-uapziáu-na úikala-ná yug-ma-ná kakápsis-na, káa imuné inít uág teuyanik-ás inás-tukup-énnia, uág inás-sapá-llíu-nán-niá. Kauá kunig inés-na zi-zapalignik-auát-óna: Hipt uáko i-zahá-za, métu ke-imé mú-nin i-u-siná, uétu zahá i-u-sína. Kunú-azánu etg pe-kiyú úikala-pg iskit-g, kauá epé-mú-nu hipít-ki úikalu-ná, ka-pám-kalúna apá-ayágnu. Kauá zi-zapalignik-auát kúus ipe-kúya, káa pá-zapa-ámki-saná úikalú-ná, ka-kalú-ná pá-ayág-zaná ti-taás-na uág ka-kápsis-ná, kauá-nnag hipí-nuás inít kakmám titóka-ki i-uzé-ya. Kauá mió-gat a-ház-a hipí-nuás-g, titókan-a akí-nas hipit-gi: kauá kuné pe-ég-na náks-ina háma-na, ka-kuním zaya e-uéka hipit-pamá taz sámga, kauá péne: láutua, manáma kinné-pg áz-a-hé, métu taz-sámk-ayái. Métu yug-pí sáus i-uzé-ya. Kauá miógat-um inés-na ui-uinik-auát-óna: Kahú kínnia u-létpe-tg ipsus uág égue, káa eu-nikí-tg imékaís-g, shéktig-s ka-kuné ipé-uyí-nu, káa tit ip-uyelé-senú. Etké illágani-ua mú-nin i-usig, métu mílaz-uá i-usig inpín uág páinin.

## 138. THREE ASSAULTS.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

(A.) *The political assault.* Luke xx:20-26. Mark xii:13-17. Matth. xxii:15-22. Kauá kunig Pharise-pu ipe-kú-ya, káa ipé-timmíu-na, ku minmai Jesus-na pa-sap-ú-psiméui-sanóka ziégk-epgi. Kunú-azánu Ipné p-u-lék-zaná, kauá Ipním-ki p-u-ímte-saná talauyág-tim-tés-g ku mazua-

na Pharise-pu-na inékinikt-ínag-na, uág Herod-pamá-ná, ke-imé imem-ú-misám-tag, káa imam-áni-tag ti-t-kúg, kúus-kí Jesus-na pa-sapá-ziégk-zanág petú, ka-kun-kí tamápaik-ás i-u-sína uétas-pamá-g miógat-up (Ponce Pilat-eg). Kauá yug-mém Jesus-na pe-ki-yú-saná, káa pe-sépni-saná, káa pé-zena: Hímtek-auát (Miógat) nun lauít zúkua-zíg, Im he ués ikúitim-eu, káa ziégk-ze-hé uág hímtek-sa-hé tukúg, káa uétu titóka-uázet métu Akamkíniku-uazét enés-himték-sa-hé titókan-a ikúinu ískit Akamkínikai-g. Kunú-azánu Imené inéh-mú-zig, kahú nes-hímték-im, maná Im nekí-se: tukúg í-ues, né, ipn-ú-zatit Caesar-pg (uétas-pamá-pg miógat-upg), ítku uétu tukúg?—Métu Jesus-nim inés-zúkua-nán-niá zuatís-uit uág talauyág-tim-t, káa inés-na: Itú-pg Ina etg misem-ú-sinm uág talauyág-tim-sínm, ke-pém-usíg mi-mísemé? Kahú sape-ég-nimtig ipn-ú-zatí-nim kízui. Kauá pe-éni-saná nakz kízui. Kauá inés-na: Isí-nm us ki sapéli-kázat uág tímes? Kauá imém pé-zena: Ki us Caesar-nim (miógat-um). Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a káa inés-na: Kunú-azánu etg usíg iní-tas Caesar-iná petú ke-ipním us, káa Akamkínikú-na pétu, ke-yug us Akamkíniku-m. Ka-kauá pa-mizi-ái-sana yug-pí ziégken, uétu minmaí kauá Jesus inag-túpalláui-tas (*to slander*) i-uéka, uétu minmaí Ipné kapsís tamápaik-ái-tas titóka-pg; métu ipá-ziuái-na Ipním-kí uapzúg-ki mistakánp-it-kí, káa sáus ipé-uzé-ya, kauá pa-nuíhne-zana káa ipé-kú-ya.

(B.) *The assault of the scoffers.* Luke xx:27-39. Mark xii:18-27. Matth. xxii:23-33. Kuné-ittíte lahéi-pa Jesus-na pá-pai-nó-saná ku mázua-m Sadduce-pu-m, ke-imé uétu i-mizkúinek-sína, tí-tinug-nín ipé-utellét-tu, kauá pé-zena sepni-yí: Hímtek-auát (Miógat), Moses-nim kúus nuna inás-tamálui-yán-nia: zalauí nakz háma iuépne a-haní-

u, kauá i-tinug-nú (mi-miás-nut) ka-kauá kóoz zaya-u mamáyaz (1), kauá-nnag ipním éskap i-inp-ú piép-im iuépne, káa ma-máyaz pa-aní-ánniu piép-a. Kauá núnim-pa uétaspa i-u-sína úinépt eská-ma, kauá kuné-má nakz iuépne ahaní-a, káa i-tinúgne ka-kauá kóoz zaya-u ma-máyaz: (1) kauá-nnag ipním éskap nakz i-inpé-tuíg-na iuépne, métu ipínka mi-miás-nut i-tinúg-ne: kauá nakz éneka éskap i-inpétuíg-na iuépne, métu kúus-títe mi-miás-nut i-tinúg-ne: kauá kúus-títe ipé-kú-ya yug-mé úinép-u eská-ma, káa úikalú-nm zaya e-u-sína ma-máyaz: kauá lamtái áyat i-tinúg-ne mimiás-nút. Ka-kauá ipé-utellét-tu úikalá titókan, kauá isínm iuépne e-uzé-yu kuné-mám úinép-ua-pamá-m, etké úinépua-m epé-uzé-ya iuépne kínne uétas-pa? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a uág inés-na: Etg uapsiméyui-síg, etké uétu e-zúkua-zig Háutuis-ná Tímes-ná, káa Akamkínkú-na uétu e-zúkua-nai-síg kapsikáps-néuit. Kínne uétas-pa titókan pi-ínpisíg háma uág iuépne (áyat). Métu ke-imé ipéuzé-yu zahá-taz áis-nuas-áin uág uitellet-it-pa-yáin zahá-taz, yug-mé uétu mauá pi-inp-ú háma uág iuépne, káa uétu mauá ipé-tinugnú, métu ipé-uzé-yu ka-kúus Angels, Akamkíniku-m ma-máyaz, etké uitellét-nim ma-máyaz. Kauá éneka tí-tinug-nín ipé-utellét-tu ikúinu: uétu máua etg epeitéme-nan-niá Moses-na tímes, ka-kuné Akamkíniku-m patápkínig Moses-na pé-tenué-ya, káa péne: In ués Abrahamnim Akamkíniku uág Isaac-nim Akamkíniku uág Jacob-nim Akamkíniku? Uétu mis í-ues tí-tinug-nís-nim Akamkíniku, métu í-ues uí-uakaís-nim Akamkíniku, etké úikalú úí-uákas i-u-síg Akamkíniku-pa. Kunú-agánu imékas etg uapsiméyui-síg. Kauá ku mázua-m Scribes-pu-m Jesus-na pé-zena:

---

(1) kakauá zaya mamáyaz.

Hímtek-áuat, tukúg taz Im he izá-ka. Kauá illágane titókan, ke-imé- i-mizi-sína, ipa-llói-na, káa ipá-ziuái-na Ipnímkí tamtái-ki.

(C.) *The theological assault.* Luke xx:40. Mark xii: 28-34. Matth. xxii:34-40. Ka-kauá Pharise-pu ipá-mizí-a uáko Jesus-nim inás-sap-ó-sáuk-a Sadduce-pu-na, kauá piámgi-na: kuné-ma nakz i-uéka tamálui-na zúkua-nauát (Scribe-pu), yug-pním Jesus-na pe-ki-yú-ya, káa pe-sépni-a: Hímtek-auát, míniku í-ues annúkt imékas nakz tamáluit úikala-pá (1) tamáluit-pá (1)? (me í-ues, tamáluit-pamá imékas sapá-kut ziégken?). Kauá Jesus-nim péne: Uikalapá (1) annútk imékas nakz tamáluit í-ues ki: (tamáluitpamá imékas sapá-kut í-ues-ki): Israel-pu, mizí-mtig: imím Miógat imím Anieuat í-ues naksiníg Anieuát-Akamakínku. Kauá imím (2) he ués étéui-tás Miógat-úna imím Anieuáténa Akamkiníkú-na úíluílp-ikí imím timné-ki, úíluílp-ikí imím uakkeís-uít-ki, úíluílp-ikí imím timípnit-kí káa úíluílpikí imím kapsikápsikáps-néuit-ki. Ki í-ues annúkt imékasníg tamáluit (tamáluit-pamá sapá-kut ziégken). Kauá kuníg éneka nakz, uítaz kúus-zím, ki í-ues: imím (2) he ués étéui-tas (imím láutua-na) úikala-ná titókan-a, kámkúus im-níg imé-héteui-sa. Uétu míne í-ues nakz éneka tamáluit kátu imékas kínig lapít-ipkínig. Kauá kínig lapítipkínig úikala laám tamáluit i-piím-za. Kauá Scribe-pu-m Jesus-na péne: Taz Im hé izá-ka, Hímtek-auát, tukúg; naksiníg í-ues núnim Aníeuát Akamkíniku, kauá uétu éneka í-ues nakz Ipním-kíníg; kauá Ipí í-ues éteui-tás úíluílp-ikí timnéki, uág úíluílp-ikí timípnit-k,í uág úíluílp-ikí uakkeís-uít-ki uág úíluílp-ikí, kapsikáps-néuit-ki; kauá titókan-a éteuit,

---

(1) instead of *pa,* say *kinig.* (2) im.

kan-kúus nun-níg, í-ues kátu imékas, káa Akamkínikú-na talámiút (talamáyu) í-ues katu kuzkuz (titókan-a éteuit í-ues kátu imékas úikala-pkínig talamiút-kínig). Kauá Jesus-nim pasaig-nán-niá uapzúg mistakánpit, káa péne: Uétu uáyat he ués Akamkíniku-m miógat-úit-kínig. Kauá kuníg uétu isí-nm éneka Jesus-na pe-sépni-a, etké ipá-zikáu-na.

## 139. THE LAST ENCOUNTER.

Luke xx:41-44; Mark xii:35-37; Matth. xxii:41-46.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kuníg ka-kauá Pharise-pu náks-ini-pá pi-ámgi-nin i-u-sína, káa Jesus-nim titókan-a inés-himték-saná talapósa-nuas-pa, kauá-nnag Jesus i-hína: Manáma etg e-n-nek-síg Christ-na? Isí-nim us miáz? Kauá pé-zena: David-nim us miáz, David-nkakal í-ues. Kauá Jesus-nim inés-na: Manáma métu káa David-nim Christ-na p-ú-nik-sáná Mió-gat? Etké kúus David i-hína Hautnis-nim Eullég-eullég-nim tamápaik-út-ki, Times-pa Psalms: Núnim Miógat-um péne ínim Miógat-úna: Uagsilíg Inim-pá uapsúg-pkínikai, káa ka-m-kalá Imím he ués tuélka, kala-ná enéz-inik-ú Im-ím-pá egué-pa. Kín-ki ziégk-ki David-nim Christ-na p-ú-nik-sá-ná, Miógat; káa manáma us ipním miáz? Kauá uétu isí-nm pa-mistakánp-a, etké uétu isí nakz i-zúkua-na: ku-g maná a-mistakánp-óka. Kuníg uétu isí-nim éneka pe-sépni-tpázni-ya. Métu illaganí-nm titókan-m lilói-ki Ipné pa-miziógo-saná.

## 140. WOE AGAINST SCRIBES AND PHARISEES.

Luke xx:45-47; Mark xii:38-40; Matth. xxiii:1-39.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá kunig Jesus-nim (kátu lauít) inás-tamtái-na i-hímtek-is-na Ipním-kí hímtekit-kí, métu úikala titókan ipámizi-átk-a. Kúus inés-na: Scribes-pu uág Pharise-pu i-taméyak-sig Moses-nim-pá uágsilikáza-tas-pá: kunúazánu ka-pám-kalá etg ipe-nú, kala-ná-ttíte etg epé-enpú, káa kúus pé-ki-yú; métu uétmet pé-ki-yú ka-kúus imé i-ku-síg; etké imé, inég i-hímtek-síg, métu hímtek-ná uétu petuík-zig. Imamá-yía-tgi. Scribes-pu-pg (Pharise-pu-pg), etké a-háni-síg zinínis-níg iséps, kauá titó-kan-a pé-sapé-sépse-síg, uág pé-sapé-temkeíp-sig, métu uétu minmaí p-o-páyata-síg, inég náks-iní-kí kuzkuz-ekí imém ipsús-ki: kauá ka-kalá i-ku-síg, kalá kúus i-ku-síg, sape-ég-nas imém taz kut titóka-pg, (imemé-sape-ég-nei-tás taz kut titóka-pg). Etké etéu e-u-síg kugét samga, káa taz imem-úpelík-zig taáz-ki petú-ki izikátkát-nis-kí, izikátkátnin (*fringe, phylacteries*) petú etéu e-u-síg, káa etéu e-u-síg annúkt-kínikai uagsilikáza-tas hipínuás-pa uág Synagogue-pa (pi-ámkinuás-pa), káa etéu e-u-síg kaán-nas iskít-pa titókan-m, káa Rabi uanik-ás. Métu etg uétmet imemé-sap-u-nik-ú Rabi, etké naks-iníg í-ues imém Hímtek-auat, káa etg úikalú usíg eská-ma. Kauá uétmet isí-na kínne uétas-pa p-u-nik-ú imém Pist, etké nak-iníg etg u-síg Pist, ke-ipí i-Akamkíniku. Kúustíte uétmet imemésap-unik-ú hímtek-auát, etké naks-iníg etg u-síg Hímtek-auát, ke-ipí i-Christ. Ke-ipí í-ues kátu imékas imém-pamá, yug-pí i-uzé-yu imuné zapalígnik-auát. Kauá ke-ipí ipn-útosk-ú, yug-pí ué-uízilém-k-in i-uzé-yu,

kauá taklái ke-ipí ipné-laápkiéu-nu, yug-pí zapá-annúkt-in uág uatósk-in i-uzé-yu. Métu iéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu mi-mísemé, etké a-zúyakilik-ápiik-síg titókan-a (eisnués) akamkínikai-pamá miógat-úit: etké etg uétu kuné-pkí áz-ig, kauá ke-imé a-házi-tpázui-síg, kun-maná etg a-taátk-sig. Iyéuiz etg u-síg, imé Scribes-pu uág Pharise-pu, mi-mísemé, etké etg e-hep-éisig a-háui-na petú (hipt, inít, inít-pamá), káa kugét talapósa-zig (misem-ítki), kunú-azánu etg pe-uzé-yu kátu imékas tamálui-yúin (étgau-nás). Iyéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu, mi-mísemé, etké etg úikasilig kiéik-sig, uétas-pa uág iuetém-pa, náks-ina titókan-a sapá-tuíg-nas, káa ka-kauá yug-pí nakz ipná-tamáziklík-tag, kauá-nnag etg a-sapápaléi-zig, ka-kúus i-uatág enimkínikai-pamá miáz, ka-pámkúus etg u-síg, káa lapé-hem kátu kapsís a-háni-síg. Iyéuiz etg u-síg, e-illaáttamé inéhne-nauát, ke-pem-étg ziégk-zig kúus: ke-ipí i-t-kúpalása-sa Talapósa-nuas-áin, yug tukápalása-t i-ués láuig, métu ke-ipí i-t-kúpalása-sa kizúi-uazét, ke-yug í-ues Talapósa-nuás-pa, yug-pí tukápalása-t í-ues tukúg, káa yug-pí háma í-ues sapá-zahá-nas. Mimílui-síg (1) uág illaáttamé-ui-síg! etké míniku í-ues kátu imékas kízui, ítku Talapósa-nuás, ka-kuním kizúi-na hautnin paáin-sá? Kauá (éneka etg ziégk-zig) ke-ipí i-t-kúpalása-sa talamiú-nuas-áin, yug-pí tukápalásat í-ues láuig, métu ke-ipí i-t-kúpalása-sa talamiú-uazét, yugpí í-ues tukúg, káa inítas (sapá-zahá-nas). Illaáttamé-ui-síg! etké míniku í-ues kátu imémkas talamáyu, ítku talamiú-nuas, ke-ipí talamáyu háutnin a-háni-sa? Kunúazánu ke-ipí i-t-kúpalása-sa talamiú-nuas-áin, yug-pí i-t-kúpalása-sa talamiú-nuas-áin uág

(1) mimílui-sig.

úikala-áin petú-áin ka-kuné í-ues: kauá ke-ipí i-t-kúpalása-sa Talapósa-nuas-áin, yug-pí i-t-kúpalása-sa Talapósa-nuas-áin uág Akamkíni-ku-áin, ke-ipí kuné í-ues uág i-llákai-za. Kauá ke-ipí i-t-kúpalása-sa akamkínikai-áin, yug-pí i-t-kúpalása-sa. Akamkíniku-m uagsilikáza-tas-áin, uág Akamkíniku-áin, ke-ipí kuné i-uagsilík-sa. Iyéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu mi-mísemé, ke-pém imém-ú-zati-síg ki-kúzkuz-uazét petú-uazét, káa uáu-zig titílu petú tamáluit-pamá, ka-kúus tukúg uekítikt, uág iyéuís-na iyéu-n, uág mizkúinekt. Kí-me lamtái petú etg u-síg aní-tas, káa yug-ká annúkt-kínikai uétu uáu-nas. E-hillaáttamé inéhne-nauát, ke-pem e-n-káptok-síg (*stretch*) kuzkuz-ná auáuá-na (*gnat*), káa imékaís-na Camel-a e-énpi-síg uág e-mógs-zig. Iyéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu, mi-mísemé; etké etg káigkáig ani-síg inpeí uág ualatakái émti-kínikai, métu imít-kínikai etg u-síg kakmám pégauit-kí uág sípgsipg-néuit-kí. Me he ués illaáttamé Pharise-pu, annúkt-kínikai he a-sapákoik-u (*clean*) inpeí-na imít-kínikai uág ualáta-kái-na, kauá kuníg émti-kínikai káigkáig i-uzé-yu. Iyéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu, mi-mísemé; etké etg u-síg ka-kúus sauái-pa gáigái temik-ás, ke-yug í-ues émti-kínikai uág tus-kínikai taz zizkeíz akí-nas titókan-m, métu imít-kínikai í-ues kakmám pi-pís-ki-zím uág mázit-ki: kúus-títe etg u-síg imé-nka, émti-kínikai uág tus-kínikai etg imemé-sap-ék-zig titóka-pg tukúg, métu imít-kínikai etg u-síg kakmám misemít-ki uág úikala-kí kapsís-uít-ki. Iyéuiz etg u-síg imé Scribes-pu uág Pharise-pu, mi-mísemé, ka-pam-imám anás-ani-ái-sig ti-t-kúg-na Prophet-na taz ziz-keíz temik-ás, káa ziégk-zig (iténig): kú-nen pa-uzé-yóka nun kuné núnim titílú-nim lahéi-pa, kauá uétu mis nun pa-ki-átk-óka uapziáu-pg, uétu mis kikát Prophet-na apá-

sapá-ualá-nni-óka. Kunú-azánu etg imé-nnig imamá-tamá-paik-ái-sig uízet, etké etg u-síg ma-máyaz kun-mám ui-uap-ziáu-nauát-óm Prophet-na. Kahú ísak-ítg imém titílú-nim kut (2), káa úyi-kínig kakmám uyá-yakeikézé-tgi imém titílú-nim kapsís-uí-nuás-g. Etg u-síg uágpus uág uagpús-nim ma-máyaz! manáma etg apá-ulalig-nápik-u tamálui-yú-na alláipg kunku-yáin? Máha! lauít ak-ítgi; In etg imém-pkí enés-ueímte-sa Prophet-na uág uí-uapzúg-na a-hám-na uág ti-tamtái-nauát-óna, kauá etg tatós-ma-ná ap-ó-pziáu-nu uág uetkaláik-is-g epé-uéuzék-u; kauá tatós-ma-ná epé-uéutikik-ú (*scourge*) imém-pá synagogue-pá (piám-ki-nuás-pa), káa epé-tuéhkéik-ú (1) nákz-épkínig teuyanik-ás-pkínig nákz-epg teuyanik-ás-g sape—étgau-nás. Kúus-kí imem-pkí i-uéle-nu úikalá laám taz kikát (imuné etg tamálui-yú-tas.), ka-kalá-ná kiká-na imém titilú-nim pá-sapá-uéle-zena kínne uétas-pa, Abel-nim-kínig kikát-kínig núkin kikát-g Zacharias-nim, ka-pám-kunía etg p-ó-pziáu-na Talapósa-nuas uág talamiú-nuas hépei. Ikúinu In etg íze: úikalá ki tamtái-n a-zahá-tatá-sa kínne titóka-pa. Jeru-salem, Jerusalem, ke-m-ím anás-uapzía-tatú Prophet-na (Egneuat-óna), káa anás-támia-tatú ke-m-imím-pkí uéimte-yin i-u-síg! Kú-mag mala-hám Inim-pgi zapa-ámki-ttipázui-yan-nia he ma-máyaz, ka-kúus uásuás-nú-nm inás-zapa-ám ki-tatú ma-máyas-na ipuím-kí elkálá-g-ki, kauá im he pi-taátki-má! Máha! imém init nuíhne-nin etg pe-uzé-yu, káa kaáukkaáu etg pe-t-ká-uze-yú. Etké kúus In etg íze, uétu éneka etg pe-eg-nú-kum kuné-pkí lahéi-pg keéu, ka-pám-kauá etg pe-nú-kum: Uatásk-in í-ues ke-Ipí i-pái-na Akam-

(1) persecute; (2) kut-g.

kínikum-kí uanikít-ki (lamtái-pa lahéi-pa). (Kinnig uétu éneka inés-tenué-ya illaganí-ua-na.)

## 141. THE WIDOW'S MITE.

Luke xxi:1-4; Mark xii:41-44.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá Jesus i-uagsú-zaná émti-kínikai, ka-kuné i-uéka kízui-talamiú-na tuleilék-inuás, káa inés-ualég-na titókan-a, ke-imé ipé-tuleilék-a kizui-talamiún. Kauá illáganí-ua kikóis pa-illágane ipé-tuleilék-a. Kauá nakz iyéuiz áuit i-páina, káa i-tuleilék-a lapít ki-kúzkuz kuózai (ka-kúus neka cent). Kauá Jesus-nim inés-mú-na Ipním i-hímtek-is-ná naks-iní-pá, káa inés-na: Ikúinu In etg íze, kí-nim iyéuísnim áuí-nim i-tuleilék-a kátu imékas úikalu-pkínig: etké úikalú ipé-tuleilék-a Akamkíniku-uazét imém kois-uít-pamá kuzkuz tatós, métu yug-pí áuit i-tuleilék-a laám, ka-kalá e-uéka koís-uit, usk ipním uákaís-náuit i-tuleilék-a.

## 142. THE INCREDULITY OF THE JEWS.

John xii:37-50.

**Tuesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá inég Jesus uáko i-hínaka-saná illágane-níg ziziuáisníg kut, kauá illáganí-ua-ná inés-sap-ék-zena, zauín Jewstitókan-m uétu Ipné pé-mizkúinek-saná. Kúus-kí a-zahána Prophet-nim Isaias-nim ziégken, ka-kauá uakkeí-pa i-zéne: Isí-nm nuna i-mizi-án-nia ziégken? Káa isí-nm pe-zúkua-nan-niá Miógat-úna (Jesus-na) kapsikáps-néuit? Kunú-azánu uétu ipe-mizkúinek-ú. Kauá éneka Isaias i-hína: inás-sapá-llaáttamé-ui-yá, káa inés-uelekílik-an-niá

(*blindfold*) sílu, káa inás-ani-án-niá atúkaz timíne, kúus-kí uétu silú-ki e-ek-zíg, káa uétu timné-ki i-timípni-síg, káa uétu imemé-tamá-ziklíki-síg taáz-uít-gi. Kúus izéne Isaias, ka-kauá pé-eg-néi-saná (uákkéi-pa Jesus-na) imekaís-náuit uág kapsikáp-néuit uág uatásk-it. Métu illáganí-ua-nm mi-miógat-um uág titilú-nm Jesus-na pe-mizkúinek-saná, métu uétu ipá-tamápaik-a, etké pa-zikáu-zaná Pharise-puna, káina i-hílusk-in uág ukkeí-nin pe-uzé-yu (pa-uzé-yóka) synagogue-pkínig (piámkinuás-pkínig). Etké pá-saig-náisiná titókan-a-uátask-it kátu imékas, káa Akamkínikú-na uatásk-it kátu kuzkuz (1) (etké ipa-anía titókan-m uatáskit kátu imékas Akamkíniku-m-kínig uatáskit-pkínig). Métu Jesus i-tiúg-na, káa i-hína: Ke-k-ipním Ina i-mizkúineksá, uétu mis Ina-zím, métu Kunía pémizkúinek-sa Ka-g-kuním Ina i-ueímte-ma. Kauá ke-k-ipním Ina e-ekí-za, yug-pním kauá-ttíte pe-ék-za Kunía, ka-g-kuním Ina i-ueímte-ma. In pái-na (ka-kúus) illakáuit kinné uétas-pa, kauá ke-k-ipním Ina i-mizkúinek-ú-kum, yug-pí uétu sektit-pa i-uzé-yu. Kauá ke-k-isí-nm Ina ziégken i-mizi-án-niu, káa métu uétu i-tuíg-né-niú, yug-pné uétu mis In a-tamálui-yú-yu, etké uétu In pái-na titó-kan-a tamálui-yú-tas, métu uákas aní-tas: métu ke-k-ipním Ina i-pála-za, káa uétu Ina i-tuíg-né-niú ziégken, yug-pí inépte tamálui-yauát ipnímníg-pa timné-pa. Iním ziégken, ke-g-yug In ziégk-na, yug-ttíte i-uzé-teté-sa tamálui-yauát kunía titókan-a lamtái-pa lahéi-pa. Etké uétu mis Inim-níg-ki timmíu-ki In tamtáina, métu Pisí-nim, ke-k-i-ueímte-ma, Ipním-títe Ina i-hína ka-g maná In ués ziég-nas uág tamtái-nas. Kauá In zúkua-za, Ipním ziégken í-ues uákaís-náuit kunku-yáin. Ku-

---

(1) Akamkíniku-pkínig imékas ipa-anía titókan.

nú-azánu ka-g-kalá In ziégk-ze, kalá-ttíte Pisí-nim Ina i-hína, káa ka-g-kúus i-hína kúus-títe In ziégk-ze, káa kalá-ttítu.

## 143. THE LAST PROPHECIES OF JESUS.

**Wednesday in Holy-week, A. D. 33.**

(A) *The Destruction of Jerusalem.* John xii:36; Luke xxi:5-24; Mark xiii:1-23; Matth. x:17-23, xxiv:1-28.

Kauá Jesus a-hát-ta Talapósa-nuas-kínig, káa i-kú-ya, káa (usk) ipné-sapalúk-a. Ka-kauá uáko a-hát-zaná, kauá i-hímtek-is-ním Ipné katát pe-ki-yú-saná, kauá kuné-má-ním náks-inim péne: Hímtek-auát (Miógat), máha! e-ékin kínnia ti-taás-na titilú-na pisué-na, uág iní-na. Kauá Jesus-nim péne: Káa im lauít e-ekí-za kínnia ti-tilú-na iní-na? lauít, ná? Ikúinu In he íze: Kóoz i-zahá-tatá-sa lahéin, ka-kuné úikalá ki petú uí-zikílik-in i-uzé-yu, káa uétu nakz kinéma písue pí-tulikáz-ín i-uzé-yu pisué-pa. Kauá uíhne-pá, Jesus ipné-sapá-yáu-na káa i-uágsilík-a Megsám-pa Oli-vet-pa, Talapósa-nuas-nim kunm-áptinm; kauá i-hímtek-is-ním kátu katát-ipg pe-ki-yú-saná: kauá Peter-nim uág James-nim uág John-nim uág Andrew-nim pe-sépni-saná úinuá: Kahú nas-tamtái-nim, máua yug úikala petú (ziégken) i-zahá-nu? Kauá itú tamísemtúkt i-tamísem-túk-u, ka-kauá uáko i-zahá-tata-sánu yug úikalá Imím ziégken? Kauá itú-nm tamísemtúk-nim Imené i-tamísem-tuk-án-niú páin, káa itú i-tamísemtúk-u uí-zikílk-ás kínnia uétas-na laám? Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a, káa inés-na: Imamá-yia-tgi, káina-pam ku-pám isí-nm etg imuné i-taláuyág-tim-ú uág i-misem-ú-yu, etké illágani-ua ipa-pái-nu Inim uanikít-ki, káa ipe-nú: In ués Christ, uáko lahéin i-zahá-tatá-sa: káa illágani-ua-ná pé-mise-mú-senú

uág pé-n-ke-néhne-zenú (seduce) kapsís-uít-gi uág pé-néh-paléik-senú. Uétmet etg pé-ki-yú, uétmet epé-tuig-nu. Ka-pám-kauá etg apá-mizíu tamtái-na, uáko pi-uapziáu-tata-síg, kauá uétmet pa-zikáu-nu: ki petú úikala i-zahá-tatá-sa ka-kúus tamísemtúkt, métu uétu lamlamát i-t-katálk-u uág i-la-ám-ta-nú (*the end*). Kauá éneka inés-na: kuné-ittíte pi-uapziáu-nu pa-t-titókan pa-n-neksap-tímin, nakz-eéza nakz-tímin titókan pi-uapziáunu nakz-eéza-in nakz-tímin titókan-in: kauá uétas i-uéyetíuiuik-ú (*earthquake*) illáganí-pa pa-uí-uétas-pa, kauá pi-tiikipitét komái-ki i-uzé-yu (pi-tiíkipté-yu) illágani-pa pa-uí-uétas-pa, kauá titókan ipe-yég-nu etké zaya hipt, kauá tus-kínig i-ki-yú-kum zikáu-tamáu-n. Úika-la yug petú i-uzé-yu ka-kúús tamísemtukt; kauá kunig u-úyi-yú étgau-tamáu-n. Métu étg taz imamá-yía-nú: etké annúkt-kínikai imuné etg ipe-n-pú, káa ipé-néhne-nu uekítki-nuás-gi, káa ipe-uéutikik-ú (*scourge*), káa etg ipa-nág-paik-ú mi-miógat-upg, káa úikalá-nm laám-nim titókan-m etg ipa-pála-nu uág ipa-zíuat-nu uág ipe-ukkeí-nu In-uazet. Kauá uétu etg pe-timmíu-nu uág pe-timípni-u, kú-pem maná etg apá-mistakánp-óka, métu ka-pám-kúus ini-ín etg pe-uzé-yu tus-kínig, kúus-títe etg pe-ziégk-nu. Etké uétu mis imé-nníg pe-ziég-nu, métu Háutnin Eulleg-eulleg imém-pá timné-pa i-ziégk-nu. Etké In etg iní-teté-sa uáp-zúk-úyuit uág péus, ka-pám-kun-kí úikala-ná imém tuélka-ná apa-kátosk-ú uág ap-ú-yané-nu. Kauá imuné etg tuélka-pg i-iní-tete-síg imém titilú-nm uág imém eská-ma-m uág imém láutua-má-m, kauá imém-pamá-ná ku-pam-mazuá-na i-uapziáu-tata-síg. Kauá pa-n-náks-nim titókan-m tuélka-pg inéz-ini-ú eská-maná uápziáu-nas, káa pa-n-náks-inim inéz-ini-ú tuélka-pg ma-máyas-na, uápziáu-nas, káa kúus-títe ma-máyas-nim pe-éni-senú titilú-na tuélka-pg uápziáu-nas.

Kauá etg imuné úikalú-nm ipa-pála-nu In-uazét: métu zauín uétu nakz kuzkuz úkug i-t-káu-yu imém usús-pkínig, káa pa-paléi-nu (In zúkua-néi). Kauá imém-kí amkakáiz-uít-ki etg pe-népte-nu imém uákkéis-uit. Ka-pám-kauá etg ipe-tuélka-uyú-yu nákz-epá teuyanik-ás-pa, kauá etg pe-ulalíg-nu nákz-epg. Ikúinu, In etg íze: uétu kóoz úikalá-pa teuyanik-ás-pa kiéik-senú (kauá etg In pai-nó-yu), kauá-nnag Titókan-m Miáz i-pái-nu. Kauá illágani-ua pi-pála-nu, káa pi-tuélka-uyú-yu. Kauá illágane mi-mísemé ti-tam-tái-nauát ipé-usékaik-ú, káa illágani-ua-ná pe-misem-ú-senú, uág pé-n-ke-néhne-zenú (seduce) kapsís-uít-gi. Kauá etké kapsís-uit uág petokás-uit uág ziuatís-uit i-piímn-a, kunú-azánu taáz-uit uág éteuit illágani-ua-nm epé-uízilém-nu. Métu ke-ipí uétu i-t-katálk-u, métu kunku i-uéye-nu taáz-uít-g káa i-hínaka-yú, yug-pí uákas i-uzé-yu kunku-yáin. Kauá zalauí kuné kúpém isí-nm etg i-hinú: Máha! kínne í-ues Christ, ítku kuné í-ues, uétmet pe-mizkúinek-ú. Etké ipé-usékaik-ú mi-mísemé Christ uág mi-mísemé Prophet, káa petú ipa-aní-u ziziuáiz misémt, inéh-paléik-as ti-taás-na titókan-a, zalauí kú-tas, (métu uétu kúus kú-tas ipé-uzé-yu). Kunú-azánu etg u-síg imamá-yía-nas. Máha! uáko etg lauít annúkt-kínikai tamtái-zaná. Kunú-azánu zalauí etg ipe-nú: Máha! kuné í-ues titóka-nút-pa, uétmet etg pe-ki-yú: ítku, máha! kínne í-ues inít-pa, uétmet pe-mizkúinek-u. Etké ka-kúus takásayógot a-hát-tatú tileétit-kínikai-kínig, káa lauít ipné-sap-ék-tetú úikasilíg tileilékit-kínikái-g, kúus-títe i-pái-nu (lauít akí-nas) Titókan-m Miáz. Ka-kuné i-uzé-yu zillákt, kuné-pki pi-ámgi-nu sakantáig. Kauá ki taz-tamtái-n (*Gospel*) Miógat-uí-nim í-ues sapá-zúkua-nás úikalá-pg laám titóka-pg ka-kásili uétas-pa, kauá-nnag sapá-laám-n i-zahá-nu. Kauá ka-pám-kauá etg epe-ég-nu Jeru-

salem-na, uáko úikasilíg pelkákeig illáganí-nim soltas-nim pi-uapziáu-nauát-om pe-teméliklík-sig uág pe-temépei-síg, kauá-nnag etg pe-zúkua-nu, uáko i-zahá-tatá-sa Jerusalem-na sapá-laám-n. Ka-pám-kauá etg epé-eg-nú háutnis-pa inít-pa ziuatís-uí-na, ka-kunía pé-zena Daniel-em Prophet-nim (Egneuat-óm), kauá-nnag, ke-ipním (Tímes-na) pe-itéme-nu, yug-pí ke-i-mis-zúkua, káa ke-i-mázis. Kauá-ttíte ke-imé Judea-pa i-u-síg, yug-mé ke-ipé-ulalík-in megsám-pg, káa ke-imé teuyanik-ás-pa i-u-síg, yugmé ke-ipa-hát-tin, káa ke-imé émti-kínikai i-u-síg, yug-mé uétmet ipa-ház-u. Kauá ke-ipí tus-kínikai inít-pa í-ues, yug-pí uétmet i-témik-ú petú-na inpi-tés-g inít-kínig. Kauá ke-ipí í-ues temanik-ás-pa, yug-pí uétmet samga inpi-té-nu inít-kégi. Etké i-uzé-yu sapá-sisúi-nas lahéin, kauá ka-kalá í-ues tíme-nin kalá-ttíte úikala laám i-zahá-nu. Métu iyéuiz ipe-uzé-yu kuné lahéi-pa e-hé-illút-pa uág mi-miáz-ín. Métu talapósa-tgi uág inéh-mú-tgi, nezmís uétu etg ulalíg-nas u-sí-nu ením, ítku alag-páuit-pa: etké imékas úikalú ipe-hétgau-nú kínne uétas-pa. Etké uétu máua uétas-nim-kínig uizé-toit-kínig núkin kásili i-uzé-ya étgau-n, ka-kauá Akamkíniku-m pa-áni-a uétas-na kuníg núkin uétu máua kásili i-uzé-ya e-hétgau-n, ka-kásili i-uzé-teté-sa kuné lahéi-pa, káa kínnig uétu mauá éneka kásili i-uzé-yu. Kauá tatós-ma ualáz-ki ipé-tinúg-nú, káa tatós-má-ná asualéya pé-néhne-zenú pan-neksáp-g ui-uétas-g: kauá zalauí uétu mílaz kunía uyá-lahéi-na p-o-nik-óka Akamkíniku-m, kauá uétu isí nakz uákas i-kokáu-n-óka, métu mílaz p-ú-nika, uág pá-sapá-uízlém-na Akamkíniku-m kunía uya-lahéi-na ti-taáz-uazét, ke-imé uyá-inp-ín uág uyá-néhne-nin Akamkíniku-m ipé-uzé-yu. Kauá Jerusalem-na úikasilíg p-ó-tikzá-sanú ti-talapósa-nái-nim titókan-m kahál, ka-kahál e-u-síg sap-únikút lahéin.

(B) *The Second Coming.* Luke xxi:25-36; Mark xiii:24-37; Matth. xxiv:29-42.

Kauá i-uí-uzéteté-sa uí-tamísemtúkt alag-páma-pá (1) isemtúks-pa uág zikét-pamá-pá (zikét-pamá-yéya) isemtúks-pa uág geziú-pa. Kauá alag-páma isemtúks i-sékti-u, káa zikét-pamá isemtúks uétu i-llakáui-yú, káa geziu usk i-uí-t-káui-yu akamkínikai-kínig. Kauá kínne uétas-pa úikalú i-úi-zikáu-tata-síg úi-uétas-pa, etké imékas i-uétam i-uí-tamágsa-tatá-sa (*wave*), káa i-úi-múlli-teté-sa uág i-ualása-tatá-sa (*roar*), kauá titókan imamá-sap-ótpolí-tata-síg (*wither*) zikáu-ki uág si-ségpitís-na uyá-yagót-ki, ku maná i-ku-teté-sa ki ka-kásili i-uétas, etké akamkínikai kapsikáps-néuit i-uáiyógóg-tatá-sa (destroy) (usk ipná-ui-zik-líkai-tatái-sa uág ipná-sapá-laánmnai-tatái-sa). Kauá Titókan-m Miáz-pim tamísemtúkt ipné-sape-ék-teté-sa tust, kauá kuné úikalú uí-uétas-pu ipe-uí-uyí-nu, kauá úikalú-nm pe-ék-teté-síg Titókan-a Miáz-pa, ke-Ipí i-uíhne-nú-kum ipelikít-ki imekaís-ki kapsikáps-néuit-ki uág miogat-úit-ki uág uatás-kit-kí. Kauá Ipním inés-ueímte-yú Ipním Angel-a si-sapún-mí—auát-óna imekaís-ki ziégk-ki: kauá yug-mém pá-sapa-ámki-sanú ti-taás-na (si-saig-nís-na) pelkái-kínig pílept-kínig a-háttia-pkínig, úikasilíg-kínig uétas-kínig. Métu ka-kauá ki uí-tamtái-n i-zahá-túi-yu, kauá-nnag etg pa-sitalása-yu uág úsus pa-uáutalása-yu, etké imém tomí-tok-ním etg i-kákámni-tatása (Tomí-tok-auát-om etg i-kákámni-tatá-sa). Kauá inés-na: Kahú e-zúkua-tgi sapéze-na teulikít-kínig, ke-yug u-unikí-se *fig*: ka-kauá ipním petís-pa písko uáko e-uzé-ttipázui-tetú, kauá etg zúkua-ténig, uako táyam-nim

(1) alag-páma-yá-ya.

kie i-kákámni-sa-m, (uáko kie i-tiamíu-yu-tatá-sa) kúus-títe ka-pám-kauá etg epé-eg-nú úikala-na kínnia kú-na, kauá etg pe-zúkua-nú: uáko Akamkíniku-m Miógat-úit í-ues ka-tát, usk kie i-usélik-ó-sa-m piskís-pa. Ikúinu In etg íze: Koóz ki titókan-m uyá-piím-n uétu i-laám-nu, kauá ki uí-tamtái-n i-zahá-nu. Ki akamkínikai uág ki uétas i-laám-tatá-sa, métu Inim ziágk-en uetu máua laám-nu, uétu uízi-lém-nu. Yup-pí (lamtái) lahéin uétu isí i-zúkua-za (ku máua i-zahá-nu, ítku miualá i-zahá-nu), Angel imé-nka uétu i-zúkua-zig, káa Miáz uétu i-zúkua-za, Pisít-zim i-zúkua-za. Kauá ka-kúus i-uéka Noah-nim uyá-lahéi-pa, kúus-títe i-uzé-teté-sa Titókan-m Miáz-pim páin. Etké iyálipázik-nim uyá-lahéi-pa, ka-kauá kóoz uétu iyálipázik-saná, kauá titó-kan i-hípe-nígna uag imemé-ku-nígna, káa iuépne a-aní-a-nígna káa háma a-aní-a-nígna kuné-pkí lahéi-g keéu ka-kuné Noah imekaís-gi liés-gi i-uéze-ya, káa uétu i-zúkua-ziná, kauá iyálipázik-a (*flood*), káa úikalú ipe-takó-ya; kúus-títe i-uzé-teté-sa Titókan-m Miáz-pim páin. Kunú-azánu etg imamá-yía-nu, taz etg p-u-lég-nu uág pa-talapósa-nu, etké uétu etg zúkua-zig yug-pí lahéin, etg uétu zúkua-zig, ku-pám-máua imém Miógat i-pái-nu. Imamá-yía-tgi káina-pám imém timíne etg pe-uzé-yu kakmám kapsis-uít-ki, itú-ki agsemíl-uítki, ítku ipne-kút-ki, ítku uétas-pamá-kí keízkit-kí, (ítku kois-uí-na éteuit-kí), kauá yug-pním lahéi-nim etg i-pai-nó-yu zízkúp. Ka-kúus i-ua-tág nakz háma, ke-ipí i-uskéi-nag uayát-keg, kauá zi-zapalígnik-auát-óna inéz-iní-tág úikalá petú aní-tas init-pa, ítku uétas-pa (tema-nik-ás-pa), káa pá-za-nág (1) iní-na ualég-nauát-óna pis-kís-pa: kunku he u-lég-nu piskís-na. Kunú-azánu kunku

(1) pa-n-óka.

etg p-u-lég-nu, etké uétu zúkua-zig, ku máua iní-nim mió-gat i-pái-tok-o, ku páis kulléuit-pa, páis zikét-pa, páis uás-uásnú-nim inmít-pa, itku páis méyui, káina-pam zízkúp etg i-pai-nó-yu pinmík-ís-na. Kauá ka-pámkalá-kí etg tenué-sa, kalá-kí úikalú-ná inés-tenué-sa. Kunú-azánu ualék-itgi, káa talopósa-tgi kunku: kúus-ki etg pe-uzé-yu kunku ima-má-uyáua-nín, káa uétu sisúi-nin kín-ki úikala-kí petú-ki pe-uzé-yu, ke-yug uí-zahá-tatá-sa; métu taz Titókan-a Miáz-pa etg ap-ógalik-ú-yu.

(C) *The Ten Virgins.* Matth. xxv:1-13.

Kauá kuné akamkínikai-pamá miógat-úit i-uzé-teté-sa ka-kúus pótum-ua ti-timái, ke-imém pe-énpi-saná zapalaká-uit-as-ná uéukúni-tas miógat-úna tegat-úna, ke-ipí iuépne ani-tatá-sána. Potum-ua-pamá págalú i-u-sína mimílu (3), káa págalú i-u-sína ui-uápzúg. Kauá yug-mé mimílu (3), ka-kauá pe-énp-saná zapalukáuit-as-ná, kauá uétu ipe-níp-a tasg, métu uí-uápzug ipe-níp-a tasg zapalakáuit-as-ínag. Kauá ka-kahál yug-pí miógat zaya i-uéka uág i-sáu-na, ka-hál úikalu ipé-pinmík-a. Kí-met pe-ppég-pa zikét-pa i-ualésa-na kapís ziégk-en, káa i-hína: uáko i-pái-tatá-sa miógat, uáko í-ues kimtem, kahú e-uéukúni-tgi. Kauá-nnag yug-mé ti-timái (1) ipe-ógalakaik-á, káa zapalakáuit-as ipa-haní-a: kauá mimílú-nm (2) ti-timái-nm pé-zena uí-uápzug-na: nez-iní-mtig tatós tasg, etké núnim zapalakáuit-as uáko hillatáski-sig. Kauá uí-uapzúg-nim pa-mistakánp-siná, káa ipe-hína: káina-n uétu zahá núnim-áin uág imám-áin pe-uzé-yu, taz etg pa-tamiá-ta-nú. Ka-kauá yug-mé mimílu

(1) ipe-t-ka-ógalakaik-á; (2) mimímlu-m; (3) mimímlu.

(1) i-tamiá-tazína, kauá-nnag miógat, ke-ipí iuépne anítatá-sána, i-pái-na, kauá ui-uápzúg-nim imamá-uyáua-nisním pe-tuík-ze-na miógat-úna inít-gi, káa ipa-ház-a híptés-g, káa pískis zúyakilík-ín i-uzé-ya. Kauá mimílu (1) ti-t-mái komíz ipa-pái-na, káa ipe-hína: Miógat, miógat, nas-tamágalpá-nim. Métu ipním inás-mistakánp-a uág inés-na: Ikúinu in etg íze, etg síua-za. Kunú-azánu kunku etg u-síg ualég-nas, etké uétu etg zúkua-zig ka-pám-míne lahéi-pa, káa ka-pám-miualá (etg i-pai-nó-yu Miógat-um).

(D) *The Parable of the Talent.* Math. xxv:14-30.

Kauá éneka í-ues ka-kúus nakz miógat, ke-ipí i-uskéi-na uayát-kag; yug-o-pním inés-mú-na ke-yug e-uéka zi-zapalígnik-auat, kauá náks-ina pe-éni-a págat talents (imékas maksmáks kízui—talent equals $2,000, about), kauá náksna pe-éni-a lapít talents, kauá náks-na pe-éni-a nakz talent, ka-kúus imém e-u-sína uápzuk-úyuit, kauá i-uíhne-ná, i-kúya. Ke-ipí págat kízui i-hiníp-a (ítku ke-ipním págat-iná kizúi-na pe-énp-e) yug-pí i-tamiá-kaná kun-kí kizúi-ki, káa i-yág-na éneka úyi-kínig págat kízui. Kúus-títe i-kú-ya ke-ipí lapít kízui i-hiníp-a, káa i-yág-na éneka úyi-kínig lapít kízui. Métu ke-ipí nakz kízui i-hiníp-a, yug-o-pí i-pilá-ta-na uétas-g, kauá uetas-pa pa-sapalúk-án-niá miógat-úna kízui. Kunig láhei, kauá yug-pí miógat i-pái-tok-á, kauá zi-zapalígnik-auát-óna inás-sapá-tamápaik-á imém kut, kú pa-m-máze kízui imé ipá-sapá-piím-ná. Kauá ke-ipí págat kízui i-hiníp-a, yug-o-pním pe-ki-yú-ya miógat-úna, kauá pa-ánagpaik-án-nia úyi-kínig éneka págat kízui, káa péne:

(1) minímlu.

Miógat, págat kízui pi-íni-má, kauá in taklái kun-kí págat-ikí éneka págat kízui úyi-kínig iyág-na tosg. Kauá miógat-um péne: kaízyéuyéú, taz lauíluit zapalígnik-auát, etké kuz-kuz-ekí petú-ki im taz he kúya, uáko imekaís-na petú-na he a-miógat-ui-yú-yu, (káa illágani-pg petú-pg in he sapá-mió-gat-úi-yu) ; áz-im ínim-pg lilói-pg, ke-k-ín ués imím miógat. Kauá kúus-títe ke-ipí lapít kízui i-hiníp-a, yug-pním miógat-úna pá-pai-nó-ya káa péne: miógat, lapít kízui pi-íni-má, kauá in taklái kun-kí lapít-iki úyi-kínig lapít kízui éneka iyág-na tosg. Kauá miógat-um péne: kaizyéuyeú, taz lauí-luit zapalígnik-auát, etké kuzkuz-ekí petú-ki im taz kúya, uáko imékaís-na petú-na he a-miógat-ui-yú-yu, (káa illá-ganí-pg petú-pg in he sapá-miógatúi-yu), áz-im ínim-pg lilói-pg, ke-k-in ués imím miógat. Métu ke-ipí nakz kízui i-hiníp-a, yug-pním miógat-úna pápai-nó-ya, káa péne: mió-gat, in he zikáu-za, he ués atúkaz háma, im he tuupí-za, ka-m-kuné uétu he temaník-a kauá im he zapaámk-sa, ka-m-kuné uetu he iník-a, kunú-azánu, imené zikáu-ki, in he sapa-lúk-an-niá kízui uétas-pa imít-kínikai. Kínne he ués imím kízui, uáko kúus-anníg he iní-tok-sa. Kauá miógat-um pa-mistakánp-a, káa péne: kapsís uág enímeu zapalígnik-auát he ués, im pi-zúkua-ná-nimá, in tuupí-za ka-g-kuné uétu in temaník-a, káa in zapaámk-sa ka-g-kuné uétu in iník-a, kunú-azánu im uéka iník-ás ínim kízui kizúi-nim inít-pa, káa pái-pa in inp-óka ínim kízui piímn-ínag. Kahú a-hítok-ítgi kínnia háma-na yug-pí kízui, káa eu-ní-tgi kunía, ke-ipním us pótumt kizui, etké ka-kuním us petú, yug-pné tosg iní-tas, káa kátu illágane ipním e-uzé-yu; káa taklái ka-kuním uétu us petú, yug-pné híto-kas ka-kalá kuzkuz inég petú ipním us. Kauá kínnia enímeu-ná zapalígnik-auát-óna eu-nikí-tgi séktis-g: ka-kuné i-uí-tenig, káa tit u-uyelése-ténig.

(E) *The Last Judgment.* Luke xxi:37-38; Matth. xxv:31-46.

Ka-kauá Titókan-m Miáz i-pái-nu kapsikáps-néuit-ki uág miógat-úit-ki, káa Ipné pétuík-zenu úikalú-um Angelem; kauá-nnag i-uagsilík-u miógatúi-nuás-pá uagsilikázatas-pá, káa úikala pa-n-néksap titókan ipá-pái-nu Ipním-pa egué-pa; kauá-nnag inés-niká-uyúi-nu ti-taás-na uág kakápsis-ná, ka-kúus sheep uág iyéte: kauá inéz-inik-ú titaás-na Ipním-pá uapsúg-pkínikai, káa ka-kápsis-ná zakiágpkínikai. Kauá-nnag Miógat-um inés-nu ke-imé i-u-sínu uapsúg-pkínikai: Kum-tig, ka-pám-kalú etg u-síg uatásk-in uág sap-éis-nín Inim Pisí-nim, inpú-kínim-tgi miógat-úit, ke-yúg imám-áin ani-ín í-ues uít-kínig. Etké In eyág-na, káa etg Ina pe-utíni-má; In kayáu-na, káa etg Ina pe-ní-ma iné-kut; In uéka pai-nát istúkas, káa etg Ina pe-nikí-ma imém inít-pa; In uéka si-simága-nut, káa etg Ina pa-sapásamkai-ma; In uéka kómái-nin, káa etg Ina pe-ki-yú-ma; In uéka séktis-pa, káa etg Ina pe-ki-yú-ma. Kauá-nnag yug-mám ti-taás-nim pé-zenú: Miógat, mauá ká-mag ekzína-hé eyág-nis-ná, káa pe-utíni-a-hé, kauá kayáu-nis-ná, káa pe-ní-a-hé imé-kut, kauá pai-nát-óna istúkás-na, káa pe-ník-a-hé inít-pa, kauá si-simága-nú-na, káa pa-sapásamkei-a-hé, káa komái-nis-na, káa pe-ki-yú-ya-hé, kauá séktis-pa, káa pe-ki-yú-ya-hé? Kauá Miógat inás-mistakánp-u, káa inés-nu: Ikúinu In etg íze: ka-pám-kauá kúus etg epé-iyéu-na náks-ina kuzkuz-ná kiné-ma-ná ke-g ués eská-ma, kauá Ina etg pe-yéu-ni-má. Kauá kunig taklái inés-tenué-yu ke-imé i-u-sínu Ipním-pá zakiág-pkínikai, káa inés-nu: Kú-tgi, ka-pám-kálu etg u-síg uetgi-tim-ú-in uág tamálui-yúin, kú-tgi Inim-pkínig allá-pg ilatásk-símai-g

kunku-yáin, ke-yúg i-uéka ani-ín enimkíniku-yáin (1), uág ipním láutua-ma-yáin (2), ke-imé i-u-sína uít-pa angels. Etké In eyág-na, káa etg uétu Ina pe-utíni-má; In kayáu-na, káa etg uétu Ina pe-ní-ma iné-kut; In uéka pai-nát istúkas, káa etg uétu Ina pe-nikí-ma imém inít-pa; In uéka si-simága-nut, káa etg uetu Ina pa-sapá-samkái-ma; In uéka komái-nin, uág séktis-pa, káa etg uétu Ina pe-ki-yú-ma. Kauá yug-mém ka-kápsis-nim pé-zenú: Miógat mauá ká-mag he ek-zína eyag-nis-na, ítku kayáu-nis-na, ítku pai-nat-óna istukás-na, ítku si-simága-nú-na, ítku kómái-nis-na, ítku séktis-pa, kauá uétu Imené p-o-páyata-ya, uág uétu pe-iyéu-na? Kauá Ipním inás-mistakánp-u, káa inés-nu: Ikúinu In etg íze: ka-pám-kauá uétu etg epe-iyéu-na náksina kuzkuz-na kinéma-ná, ke-g-ués eská-ma, kauá Ina uétu etg pe-iyéu-ni-má. Kauá kín-me ipe-ki-yú sisúi-nuas-g kunkuyáin, métu ti-táz ipe-ki-yú (éis-nués-g) uakaís-nuás-g kunku-yáin.

## 144. JESUS FORETELLS HIS PASSION AGAIN.

Luke xxii:1; Mark xiv:1; Matth. xxvi:1-2.

**Wednesday in Holy-week, A. D. 33.**

Uáko Jews-pu-m Paska a-zahá-tata-sína, ka-kuné sapá-pulém-néyi ippég i-hípe-nígna úimátat uéutukt. Kauá Jesus-nim, hímték-nákat-pá, inés-na i-hímtek-is-ná: Uáko etg zú-kua-zíg kínnig lapít uéutukt (lapít-zíkiú-pa), kauá kie pa-zahá-nu Paska, kauá-nnag Titókan-m Miáz tuélka-pg ini-ín i-uzé-yu ueuzék-as uetkaláik-is-g.

---

(1) enimkíniku-áin; (2) láutua-ma-áin.

## 145. JUDAS BETRAYS JESUS.

Luke xxii:2-6; Mark xiv:1-2, 10-11; Matth. xxvi:3-5.

**Wednesday in Holy-week, A. D. 33.**

Kauá-ttíte pi-ámki-nin (1) i-u-sína ti-talapósa-nauát-óm mi-miógat uág Scribes-pu uág titókan-m titílu inít-pa imekaís-nim talapósa-nauát-om, ka-kuním e-uéka uaníkt Caiphas. Kauá i-timmíu-na-nígna: kú-nen manáma pa-kú-tag, kauá talauyág-timt-ikí uág misemít-ki apa-anp-óka Jesusna, káa ap-ó-pziáu-nóka. Métu pá-zikáu-zaná titókan-a, káa ipéhína: uétu zahá-pa-innig, etké káina titókan imékas ipe-geízem-nu, káina pi-uapziáu-nu. Kauá-ttíte enimkíniku-m pa-haz-ó-ya Judas-na timné-pa ké-ipí u-únik-séna (2) Iscariot ke-ipí i-uéka nakz pótum-ua-pamá uág lapuá-pamá. Kauá yug-pním Judas-nim inés-ki-yú-ya ti-talapósa-nauát-óm mi-miógat-úna, káa pí-tenue-sína: kú-pam-ág etg inítag Jesus! Kauá inés-na: kú-pam itú etg pe-ní-ú-kum, kauá in taklái etg iní-u Jesus? Ka-kauá ipá-mizí-a kuné-pkí ziégk-epg kauá ipa-llói-na, káa ipe-hína: meta-áptit gaigáig kízui pe-níu-hé. Kauá Judas-nim inés-na: hee! kúus taz. Kunig i-timmíu-n-kaná: ku-g maná enéz-iní-u Jesus, kakauá titókan zaya i-u-sínu?

---

(1) pi-ám-g-nin.

(2) ke-ipí i-uanik-sena; ke-ipuím u-uniksena.

# PART III.

## Passion and Death of Jesus.

### 146. THE LAST SUPPER—THE PASCHAL LAMB.

Luke xxii :7-13 ; Mark xiv :12-16 ; Matth. xxvi :17-19.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Uáko Jews-pu-m Paska a-zahá-tata-sína, ka-kuné sapá-pulém-néyi ippég i-hípe-nígna úimátat uéutukt, kunámá-pá anukú-nmá-pá lahéi-pa, ka-kauá sheep-kakál i-uéka uapziáu-nas, kauá Jesus-nim inés-ueímte-ya lapúa-na (1) i-hímtek-is-na, Peter-na uág John-na, káa inés-na: Kú-tgi, káa zau-yáua-mtig Paska (káa sheep-kakál hipt nas-ani-á-nimtgi), káa úikalú kuné (pa-talapósa-nu, uág) pé-hepú. Kauá yug-mém pé-zena: Miné-pg ka-g-nún pa-aní-ta-nu sheep-kakál hípt, zahá-nas he Paska? Míne Im nekí-se? Kauá Jesus-nim inés-na: Kú-tgi teuyanikás-g (Jerusalem-pg), kauá kuné áz-itpá etg i-kíza-nú náks-inm háma-nm, ke-ipí i-nekík-za kuéik-as íkai (kus-áin íkai), kunía etg epé-tuíg-nu inít-g, ka-kuné-pkí ipí a-ház-u, kauá kuné etg epe-nú iní-nim mió-gat-úna kúus: Miógat-um imené kúus i-híze: Iním uáko zahá-tatá-sa lahéin, kauá imím-pá inít-pa In uág Inim ihím-tek-in pa-aní-u Paska; miné inít-pa Inim inékinikt-inag ke-g pe-hepú Paska? Kauá ipním etg i-sape-ég-nu taas-níg imékas inít, úikala-kí petú-ki zizkeíz: kuné etg pa-aní-u

(1) lapú-na—lapíua-na—lapíue-na—lapúa-na.

Paska núnm-áin zahá-nas. Kauá yug-lapú i-hímtek-in ipe-kú-ya teuyanikás-g; kauá kuné ipa-ayág-na ka-kúus Jesus-nim inás-za-ká: kauá kuné ipa-aní-a zahá-nas Paska.

## 147. JESUS DESIRES TO EAT THE PASCH.

Matth. xxvi:20-29; Mark xiv:17-25; Luke xxii:14-18.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Ka-kauá uáko i-kulléuit-zaná kauá Jesus i-hímtek-is-ínag ipa-pái-na, káa ka-kuné liklínas apa-zahá-na, kuné ipe-taméyakeká Jesus Apostles-ínag, pótum-uá uág lapú i-u-sína Apostles: kauá inés-na: imekaís-ki timné-ki kínnia Paska-na In e-hép-tipázui-saná, káa imuné etg hipt-kanémi-ái-sa (1) tinúg-nés-g (etké uáko In tinuk-teté-sa). Etké In etg íze: kínnig uétu éneka Paska hepú, kínig kuné-pkí lahéi-pg keéu, ka-kuné i-zahá-nu Akamkíniku-m-pa Miógat-úit-pa. Kauá pe-énpe ikái-na, káa i-talapósa-na kaizyéu-yeú, káa i-hína: inpí-tg, káa imemé-kú-tgi úikalú, etké In etg íze: uétu éneka iné-kúyu temaní-nim kus kínnig kuné-pkí lahéi-pg keéu, ka-kuné a-zahá-nu Akamkíku-m Miógat-úit, ka-g-kauá iné-kúyu kímtii Inim ma-mayaz-ínag, ka-pám-kúus etg u-síg, Inim Pisí-nim-pa Miogatúit-pa.

## 148. THE APOSTLES STRIVE FOR THE FIRST PLACES. Luke xxii:24-30.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Kauá kuné-innig Apostles pi-ppéu-síná, kú isí iném-pamá i-uzé-yu kátu imékas. Kauá Jesus-nim inés-na; ti-talapósa-nái-nim mi-míogat-um pa-tamálui-yái-sig titókan-a, káa pamiógat-úi-yú-sig, káa uí-uanik-ín i-u-síg Iyéu-nípaz.

---

(1) hipt-kanémi-ai-ttipázui-saná.

Métu etg uétu kúus, métu ke-ipí imém-pamá í-ues kátu imékas, yug-pí í-ues uizé-tas ka-kúus lamtái éleg, kauá ke-ipí í-ues annúkt, yug-pí í-ues uizé-tas ka-kúus éleg zapalígnik-auát. Etké isí í-ues kátu ímékas ke-ipí í-uagsilík-sa hip-it-pa, itku ke-ipí i-uí-nik-sa hipt? Mis uétu ke-ipí í-uag-si-lík-sa í-ues kátu imékas? Métu In ués imém-pá hépei ka-kúus uí-nik-auát. Etg imém Ina takatálka-yái pe-tuígni-ma iyéuiz-uít-g; kauá In taklái etg tamálui-yái-sa iní-tas kóoz miógat-úit, ka-g kúus Inim Pisí-nim Ina i-tamálui-yá-ni-ma uág iní-ma miógat-úit. Kúus-kí etg pe-hepú Inim-pa hipi-nuás-pa Inim-pa miógat-úit-pá, kauá pe-taméyake-kaza-yú miógat-úi-nuás-pa uagsilikázatas-pa, káa p-u-kítik-senú úi-kala-háza-ná Israel-a pótum-uatés-ná uág lapí-uatés-ná.

## 149. JESUS WASHES THE FEET OF HIS APOSTLES. John xiii:1-20.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Kauá imekaís-pa zahá-nas-g Paska, etké Jesus i-zúkua-zaná: uáko Inim zahá-za lahéin, ka-g-kuné kínig uétas-kínig In ués Pisí-na ki-yú-tas; kunú-azánu, inég inés-etéui-ya mamáyas-na ke-Ipním e-uéka kínne uetas-pa, zauín lamtái kátu imékas inés-etéui-tkanémi-ya. Kauá hip-nákát-pa (uáko enimkíniku-m Judas-na Simon-kakál-a Iscariot-na pé-nik-ái-saná timné-pg (1) iní-tas tuéka-pg Jesus-na), etké Jesus i-zúkua-za: Na-Tóta-m úikalá petú Ina iní-a ipsús-g, káa Akamkíniku-pkínig In át-ti-ma uág kú-ma, káa Ipné In a-ziklí-tok-ó-sa; kunú-azánu záuín i-usékaik-a hipí-nuas-pkínig, kaa tus-kínikai samga i-n-kágolk-á uag i-ník-a (*put aside*), káa sapátkok-ás i-hiníp-a, káa ipné-sammá-na kun-kí,

(1) tim-né-pa.

kunig kauá kus i-yákeikéze-ya ipsimétatás-g-ikái-g, kauá inás-zapákaik-án-niá i-hímtek-is-na égue, káa inás-zapáktáok-ánnia zapátkokás-ki, ka-kun-kí ipné-sammá-zana. Uyít annúikt-kínikai pe-ki-yú-ya Simon-a Peter-na. Kimét Peternim péné: Miógat, manáma! Im ina égue pi-zapákaik-áisá-m-hé? (1) Jesus-nim pa-mistakánp-a, káa péne: Ina kut kooz uétu he zúkúa-nai-sá-m, métu kóoz he pi-zúkua-naitetéi-sam. Kauá Peter-nim péne: Uétu máue égue pi-zapákaikan-niú-kum. Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a: Zalauí In uétu he zapákaik-u, kauá uétu Inim-pa he u-zé-yu. Kauá Peter-nim péne: Miógat, uétu mis egué-zim, métu éneka ípsus uág úsus (pi-zapákaik-á-nim). Kauá Jesus-nim péne: Ke-ipí i-uapáike-ín, yug-pním egué-zim us uapáik-as, etké í-ues kaigkáig úiluílp: káa etg u-síg kaigkáig, métu uétu mis úikalú. Etké pe-zúkua-zaná kunía, ka-kuním e-uéka Ipné Jesus-na iní-tas tuélka-pg, kunú-azánu i-hína; uétu úikalú etg u-síg kaigkáig. Ka-kauá uáko úikalu-ná égue inás-zapákaik-naka-yán-nia, kauá éneka i-samkeí-ya, káa i-uagsilík-a, káa inés-na: Zúkua-zig, ne? etg, ka-pam-ág itúpg kúus ki-én-nia? Etg Ina uanik-ténig-nim *Miógat* uág *Hímtek-auát,* kauá tukúg etg kúus iténig, etké ikúinu kúus In ués: kunú-azánu etké In etg zapákaik-án-nia égue (Innig, ke-g ués), Miógat uág Hímtek-auát, etg kúus-títe u-síg égue pelkékeg pi-zapákaik-ái-tas (usk íze: pi-uapáyata-tás). Etké kin-ki Inim kút-ki etg innukti-ái-sa imuné kú-tas, kauá ka-pam-ág-kúus In etg ki-én-nia, kúustíte etg pe-ki-yú (káa pi-ki-én-niu, kúus kú-tas etg u-síg). Ikúinu, ikúinu In etg íze: zapalígnik-auát uétu í-ues kátu imékas miógat-upkínig, káa kúustíte ueímt-in uétu i-ues kátu imékas ueímt-euát-

(1) pi-sapákoik-ái-sám.

ópkínig. Zalauí etg pe-zúkua-nu kínnia úikala-ná ziég-na, káa kúus etg pe-ki-yú, kauá-nnag etg lilói-nin pé-uzé-yu. Uétu mis etg úikalu-ná In íze, etké In lauít enés-zúkua-za ka-g-kun-má-na anás-sáig-na, uág enéz-inp-é: métu etké Akamkíniku-m tímes í-ues zahá-nas, kunú-azánu In íze: ke-ipí-ippég Inim-pa hip-átk-sá, yug-pním Inim-pg inaká-sa-yu égue (uag Ina i-tulépte-yu). Kikauá annúkt-kínikai etg tamtái-za, kun-kí ka-kauá i-zahá-nu kúus, kauá-nnag etg pe-zukua-nu uág pe-mizkúinek-u, In ués Messias Christ. Ikúinu, ikúinu In etg íze: Kek-ipním Ina inp-é-niu ueímt-in, yug-pním Ina-nníg inp-ú, káa pe-ipním Ina inp-ú, yug-pním pa-enp-ú Kunía, ka-g-kunim Ina i-ueímte-má.

## 150. JESUS ANNOUNCES HIS BETRAYAL.

John xiii :21-26; Luke xxii :21-23; Mark xiv :18-21; Matth. xxvi :21-23.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Ka-kauá Jesus i-uasáuk-saná, kóoz hipi-nuás-pa (*at table*) kauá i-timná-komái-na, káa i-hína: Ikúinu, ikúinu In etg íze: imém-pamá-m naks-nim, ke-ipí Inim-pa hip-átk-sa, Ina zillákt ini-éi-teté-sa tuélka-pg. Kun-kí ziégk-ki ipa-timná-nak-tamáu-na i-hímtek-in, káa pi-ui-ég-na, káa pi-sépni-a uág pí-t-ka-timn-ég-na: Ku isí-na péne (Jesus-nim). Kauá pa-n-nákz-iyí Jesus-na pe-sépni-saná: Uét-eg in ués yug ke-m nés-ze-m, Miógat? Kauá Jesus-nim inás-zuyát-kaláik-a: Imém-pamá nakz, ke-ipí Inim-pa hip-átk-sa, yug-o-pním pe-ní-teté-sa tuélka-na Inim zillákt. Ikúinu Titókan-m Miáz i-ku-teté-sa (i-tinúk-teté-sa), ka-kúus tíme-nin í-ues Ipním-kí, métu iyéuis-níg í-ues yug-pí háma, ka-kuním Titókan-a Miáz-pa tuélka-pg pe-éni-ú. Yug-pí háma zalauí

ku uétu miapkaáuit i-uzé-yóka, ku maná kátu taz i-ua-kóka. Kauá Jesus-nim etéu-nníg e-uéka i-hímtekis-pamá nakz, káa yug-pí kikauá kuné i-uéuteliké-ze-ya Jesus-nim-pa timné-pa, kunía kauá Peter-nim pé-sepúpkeík-a, káa pené: (e-sépnih), isí-na pé-ze? Kunú-azánu yug-pním i-hímtek-is-pamé-m Jesus-nim-pa timné-pa uéuteliké-zet-kínig pe-sépni-a: Miogat mínia au-zá-ka-hé? Kauá Jesus-nim péne: Ka-g-kunía takz eu-ní-u ippég uéikit-g zep-tillú-in, yug-pním kúus i-kién-niu. Kauá Jesus-nim uéikit-g pé-zep-tillú-ya ippég-na, káa Judas-na pe-éni-a (páis uétu akínas). Kauá Judas-nim ipním-ka pe-sépnia: Uét-eg in ués yug-kém nés-ze-m? (Uét-eg in ués yug-ka-m kuním Imené zillákt i-ni-éi-teté-sa tuélka-pg?) Kauá Jesus-nim pa-zuyátkaláik-a: Im-níg he íze (páis uétu mizí-tas).

## 151. THE DEPARTURE OF JUDAS.

John xiii:27-32.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Ka-kauá Judas yug-pí zeptillú-in ippég i-sapéilék-a (uág i-mogs-na), kauá-nnag enimkíniku-m ipné pa-ház-a (pa-haz-ó-ya timné-pa). Kauá Jesus-nim péne: Ke-m yug-petú kú-teté-sa, ámtiz kú-ih. Kauá ke-imé hipí-nuás-pa i-usína uétu ipé-zúkua-na, itú-áin Jesus-nim kúus pé-ze Judas-na: ku mázua i-uí-nek-sína, páis kúus pé-ze: itamiáih ka-n-kalá úitue-síg zahá-pa, hipít-gi; ítku, eu-níh (eu-ní-teh) ku itú iyéuis-na, etké Judas kízui-itétpas inákiníg-kaná. Kauá Judas lalamát ináz-attá-ápik-a, yug kuz-kuz ippég mógs-nakat-pá. Kauá uáko i-zikét-zana. Ka-kauá Judas a-hát-ta, kauá Jesus i-hína: Kikauá Titókan-m Miáz í-ues uatásk-in, kúus-kí Akamkíniku í-ues uatásk-in. Zalauí Akamkíniku í-ues (i-uzé-yu) uatásk-in Ipním-pa (Jesus-pa, Titókan-

m-pa Miáz-pa), kauá taklái Akamkíniku-m Ipne (Titokan-a Miaz-pa) p-o-tásk-u Ipním-níg-pa (Akamkíniku-pa), kauá lamlamat (kúus i-ki-yú) Akamkíniku-m Ipné (Titókan-a Miáz-pa) p-ó-tásk-u.

## 152. JESUS INSTITUTES THE HOLY EUCHARIST.

Luke xxii:19, 20; Mark xiv:22-24; Matth. xxvi:26-28; I. Cor. xi:23-25.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Ka-kauá kóoz hipít-pa i-taméyak-sína, kauá Jesus-nim pé-enp-e ippég-na, káa i-talapósa-na kaiziyéu-yeu-néuit, káa pa-talapósa-nan-niá ippég-na, káa pé-n-ketímk-a, káa inéz-iní-á i-hímtek-is-ná, káa inés-na: Inpí-tgi, káa hipí-tgi, ki í-ues Inim zillákt, imám-áin ini-ín (iní-tas uág i-uzé-yu— Cor.), kúus-títe etg pe-ki-yú, kaa Ina pe-timípni-u-kum (ka-pám-kauá kúus etg pe-ki-yú) Kauá kúus-títe hip-nákat-pa (Jesus-nim) pe-énp-e inpeí-na (ikái-na) káa pa-talapósa-nán-niá, káa kaiziyéuyeu-ya, káa inéz-iní-a káa inés-na: Imemé-ku-tgi kín-ki úikalú, etké ki í-ues Inim kikát kimti-yáin Tamáluit-áin uág kunku-yáin, ki kikát i-uéle-nu (*-tetésa*) imám-áin uág uikalá-áin titókan-áin uáunin kapsís-uit uizé-tas. Kúus-títe etg pe-ki-yú, Ina timí-pni-tas (ka-pám-kauá kúus etg pe-ki-yu Ina pe-timípniú-kum).

## 153. FIRST PREDICTION OF PETER'S FALL.

John xiii:33-38; Luke xxii:31, 34.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Inim (etéu-nníg ma-máyaz, mínaz-zim-kái etg imém-pá In ués (lákai-za). Etg Ina pe-péui-yú-kum, métu ka-g-

kuné-pkí In ku-teté-sa, uétu etg Ina pe-tuíg-nu. Ka-g-kúus Ines-na Jews-titókan-a, kúus-títe etg íze kikauá. Uáko etg iníse ki nakz kimtii tamáluit, ka-pám-kun-kí etg pelkákeg pihéteui-yú; ka-pam-ág-kúus etg In éteui-sa, kúus-títe etg u-síg pí-hétéui-tás pelkákeg. Kúus-kí úikalá titókan ipe-zúkua-nu, etg u-síg Inim i-hímtek-in, zalauí etg pelkákeg pi-hétéui-yú. Kauá Simon-Peter-nim péne: Miógat, mipg he ku-teté-sa. Kauá Jesus-nim pa-mistakánpa: Ka-gkuné-pkí In kú-sa, uetu he ués kikauá tuíg-nas, métu kóoz he-tuíg-núkum. Kauá Peter-nim péne: Itú-pg uétu kikauá Imené in ués tuíg-nas? Imú-azánu in tinúg-nipázui-sa. Jesus-nim pa-mistakánp-a: In-uazét he tinúg-nipázui-sa, na? Simon, Simon enímkíniku-m etg imuné inpi-tipázui-sa, káa inépte-nipázui-sa, métu In imené talapósa-nan-nia he, uetu he uizi-lém-nu imím mizkúinekt; (kunú-azána) kam-kauá he imé-tamá-ziklík-u, kauá,nnag imím eská-ma-na (láutua-ma-ná) kapsikáps he anás-aní-ú. Kauá Peternim- péne: Miógat uáko ínim ués timíne (nekt) Imené tuig-nas séktis-pg, ítku tinukí-pg. Kauá Jesus-nim péne: Ikúinu, ikúinu In he íze, Peter, ki-takz zikét-pa, uasuásnu inmi-tés-g, metá-ham he imá-táuk-ú, kaa he i-teté-sa: in a-síua-za kínnia Jesus-na.

## 154. THE INCIDENT OF THE SWORDS.

Luke xxii:35-38.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

(Kaua eneka Jesus-nim inés-na:) Ka-pam-ág-kauá In etg ueímte-yá itétpas-nút uág illaápka-nút, kauá-nnag mis kaa petú-na etg epé-uyítue-yá? Métu imé ipe-hína: uétu itú pe-uyítue-yá. Kauá inés-na: Métu kikauá ke-ipním us iteétpas, ke ipí iníp-s, kauá ke-ipním zaya us ualz, ke ipí

itamá-yas samga ualáz-gi. Etké In etg íze: ki éneka nakz petú tíme-nin In-uazét, yug í-ues zahá-nas (kúus í-ues tíme-nin): pi-pétokás-pa titóka-pa itéme-nin i-uzé-ya. (Ipné pe-n-nek-sénú petókas, pi-pétokás-pa titóka-pa ihípe-sa). Etké úikala petú In-uazét (tíme-nin), yug-úikala i-zahá-nu. Kauá imé ipe-hína: Miógat, maha! kínne u-síg lapit ualz. Kauá inés-na: Yug i-zahá (kalú i-taz zahá).

---

# Last Words of Jesus.

## 155. JESUS ADDRESSES HIS APOSTLES, AND STRENGTHENS THEM.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

(1) Motives of Consolation. John xiv:1-26.—Uétmet pe-timnének-u timné-pa. Etg e-mizkúinek-sig Akamkíni-kú-na, kúus-títe Ina mizkúinek-ímtig. Na-Tóta-m-pa inít-pa illágane í-ues uizé-nuas (usk ui-páyap-in). Zalaui uétu, kauá etg In inóka: etké aní-ái-ta-za etg taz inít. Zalauí In ki-yú, kauá etg ani-án-niu taz inít (uizé-nuas), kauá-nnag éneka pái-tok-ó, káa etg inpú-kínniu Inim-pg, kun-kí ka-g-kuné In ués, kuné-ittíte imé-nka etg pe-uzé-yu. Kauá etg zúkua-zig ke-g mipg In kú-sa, káa éneka ískit zúkua-zig. Ki-mét Thomas-nim péne: Miógat, uétu zúkua-zig, ka-m mipg Im kú-sa, káa manáma ka-g zúkua-zig iskit? Jesus-nim péne: In ués ískit, uág ikúi-néuit, uág uakaís-náuit. Ka-kalú Pisít-g i-ku-síg, yug-mé úikalú Inim-pkínig-zim i-pái-zinkí. Kú-m-ím lauít Ina zúkua-nó-kom-ka, kauá Na-Tóta-p kúus-títe he a-zúkua-nóka: kauá kínnig etg epe-zúkua-nu, káa uáko etg epe-ég-na. Philip-nim péne: Mió-

gat, nes-sape ég-nim, kahú, Pist, kauá yug zahá taz. Jesus-nim péne: Kásli lahéi imém-pá In uáko (1) ués (lákaina), kauá kóoz uétu Ina zúkua-zinm? Philip, ke-k-ipním Ina e-hekí-za, yug pním Pisí-na kúus-títe pe-ék-za. Manáma he íze, nes-sape-ég-nim Pist? Mis uétu he mizkúinek-sa, In ués Pisít-pa, káa Pist í-ues Inim-pa? Inim ziégken, ka-pam-ág-kun-kí etg tenué-tetú, uétu mis Inim, métu Pisí-nim us, Ke-ipí Inim-pa í-ues (káa i-llákai-za), káa Ipí kunku petú i-kú-tetú. Uet etg mizkúinek-sínm In ués Pisít-pa, kauá Pist í-ues Inim-pa? Zalauí uétu, kauá etg pe-mizkúinek-u zizi-uaís-ki kút-ki. Ikúinu, ikúinu In etg íze: ke-k-ipním Ina i-mizkúinek-ú, yug-pí a-haní-u, ka-g-kalá In aní-sa, kauá úyi-kínig kátu imékas a-haní-u. Etke In Pisí-na e-ki-yú-sa: kauá ka-pám-kalá epe-néh-mú-nu Pisí-na Inim-ki uani-kít-ki, kalá-ítíte In etg ani-án-niu; kúus-kí Pist uatásk-in i-uzé-yu Ipním-pá Miáz-pa. Zalauí etg Ina pe-néh-mú-nu-kúm petú, yug In etg aní-án-niu, káa iní-u. Zalauí etg Ina pe-hétéui-yú-kum, kauá etg pe-tuíg-néniú-kum tamáluit. Kauá In eu-néh-mú-nu Pisí-na (ítku Pist inéh-mú-nu), kauá Ipním etg iní-u nakz éneka Paraclete (Uapáyata-uát), ke-Ipí imém-pá i-uzé-yu kunku-yáin; ke-Ipí í-ues Eullég-eullég uág ikúi-néuit, ka-Kunía uétaszim-pamá-m (2) uétu e-usíg inp-és, etké uétu Ipné pe-ékzíg, káa uétu pe-zúkua-zig: métu etg epé-zúkua-nu, etké imém-pá Ipí i-llákai-nu, káa i-uzé-yu imém-pá. Uétu mis etg pe-hélluitét-ui-yú, uétu etg elluité-na nuhíne-nú; éneka etg pai-nó-yu. Kóoz míuaz-zimkái, kauá uétas-pu-m uétu éneka Ina ipé-eg-nú. Métu etg Ina ekzínm, etké In nákas nés; káa etg uákas pe-uzé-yu. Kuné lahéi-pa etg pe-zúkua-nu, In ués Pisít-pa (Na-Tóta-

(1) nízes. (2) uetas-pum.

m-pa), káa etg usíg Inim-pa, káa In ués imém-pá. Ke-k-ipním Ina i-népt-éi-sa tamáluit uág i-tuíg-nei-sá, yug-pním Ina e-héteui-sá. Kauá ke-k-ipním Ina e-héteui-sa, yug-o-pné Na-Tota-m pe-héteui-sa, káa In-ka ipné e-héteui-yu, kauá ipním-pkí In iné-sapé-eg-nu. Kauá Judas-nim (uétu mis Iscariot, métu Taddaeus) Jesus-na péne: Miógat, manáma núnim-pg-zim Imé-sapé-eg-nu, káa uétu uétas-pu-pg? Kauá Jesus-nim pa-mistakánp-a uag péne: Ka-g-kuním Ina e-héteui-sá, yug-o-pním Ina i-népt-éi-sa ziég-ken, káa ipné Na-Tóta-m pe-héteui-yú, káa (In Na-Tót-in) ipné apá-pai-nó-yu, kauá ipním-pá pe-uzé-yu uág pa-llákai-nu (pe-téuyani-kú): métu ka-g-kuním uétu Ina e-héteui-yú, yug-pním uétu Ina ziégken i-népt-éi-sa. Kaua ziégken, ka-pám-yug etg mizi-sín-ma, uétu mis Inim ués, métu Pisí-nim us, ka-g-Kuním Ina i-ueímte-ma. Ki úikalá petú etg tamtái-zana, ka-g-kahál imém-pa In kiégk-saná (káa ka-pam-ág-kahál etg uiz-ú-saná), métu Paraclete (Uapáyata-uát) Hautnin Eullég-eullég, ka-kunía Pisí-nim etg imém-pki p-u-ímte-yu In-ua-zét. Yug-pním etg i-sapá-zúkua-nu uág i-sapá-timípni-yu úikalá Inim tamtái-n, ka-pam-ag-kalá In-níg (tenué-ya uág) tenué-yu.

(2.) *Farewell words of Jesus.* John xiv:27-31. Talg-tálg-náuit etg iní-tkanémi-sa, Inim-pkínig etg iní-se talg-tálg-náuit, uétu mis uétas-pamá (talg-tálg-náuit In etg iní-se), métu akamkínikai-pamá. Uétmet pe-timnének-u, uétmet pa-zikáu-nu. Uáko etg mizísín-ma, ka-pam-ag-kúus etg In izé-ne: In uáko kú-sa, kauá éneka etg ziklí-tok-ó-yu. Kú-pem pa-hátui-támg, kauá etg pa-llói-nag, etké Na-Tóta-p In e-kiyú-teté-sa, káa Na-Tót í-ues Inim-pkínig kátu tékas. Kauá annúkt-kínikai In etg izé-ne, etké kúus-kí etg pe-mizkúinek-u, ka-g-kauá Inim zahá-nu ziégken. Kikauá uétu

éneka illágane etg tenué-yu: etké (enimkíniku, ke-ipí- í-ues) uétas-pu-m miógat, uáko i-pái-za, kauá uétu itú Inim-pa ipním us. Métu uétas-pu-m (titókan-m) Ina e-u-síg zukua-nai-tás timíne, ikúinu Inim etéu Pist (Na-Tót), káa ka-g-kúus Pisí-nim (Na-Tota-m) Ina i-tamálui-yán-niá, kúus-títe In kú-sa: kunú-azánu, kahú, ógalakáiki-tgi ke-pé-kus kínnig.

(3.) *Abide in Me.* John xv-1-11. In ués ka-kúus taz teulíkt (*vine*), káa Na-Tót í-ues ka-kúus teulikí-na keízg-neuát. Kauá Ipním pa-sakíuk-u kala-ná petís-na Inim-pkínig, ka-kalá-ním záya us temánit: kauá ka-kalá-ním us temánit, kalá-ná talám-zim pa-sakíuk-an-niú, kúus-kí kátu illágane temánit e-uzé-yu. Kikauá etg u-síg kaigkáig, etké In etg iní-a tukúg ziégken uág tamtái-n. Inim-pa uizé-tgi, káa lákai-núm-tig, kauá In taklai imém-pá u-zé-yu, káa etg imuné lakai-nú-yu. Ka-kúus petís-nim us zaya temánit, zalauí uétu í-ues teulikít-pa, kúus-títe etg uétu taz kut (temá-nit) pe-uzé-yu, zalauí uétu Inim-pa etg pe-uzé-yu, káa uétu Ina pa-ilákai-nú-yú-kum. In ués teúlíkt, etg u-síg pétis, ke-ipí Inim-pa í-ues, káa Ina illákai-nu-yu, káa In ipné e-lákai-nú-yu, yug-pním e-uzé-yu illágane (temánit) ti-táz kut. Etké zalauí In zaya, kauá etg uétu itú-na u-síg kú-tas. Ke-ipí uétu Inim-pa iuzé-yu, yug-pí (1) uikkeí-nin i-uzé-yu, ka-kúus pétis, káa i-llakiáuiyu, káa (2) kayáus i-uzé-yu, káa ipné pe-énpi-senú, káa allá-pg pe-ukkei-zenú, káa i-lliu-nu. Zalauí etg Inim-pa pe-uzé-yu, káa Inim ziéken imém-pá timné-pa, kauá etg epe-néhmú-nu Akamkíníkú-na petú, kauá etg pe-enpú-kíniu. Kúus-kí Inim Pist (Na-tót) í-ues uatásk-in, zalauí etg imém illágane ti-táz temánit (kut) pe-uzé-yu,

(1) ukkeínin. (2) kiáus.

káa Inim i-hímtek-in pe-uzé-yu. Ka-g-kúus Inim Pisí-nim (Na-Tóta-m) Ina kunku e-héteui-yá, kúus-títe In etg kunku éteui-yá. Inim-pa éteuit-pá uizé-tgi. Zalauí etg pe-tuíg-né-niú-kum tamáluit, kauá etg pe-uzé-yu Inim-pa éteuit-pá, ka-g-kúus In Na-Tóta-p (Pisí-na) tamáluit é-tuíg-né-nia, kauá kunku ués Ipním-pa éteuit-pá. Kúus etg tenué-sána, kúus-kí Inim lilóin imém-pá uizé-tas, káa imém lilóin uizé-tas kakmám.

(4.) *Conditions of abiding in Jesus.* John xv:12-17. Ki ués Inim tamáluit, etg u-síg pelkákeg pi-etéui-tas, ka-pam-ag kúus In etg éteui-yá. Ka-kuním pe-tinúg-néi-sa láutua-ná (*Luke better*, keipí i-tinug-néi-sa láutua), yug-pním us uág inépte imékas-níg éteuit, kauá zaya í-ues kátu imékas úyikínig éteuít. Etg u-síg Inim ikúinu lautua-ma, zalauí Ina tamáluit tuíg-néi-sinm. Uétu etg uanik-ú zapalígnik-auát, etké zapalígnik-auát-óm uétu pe-zúkua-nái-sá miógat-úna kut. Métu etg uaník-a Inim láutua-ma, etké ka-g-kalá petú (Pisí-nim) Na-Tóta-m Ina i-hína, kalá-ttíte etg sapá-zúkua-na. Uétu mis etg Ina pe-enpú-kíni-ma, métu In etg inpú-kínia; kauá kúus-áin etg In iník-a, kú-tas uág illágane ti-táz temánit (kut) aní-tas kunku-yáin: kúus-kí Pisí-nim etg iní-u, ka-pám-kalá-pkí etg epe-néh-mú--nu Inim-ki. uanikít-ki. Eneka kúus etg In tamálui-yái-sa etg pelkákeg pi-hétéui-yú (uétu mis uétu).

(.5) *Outward result of abiding in Jesus.* John xv:18 and xvi:4; Matth. x:24-25. Zalauí uétas-pu-m (titókan-m) etg ipa-zíuat-nu, kauá etg zúkua-zig Ina ipa-zíuat-na annúkt-kínikai. Kú-pém etg u-sínag uétaspu, kauá uétas-pu-m imuné etg ipa-hátaui-tág: métu etg uétu u-síg uétas-pu, etké In etg iníp-a, uág inéhne-na uétas-kínig, kunú-

azánu uétas-pu-m etg ipa-zíuat-nag (1). Ina ziégken timípni-éi-nímtgi, kúus etg In izé-ne: hímtek-is-ním uétu pa-katóski-sa hímtek-auát-óna, kauá zapalígnik-auát-om uétu pa-katóski-sa miógat-úna. Zalauí imém Miógatúna p-ú-nik-séna enimkíniku, kauá etg p-ú-nikú kátu kapsís. Ka-g-kúus Ina ipé-tuélka-uí-ya, kúus-títe etg imúné-nka ipé-tuelka-uí-yu: zalauí Ina ipe-nékinik-án-nia ziégken, kauá kúus-títe etg imuné-nka ipe-nékinik-an-niú ziégken. Métu kúus etg ipe-ki-én-ni-u kapsís In-uazét, etké uétu pe-zúkua-zig Kunía, ka-k-Ina i-ueímte-ma. Ku-g uétu In pái-nóka uág uétu anás-tamtái-nóka, kauá uétu kapsís-uit apa-uzé-yóka: métu kikauá uétu minmaí imamá-táuk-ó imém kapsís-uít-gi. Ka-g-kuním Ina i-zíuat-za yug-pním kúus-títe pa-zíuat-za Na-Tótap (Inim Pisí-na). Kug-uétu In aní-óka ziziuaís-na kú-na titóka-pa hépei, ka-kúus uétu isí i-kú-tetu, kauá uétu apa-uzá-yóka kapsís-uit: métu kikauá uáko ipé-eg-né-nia kut, zauín ipa-ziúat-na Ina, káa Ina Pist ipa-zíuat-nán-niá. Kúus-ki a-zahá-zig ke-yug tíme-nin í-ues imém-pa Tímes-pa: Ina (Akamkí-nikú-na) ipa-zíuat-na lilikúg, uétu mis itú-pg. Métu ka-kauá Paraclete (Uapáyata-uát) i-pái-nu, ka-g-kunía In ú-ímteyu Pisít-kínig imém-pkí, ke-Ipí í-ues ikúi-néuit, ke-Ipí í-ues Pisit-kínig, kauá-nnag Ipním Ina i-tamápaik-án-niu (Akamkíniku-náuit); kauá etg kúus-títe pa-tamápaik-án-niú-kum (Akamkíniku-náuit) titóka-pg, etké etg Inim-pa u-síg uyít-kínig. Kúus etg tenué-sa kikauá, káina-pam etg pa-taláuag-nú. Etg ipé-suyalét-tu synagogue-pkínig (piámki-uuas-pkínig), káa uáko i-zahá-tatá-sa lahéin, ka-kuné ka-pám-kuním etg i-uapziáu-nu, yug-pí i-u-nek-ú:

(1) i-zíuat-zig.

Akamkíniku-uazét kúus in kúusa. Kauá kúus etg ipé-kién-niu, etké uétu pe-zúkua-zaná Pisí-na, káa uétu Ina ipe-zúkua-na. Métu ki úikalá petú lauít etg sapá-zúkua-na, etké ka-kauá úikalá yug petú i-zahá-nu, kauá-nnag etg pe-timípni-u, In annúkt-kínikai etg kun-kí uáko tamtái-zana.

(6.) *Effects of the coming of the Paraclete.* John xvi:5-15. Métu uyít-pa uétu kun-kí petú-ki etg tenúe-ya, etké kínne In uéka imém-pá: kauá kikauá In e-ki-yó-toksá Kunía, ka-g-kuním i-ueímte-ma, kauá uétu isí-nm imém-pamá-m Ina i-sépni-sa: Mipg kú-teté-sa. Métu etké kín-ki petú-ki (étgau-kí) etg tenué-ya, kunú-azánu imém timíne u-síg kakmám timnénekit-ki. Métu ikúi-timt-ikí etg In íze: taz í-ues imám-áin Inim uskéi-n (uág ziklí-n), etké zalauí In uétu ki-yú, kauá Paraclete (Uapayata-uát) uétu i-ki-yú-kum imém-pkí (káa uétu etg i-pai-nó-yu); métu zalauí In ki-yú kauá Yug-pné In ú-ímte-yú-kum imém-pkí. Ka-kauá Ipí (Hautnin Eullég-eullég) i-pái-nu, kauá Ipním uétas-pu-ná (ka-kápsis-na titókan-a) inés-sapé-eg-nu, uág tánanit-kí inés-sapá-zúkua-nú imém-níg kap-sís-uit, uág tukúg-néuit, uág uekítikt; inés-sapé-eg-nu imém-nig kapsís-uit, etke Ina uétu ipé-mizkúinek-a; kauá inás-sapá-zúkua-nú tukúg-néuit, etké uáko In e-ki-yú-sa Pisí-na, káa uétu etg éneka pé-eg-nú-kum (kínne uétas-pa); kauá inás-sapá-zúkua-nú uekítikt, étké (enimkíniku) uétas-pu-m miógat uáko í-ues tamalui-yúin (uág tamálui-nákkeín) uág uekítk-in. Illágane petú Inim ués kóoz etg ín-as uág tamtái-nas métu uétu etg u-síg kikauá zúkua-nas: métu ka-kauá ikúinéui-nim Eullég-eullég (ke-Ipí í-ues ikúi-néuit) i-pái-nu, ka-uá-nnag Ipním etg i-hímtek-ú ka-kalá í-ues ikúinu; etké uétu Ipním-níg-ki timmíu-ki i-ziég-nu, métu ka-kalá i-mizí-u, kalá-ttíte i-ziég-nu; káa

etg i-sapé-eg-nu ka-kalá i-uzé-teté-sa (i-zahá-tatá-sa). Ipním Ina i-uatásk-u, etké Inim-pkínig inpú-kíniu, kauá etg i-sapé-eg-nu. Uikalá petú, ka-kalá us Pisí-nim, kalá-ttíte úikalá Inim ués: kunú-azánu In etg izá-ka: Inim-pkínig inpú-kíniu, kauá etg i-sapé-eg-nu.

(7.) *Their sorrow shall turn to gladness.* John xvi: 16-22. Kóoz míuaz-pa kauá etg Ina uétu pé-eg-nú-kum; kauá kunig éneka míuoz-pa kauá éneka etg pé-eg-nu-kum, etké Pisí-na e-ki-yú-teté-sa. Kauá kunú-azánu ku-mázua i-hímtek-in pí-sépni-siná: Itú-ki ka-n nuna kie i-híze: Kóoz miúoz-pa, kauá etg uétu pé-eg-nú-kum, kauá kunig éneka miúoz-pa, kauá éneka etg pé-eg-nú-kum, etké Pisí-na e-ki-yú-teté-sa? Itú-na kúus pé-ze: Kóoz miúoz-pa? Uétu lauít mizi-ái-sig ziégken. Kauá Jesus-nim inás-zúkua-nán-niá timíne, Ipné pe-sépni,ttipázui-saná, káa inés-na: Etg pi-sépni-sig, etké In izá-ka: Kóoz miúoz-pa kauá Ina etg uétu pé-eg-nú-kum, kauá kunig éneka míuaz-pa kauá etg éneka pé-eg-nú-kum. Ikúinu, ikúinu In etg íze; etg pe-hétgau-nú, uág pé-uí-nu, káa taklái uétas-pu ípa-llói-nu, métu imém timnénekt kóoz taklái-nin etg pe-uzé-yu, lilói-ki, (kun-kí timné-nekit-kí etg apa-yág-nu li-lói-na). Ayat miáz-uíze-tés-g i-timnének-sa, etké a-zahá-za uáko miáz-uíze-tas, métu miáz-uizá-nakat-pá uétu i-timípni-sa kómáin lilói-uazét, etké nakz titókan i-pái-na kínne uétas-pa. Kúus-tite etg kikauá timnének-sig, métu kóoz éneka In etg (pai-nó-tok-ó uág) ak-tók-o, kauá-nnag imém timíne pa-llói-nu, kauá imém lilói-n uetu isí-nm etg inpi-tok-án-niu.

(8.155.) *Prayer in the Name of Jesus.* John xvi. 23: 28.—Kauá kuné lakéi-pa uétu itú etg Ina pe-néh-mú-nú-kum. Ikúinu, ikúinu In etg ize: Zalaní etg epe-néh-mú-nu Pisí-na petú Inim-ki uanikít-ki (In-uazánu), kauá etg iní-u.

Kóoz uétu itú etg epe-néh-mú-na (Akamkínikú-na) Inim-ki uanikít-ki. Eu-néh-mú-tg, kauá etg pe-enp-ú, kúus-ki imém lilói-n kakmám pe-uzé-yu. Sapézet-ki etg In tenué-ya tákz-ipg, métu uáko i-zahá-za lakéin, ka-pam-ag-kuné uétu éneka sapézet-ki etg tenué-yu, métu lauit etg tamtái-nu Pisít-ki, káa sapá-zúkua-nú. Kuné lákéi-pa etg epe-néh-mú-nu Pisí-na Inim-kí uanikít-ki, kauá uétu etg ize: Pisí-na In eu-néh-mú-nu imám-áin, etké Pisí-nim Ipnim-nig etg e-hé-teui-sa, etké etg Ina pe-hétéui-má, uág pe-mizkúi-nek-imá, ikúi-nu In at-ta (uág kú-ma) Akamkíniku-pkínig. Pisít-kínig In át-ta (uág kú-ma) uág pái-na kinne uétas-pa: Kauá éneka a-nuíhne-za uétas-na, káa ziklí-tok-sá Pisít-g.

(9. 155) *The Apostles' Confession of Faith.*—John xvi. 29:33. Kauá i-hím-tek-is-nim pé-zena: Maha! Kikauá lauít he ziégk-ze, uétu sapézet-ki. Uáko zúkua-zig. Im he úikala-ná petú-na e-zúkua-za, káa uétu he ués isí-nim sépni-tas. Kúus-kí uáko mizkúinek-síg. Im Akamkíniku-pkínig ha át-ta (1) uág kú-ma. Kauá Jesus-nim inés-na: Ki-kauá etg mizkúinek-sig? Mahá! uáko i-zahá-za lákein, ka-pám-kuné etg úikalú púg-pe-ki-yú (2) káa pa-n-nakz-iyí pe-ulalíg-nu imém-pkí, káa Ina etg pa-nuíhne-nú-kum In-zuátg-aná, métu zauín uétu mis In ués In-zuátg, etké Pist kunku i-ues Inim-pa. Kin-ki petú-ki etg tenué-ya, taz etg uizé-tas Inim-pa, káa Inim-kí etg pe-uzé-yu talgtálg-nauit. Kínne uétas-pa etg pe-hétgau-nú, métu titmíne-tg, etké uétas-pú-ná In uáko anás-katóski-sauá káa (anás-uayané-zana, illaát anas-anía).

---

(1) át-ti-má; (2) Ku-tete-sig.

(10 155). *Jesus Prays for Himself.* John xvii:1-5.—Ka-kauá i-uasáuk-saná kuná-pki ziégk-epg, kauá Jesus i-sitalása-ya akamkínikai-g, káa i-hína: Tóta, uáko i-zahá-za lahéin, kahú, Im-Miás-na otás-gi káa kun-kí Imené í-uatásk-u. Ka-m-kúus Im-Miás-na Im eu-ní-a kapsikáps-néuit úikala-pá zillakát-pa (titóka-pa), ka-kun-kí us iní-tas uakáis-náuit kunkuyáin úikalu-ná, ka-m-kalú Ipné Im he eu-ní-a. Kauá ki í-ues uakaís-náuit kunku-yáin, Imené zúkua-uas, kem Im ués ikúinu naks-níg Akamkíniku, káa éneka zúkua-nas Jesus-Christ-na, ka-m-kunía he u-ímte-má. In kínne uétas-pa Imené uatáski-saná: kauá ka-m-yog petú aní-tas iní-ma (1), yug uáko In hínaka-yá: kauá kikauá Im, Tóta. Ina kahú uatásk-im Imím-kí uatáskit-ki kauá kun-kí uatáskit-kí ka-g-yúg Inim uéka, káa Imím-ka he uéka, ka-kauá kóoz zaya i-uéka uétas uág úikalá petú.

(11.) *Jesus prays for His Apostles.* John xvii:6-19. Imené uaníkt uako tamápaik-ái-saná titóka-pg ka-m-kalá Ina iní-ma uétas-kínig. Imím he uéka yug titókan, kauá Ina iní-ma, kauá yug-mém Imené ziégken i-népt-éi-siná. Uáko ipe-zúkua-ná, ka-m-kalá pí-ni-ma (iní-ma), kalá-ttíte úikalá Imím he ués; etké In enéz-ini-á Imím ziégken, ka-m-kalá iní-ma, káa yug-mé ipe-nip-a yug-ziégken, káa kun-kí ipe-zúkua-ná, ikúinu In át-ta Imím-kinig, káa Im pi-ueímte-má: kúus uáko i-mizkúinek-síg. Uáko imuné auás-talapósa-nai-sá. Uétu mis uétas-pú-ná anás-talapósa-nai-sá, métu kun-ma-ná, ka-m-yug pi-nima, etké Imím yug-mé he ués: kauá úikalú, ka-g-kalú Inim ués, kalú-ttíte Imím he ués; kauá ka-m-kalú he-ués, kalú-ttíte Inim ués; kauá In uatásk-in ués imém-pa. Kikauá uétu In éneka uizé-yu

---

kam-kalá ziégken pí-nimá, yug uako.

kínne uétas-pa, métu ki-mé taklái kínne uétas-pa i-u-síg, káa In Imím-pkí uíhne-za. Tóta háutnin, taz he enéz-inépte-nú Imím-kí uanikít-ki, ka-m-kalu pí-nima, kúus-kí naks-ní-pá ipé-uzé-yu (ka-kúus naks-iníg titókan, káa naks-iníg timíne), kan-kúus Nun naks-nig u-síg. Ka-g-kahál In uéka imém-pá (imém hépei), kahál In enéz-inépte-na Imím-kí uanikít-ki. Ka-m-kalú Ina iníma, kalú-na-ttíte In enéz-inépte-na, kauá imém-pamá uétu isí i-paléi-na, métu naks-níg paléi-néui-nim miáz; kun-kí zahá-nas Hautnin Tímes. Kauá kikauá Imím-pkí In uíhne-zá; kauá úikala-kí ki petú-ki enés-tenué-sa kínne uétas-pa, kun-kí imé-nka ipa-llói-nag Inim-ki lilói-ki kakmam (imékas). Uáko In enéz-ini-á Inim ziégken, kauá uétas-pu-m imuné pá-ziúat-zaná etké uétu i-u-síg imé uétas-pu, kag-kúus In-ka uétu ués uétas-pu. Uétu he inéh-mú-za ha anáz-inp-óka uétas-kínig, métu anás-uápáyata-yóka uág anás-hiluskezé-yóka kapsís-uít-kínig. Uétu i-u-síg uétas-pu, ka-g-kúus Inka uétu ués uétas-pu A-háutnin anás-sape-uzé-ih ikúi-néuit-ki (anássapa-háut-nin). Imím ziégken í-ues ikúi-néuit. Ka-m-kúus Im Ina pi-ueímte-ma uétas-g, kúus-títe In-ka enés-ueímte-ya uétas-gi. Kauá imém-uazánu In ina-háut-za, kúus-kí imé-nka a-hautnin ipé-uzé-yu ikúi-néuit-ki.

(12.) *Jesus prays for all believers.* John xvii:20-26. Kauá uétu mis imuné-zim anás-talapósa-nai-sá, métu éneka anás-talapósa-nai-sa úikalu-ná, ka-g-kalú-mam Ina ipé-miz-kúinek-ú kín-mém-kí ziégk-ki, nezmís úikalú ipa-uzá-tag naks-ní-pá (ka-kúus naks-níg titókan), ka-n-kúus Nun, Im, Tota, Inim-pa, káa In Imím-pá, káa kúus-kí úikalú ipa-uzá-tag naksiníg Núnim-pa. Kun-kí uétas-pu ipe-zúkua-nu, ikúinu Im pi-ueímte-ma, káa ipe-mizkúinek-ú. Kauá ka-m-kalá uatask-it Ina iní-ma, In taklái kin-ma-ná inéz-iní-á,

kun-kí imé-nka naks-ní-pá úikalú uizé-tas, ka-n-kuus Nun naks-níg kie u-síg: In imém-pá, káa Im Inim-pa, kúus-kí imé-nka ikúinu naks-níg uizé-tas (Núnim-pa): kúus-kí uétas-pu zúkuanas, ikúinu Im pi-ueímte-ma; káa imuné Im enés-etéui-sa, ka-m-kúus Ina pi-étéui-sá-m. Tóta, kúus ués Inim nekt, ka-g-kuné In ués, kuné-ittíte ipa-uzá-tag Inim-pa úikalú, ka-m-kalú Im-níg pí-ni-ma: kúus-kí Ina ipé-eg-né-niu uatóskt, ka-m-yúg iní-ma, etké Ina Im-níg pí-étéui-ma, ka-kauá zaya i-uéka uétas uág úikalá petú. Tóta, ke-m-Im ués tukúg-níg, uétas-pu-m uétu Imené ipé-zúkua-na, métu In lauít zúkua-za-hé; kauá kín-mem i-zúkua-zíg, ikúinu pi-ueímte-má Im-níg. Kauá In anás-sapá-zúkua-na Imím uaníkt, káa úi-kínig anas-sapá-zúkua-nu: kúus-kí Imím éteuit, ka-m-kun-kí kunku pí-hétéui-ma, imém-pá uizé-tas, káa In imém-pá uizé-tas.

## 156. SECOND PREDICTION OF PETER'S FALL.

John xviii :1; Mark xiv :26-31; Matth. xxvi :30-35.

**Holy Thursday, A. D. 33.**

Ka-kauá Jesus i-uasáuk-saná kuné-pkí ziégk-epg (1), káa i-uánpi-sína uáko uanípt, kauá-nnag ipe-kú-ya Meg-sám-pg Olivet-pg. Kauá Jesus-nim inés-na (páis iskít-pa): Etg úikalú zikáu-tatá-síg In-uazét ki-tákz zigét-pa; etké kúus í-ues tíme-nin: In a-uáuya-nu ualégna-uat-óna sheep-na, kauá úikalá sheep pug-ipé-ki-yú. Métu ka-g-kauá In éneka uitellét-tu, kauá In etg innúkti-yán-niu Galilea-pg. Métu Peter-nim péne: Inég úikalú ipa-zikáu-nu Im-uazánu, zauin uétu in, in uétu zikáu-nu. Kauá Jesus-nim péne; Ikúi-

(1) kun-kí ziégk-ki.

nu In he íze: Ki-tákz, ki-tákz-zikét-pa uasuásnu inmi-tés-g lapéhem-g, im metá-hám Ina he siua-nú-kum (imá-táuk-ó zikáu-ki). Metu Peter i-kosísim-na, káa kátu kapsikáps (kapís) i-hína: Inekíg in tinukí-nag Imuazánu, zauín uétu zikáu-nu, uétu iná-táuk-ó (uétu inú kínnia Jesus-na a-síua-za): kúus-títe ipe-hína úikalú i-hímtek-in: (uétu he pa-síua-nu).

## 157. THE PRAYER AND AGONY OF JESUS IN THE GARDEN.

John xviii:1, 2; Luke xxii:39-46; Mark xiv:32-42; Matth. xxvi:36-46.

**Holy Thursday night, A. D. 33.**

Jesus i-hímtek-is-ínag ipe-uéika póol Cedron, kauá ipe-kú-ya Megsám-pg Olivet-pg, ka-kúus Jesus kunku i-kó-kana. Kauá ipe-kú-ya temanik-ás-g Gethsemane, ka-kuné í-uéka kuzkuz temaníkt, kauá ipa-ház-a i-hímtek-is-ínag. Judas ipí-nka i-zúkua-ná yug temaníkt, etké Jesus illáganiné-hem kuné-pki i-hímtek-is-ínag i-kiéika-nígna. Ka-kauá ipa-házakáu-na, kauá Jesus-nim inés-na: Kínne etg pé-taméya-kek-ú, káa In kun-má kú-sa, talapósa-tá-za. Kauá inéz-inp-é Peter-na uág James-na uág John-na; kauá kuné Jesus i-zikáu-túi-yá, káa i-tágtákat-túi-ya, káa i-timn-étgau-ttúi-ya. Kauá inés-na (kun-ma-ná metáu-na): Kíeg timné-nek-sa imékas, komáiz timn-étgau-za, kun-kí uítaz kug tinukí-za: kahú uaguí-tuá-mtig (uaguí-tiáta-mtig). Talapósa-tgi kái-na-pám etg (kapsís pe-ki-yú, káa) sapá-kapsís-uí-nim etg i-pái-nó-yu. Kauá inás-nuíhne-ná (yug-ma-ná metáu-na), kam-kiuáil pisué-ki tamketáik-tag, kiuáil inás-nuíhne-ná (pais poteéptit uattíkt): kauá kuné i-hitímlik-á káa i-t-kú

ymo-kúmlik-á (*fell flat on the ground*), káa i-talapósa-na kúus: Tóta, ka-g uétu atgáu-nag, ka-g uétu tinukí-nag, zauín uétu ka-g-kúus In nekí-se, métu ka-m-kúus Im pí-nek-sá-m (pí-nek-ái-sa-m), kúus ke-g uíze-s. Kauá akamkíni-kai-kínig Angel-em pé-t-kaik-ú-ya (Jesus-na) káa pá-ta-háullap-á. Kauá (Jesus) uáko tinuk-láikin (timné-etgaukí) úi-kínig kátu kugét i-talapósa-tamáu-na (lahéi). Kauá i-hína: Abba, Tóta, úikala-ná Im he ués kú-tas; uáyat inik-éi-nim ki étgaun, zauín uetu ka-g-kúus In nekí-se, métu ka-m-kúus Im pí-nek-sá-m (kúus i-taz). Ki-met timné—etgau-kínig (Jesus) i-mugli-zaná kikát, káa uétas-g kikát e-s-séu-zana. Kauá kunig i-usékaik-a talapósa-pkínig, káa inés-ki-yú-ya metáu-na, isímet i-pinim-sig, éte zikáu-ki ipe-pinmík-a. Kauá inés-na: Manáma! pinim-síg? ógalakéik-ítki, talapósa-tgi, káina-pám sapá-kapsís-uí-nim etg i-yála-nu. Kauá Peter-na péne: Simon, pinim-sa-hé? ku-m uétu nakz liklín pi-naguíti-atá-m? (uaguíatám?) Uaguí-tgi (imamá-yía-tgi) uág talapósa-tgi, káina-pám sapá-kapsís-uí-nim etg i-yála-nu. Inég etg timíne aulláp ku-tipázui-sig (zauín), métu illaát etg u-síg zillákt. Kauá éneka, uáko lapé-hem-g, inás-nuhíne-na, káa i-talapósa-taná, káa i-hína: Tóta, zalauí kí-nim inpeí-nim uétu Ina us uáu-na-káu-nas, métu In-im ués yug iné-kú-tas; ka-m-kúus Im nekí-se, kúus In ki-yú (usk ize: ka-m tinúkin nek-ái-tamg, kúus i-taz, ka-m-kúus he ués timíne, kúus In ki-yú). Kauá éneka inás-pai-nó-tok-a (metáu-na), kimet éneka i-pinim-siná (káa inás-sap-óg-na), káa imém sílu euí-nin i-sayógo-siná, kauá i-uapsimé-yui-siná mistakánp-it-g. Kauá éneka (metá-hám-g uáko) inás-nuhíne-na; kauá (i-talapósa-ta-na), metá-hám-g yug-títe ziégken i-talapósa-na. Kauá éneka inas-pai-nó-ya metáu-na uáko metá-ham-g, kauá inés-na: Pinmík-itg uáko, uág

imamá-sapá-yáu-tgi (*rest*). Uáko zahá: uáko i-zahá-za (ka-g-kuné Ina zllákt i-ni-éi-tete-i-síg tuélka-pg), ka-kuné Titókan-m Miáz ini-ín i-uzé-teté-sa ka-kapsis-nim ipsús-g. Kahú ógalakéik-ítgi, ké-pékus. Máha! uáko kíe i-kákamni-sá (Judas-nim) ka-g-kuním i-ni-éi-teté-i-sa Ina (zillákt tuélka-pg).

## 158. JESUS IS BETRAYED AND TAKEN.

John xviii:3-12; Luke xxii:47-54; Mark xiv:43-52; Matth. xxvi:47-56.

**Holy Thursday night, A. D. 33.**

Ka-kauá kóoz i-ziégk-zená (Jesus), kauá Judas i-pái-na, kauá inág-paik-á illágane titókan soltas, ke-imé i-uí-nept-ínig totós-ma ualz, káa tatós-ma hézu, káa tatós-ma (kámu uág zuizítkt uág) zapálakáuit-as: yug-ma-ná titilú-nim uág titalapósa-nauát-óm mi-míogat-um p-u-ímte-saná (Judasínag-na); kauá Judas-nim ináz-inúkti-ái-saná. Kauá Judasnim anúkt-kínikai inás-ta-zúkua-zaná, kaa inás-ta-ísemtuksaná i-inpé-uat-óna, káa inés-na: Ka-g-kunía in a-hímkazák-u, yug-pí i-ues Jesus, kunía etg ep-u-létpe-yu, káa epenéhne-nu, uág epé-ui-ég-nu. (Kunú-azánu) ka-kauá (Jesus-na) pá-pai-nó-ya, kauá Ipné pé-uselístak-á, uág péne: Kaiziyéuyeú, Miógat, kauá-ttíte káa pa-hímkazák-a. Kauá Jesus-nim péne: Itú-pg kiéik-sa he, láutuá? Judas, kúus himkazákit-kí pi-ini-éi-sa-m tuélka-pg Ina zillákt? Kauá inég uáko Jesus ipné-zúkua-zaná: kúus Ina i-kú-tetésig, zauín inés-uéukúni-a, káa inés-na: Isí-na e-péui-éik-síg etg? Kauá pá-zuyátkaláik-sána: Jesus-na Nazareth-pu-na (e-péuisíg). Kauá Jesus-nim inés-na: *In ués.* Kauá Judas ipí-nka kuné i-usétu, káa i-hípe-ya. Ka-kauá Jesus-nim inés-na:

*In ués,* kauá kun-ma-innig (úikalu tuélka) ele-k-ípg ipé-tiskeíkaik-á, kaa ip-á-t-kaákalíka. Kauá éneka inés-sepni-a: Isí-na e-péui-síg etg? Kauá ipe-hína: Jesus-na Nazareth-pu-na (e-péui-sig). Kauá Jesus-nim inás-mistakánp-a: Uáko etg izá-ka: In ués; zalauí etg Ina ipéui-sí-nim, kauá kiu-ma-ná (ke-g ués inékinikt) e-uí-sapé-ziklí-tgí. Kauá-nnag Jesus-na pá-k-tát-zaná, káa ipsús-ki pe-énpi-tete-sína (métu kóoz uétu a-zahá-zina kúus ku-tas). Kauá Jesus-nim inékinikt lauít uáko i-zúkua-zina, kúus Jesus-na tuél-ka-nm pé-ku-tete-síg, kunú-azánu Jesus-na pé-zena: Miógat, uét-eg ualáz-ki apá-aptáya-nág? Kauá Simon-Peter-nim e-uéka uálz, kauá i-t-ká-nakát-ta uálz, kauá náks-ina hama-ná pá-uauyan-nia ualáz-ki uapsúg-p-kínikai mazáyu, káa p-ú-sup-én-nia. Yug-pním háma-nm e-uéka uanikt Malckus, káa yug-pí miógat-um talapósa-nauát-óm e-uéka inékinikt Kauá Jesus-nim Peter-na péne: Kalú uáko; ipétei, kahú, uálz; etké ka-kalú uálz ipé-enp-ú ualáz-ki-ttíte (ualz-ki-ttíte) ipé-tinug-nú. Manáma im nekí-se, Peter, ku-g au-náh-mú-nag Na-Tóta-p illáganósos (illáganiósos) angels (uí-uap-ziáu-nauát, soltas), ui-uapáyata-uát, mís-eg ka uétu iní-tamg? Kauá minmai i-zahá-nu yug-ke í-ues tímenin ziég-en: kúus í-ues kú-tas (In ués étgau-nas uág tinukí-nas). Mís-eg uétu In iné-kú-yu inpeí-pa, yug-ka-g Pisí-nim iní-a? (Usk ize. Mís-eg In uétu étgau-nú uág tinug-nú, ka-g-kúus Na-Tóta-m i-timmíu-nai-sá?) Kauá pe-énp-e ue-súp-ís-na ma-ziú-na, káa kunía háma-na pá-zapalístak-tok-án-nia (pá-zapálistak-án-nia), káa taz kúus-títe e-t-ká-uzé-yá mazáyu. Kauá-ttíte Jesus-nim inés-tenué-ya titókan-a illaganí-na, káa ti-talapósa-nauat-óna titilú-na uág mi-míogat-úna, káa úika-lu-ná ka-kalú-mám pá-pai-nó-saná, káa kúus inés-na: Usk pegaúya-na etg pai-nó-sinm, ualz-uínen uág hezu-uí-nen

inpi-té-zinm. Metu In uzá-kaká uyá-lahéi-pa imém-pa Talopósa-nuas-pá, kauá uétu máua inpe-níg-i-nmá (inpisínma): métu (éte-pem) kikauá-unig etg zahá-zig imém lahéin, etké (enimkíniku-m éte a-zahá-za lahéin, kaa) séktit-nim a-zahá-za kapsikáps-néuit. (Kun-kí ziégk-ki usk (1) ipné-enia imém-g.) Kauá-nnag soltas-nim uág imém miógat-um uág Jews-nim zi-zapalígnik-auát-óm Jesus-na pe-énpi-saná káa p-u-létpe-saná, kauá pe-uéhne-zaná (p-anág-paik-saná) imekaís-nim talapósa-nauát-om inít-gi. Métu inékinik-ít-pim laám-nim Jesus-na pá-ulalíg-ná-pik-saná. Kauá tégat-um náks-inim pe-tuík-zená Jesus-na, kauá yug-pné inpé-uát-óm pe-énpi-sená zízkan-pa, métu tégat i-t-k-ou-péukei-na zízkan, káa zizka-nút i-ulalíg-na.

## 159. JESUS BEFORE ANNAS. FIRST DENIAL OF PETER.

John xviii:13-24; Luke xxii:54-57; Mark xiv:53, 54 and 66-68; Matth. xxvi:57-59 and 69, 70.

**Holy Thursday night, A. D. 33.**

Kauá Jesus-na pe-néhne-zená annúkt-kínikai Annas-pg, etké ipí píses e-uéka imekaís-nim talapósa-nauát-óm Caiphas-nim. Kauá Peter-nim uag náks-inim inékiníkt-pamá-m (páis John) Jesus-na uayát-kag pé-uy-ék-zená uág pé-uyá-tuík-zená. Kauá yug-pí nakz tuig-nét zúkua-nin é-uéka imekaís-nim talaposa-nauát-óm, kunú-azanu a-ház-a ipélikilikít-g-zim (métu emti-kínikai-g), ka-kauá Jesus a-ház-a: métu Peter piskíspa i-usétu: kauá yug-pním tuig-net-óm

(1) usk ipné-sap-énpé tuélka-kí.

péne kunía, ke-ipí pískis i-ualék-zená, káa Peter-na pá-sapaház-a. Kuné piskís-nim imit-kinikai, métu iní-nim émtikíuikai, kuné álla ani-sína, etké i-zuéi-ziná, kauá titókan kuné allápa i-tamáyak-atk-siná (*sit together*), káa Peter ipínka kune i-uágsil-aták-saná (*sit near the fire*). Kimet áyat-um náks-inim, ke-ipí pískis i-ualék-zaná, Peter-na kímte-pg (katát-ipg) pe-ki-yú-ya, káa pene: Jesus-nín etg kuné ui-sína: mis uétu he ués Jesus-na tuígnét? (itku Jesusnim tuígnét)? Métu Peter ipné-tauk-á illágani-pa titóka-pa, káa i-hína: Ayat, uétu in ués Ipné tuígnét, uétu e-zúkua-za a-síua-za yug-pné. Uétu zúkua-za, uétu mizí-se, ku-m maná he ize. Kauá Peter i-kú-ya; kauá uasuásnu inmía.

Kauá imekaís-nim talapósa-nauat-óm (Annas-nim) Jesus-na pe-sépni-a: Me he ués imím inékinikt, káa itú-ki he anés-tamtái-tatu? Kauá Jesus-nim pá-mistakánp-a. Ka-g-kauá In ziég-na-kaká, kauá kunku illágani-pa titóka-pa anás-tamtái-na-kaká Synagogue-pa (pi-ámki-nuás-pa) uág Talapósa-nuás-pa: kauá uétu máua iné-sapalúk-in ítku paleíspa ziég-na-kaká: káa itú-áin Ina sépnise-m-hé? ka-g-kun-mam Ina i-mizía-níká, kun-ma-ná anás-sépnih; máha! Ina lauít i-zúkua-nai-síg ziégk-en. Ka-kauá kúus i-ziégk-zaná, kauá kune-pkí ziágk-epg náks-inim sóltas-ním (inpé-uat-óm) pá-ipátak-án-nia mástái, káa péne: Kúus, na? a-zúyatkaláik-sa-hé imekaís-na talapósa-nauat-óna? Kauá Jesus-nim pené: Zalauí In kapsís ziégk-zaká, kahú tamápaik-á-nim míne-g kapsís izá-ka (maná ka-k izá-ka kapsís): métu zalauí taz In ziék-zaka, káa itú-uazét Ina mástái pí-ipátak-ái-sa-m? Kauá Annas-nim p-u-ímte-ya Jesus-na ualétp-is-na pisés-g Caiphas-pg, ke-ipí i-uéka tékas talapésa-nauat, ka-kunia uáko pá-amgi-nó-saná ú i k a l ú - n m ti-talapósa-nauat-óm, uág scribes-pu-m titilu-ínag.

## 160. JESUS BEFORE THE SANHEDRIN. SECOND AND THIRD FALL OF PETER.

John xviii:25-27; Luke xxii:58-62; Mark xiv:55-64 and 69-72; Matth. xxvi:59-66 and 71-74.

**Holy Thursday night, A. D. 33.**

Kauá yug-me-m titilú-nm ti-talapósa-nauát-om uág mi-miógat-um pé-péui-saná ti-tamápaika-uat-óna inéh-miséme-uat-óna, etké Jesus-na kun-kí p-ó-p-ziáu-ni-pázui-sana, métu káa pa-hauk-sana (pa-uáuk-saná), inég illaganí-ue-m pe-néh-misémi-síné, métu pa-néksap i-tamtái-ziná. Kimet káa ipa-pái-na lapú inéh-miséme-uát, káa ipe-hína: Ki Jesus kúus i-hína: In a-n-ká-zikllik-án-niu Akamkínikú-na talapósa-nuás titókan-m ipsús-ki ani-ín, kauá kuníg metát-zikiú-pa a-haní-tok-án-níu nakz uétu ipsús-ki ani-ín: métu imém tamápaik-t uétu e-usína kúus-zim, métu pa-n-néksap. Kauá imekaís-nim talapósa-nauát-tóm i-usékaik-a, kauá Jesus-na péne: Káa uétu manáma Im anás-mistakánp-sa ka-m-kun-má-m i-tamápaik-ái-sig Imené kut? Métu Jesus sáus i-uéka, káa uétu i-mistakánp-a. Kauá éneka imekaís-nim talapósa-nauát-óm pe-sépni-a, káa péne: Akamkíniku-uazét, ke-ipí i-uákas, sépni-sa-he, kahú, lauít nés-nim: Uet-he ués Christ? uet-he ues Akamkíniku-m uatásk-is-nim Miáz? Kauá Jesus-nim péne: In ués. Métu kúus In etg ize: Kóoz etg (Ina) Titókan-a Miáz-pa pe-eg-nú-kum uapsúg-p-kíni-kai Akam-kínikú-pa Pisít-pa, uagsilík-is-na, kauá ipélik-ít-ki In Takeík-u imekaís-ki kapsikáps-néuit-ki akamkínikai-kínig. Kimet imékas talapósa-nauát ipná-uigtátk-án-nia sámga, káa i-hína: Akamkínikú-na p-ú-tgitim-ú-sa (kínim háma-nm), káa itú-áin úyi-kínig éneka e-péui-sig tamápaik-auát-óna? Máha!

uáko etg a-mizi-ái-si-ka oksoks-ná-timt (1) uág uetgitim-út Akamkínikú-na: káa manáma etg nek-síg. Kauá uikalú ipéhína: Tinukí-nas í-ues (uapziáu-nas í-ues).

Ka-kauá Peter-nim ináz-atta-á-pik-tatá-sána, kauá náksinim éneka áyat-um pé-eg-na (Peter-na) áttit-g, kauá inés-na titókana, allá-pa: Ki háma Jesus-nin i-u-sína (ítku ,ki-niín Jesus i-u-sína). Kauá Peter éneka ipná-tauk-á, káa i-hína: Uétu e-zúkua-zá, a-síua-za yug-pné háma-na. Kauá éneka i-usétu allá-pa Peter, káa titókan-m pé-zena: Mis uétu he ués kunía háma-na tuígnét? Kauá Peter i-kosísm-na, káa i-hína: Uétu in ués (kunia háma-na tuígnét).

Kauá kunig ku páis nákz-ipa liklí-pa, kauá nakz éneka háma i-hína: Ki háma (Peter) ikúinu Jesus-nín i-u-sína, etké ipí-nka í-ues Galilea-pu. Kauá ku mázua-nm katát-ipg pe-ki-yú-saná Peter-na, káa pé-zena: Lauít he ués kuná-má nakz, etké imím-níg-nim ziégk-en-m i-tamápaik-sa-hé. Kauá imekaís-nim talapósa-nauát-óm inékinik-it-pím náks-inim Peter-na pé-súka, ka-kuním pé-súka Peter-na, kuním láutua e-uéka, ka-kunía p-ú-sup-én-nia mazáyu Peter-nim, kúus-ki lauít pé-súka Peter-na, káa péne: Mis-ma-g (mis-eg) uétu imené he ak-zá-ka temánik-ít-pa Jesus-nín? (héee! ak-zá-ka-hé). Kauá Peter éneka ipná-tauk-á kapskáps, kaa-ipn-útgi-tim-ú-ya, káa i-hína: Háma, uétu in zúkua-za imím ziégk-en, láuig he pí-ze-m: kauá ipn-útgi-tim-ú-ya, kaa i-t-kupalása-ya, káa i-hína: kínnia háma-na (Jesus-na) á-siua-za úiluílp. Kimet káa uasuásnu kun-má-innig inmí-a éneka. (Kauá-ttíte Jesus-na pé-néh-ne-ziná ku mipg), kauá Jesus-nim kuné Peter-na pá-kaláu-nó-ya (pá-t-ká-kilau-nó-ya (2) uág p-u-lég-na: kauá taklái Peter-nim Jesus-na

(1) oksóks-tímt. (2) pa-kaláu-nú-kau-ná.

pé-timípni-én-nia ziégk-en, yug-ka Jesus i-ziégk-za-ká: Uasuás-nú-nim inmi-tés-g lapé-hem-g, kuné he síua-nú-kum metá-hám. Kauá lamlamát a-hátta Peter, káa komáiz i-uíi-tamáu-na ipná-tanani-t-kí. (Kauá kuníg kunku i-uíi-na meta-áptit enmíuit.)

## 161. JESUS INSULTED AND MOCKED.

Luke xxii :63-65; Mark xiv :65; Matth. xxvi :67, 68.

**Holy Thursday night, A. D. 33.**

(Ka-kauá Jesus uáko tamálui-yú-in tinukí-nas i-uzéya) kauá kuníg Ipné mástái pé-tulzé-i-saná, káa pé-epté-i-saná uág pá-ipátak-ái-saná, káa pe-zepinmí-sená, káa pá-uáuyá-zaná, káa p-ú-lakílk-ái-sána sílu uág pá-ipátak-ái-saná mástái, káa pé-sépni-saná, káa ipé-hína: Kahú atázag (*guess*) ke-m Im ués Christ, isí-nm ipátak-sa-hé? Kauá úyi-kínig pam-náma pé-ui-kú-saná uág pe-oksóks-tim-ú-saná illágane yug-mem, ke-imé-m pe-népte-sena Jesus-na.

## 162. JESUS AGAIN BEFORE THE SANHEDRIN.

Luke xxii :66-71 and xxiii :1; Mark xv :1; Matth. xxvii :1, 2; John xviii :28.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Kauá kuníg méimi, méyui-níg, ka-kauá uítaz i-kaáu-zaná, kauá pi-ámg-na úikalú mi-míogat ti-talapósa-nauát, káa úikalú titílu, káa scribes-pu, káa úikalu ti-tamálui-auát Jesus-na tamálui-yú-tas tinukí-pgi. Kauá Jesus-na pe-néhne-zana pi-ámk-ipg; kauá pe-sépni-saná, éneka, uág

(1) pa-kaláu-nú-kau-ná.

pé-zene: Uet-im he ués Christ? kahú, nés-nim. Kauá Jesus-nim inésna: Ku-pam-ág i-nag, káa uétu etg pa-mizkúinek-támg ,kauá ku-pam-ág sépni-tag, káa uétu etg pa-mistakánpi-támg, káa uétu etg pa-n-káp-kúik-támg. Métu kóoz (In ke-k-In ués) Titókan-m Miáz uágsilík-u uapsúg-pkínikai Akamkínikú-pa Pisít-pa kapsikáps-néuit-kí. Kauá kuníg úikalú ipé-hína: Kúus-kí Akamkínikú-m Miáz he ues? na? Kaua Jesus i-hína: Koimís! Ka-pam-kúus etg izíg (kúus In ués, Akamkíniku-m Miáz). Kauá ipé-hína: Káa itú-áin éneka a-sayógo-sig tamápaik-auát-óna? Nun-níg etké a-mizi-ái-síká Ipné ziégken (Akamkíniku ipné-eza uág ipn-áni-sa). Kauá úikalú ipa-ógalik-á, kauá Jesus-na p-u-létpe-sana, kauá pe-néhne-zana Caipha-pkínig miógat-um inít-g (Ponce Pilát).

## 163. DESPAIR OF JUDAS.

Matth. xxvii:3-10.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Ka-kauá Judas i-zúkua-zaná, uáko Jesus-na p-úkítk-saná uág pa-tamalui-yú-saná uapziáu-nas, kauá ipná-tananiá, káa ináz-ináh-ziklí-tok-ó-ya yug-pí meta-áptit kízui titilúna ti-talapósa-nauát-óna uág mi-míogat-úna, káa inés-na: Etg kapsís-ui-nút in itamiá-ya (háma-nm) kikát, kúus-kí kapsís imékas in kú-ya. Kauá yug-mé ipé-hína: Itú káa yug núnm-áin (uétu kun-kí pe-timmíu-nu nun), im-níg kalá he tim-míu-nu. Kauá Judas-nim kunía meta-áptit-ná kizúina Tala-pósa-nuás-pa p-eksím-tukáita-ya (*threw with the bag*) (ítku p-eksím-yak-zásk-a, (*threw by pouring*), káa a-hát-ta, kauá i-kú-ya, káa ipn-ú-laukak-ta-ná. Kauá yug-pí kízui ipá-zápkilak-á ti-talapósa-nauát, káa ipé-hína: Ki kízui uétu

i-talapósa-nuás-áin, etké í-ues kikat-ín. Kúus-kí ipé-timmíu-na, káa yug-pí kízui ipá-tamiá-ya uétas-g temikás-áin pi-páinat-ó-áin istukuás-ain (istúkas-áin).

## 164. JESUS BEFORE PILATE.

John xviii:28-38; Luke xxiii:2-7; Mark xv:2-5; Matth. xxvii:11-14.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Ka-kauá uáko úikalú-nm mi-míogat-um Jesus-na p-ú-kítk-saná uág pa-tamálui-yú-sana uapziáu-nas, kauá éneka p-ú-létpe-saná káa pe-néhne-zená Ponce-Pilát-nim mióg-at-um uétas-pamá-m inít-g (uékítk-as uetkaláik-is-pa tinukí-nas). Kauá uáko i-kaáu-zana; káa Jews-titókan-m Ponce-Pilá-na uétu pa-haz-ó-saná, káina sipgsipg i-pe-uzé-yó-ka, káa uetu taz Pascka ipá-hip-ó-ka; (etké kúus e-u-sína timíne, zalauí Ponce-Pilá-na talapósa-nái-na pá-haz-ó-yu, kauá kapsís pe-uzé-yu, sípg-sípg, káa uétu taz pa-zahá-nu, ka-n-yug zahá-tatá-síg Pascka). Kanú-azánu Ponce Pilá-nim ináz-att-ó-ya émti-kég, káa inés-na: Itú kínnia háma-na a-tamápaik-ai-sig? Kauá pé-zená: Ku uétu i-ua-tág kapsís-níg, káa uétu im-ené inág-paik-o-sinág. Kauá Ponce Pilá-nim inés-na: Kahú, imém-níg-ki tamáluit-ki u-kítk-ítg. Kauá Jews-nim pé-zená: Uétu mínia núnim u-síg uápziáu-nas (uetkaláik-is-pá). Kuné, yug-ka i-ziégk-zena, Jesus-nim a-zahá-na ziégk-en: Ina uetkaláik-is-gi ipé-uéuzék-u. Kauá kunig Jews-nim kúus pa-tamápaik-ái-saná Jesus-na: Kínim háma-nm nunim-níg-na titókan-a inás-sapá-kapsísuí-tetú, inés-tetú titókan-a: uétmet imém-ú-zeti-ú Cæsar-pg (miógat-upg), kauá ipné-tetú Christ Miógat. Kauá P. Pilát a-ház-tok-á, káa pé-mú-na Jesus-na, káa pé-sépni-a: Uet-Im he

ués Jews-nim Miógat? Jesus-nim péne: Uet-im im-níg kúus he pí-za-m, ítku neksép-nim he ipa-tam-táina Inim-ki, káa kúus he i-sap-é-zik? Kauá P. Pilá-nim péne: Mis Jew-titókan in ués? Inim-níg-nim titókan-m uág titilú-nm ti-talapósa-uauát-óm ipa-nág-paik-á he ínim-pgi: manáma Im ha ku-sá-ka? Jesus-nim pa-mistakánp-a: Inim uétu uétas-pamá ués miógat-úit: zalauí kúus ua-tág Inim miógat-úit uétas-pamá, kauá Inim inékiník-nim (inékinikí-nim) i-uapá-yata-sínag, éteg pi-uapziáu-nag In-uazét, káa uétu Ina inpi-sínag Jews-nim. Métu uétu uétas-pamá Inim ués miógat-úit. P. Pilá-nim péne: Kúus-kí he ues miógat, náaa? Kauá Jesus-nim pá-mistakánp-a: Koimís! im-níg he íze, In ués miógat; kúus-áin In miapkaáu-ya kínne uétas-pa, káa kúus-áin kínne uétas-pa In pái-na, ikúi-timt (ikúi-néuit) titókan-a a-sapázúkua-ta-má: kunú-azánu ka-kalu-mám ikúi-timt (ikúi-néuit) e-u-síg, kalu-ním Ina ziégken i-mizi-ái-sig. Kauá P. Pilá-nim péne: Kauá itú í-ues ikúi-néuit (ikúi-timt)? Kauá Jesus-na pa-hat-tá-pik-a (miziyó-go-yái) (1), káa Jews-na ináz-at-tó-ya, káa inés-na: Kínnia háma-na in a-uák-ai-sa kapsís kut. Ka-kauá illágane kut pa-tamápaik-ái-saná Jews-nim, kauá Jesus sáuis i-uéka. Kúus-ki P. Pilá-nim péne: Káa manáma uétu he anás-mistakánp-sa? uet-ím anás-mizí-sa máze kut i-tamapaik-ái-sig-hé? Kauá Jesus uétu manáma i-ziég-na: káa kun-kí sauís-nim uizét-ki i-ziuái-tamáu-na P. Pilát, káa i-hína: Kínim háma-nm zaya us kapsís kut. Métu Jews-titókan kátu kapís ipéziég-na, káa ipá-tiúg-na: Inás-sapá-kapsís-uí-tetú titókan-a, káa inás-tamtái-naik-tatú Judea-pa uétas-pa, Galilea-pkínig núkin. Ka-kauá P. Pilát inás-mizía kinné-pg ziégk-epg, Galilea,

(1) miziyái.

kauá inés-sépni-á: Uet-í-ues ki háma Galilea-pu? Kauá pézene: Galilea-pu í-ues. Kauá P. Pilá-nim Jews-titókan-a inés-sape-néhne-na Jesus Herod-pg, etké kauá-ttíte i-uéka Jerusalem-pa Herod Galilea-pu-m miógat. (Kúus i-timmíu-na P. Pilát: Jesus us Herod-nim titókan, kúus-ki Herod-nim p-úkítk-u, káua uétu in P. Pilát.)

## 165. JESUS BEFORE HEROD.

Luke xxiii:8-12.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Ka-kauá Herod-nim Jesus-na pe-ég-na, kauá i-llói-tamáu-na, etké lahéi-nníg pé-eg-ni-pázui-saná, illágani-néhem etké Jesus-ki pá-uyá-tamtái-ziná Herod-na, kúus-kí pe-nnek-séna uág pe-ttimmíne-zená (pe-ttimné-zená) Herod-nim, ku-g páis ziziuáiz kut Jesus-na eg-néi-teté-sa ki-takz; kunúazanu illaganí-ki ziégk-ki (illágani-néhem) pe-sépni-a Jesus-na; métu uétu káa pa-mistakánp-a Jesus-nim. Kauá titilú-nm ti-talapósa-nauát-óm uág scribes-pu-m Jesus-na pa-tamápaik-ái-saná kut: métu Jesus kunku sáuis i-uéka. Kauá sauís-uazét Jesus-na pá-pála-zaná Herod-nim inékinikt-inag-nim, káa pé-zepinmí-saná, káa gaigáig sámga pá-sapá-samkeí-saná (ka-kúus étilpin). Kauá kuníg Herod-nim pá-sapá-ziklí-tok-á Jesus-na P. Pilát-gi. Kauá kuné lahéi-pa Herod uág P. Pilát láutua pi-haní-a, káa láutua-ín ipé-uzé-ya, métu anúkt-kínikai pí-zimg-na-nígna uág pi-geízem-nú-nígna.

## 166. JESUS IS LED BACK TO PILATE.

John xviii :39 and xix :1; Luke xxiii :13-23 and 25; Mark xv :6-15; Matth. xxvii :15-26.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Kauá kuníg P. Pilá-nim inás-zapá-ámk-a mi-miógat-úna ti-talapósa-nauát-ona, uág titilú-na, káa inés-na: Pá-nág-paik-ú-ma etg ki háma (Jesus), usk titókan-a sapá-kapsís-uí-yauát; métu inég in lauít e-sépni-a, káa etg a-tamápaik-ái-sig illágáne kinnia háma-na, zauín in (1) a-uák-ai-sá kapsís kut imékas. Kauá etg in sapé-kiyá Herod-pg mió-gat-upg, káa ip-ním-ka pa-uák-án-niá (2) imékas kut (uétu íze ki háma í-ues tinukí-nas). Kunú-azánu in a-taátk-u uág ú-psisúik-u, kauá e-n-kép-kúiku uág ú-péukei-nu.

Barabbas. Pilate's Wife.—Kauá imekaís-pa zahá-pa kúus i-ko-kána Roman Miógat Judea-pa: ipním pá-n-káp-kúig-kaná náks-ina ualétp-ís-na séktis-pa, ka-kunía titó-kan-m pá-sáig-na-nígna. Kuné séktis-pa i-uéka ualétp-in kikauá nakz kapsís-nig háma uánik-ín Barabbas, ke-ipí i-uéka pegaúya, uág sapá-kapsís-ui-auát, uág uáptamáu-na-uát. P. Pilanim Jesus-na pa-n-kápkuik-tipázui-saná, kunú-azánu Jews-titókau-a inés-na: Minikú-na ka-k-á-n-kap-kóig-kóka Barabbas-na ítku Jesus-na, ke-ipné p-ú-nik-ténig Christ? Etké ipí (P. Pilát) i-zúkua-uá ti-talapósa-na-uát-óm Jesus-na, kúus-kí-níg ketém-kínig, p-o-pziáunipázui-siná, kunú-azá-mu p-u-létpe-siná, uág pe-néhne-zená ipním-kí. Kauá-ttíte, kakauá kóoz uekítki-nués-pa i-uagsú-zauá P. Pilát, kauá kuné-pkí P. Pilá-nim inépne-pim a-pái-na ziégken: Uetmet

(1) a-auák-ai-sa. (2) pa-hauk-án-niá.

manáma he ki-yú, P. Pilát, taas-níg háma, uag tukúg í-ues Jesus, uetmet manáma kapsís a-tamálui-yú-yu: kin-uazét Jesus-uazét illágane in a-uék-sa-ka ki-takz, ka-g-kun-kí imékas in timnének-sa. (Ka-kauá kúus-kí i-galélei-zaná P. Pilát, kauá-ttíte) mi-míogat-um ti-talapósa-nauát-óm uág titilú-nim titókan-a kúus pé-tenue-sína uág pa-ta-áni-sína (*persuaded*): Etg úikalú pe-nú: Barabbas nas-nikáp-kúik-ánim, káa Jesus-na ó-pziáu-n (Barabbas-na e-n-képkúi-g). Kunú-azánu ka-kauá P. Pilá-nim éneka inés-sépnia Jews-titókan-a: Minikú-na ke-k-é-n-kep-kúik-u Barabbas-na ítku Jesus-na? Kauá úikalá Jews-titókan náks-ini-kí ziégk-ki kapís ipé-tiúg-na: Barabbas-na e-n-képkui-g, ópziáu-n kinnía (Jesus-na). Kauá P. Pilát-nim éneka inés-tenué-ya, etké Jesus-na pa-n-káp-kúik-ttipázui-saná, káa inés-na: Káa manáma-g kú-teté-sa kín-ki Jesus-ki, ke-ipí í-ues Jews-nim Miógat uanik-ín Christ? Kauá úikalu éneka ipe-tiúg-na: Ke-i-uízes uetkaláik-is-gi uéuzék-in. Kauá éneka, uáko metá-ham-g, inés-na: Mis, kapsís etké i-ku-ya ki Jesus? in a-uák-ai-sá kapsís kut, uétu itú us. Métu titókan katu kap-ís ipé-tiúg-na: Uetkaláik-is-gi uéuzek-in ke-i-uízes.

PILATE WASHES HIS HANDS. Kauá uáko P. Pilá-nim inás-zikáu-na Jews-titókan-a, káina imékas kaksís ipa-kú-tag; kunú-azánu kus iníp-a (ualím kus), káa ipsus i-uá-páik-a, káa inás-uápaáik-ó-ya, káa inés-na: In ués kikát-nut kínig háma-pkínig, kínim taás-nim háma-nm kikát zaya ínim-pa ués, kínnia kapsís-ui-nú-na háma-na uétu in a-sapá-hátt-ai-sá kikát, etg imé u-síg sukt, etg pe-timmíu-nu kun-kí. Kauá úikala titókan ipé-hína: Nunim-pg a-uála-nag ipním kikát, uág núnim-pg ma-máyaz-gi. Kauá ipná-yallua-kí P. Pilá-nim pé-n-kepkúik-a Barabbas-na, káa Jesus-na pa-sapá-uáuya-ná.

## 167. JESUS IS SCOURGED AND CROWNED WITH THORNS.

John xix:2, 3; Mark xv:16-20; Matth. xxvii:27-31.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Kauá Jesus-na zillákt pa-uí-uáuy-ái-saná, kauá úikasilíg ú-ipt-in uág kika-á-zim zillákt é-uzé-ya. Kunig (ku pais neká-pa liklí-pa, kauá éneka) soltas-nim (P. Pilá-nim pi-uápziáu-nauát) Jesus-na pe-néhne-zená émti-kég, inít-kínig pa-nakát-zaná, kauá kuné Jesus-na úikalu-nm soltas-nim pa-ámgi-nó-siná, kauá sámga pá-n-kákolk-saná, káa pa-sapá-samkeí-saná, hilpílp kuzkuz kapsís sámga, káa sísiním-nim isús pa-háni-ái-saná, káa pá-sapa-súsi-saná, káa túikeíks (us pipzákt) hézu pe-sapé-enpi-sáná uapsúg-pkínikai ipsúski (ipsús-pa); kauá Jesus-na-ttíte (ipné-ttíte) pe-ki-yú-saná pa-n-nákz-iyí; káa pé-uí-hitímlik-ú-saná, káa pé-zepinmí-saná, káa pé-zena: Kaiziyéu-yeú Jews-nim Miógat, kauá pe-tulzé-saná, káa yug-ka inépte-na túikeíks hézu, yug pé-enpé-i-saná, kauá kun-ki hezú-ki úsus pá-uáuy-ái-saná.

## 168. ECCE HOMO. SENTENCE OF DEATH.

John xix:4-16; Luke xxiii:24.

**Good Friday morning, A. D. 33.**

Kauá P. Pilá-nim éneka Jesus-na pa-nakát-ta inít-kínig, káa pesapé-eg-na Jews-titóka-pg: Jesus i-uéka sísinim sapá-súsi-in, káa hilpílp samke-ín (hilpílp samga e-uéka). Kauá P. Pilá-nim inés-na titókan-a úikala-na: Ecce homo, ki í-ues háma (ka-pam-kunia etg ó-pziáu-nipázui-síg), ki Jesus ináh-katt-ó-ma, lauít etg sap-ék-za, káa sapá-zúkua-za, in a-uák-ai-sa Ipné kut. Métu ka-kauá mi-miógat-um Jesus-na pe-

ék-zena, kauá ipá-tiúg-na: E-uéuzé-g uétkaláik-is-gi, e-uéuzé-g uétka-láik-is-gi. Kauá P. Pilá-nim inés-na: Imúnníg enpí-tgi, káa e-uéuzék-itgi uétkaláik-is-gi, in etké a-uák-ai-sa kut. Kauá ipe-hína: Nunim u-síg tamáluit, kauá tamáluit-kínig í-ues tinukí-nas, etké Akamkíniku-m Miáz ipna-án-i-sa (uág ipn-éze). Kun-kí ziégk-ki kátu imékas i-zikáu-na P. Pilát, káa a-ház-tok-á init-gi, kauá kuné Jesus-na péne: Mínig he ués. Métu Jesus-nim uétu pa-mista-kánp-a. Kauá P. Pilát-nim péne: Manáma uétu pi-mista-kánpi-sá-m? mis káa uétu pi-zúkua-zam? Inim ués kapsi-káps-néuit, ka-mag-kun-kí uápziáu-nag-hé ítku nikápkúik-tag-he? Kaua Jesus-nim péne: Imím saya he ua-tág kap-sikáps-néuit Inim-pg, zalauí ku-m uétu Akamkíniku-m imené ini-ókó-mka yug kapsikáps-néuit. Kunú-azánu ka-g-kun-mám Ina ipa-nág-paik-á imím-pki kátu imékas kap-sís-uit yug-mám e-usíg. Kuníg P. Pilát i-ttimmíu-za, káa usk i-timné-péui-yá: ku-g minmaí a-n-kápkúik-tag. Métu Jews-nim kapsikáps pa-tiúk-zaná P. Pilá-na: Zalaúí kínnia háma-na ka-m-a-n-kápkúuik-tág, kauá uétu he ués imím láutua Ceasar (Roman-pu uyá-tékas miógat). Etké ke-ipí ipn-áni-sa miógat, yug-pnim Caesar-na (miógat-úna) pe-tuélkau-yú-sa. Ka-kauá P. Pilát i-mizí-sána kunépkí ziégk-epg, kauá éneka pa-nah-kat-ta Jesus-na, kauá ipí (P. Pilát) i-uagsilík-a uekítki-nués-pa. Uáko zahá-nás-g Paska (1), alágp peg-nés-g (páis pótumt-pa uág nákz-pa liklí-pa). Kauá P. Pilá-nim inés-na Jews-titókan-a: Ki í-ues imém miógat: máha! ekítg. Métu Jews-titókan ipa-tiúg-na: E-ukkeí-n e-ukkeí-n, e-uéuzé-g uétkaláik-is-gi. P. Pilá-nim inés-na:

(1) hora tertia=9 a. m. i. e. a. 9 ad 12. hora sexta= 12 m. i. e. a 12 m. ad 3 p. m.

Mis-eg imém miógat-úna ó-pziáu-nu? Titilú-nm ti-talapósa-nauát-óm pazuyátkaláik-saná: Caesar (Roman Miógat) u-síg núnim naks-inig miógat. Kauá uáko P. Pilát ipná-yallua-nin i-timmíu-na: ke-g enés-tuíg-nei-sa Jews-titókan-a timíne, kauá-nnag Jesus-na p-u-kítk-an-nia tinúkin uétka-laik-is-pa.

## 169. JESUS CARRIES THE CROSS.

John xix:16-17; Luke xxiii:26-32; Mark xv:20-21; Matts. xxvii:31-32.

Kauá Jesus-na soltas-nim (pi-uapziaú-naúát-óm) pá-n-kagolk-ái-saná hilpílp sámga, káa Ipním-nig sámga pá-sapá-samkeí-saná, káa pe-néh-ne-zená, uétkaláik-is-gi uéuzek-as. Kauá pé-ni-sená uétkaláik-in hézu, káa Jesus-nim (pe-énpe, káa) pé-temkeíp-a, káa pe-néh-koímk-a kúgsi-pg, ka-yug Calvary (1) í-uánik-ín. Kauá pe-neh-kik-zená kúus-títe lapúa-na (pi-p-pegaúya-na) ka-kápsísui-ye-uát-óna uapziáu-nas Jesus-ínag (uetkaláik-is-pa). Ka-kauá uáko i-uéye-na Jesus uétkaláik-in temke-yán, kauá pé-ueukúni-a (Jesus-na) Simon-Cyrene-pu-m; yug-pi Simon i-zikli-zaná temanikas-pkínig; kimét ipné soltás-nim pe-kosísim-nó-saná, káa pe-sapé-témkeip-sená uetkaláik-in hézu, káa Jesus-gi pe-sapé-néh-tuík-zená.

## 170. JESUS ADDRESSES THE WEEPING WOMEN.

Luke xxiii: 27-31.

**Good Friday, A. D. 33.**

Illágani-nm titókan-m Jesus-na pe-néh-kík-ziná, Kauá a-hátuai-nim uí-uíi-nis-nim pe-tue-ník-zina ,káa kapís pe-

(1) é-uanik-in.

uíi-nó-siná. Métu Jesus-nim a-hátuai-na inás-kaláu-nó-ya, káa inés-na: Jerusalem-pu-m páháma, (*páap filia*), uetmet pe-uíi-nu (pe-u-uí-nu) Inim-kí métu imém-níg-ki etg pe-uíi-nu uág imém ma-máyaz-ki: etké nakz i-zahá-tatá-sa lahéin, ka-kuné ipé-he-nú: Taz lilói-nin i-u-síg mi-miás-nut, ka-kun-mám illút-pa uetu epé-uzé-ya ma-máyaz, káa ko-yei káhas e-u-sína. Kauá-ttíte pe-hé-zenú mi-megsém-na uág ki-kúgsi-ná: Nes-také-lika-zé-m, megsam, nés-také-simi-zé-m, kúgsin (*crush us, hill*). Etké, ka-zék Ina kapsís-ui-nú-na kúus imékas i-sapé-hétgau-zíg, kauá métu katu imékas pe-sapé-hétgau-tatá-sig kapsís-ui-tís-na.

## 171. JESUS IS CRUCIFIED.

John xix:18; Luke xxiii:33-34; Mark xv:22-28; Matth. xxvii:33-38.

**Good Friday, A. D. 33.**

Ka-kauá ipá-pái-ni-kiká kugs-pa, ka-kuním e-uaníkt (ke us uaníkt) Calvary, kauá kuné Jesus-na pe-sapé-kú-saná maks-ín kus (*liquid with gall*) (1): kauá yug Jesus-nim (*badly tasted*), pe-hímke-tíua-na (pe-hímke-síua-ná (3) métu uétu ipné-kú-ya. Kauá uáko uítaz pék-pa alágp (2), kauá Jesus-na pé-ueuzék-sená uétkaláik-is-gi. Kaua-ttíte yug-ma-ná lapúa-na pi-p-pégaúya-na uetkaláik-is-g, kúus-ttíte pe-ueuzék-sená; kauá pe-sa-usékaik-saná uetkaláik-is-na, uág pé-peilék-sená uetkaláik-is-na úi-metát-ína; Jesus-nim uap-súg-pkinikai pé-peilek-ái-saná pegaúya nák-ina, káa náks-

---

(1) mirrhatum vinum Mark.—vinum cum felle mixtum Matth. (2) See footnote p. 281. (3) pehímke-síuaná= did not perceive what it was.

ina zakkiág-pkínikai, kauá Jesus-na hépei pé-peilek-ái-saná uétkalaik-in. Kuné a-zahá-na Akamkíniku-m ziégken, yugké uakkeí-pa timé-nin e-uéka: Pé-n-nek-sénu, í-ues kapsís, káa ka-kápsis-pá i-hípe-sá. Kaua Jesus i-hína (ku malahám): Tóta, anás-uáu-ná-nih kin-ma-ná, etké uétu imemézúkua-nái-síg kapsís kut, (uétu lauít i-zúkua-zig).

## 172. THE INSCRIPTION. THE DIVISION OF HIS GARMENTS.

John xix:19-24; Luke xxiii:38; Mark xv:24-26; Matth. xxvii:35-37.

**Good Friday, A. D. 33.**

Kauá P. Pilá-nim Jesus-na pé-time-nái-saná tinukí-nas kut, káa uétkaláik-is-nim talám-pa tust (usús-pa) pé-zepélistak-ái-saná yug kut-pamá tímes. Kúus pé-tíme-nán-niá kut: Jesus Nazareth-pu Jews-nim Miógat. Métát-ikí pan-neksáp-tímt-kí pé-time-nán-niá, Greek-tímt-ki, uág Latintímt-ki uág Jews-tímt-ki. Yug-pné tímes-na illaganí-uam pe-ék-zene, etké kimtem teuyanik-ás-kínig (Jerusalempkínig) i-uéka yug-pí kúgsin, ka-kuné Jesus pé-ueuzék-saná. Kunú-azánu titilúnim ti-talapósa-nauát-óm P. Pilá-na pézená: Uétu tukúg éte-m e-tíme-nan-niá: Jesus Jews-nim Miógat; métu tukúg e-tíme-ná-nih kúus: Ki Jesus i-ziégna: In ués Jews-nim Miógat. Métu P. Pilá-nim inás-zuyátkaláik-a: Ke-g yug e-tíme-nán-niá, yug-títe i-uzé-yu: (uetu a-láulimk-án-niu ítku a-uláulamk-an-niu).

Kauá soltas-nim, uáuzák-nakat-pá pe-énp-éi-saná Jesusna úikala ipn-ú-pelík-in (sámga), kauá pílept-ipá pe-uí-nikái-saná, káa ipehína: Kahú pa-n-nákz kie uí-inpi-síg: kauá ipé-ui-inpé. Métu nakz émti-kínikai (1) sámga é-uéka ti-

(1) tus-kínikai.

kípne-néi, káa soltas ipe-hína: Uétu kie apa-uígtátk-u, métu zekzemít-pa kie pi-hísi-nú ki tikipne-néi. Kúus-kí Akamkíniku-m a-zahá-na ziégken uakkei-pa tíme-nin: Pi-téka-ná Inim laám inúpelikin, káa pi-hísi-na Inim imékas sámga. Kúus ipe-kú-ya soltas; kauá ipé-taméya-kek-á, káa Jesus-na p-ú-lek-zená.

## 173. JESUS IS MOCKED. HIS LAST WORDS.

John xix:25-30; Luke xxiii:35-49; Mark xv:29-41; Matth. xxvii:39-56.

**Good Friday, A. D. 33.**

Kauá ka-kun-mám pa-ág-na-káu-zaná Jesus-na, kauá pé-zepinmí-saná káa pé-zená: Ēte-m Akamkínikú-na a-n-ká-ziklík-án-niú inít, kauá kuníg metát uéutukt, káa éneka a-háni-tok-án-niu, kahú, Im-níg uákas im-ánih: zalauí he ués Akamkímku-m Miáz, kahú temikí-m uétkaláik-is-kínig. Kúus-títe titilú-nm ti-talapósa-na-uátóm uág scribes-pu-m pe-zepinmí-saná, káa pé-zená: Kí-nim (Jesus-nim) uákas inás-aní-kaná titókan-a, métu Ipn-níg uétu minmaí uákas ipn-áni-sa. Zalaui Ipí i-ues Christ, káa Akamkíniku-m sáig-nín, káa Jews-nim Miógat, ke-itémiki-m uétkaláik-is-kínig, kauá-nnag epé-mizkúinek-án-niú ziégk-en. Pe-t-kullúk-a (1) Akamnínikú-na, ke Akamkíniku-m kikauá uákas pa-áni-s; etké ipn-án-kaká, In ués Akamkíniku-m Miáz. Kauá soltas-nim kúus-títe pé-zepinmí-saná, káa pé-zená: Zalauí he ués Jews-nim Miógat, kahú, Im-níg uákas im-ánih.

**First word.** Ka-kauá Jesus-na kúus pé-zepinmí-sená, kauá Jesus taklái i-ziég-na kuné káa i-hína: Tóta anás-uáu-nán-ih kin-ma-ná, etké uétu (lauít) imemé-zúkua-nái-síg (kapsís) kut (uag ziégken).

---

(1) tukelúk-se, I hope.

**Second word.** Kauá lapú pi-p-pégaúya lapít-ipa uétkaláik-is-pá ka-kápsis i-u-sína, kúus-ki imém-ka Jesus-na pézepinmí-sená: kimét kunémá nakz, ke-ipí i-uéka uapsugpkínikai, yug-pí ipná-tanani-á: métu ke-ipí i-uéka zakkiágpkínikai, yug-pnim Jesus-na p-útgitim-ú-ya, káa péne, zalauí he ués Christ, kahú, Im-níg uákas im-ánih, káa nunenká uákas nas-aním. Métu ke-ipí uapsug-pkínikai i-uéka, ipním pa-taátk-a pegaúya-tua-ná, káa péne: Manáma! métu im-ka uétu Akamkíniku-na a-zikáu-za (a-kaán-za), inég he ués kúus-títe uezék-in uétkaláik-is-pá (ka-kúus Jesus)? Étenım nuna tukúg ipa-nás-sapé-tinúk-tué-zig, etké kapsís kie pé-kú-ya, métu ki (Jesus) uétu manáma kapsís i-kú-ya. Kauá Jesus-na pé-tenué-ya, káa péne: Miógat, timípni-úkum-hé, kam-kauá pái-ta-nú imím-pá miógat-úi-nuás-pa. Kauá Jesus-nim péne: Ki-tákz Inim-pa im he uizé-yu éisnués-pa.

**Third word.** Kauá uétkaláik-is-pá Jesus-pa katát i-uéka Jesus-nim Pika, kauá ipním azip Mary Cleophas uág Mary Magdalene kúus-títe kuné katát i-u-sína (uag John). Kakáua Jesus (uétalaik-is-kínig) Pika e-hég-na, símet i-usétu, káa pehég-na hímtek-is-na (John-na), ka-kunía imékas pehéteui-ya (Jesus-nim), kauá Jesus Pika i-hína: Ayát (usk ize Inim kaánis Miógat), e-héki-n (kin-ia John-na), ki imím miáz he uizé-sa; kauá kunig hímtek-is-na (John-na) péne: E-héki-n, ki imím píka he uizé-sa. Kauá kunig hímtek-isnim (John-nim) pe-énpe (Mary-na, káa pé-neh-ziklík-a. kauá píka é-t-ka-uzé-ya) ipním-pa init-pa.

**Darkness.** Kauá alágp pék-apkínig i-sektí-a úikasilíg uétas-pa: metát liklí-in kásili i-séktí-a.

**Fourth word.** Kauá metát-ipa liklí-pa pék-apkínig (1)

(1) Our 3 p. m.=9 of the Jews.

Jesus i-ziég-na kapís, káa i-hína: *Eli ,Eli, lamma sabacthání* numípu-tímt-ki: Inim-Akamkíniku, Inim-Akamkíniku itú·uazét Ina (uékkei-zam-ka) nuhína-zam-ka? Kauá ke-imé kuné i-u-sína, ka-kauá ipá-mizía, kuné-má ku-mázua ipe-hína: Elias-na pe-mú-za kí-nim (Jesus-nim).

**Fifth word.** Kauá Jesus i-zúkua-ná, uáko úikala zahá·za ke-g-yúg ués kú-tas, (kóoz nakz zimkái étgaun, kunú·azánu) Hautnin Times zahá-nas, i-ziégk-zana: Kieg kaiyáu-za. Kune i-uéka nakz íkai kakmám payu-nníg kitímkitím kus (*vinegar*) yug-pí Jesus-na pé-sapé-kú-sená: káa kúus ipe-kú-ya, pe-énpisená ipúgipúg-na (*sponge*), káa túikeík-is-ki (*reed*) hezú-ki pa-zúkák-saná (*fastened*), káa pé-zulú-saná (*dipped*) payu-nníg-pgi kus-gi, kun-kí pé-zu-ki-yú-éi-sana (*reach up*) him iptilúis-ki ipúgipúg-ki, káa pá·sapá-zugzúg-zaná (*suck*). Kauá ku-mázua ipe-hína Uetmet é-u-ní-u, páis Elias-nim p-ó-páyata-yú-kum.

**Sixth word.** Ka-kauá Jesus kúus-ná pe-hím-ketíua-zana uág ipné-kú-ya, kauá i-ziég-na: Uáko i-hínaka-yín (usk ize, uáko úikala-ná In a-hínaka-ya; uáko zahá laám Inim étgaun).

**Seventh word.** Kauá éneka (lamtái, úinépt-ipg) i-ziégk-zaná kátu kapís: Tóta, iní-se-hé Inim uakkeís-uit imím-kí ipsús-gi. Kauá i-uéuteilék-a, káa ésin a-hát-ta (uakkéis-uit), (i-t-káukei-na).

**The veil of the Temple. Nature. Centurion, Etc.** Kauá-ttíte Telapósanuás-nim háutnin kámu i-ua-yatátk-a tus-kínig etti-kag, kauá uétas i-uayati-uí-uikk-á, kauá titílu písue i-uáippék-a, kauá illágane temik-ás (sáuai) i-uáippéka káa i-ui-uayá-tamá-ziklík-a, káa kúnig kum-kinikai a-háut-nis-nim ti-tinug-nís-nim a-pa-hátti-ma zillákt, káa kun-mám

illagani-ua-na Jerusalem-pu-na pá-pai-nó-sana. Ka-kauá Centurion-m (soltas-nim miógat-um) úikala-ná kuniá zi-ziuaís-na pé-ek-zená, kauá i-hína: Ikúinu ki háma i-uéka Akamkíniku--m Miáz. Kúus-títe Centurion-m inékinikt, ipá-zikáu-na, káa ipé-hína: Ikúinu ki háma í-ues Akamkínu-m Miáz. Kauá úikalá uálim titókan ipé-uí-zikli-na timnének-in. káa imemé-ept-én-nia timíne ipsús-ki. Kauá úikala Jesus-nim laútua-na Galilea-pkínig imékas ipe-hétgau-na a-hátua-ínag.

## 174. THE HEART OF JESUS IS PIERCED.

John xix:31-37.

**Good Friday, A. D. 33.**

Kauá kunig, Jews-titókan-m pé-néh-mu-zaná P. Pilá-na, káa pé-zena: Nezmís he anás-sapá-n-kákop-ái-tag ni-nikát-pol-is-na uéyug, káa he ókkeí-nai-tag uáyat zillákt, etké uattíski imékasiníg pá-záhá-nu, káa uétu i-taz zalauí metáu-nm zillákt uetkaláik-is-pá apá-uzá-yóká imekaís-pa zahá-pa. Kunú-azánu soltas-nim pe-ki-yú-sana, káa pe-nkékup-éi-sana náks-ina pegaúga-na uéyug, kauá éneka náks-ina, etké uákas kóoz i-u-sína. Metu ka-kauá Jesus-na pá-pai-nó-saná, káa tinug-nís-na (Jesus-na) pe-ék-zená, kauá uétu Ipné uéyug pe-n-kékup-éi-saná ,métu náks-inim soltas-nim iptikeíkeik-ás-ki pa-tamágalp-an-nia timíne, kauá kuné-inníg lamlamát a-hátta (i-uéle-na) kikát uag ualim-kus (timné-pkínig). Kauá ka-kuním kunía ku-na pe-ék-zená, kuním-títe kúus i-tamtái-na, kauá ipním tamtái-n us ikúinu, kauá etg u-síg mizi-kúinek-ás. Kúus-kí i-zahá-na nakz háutnin Tiímes, ke-ipi i-híze: Uetmet epé-n-kékup-éi-sanú pips; kauá éneka nakz Tímes i-zahá-na, ke-ipí i-híze: Kunía pé-eg-nú ka-kunía, pé-zupilk-án-nia (timíne).

## 175. JESUS IS BURIED.

John xix:38-42; Luke xxiii:50-55; Mark xv:42-47; Matth. xxvii:57-61.

**Good Friday, A. D. 33.**

Uako i-kulléuit-zaná ,kauá i-pái-na kuné Joseph Arimatea-pu Jesus-na zillákt inékái-nai-tas uetkaláik-is-kínig, uág temik-ái-tas. Yup-pí Joseph i-uéka kóis háma, uapzúg miógat uág laúit, káa Jesus-na tuignét paléiz i-uéka, etké Jews-na inás-zikáu-na-kaná: yug-pním uétu Pharise-pu-na inás-tuig-nen-niá timmíu-n Jesus-na uápziáu-nas. Ipi uáko kapsi-káps aní-a timíne, káa pe-ki-yú-ya P. Pilá-na zikau-nái kauá pé-neh-mú-na Jesus-nim zillákt. Métu P. Pilát kóoz uétu i-zúkua-zaná, í-ues tinug-nín Jesus: Kunú-azánu pé-mú-na Centurion-a (soltas-na miógat-una), kauá pe-sépni-a Jesus-nim-ki tinukí-ki: Ka-kauá péne soltas-nim, uako i-tinug-ne Jesus, kauá-nnag pe-énia P. Pilá-nim Joseph-na Jesus-nim zillákt. Kauá Joseph-nim inaz-itomiá-ya kamú-pg gaigái-g Jesus-na zillákt ualkólik-ái-tas. Kauá-ttíte i-pái-na kuné Nicodemus ,ke-ipním uyít-pa Jesus-na pá-pai-nó-saná zikét-pa, kauá inág-paík-a síuitas tiuáikas mákaz poteéptit tamínuit. Kauá Jesus-na zilákt uetkaláik-is-kínig pé-neh-kái-nai-saná uétas-g, pá-siú-yan-niá, káa p-ó-lukólík-ai-saná kamú-ki. Kuné i-uéka katát temanikás, ka-kuné Joseph-nim e-uéka kimti temikás pisué-pa ipa-yáu-kin, ka-kuné uétu isí kóoz temikín i-uéka: Kuné Joseph-nim ipnim-pá temikás-pa pe-temik-séna Jesus-na: Kauá imékais-na pi-sué-na pe-sep-goleik-áik-sana, káa temikás-na p-ókalk-saná piskis-pa. Kauá a-hátuai, ke-imém Jesus-na pe-tuík-zena Galilea-pkínig, yug-mém lauít pe-ék-zená ka-kuné Jesus-nim zillákt inikín e-uzé-ya. Ka-kauá yug-mé ipé-ziklí-na, kauá pa-áni-sana síuitas-na, ka-kun-ki éneka Jesus-na zillákt kóoz pa-síui-yan-nióka.

## 176. THE SEPULCHRE IS SEALED AND GUARDED.

Matth. xxvii:62-66.

**Holy Saturday, A. D. 33.**

Kauá kuním méyúi Pharise-pu-m Ponce-Pilá-na pá-painó-saná, Káa pé-zene: Miógat, uáko timípni-sig, ka-kúus yug-pí háma misémi (Jesus) i-zéne, ka-kauá kóoz uákas i-uéka: Metát-ipá lakéi-pa tinugnís-kínig In uitelléht-tu: Kunú-azánu im P. Pilát a-sap-ulég-nu kuniá temikás-na soltas-ki metat-zi-kiú, káina kuniá tinugnís-na pe-énpisenú, káa uáyat pé-néhne-zenú, káa ipe-hinú: Uáko i-utelléht-ta; kauá kunig kátu iyéuiz ipe-uzé-yu nunim titókan kun-kí misemít-ki tamtái-ki. Kauá P. Pilá-nim inés-na: Uáko etg ini-a soltas, (soltas etg inépt-ei-sinm), Ku-tgi, kauá temikás-na imú-nnig a-sap-u-lék-itgi soltas-ki, ka-pamkúus éte-mém nek-sig. Kauá yug-mé mi-míogat ipe-kú-ya, káa ipa-aní-a kuné pisué-pa temikás-pa tímes tamáluit-ki iptín (*impress*) (uétu isí-nm manáma kunia kútas), kauá kuné pé-nik-sená ku mázua-na soltas-na ualég-nas temikás-na.

## 177. THE WOMEN PREPARE OINTMENTS.

Luke xxiii:56; Mark xvi:1.

**Holy Saturday, A. D. 33.**

Kuné imekaís-pa zahá-pa lakéi-pa Paska uikalú imémútal-k-a ka-kúus e-u-sína tamáluit (zauín Pharise-pu kúus ipe-kú-ya, uétu ipa-háut-na). Ka-kauá uáko i-kokáu-zaná lakéin, ka-kuné imé-mútalk-as i-u-sína tamáluit-ki, kauá Mary Magdalene uág Mary James-nim (pika) uág Salome (káa ku mazua éneka a-hátuai imé-nka uyi-kínig) ipa-tamiáya makaís-g tiuáikas-gi, káa ipe-nípa. Jesus-na zillákt éneka síui-yai-tás.

# PART IV.

## The Resurrection of Jesus.

### 178. JESUS RISING APPEARS TO HIS MOTHER.

Mark xvi:9; Matth. xxviii:2-4.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

Kauá kuním méyui, (alagpauit-pa meyui-nig, kuné) Jesus tinugnís-kínig i-utelléht-ta, (ka-kauá i-tinúg-ne kuníg metát-ipa lahéi-pa i-utelléht-ta, káa a-hát-ta temikás-pkínig pisue-na tamágalpa-yái uág likíp-ki-éi (*without touching*), pisué-na likíp-ki-éi pá-uáuna-káu-na. Kauá hmlamat Jesus-nim piké-na pe-ki-yú-ya (Jesus i-ki-yú-ya píka), káa piké-pg ipné-sap-ég-na, káa úi-lapú imékas pi-illói-na) Kauá-ttíte Jesus-nim uitelléhtit-pa, ki uétas úikasilíg i-lligúp-na káa i-ueyatí-ui-ui-kk-á; etké Akamkíniku-m Angel akamkíni-kai-kínig i-t-kaíki-me kuné-pki, káa imekaís-na pisué-na pé-n-kegéik-a uág pá-tamá-ziklík-a, kauá kuné i-uágsilik-azé-ya: Kauá ipním mástái e-uéka isískei-naz, ka-kúus méka: Kunú-azánu soltas ualég-nauát ipá-zikáu-tamáu-na, káa zikáu-ki ipe-uí-t-kákálik-á (*fell to the ground*) ka-kúus-ti-tinúg-nín.

## 179. THE HOLY WOMEN AT THE SEPULCHRE.

### 180. Peter and John.

John xx:1-10; Luke xxiv:1-12; Mark xvi:1-8; Matth. xxviii:1-8.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

Kauá-ttíte alagpáuit-pa méyui-níg, kóoz ziketís-pa Mary Magdalene uág Mary James-nim (pika) uág Salome ipe-kú-ya temikás-pg, káa pe-néhne-zaná tiuáikas-na makaís-na, ka-yug imé-nníg ipá-haní-a; kauá iskít-pa uíhne-pá pí-tenue-sína uág pi-sépni-siná: Isí-nim kaum i-kién-niu uág i-tamá-ziklik-án-niu písue temikás-nim piskís-pkínig (uakálkas)? Ka-kauá ipá-pái-ni-kiká temikás-pa, kauá uáko isemtuks i-tilehét-zaná, kauá pe-ék-zená pisué-na, isímet tamá-ziklík-in temikás-pkínig, kauá ipa-ház-a te-mikás-pg, kimet Jesus-nim zillákt zayá e-uéka: kauá zikáu-ki ipe-ulalíg-na. Kauá Mary Magdalene-m Pe-ter-na uág Joh-na inás-tamtái-ta-na amtis, káa inés-na: Jesus-na zillákt pe-ppégau-yái-saná, káa uétu zúkua-zig, ku míne pé-nik-ái-saná. (Kimet lapú a-hátuai, Mary Magdalene-m láutua-ma uyá-tué-me, ke-imé zikáu-ki ipe-ulalíg-na, uétu isí-na pa-tamtái-zaná zikáu-ki: métu, ka-kauá ku mázua-nm éneka a-hátuai-nim yug-ma-ná lapua-na pé-uéukúni-saná, kauá páis pa-tamtái-ziná, káa úika-lú ipe-kú-ya temikás-pg, imé-uka lapú uilalígnet i-tuík-ziná.—Métu ka-kauá imé a-hátuai kóoz uétu i-pái-ziná temi-kás-pa, kauá) Peter uág John ipé-ullákaig-kiká (Magdalene-m tamtái-ki) temikás-pg, kauá John annúkt-kínikai i-pái-ni-kiká temik-ás-pa, káa e-ukumlík-a uág pe-steílak-á (1)

---

(1) siteiléksa, *to look in.*

temik-ás-na, kauá pe-ég-na kamú-na gaigáig-na inik-ís-na, métu uétu a-ház-a. Ka-kauá Peter i-pái-ni-kiká, kauá ipí a-ház-a, káa lauít úikala-na petú-na pe-ég-na; imékas gaígáig kámu i-uéka zapá-likólík-ín inik-ín, káa kuzkuz usúspamá kámu úinuá inik-ín i-uéka zapá-likolík-ín. Kauá kúnig John ipí-nka a-ház-a temik-ás-pg, kauá i-mizkúinek-á. Kauá úi-lapú ipé-ziklí-na. Métu Peter i-timné-ek-zená úikalá petú, káa imékas i-ziuái-zana. (Ka-kauá yug-mé Peter uág John uáko zaya, kauá yug-mé lapú a-hátuai, ke-imé ipéulalíg-na, uáko ipápái-tok-á, temikás-pa láutua-ma-ínag; kimet pe-ék-zená náksina Angel-a uyít-pa, káa kunig lapúana (Angel-a pe-ék-zená): kauá Angel-em sámga illapáik-in e-uéka, káa kunú-azánu a-hátuai ipá-zikáu-na, káa ipéuéuteilék-á úsus uétas-g. Métu náks-inim Angel-em inésna: Uetmet etg pa-zikáunu; éte-g zúkua-za etg e-péui-sig Jesus-na, ke-ipné uétkaláik-is-g pe-uéuzék-saná: uétu kínne í-ues, uáko i-utelléht-ta; uetmet epe-péui-yu uakáis-na (temikás-pa) ti-tinug-nís-pa. Kúm-tig ek-té-m-tig ka-kuné Miógat-úna zillákt pe-nikái-saná. Timípni-tg ka-pám-kúus etg Ipním i-tenué-ya kuné Galilea-pa, ka-kauá i-hína: Titókan-m Miáz ini-ín i-uzé-yu ka-kápsis-nim titókan-m ipsúsgi, káa uétkaláik-is-gi uéuzék-in i-uzé-yu, kauá kuníg metátipa lahéi-pa i-utelléht-tu tinug-nís-kínig. Uáko ámtiz etg pe-ki-yú, káa apa-tamtái-ta-nú i-hímtek-is-ná Ipnim (Apostles-na) uág Peter-na kúus: Uáko Jesus í-ues uakas, etké i-utelléht-ta tinug-nís-kínig, kauá etg Ipné (Jesus-na) peek-té-nu Galilea-pg uétas-g, ka-pámkúus Ip-nníg etg i-hína. Kauá yug-mém a-hátuai-nim lauít uáko pe-timípni-éi-saná Jesus-na ziégken. Kauá ipa-hát-ta temikás-pkínig amtis, kauá imékas ipa-llói-na, kauá pa-tamtái-ta-zana Jesus-na inékinikít-pa (Apstles-na).

## 181. JESUS APPEARS TO MARY MAGDALENE.

John xx:11-18; Mark xvi:9-11.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

(Ka-kauá uáko zaya yug-mé a-hátuai, kauá i-pái-tok-á temikás-pa Mary Magdalene), kauá émti-kínikai i-úselík-a uág i-usétu úíi-nin (u-uíi-nin), kauá úíi-nin i-ukúmlík-a temik-ás-pg, káa i-sayógo-ya imít-keg (i-siteilék-a). Kimet inés-ég-na lapúa-na Angel-a gaigáig-ki samág-ki: kunémá nakz usús-pa, i-uagsú-zana, káa nakz egué-pa, ka-kuné Jesus-nim zillákt inik-ín e-uéka. Kauá yug-mém Mary-na pe-tenué-saná, káa pé-zená: Ayat, itúpg he uíi-ze? Kauá ipním inés-na: Etké ipé-inp-é-nia ina Miógat, káa uétu zú-kua-za ku míne ipe-ník-a. Kakauá i-uasáuk-a, kauá ipné-tamá-ziklík-a (káa i-kailáu-na), káa pe-ég-na Jesus-na, simet i-usétu, metu uétu pe-súk-a. Kauá Jesus-nim péne: Ayat, itúpg he úíi-za, isí-na he e-péui-sa? Kimet Mary i-n-nek-séne: ki í-ues temanik-auát, kunú-azánu péne. Láutua, ku-m páis im eu-nípa (inpé-nimá) (Jesus-na), kahú hímtek-im (sap-ég-nim) míne he eu-ník-a, kauá-nnag in ínpi-tók-o. Kauá Jesus-nim p-ú-ník-a, káa péne: Mary. Kauá Mary-m (uáko pe-súka), pa-kaláu-nó-ya Jesus-na, káa péne: Raboni (ínim etéu-nníg Miógat). Takléi Jesus-nim péne: Uetmet Ina likíp-ki-yú-kum (uetmet uepéze-yú-kum kikauá), etké kóoz uétu Na-tóta-p á-pai-nó-ya; métu enés-ki-yú-ih Inim eská-ma-ná, káa enés-téh: Uáko In e-ki-yú-sa Inim Pisí-na uág imém Pisí-na, Inim Akamkíniku-na uág imém Akam-kínikú-na. Yug-pí Mary Magdalene i-uéka ip-títe, ke-ip-ním-kiníg Jesus-nim inás-sapá-hát-ta (uakkei-pa) úinép-ua-na enimkínikú-na.

## 182. JESUS APPEARS TO THE HOLY WOMEN.

Luke xxiv:9-11; Matth. xxviii:8-15.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

(Uako M. Magdalene i-ku-séne temikás-pkínig, káa inés-eutukí-a yug-má-ná a-hátuai-ná, ke-imé i-ziklí-ziná temiká-pkínig, Apostles-na (inékinikít-pa Jesus-nim) tamtái-nas). Kimet Jesus ipné-sape-ég-na iskít-pa úikala-pg yug-mém-pki a-hátuai-pg, káa inés-na: Kaiziyéuyeú, úikalú. Kauá yug-mám a-hátuai-nim Jesus-na katát-pg pe-ki-yú-saná, káa égue pe-enp-éi-saná, káa pa-kaán-zaná. Kauá Jesus-nim inés-na: Uetmet pa-zikáu-nu; métu Inim eská-ma-ná e-ki-yú-tgi, káa a-tamtái-ta-tgi kúus: Etg pe-ek-té-nú-kum Galilea-pg. Kauá yug-mé a-hátuai ipé-ziklí-na (Jerusalem-pg), káa pa-tamtái-zaná pótum-ua-ná uág náks-ina káa úikala-na ti-tuignét-óna (Jesus-na); métu inékinikít inekíg i-uii-zina uág i-timné-nek-síná kómáiz, zauín uétu ipe-mizkúinek-a, i-n-nek-sína yug láuig i-tamtái-zig. Ke-imé ipá-tamtái-na i-u-sína Mary Magdalene, Mary James-nim (pika), Joanna, káa ku mázua éneka a-hátuai.

*The guards go to Jerusalem.* Ka-kauá uáko soltas (usk i-uaguí-saná zikáu-pkínig) káa taz ipe-uzé-ya, kauá ipé-kú-ya, káa Jerusalem-pa ipá-pái-na, káa pa-tamtái-zaná titilú-na ti-talapósa-nauát-óna úikala-kí ziziuaíz-ki kut-ki. Kauá ti-tapapósa-nauát pi-ámgi-ná titilu-ínag, káa ipé-timmíu-na: kú-nan maná pa-kú-tag. Kauá soltas-na ui-ualégnauát-óna pé-ni-sená illágane kízui, titókan-a misem-u-tas, káa ipe-hína: Kúus etg apá-tamtái-nu titókan-a misem-ú-t-ki: kag-kauá nun pé-pinmík-a zikét-pa, kauá Jesus-nim inékinikít-pim temikás-na pá-pai-nó-sa-má, káa Jesus-na zillákt pe-p-pégau-yái-saná. Kauá zalauí P. Pila-nim inás-mizí-u, uet-

met etg pa-zikáu-nu, etké nun etg p-ó-llápayu-nú (pa-llápayu-nú), kauá uétu etg uep-sisúik-in pe-uzé-yu. Kauá soltas ipe-nípa kízui, káa titókan-a pe-misem-úsana ka-kúus titalapósa-nauát ipe-hína.

## 183. JESUS APPEARS TO PETER, AND TO THE TWO DISCIPLES IN EMMAUS.

Luke xxvi:13-35; Mark xvi:12-13.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

Kauá Jesus éneka ipné-sap-ég-na lapíua-pg tuignét-ópg kúus: lapú tituígnet i-ku-sína uitelléht-nim alagpáuit-pa nákz-ipg teuyanikás-g páis úilakz sapínuit Jerusalem-pkínig, ka-kuním e-uéka uaníkt Emmaus. Iskít-pa pí-tenue-sína Jesus-nim-kí úikalaki petú-ki uág kút-ki. Kauá kuné iskít-pa Jesus-nim inás-katát-na uág inés-eutukí-a. Métu imém silu e-u-sína inépte-nín (usk Akamkíniku-m imuné silu inéz-inept-én-nia) káa uétu Ipné Jesus-na e-u-sína suk-ás, (Jesus i-uéka ipné-sapé-eg-néi imém-pki). Kauá Jesus-nim inés-na: Itá-ki etg pí-tenue-síg iskít-pa, káa timnének-síg? Kauá kunémá-m lapíua-pemém náks-inim, ka-kuním e-uéka uanikt Cleophas, pa-mistakánp-a uág péne: Mis im-zuátg he ués istúkas kinne Jerusalem-pa? káa uétu he zúkua-za úikalá-pétu, kakalá ipá-haní-a ki ku-malaá-zikiú, káa maná ipe-kú-ya? Kauá Jesus-nim inés-na: Itu? Petu? Kauá ipe-hína: Uétu anás-mizí-a tamtái-pg Jesus-ki Nazereth-pu-ki, keipí i-uéka Prophet kapsikáps kút-ki uág ziégk-ki Akamkíniku-uazét uág titóka-uazét? Yug-pné Jesus-na nunim ti-tala-pósa-nauát-óm uag mi-miógat-um pé-ni-sená tamálui-yú-tas uapziáu-nas, káa uetkaláik-is-gi pe-ueuzék-saná. Métu nun pe-t-timíne-na Jews-titókan-a yug-pním Jesus-nim inás-

tomí-tok-ai-tata-sáná; kauá ki-takz uáko metát-zikiú i-kó-káus-za Ipním tinukí-pkínig. Métu núnim-kínig ku mázua-nm a-hátuai-nm ipa-nás-sapá-zikáu-na, etké takz méyui-níg ipe-kú-ya temikás-pg, káa uétu pá-ayag-nái-saná Ipné zillákt, káa ipe-zikli-tok-a, káa ipe-hína: Angel-a a-ak-zíka, ke-ipním inás-tamtái-zaká, uáko í-ues uákas Jesus. Kauá kunig núnim ku-g mázua a-háma ipe-kú-ya temikás-pg, káa úikala-na pa-hák-ziká, ka-kúus a-hátuai i-hizíka, métu Jesus-na uétu pa-hák-ziká. Ka-kauá uako i-ua-sáuk-siná, kauá Jesus-nim inés-na: Mimílu etg u-síg, káa imém timíne u-síg illahát uág atúkaz mizkúinek-ás ka-kalá i-ziégk-ziná Prophet: mis uétu i-uéka Christ e-hétgau-nás (uág tinukí-nas) káa kunkí áz-as éisnués-na? (Ipním-níg-na lilói-nuas-ná?) Kauá lauít inés-himték-a úikala ziégken uág petú, ka-kalá Jesus Christ-ki ipé-tíme-na Prophets, Moses-pkínig núkin. Kauá uáko pa-ák-tat-ná iní-na, ka-kuné-pkí i-kú-tete-sína, kauá Jesus i-kokáu-ni-pázui-ya, métu kun-mám lapú-nim (lapí-uem) (Jesus-na kuné pá-sape-uéutuk-tipá-zui-saná), kauá ipe-hína: Núnim-pa kínne he uéutuk-ú, láutua, etké uáko i-kulléuit-za, káa ki-takz lahéin uítaz-ko i-kókáu-za. Kauá ináz-az-ó-ya, (káa úimetóu ipa-ház-a). Ka-kauá uáko hipít-pa ipé-taméya-ke-ká, kauá Jesus-nim pe-énpe ippég-na, káa pá-talapósa-nan-niá, káa pé-n-ketímk-a, káa inéz-ini-á. Kaua-ttíte imém (1) sílu usk nikágalp-in e-pé-uzé-ya, kauá-nnag Ipné pe-súk-saná, kauá Jesus lam-lamát e-héulléq-na imém ekí-pkínig. Kauá pelkákeg pí-i-zína: Mis uétu núnim timné-pa kie pe-llíu-na usk álla, kan-kauá nuna kie i-tenué-ya iskít-pa, káa háutnin Times kie i-hímték-a? Kauá kuné-ittíte ipé-hógalékaik-á, káa ipé-zikli-

---

(1) imém-ku.

na Jerusalem-pg, kauá kune pá-ayák-zaná pótumua-ná uág naks-ina, káa ku mázua-ná éneka ti-tuignét-óna, naks-ini-pá inít-pa káa pi-tamtáizinä: Miógat ikúinu uáko i-utelléht-ta tinugnís-kínig, kauá, ipné-sap-ég-na Simon-Peter-pg. Kauá yug-mám lapí-uem úikalu-na pa-tamtái-zaná Jesus-nim-ki kút-ki iskít-pa, kauá ipe-hína: Nun Jesus-na apa-súk-a, ka-g-kauá ippég inas-nikátimkániá.

## 184. JESUS APPEARS TO THE DISCIPLES AT JERUSALEM.

John xx:19-23; Luke xxiv:36-43.

**Easter Sunday, A. D. 33.**

Ka-kauá kúus pi-tenué-sína, uáko i-kullétuit-zaná, uitelléht-nim alágpáuit-pa, káa pískis laám zúyakilik-ín i-uéka (uág uezék-in) kuné inít-pa, ka-kuné i-u-sína Jesus-nim i-hímtek-in, etké pa-zikáu-zaná Jews-titókan-a, kauá-nnag Jesus-nim inás-pai-nó-ya, (káa úikalú-nm pe-ék-zena) isímet hépei i-usétu, káa inés-na: Inim-kinig etg iní-se éyeuit uag sap-takatálkt (1). In ués, uetmet pa-zikáu-nu. Metú imé ipá-siáu-na uág ipá-zikáu-na, káa i-n-nek-sína, zéuzéuh i-ues. Kauá inés-na: Itú-pg zikáu-zig, káa láuig timnéneksíg? Eg-né-nim-tgi ípsus uág égue, etké In-níg In ués; uepéze-nim-tgi káa zúkua-tg lauít, etké zéuzeu-nim zaya us zillakt uag pips, ka-g-kúus Inim ués. Ka-kauá i-uásáuk-a, kauá úikalú-pg ipnésap-ég-né-nia ípsus uág égue uág timíne. Kauá imé ipá-ziuái-na káa ipa-llói-na, metu uétu úiluílp ipémizkúinek-á; kauá inés-na: Uet-epém etg (uet-etg) ui-síg hipt? Kauá pé-nisená tatós zúyem tuuyí uág tamískoi. Ka-

(1) talgtálg-náuit.

kauá hip-náka-ya kauá inéz-iní-a kénikt (takátolátk-in *remains*). Kauá i-hímtek-in úikalá ipá-llói-na Jesus-na ekít-ki. Kauá éneka inés-na: Etg iní-se éyeuit (éyeuin uizétas). Ka-g-kúus Na-Tóta-m Ina i-ueímte-ma, kúus-títe Inka imuné etg ueímte-sa. Ka-kauá yug-pí ziégken i-uásáuk-a, kauá inés-hesn-ú-ya, káa inés-na: Enpí-tg Hautnis-na Eulléegeulléeg-na: ka-pám-kun-ma-ná kapsís-uit etg apa-uáu-nanniú, yug-mé uáu-nin ipe-uzé-yu; kauá ka-pám-kun-ma-ná kapsís-uit uétu etg apa-uáu-nan-niú, yug-mé uétu uáu-nin ipe-uzé-yu (uáu-nái uág kapsís-uit-ín ipe-uzé-yu).

## 185. JESUS ADDRESSES THOMAS.

John xx :24-29.

**The Sunday after Easter, A. D. 33.**

Ka-kauá Jesus-nim inás-pai-nó-ya Apostles-na, kauá Thomas uánik-in Didimus, Apostles-pamá nakz, zaya kuné i-uéka. Kunú-a-zánu (ka-kauá i-pái-tok-a) ,i-hímtek-is-nim pé-zena (Thomas-na): Miógat-úna (Jesus-na) epe-hég-na. Métu ipním inés-na: Zalauí uétu e-heg-né-niu ipsús-pa kaskásuit uéuzék-it-pamá, káa uétu ó-péze-n-niú inim-níg-ki ipsús-ki Ipné ípsus, ka-kuné uéuzek-as i-uéka, káa uétu ó-péze-n-niú inim-níg-ki ipsús-ki Ipné timíne, kauá uétu minmaí in mizkúinek-ú. Kunig úimátat uéutukt éneka, kauá éneka i-u-sína úikalú inékinikt init-pa Thomas-ínag, kauá, inég úikala pískis i-uéka zuyakilík-in (uág uezékin) zauín i-pái-na Jesus, kauá imém hépei pe-ék-zená, isímet i-u-sétu, kauá inés-na: Etg iní-se éyeuit Inim-kiníg. Kauá kuníg Thomas-na péne: Kahú inpé-nim ípsus (uépézénim), kauá uépézé-nim timíne, kauá uetmet talauag-núkum, métu miz-kúine-kim (uetmet he u-zé-yu talauag-nípaz,

métu mizkúinek-típaz). Kauá Thomas-nim pa-mistakánp-a uág péne: Inim Miógat uág inim Aníeuát. Kauá Jesus-nim péne: Etké pi-hég-ní-ma, kunú-azánu he mizkúinek-á, métu kátu taz (uapzúg) i-u-síg yug-mé, ke-imé, inég uetu ipe-hég-na, zauín ipe-mizkúi-nek-a (uétu ak-zíka, ka i-miz-kúinek-síka).

## 186. JESUS APPEARS NEAR THE LAKE OF GALILEE.

John xxi:1-14.

**After Easter, A. D. 33.**

Kuníg ku malá-zikiú-pa kauá Jesus éneka ipné-sape-ég-na inékinikít-pg iuetam-laikin Tiberias-nim, kúus ipné-sap-eg-na. I-u-sína náks-iní-pá Simon-Peter, uág Thomas Didimus, uág Nathanael Cana-pkínig, uág Zebede-nim ma-máyaz (John piép-in James) uág lapú éneka ti-tuígnet. Kauá Simon-Peter-nim inés-na: Uako takeí-ta-za. Kauá imém pé-zena: Nun-ka pe-ki-yú kúus-títe, (pe-tuíg-nu-hé). Kauá ipé-kú-ya (uí-uinépu), káa ip-ú-ze-yá liés-g; kauá úiluílp nakz zikétin ipé-kiyúps-na (uétu itú inpi-sína, uétu nakz ipé-taklíp-a). Kuníg méimi Jesus i-usétu alláih, métu i-hímtek-in uétu i-zúkua-zina, ki í-ues Jesus. Kauá Jesus-nim inés-na: A-házual (inm-ma-máyaz) uét-epem etg u-síg hípt? Kauá pa-mistánp-saná: Uétu. Kauá inés-na: Takeí-tgi liés-pa uapsúg-pkínikai, káa epé-taklip-ú (zuyém-na). Kauá kúus ipé-takeí-ya: kauá uáko uétu i-u-sína takés-na nik-táhtkai-tás (*drag out of water*), etké illágane zúyem i-híta-saná. Kunú-azánu, ka-kunía tuignet-óna Jesus-nim pe-héteu-ya, kuním Peter-na kúus péne: Miógat (Jesus) yug í-ues. Ka-kauá Peter i-mizí-a ziégk-epg, ki í-ues Miógat,

kauá i-sammá-na sámga, (etké i-uéka si-simága-nut), káa i-t-kulúu-ya (*takelúsa, to bathe*), káa i-súuéik-a, káa i-siulátka-ya allái-kag; métu imé liés-ki ipa-usalláhtka-ya, etké uétu mis uáyat i-u-sína alláipkínig, páis lapósos kapt-kápt (*cubits*) (poteéptit uattíkt), kauá takés-na pe-n-kitík-zina zúyem-ínag-ná kus-pa. Ka-kauá imemé-tulénc-ziná liés-pkínig allái-g, kauá pe-ék-zena allá-na, káa nakz zúyem i-uéka allá-pa inik-ín, kauá ippeg katát i-uéka. Kauá Jesus-nim inés-na: Inág-paik-ítgi ku maze zúyem, ka-pám-kune-má-ná epe-enpí-ta. Kauá S. Peter i-ué-ze-ya liés-g, káa pe-enpí-kiká takés-na, káa pá-n-k-táhtka-yá, káa pá-nag-paík-a uétas-g, kauá i-uéka kakmám titilú-ki zúyém-ki, po-teéptit uág pakaáptit uág metát: kauá inég illágane zúyem, zauín takés uétu gatát i-kú-ya (uétu gatátkia). Kauá Jesus-nim inés-na: Kúm-tig, hip-té-m-tig. Kauá uétu isí-nm Jesus-na pe-sépni-a: Isí he ués: etké i-zúkua-zina: Ki i-ues nunim Miógat. Kauá Jesus-nim inéz-ini-á ippég uág zúyem. Kauá kun-kí uáko metá-ham Jesus ipné-sap-ég-na inékinikít-g uítelléhttit-kínig.

## 187. JESUS GIVES THE PRIMACY TO PETER.

John xxi:15-24.

**After Easter, A. D. 33.**

Kauá hip-nákat-pá Jesus-nim S. Peter-na péne: Simon John-kakál, uet-im Ina pí-hetéui-sá-m imékas? uét im kin-ma-ná anás-ueyené-za Ina éteuit-kí? Kauá Peter-nim péne: Hee! Miogat, Im zúkua-za, ikúinu in he héteui-sa. Kauá Jesus-nim péne: He úitíni-án-niú-kum Ina sheep-kakál. Kunig éneka péne: Simon John-kakál, Ina ikúinu pí-hetéui-sám? Kauá pa-mistakánp-a: Hee! Miógat, Im lauít zúkua-

za, ikúinu in he héteui-sá. Kauá Jesus-nim péne: He úitíni-án-niú-kum Ina sheep-kakál. Kauá éneka, uáko metáhám, Jesus-nim péne: Simon John-kakal, ikúinu he píhetéui-sa-m? Kauá Peter uáko i-timnének-a, etké metáhám uáko péne: Ikúinu Ina he pí-hetéui-sa-m? Kunúazánu Jesus-na péne: Miógat Im he úikala-ná e-zúkua-za, Im zúkua-za ikúinu in Imené he héteui-sa. Kauá Jesus-nim péne: He úitíni-án-niú-kum Ina sheep. Ikúinu, ikúinu In he íze, ka-m-kauá im uéka ázual uág piimnét, kauá im-níg he imá-sammá-zaná, káa ka-m-kuné im nek-séna, kuné he kiéik-saná: métu ka-m-kauá im keíun-íu, kauá tukápalík-u he (*stretch the arm*), káa neksép-nim he i-sapá-sammá-nú, káa he inéhne-nu kam-kuné-pkí uétu he kú-ttipázui-yú. Kúus Jesus izéne, hímtek-as, kúus-kí tinukí-ki (uétkaláik-is-pa) e-uéka titóka-pg sap-ég-néi-tas Akamkíniku-na imé-kas-náuit (káa kúus-ki tinukí-ki e-uéka Akamkinikú-na sapá-llói-nas). Ka-kauá Jesus yug ziégken i-uásáuk-saná, kauá Peter-na pene: Kahú tuíg-nim. Ka-kauá Peter-nim Jesus-na pe-tuíg-na, káa ipné-tamá-ziklik-á, kauá pe-ég-na John-na, kimet ipnim-ka John-nim Jesus-na pe-tuík-za, kunú-azánu Peter-nim Jesus-na péne: Miógat, káa manáma ki háma i-kú-teté-sa? Jesus-nim pá-mistakánp-a: Ku-g nakí-tag yug-pí háma i-llákai-nú ka-g kauá In pái-tok-ó kauá itú im-áin? (itu-pg kún-kí he galélei-za) im-níg tuíg-nim. (Yug-pí John e-uéka Jesus-nim etéu, ka-kúnim-ttíte Jesus-na pe-uéutelike-zé-saná timíne lamtái-pa hipít-pa, ka-kauá Jesus hipt-kanémi-saná, kauá kuné Jesus-na pé-sepniá: Miógat, isí-nm Imené zillákt ini-éi-teté-sa tuélka-pg?) Ka-kauá i-hímtek-in ipa-mizí-a, kauá ipé-néka: ki tuignét uétu i-tinug-nú: métu uétu kúus i-hína Jesus, uétu i-tinug-nú, métu i-hína Jesus: Ku-g nakí-tag ki háma i-llákai-nu, ka-g-

kauá In pái-tok-ó, káa itú im-áin? Yug-pí hímtek-in i-tamtai-za kúus-kí, káa i-tíme-na úikala ki tamtáin.

## 188. JESUS APPEARS ON THE MOUNTAIN OF GALILEE.

Matth. xxviii:16-17; I Cor. xv:6.

**After Easter, A. D. 33.**

Kauá pótumuá uág nákz-ua i-hímtek-in (Apostles) ipé-ku-ya Galilea-pg, megsám-g, ka kuné-pkí Jesus-nim inész-zená: kútas etg ui-síg. Kuné Jesus ipné-sap-ég-na illaganí-ua-pg, pakósos-pg káa uyi-kínig tipet. Ka-kauá pe-ék-ziná, kauá pá-kaán-zaná (hítimlikeí): métu ku-mázua epéyepéi-na (*doubted*) (ipe-epéyapainá).

## 189. JESUS APPEARS TO JAMES.

I Cor. xv:7.

**After Easter, A. D. 33.**

Kauá kuníg Jesus ipné-sap-ég-na James-g, kauá kuníg ipné-sap-ég-na úikalú-pg Apostles-pg.

## 190. JESUS APPEARS TO THE ELEVEN AT JERUSALEM.

Luke xxiv:44-49; Mark xvi:14-18; Matth. xxviii:18-20.

**Ascension Day, A. D. 33.**

Kauá lamtái ipné-sap-ég-na (Jesus) pótum-uá-pg uág nákz-ua-pg (nákz-ipg) ka-kauá hipít-pa i-taméyak-sína; kauá inás-tanáni-á, etké uyít-pa ku-mázua uétu ipé-miz-kúinek-á, inég lauít imúne pa-tamtái-ziná, ke-imém Jesus-

na uítelléh-ttis-ná pe-ék-ziná. Kauá kunig inés-na: Uikalá laham kapsikáps-néuit Ina (Na-Tót-am) iní-a akamkínikai-pá káa kínne uétas-pá: kunú-azánu etg pe-kiéik-u-kó ka-kásili i-ues uétas, kauá apa-tamtáin-aik-ú káa epé-himték-eik-ú úikala-ná lahám-na titókan-a pa-neksép-ziég-nís-na, kauá apá-zapákaik-ú úikalu-ná uánikít-ki Pisít-pim uág Miáz-pim uág Hautnis-nim Eullég-eullég-nim, kauá epé-hímték-eik-ú lahám-na, ku-g minmai Ina lahám ziégken ipa-tuíg-nai-tág. Kauá taklái In imém-pá uzé-yu uyá-lahéi-pa kunku-yáin, kuné-pkí lahéi-g keéu kakuné i-laham-ta nú uétas. Ke-ipí i-mizkúinek-ú káa zapákaik-in i-uzé-yu, yug-pi-zím uákas i-uzé-yu (éisnues-pa), métu ke-ipi uétu i-mizkúinek-ú, yug-pí tamálui-yú-in (allá-pa) i-uzé-yu. Ka-g-kalá ués Inim ueímt-in, kalú-mám Inim-kí uanikít-ki enimkínikú-na, pé-hilúski-senu (káa pe-suyalét-zenú), káa pa-nekséptimt-ki ipé-ziég-nu, káa uagpús-na inég pe-énp-senú káa zapé-ke-tinukás inég imemé-kú-yu, zauín uétu ipá-kómái-nu; kauá ki-kómái-nis-ná pé-t-ku-paliká-ze-sanú, káa uákas pa-áni-sanú. Ka-g-kauá imém-pá In uéka, ku-pam-mág maláhám uáko etg izéne: A-zahá-tata-síg Moses-nim uag Prophet-nim úikala ziégken, ka-g-kalá In-uazet ipé-tíme-na; etké Christ i-uéka e-hétgau-nás uág tinukí-nas, uág uitelléht-tas tinugnis-kínig metát-ipa lahéi-pa: kauá kunig úikasilig tamtái-nas kapsís-uít-ki ipná-tana-nit, uág (1) uáunin uizé-tas. Yug-tamtái-nas Jerusalem-pkínig ka-kásili uétas, úikala-pg titóka-pg pa-neksép-ziég-nis-gi. Kauá kikauá etg zúkua-zig úikala ki petú, kauá tamápaik-as etg u-síg. Métu kóoz etg pa-llákai-nu Jerusalem-pa, káa pa-uyá-yagó-yu Háutnis-ná Eullég-eullég-na, ka-g-yug

(1) uag náu-na-nit=uáu-nai-tas.

imém-pkí In u-ímte-yu Pisít-pkínig (Na-Tótam-kínig); kauá Eulleg-eulleg-nim etg iní-u kapsikáps-néuit tus-kínig (tust-pkínig). Etké John-nim (Zapákaik-auát-óm) kus-ki-zím inás-zapákaik-a, (inás-zapákayág-kaná), métu etg zapákaik-in pe-uzé-yu Háutnis-kí Eulleg-eulleg-ki ki-kóoz ezíz-pa, ku-malá-zikiú-pa kóoz.

## 191. JESUS ASCENDS INTO HEAVEN.

Acts I:3, 6-12; Luke xxiv:50:53; Mark xvi:19.

**Ascension Day, A. D. 33.**

Jesus tinug-nákat-pá éneka uákas ipné-sap-ég-na iné-kinikít-g illágani-néhem pileéptit uéutukt uitelléhttit-kínig, kauá kunku inás-tanuá-kaná Akamkíniku-m-ki Miógat-úit-ki. Ka-kauá lamtái ipné-sap-ég-na (See No. 190), kauá inéz-inéhne-na Bethania-pg (megsam-g Olivet-g. Kauá ipe-hína: Miógat, uet-Im kikauá, Israel-a (Jews-na) mió-gat-úit a-haní-lamk-an-niú. Kauá Jesus-nim inés-na: Uetu mis etg ui-síg zúkua-nás, ku-máua Pisí-nim kapsikáps-néuit-ki petú us haní-tas. Métu epé-enp-ú kapsikáps-néui-na Háutnis-kínig Eulléeg-eulléeg-pkinig, ke-Ipním etg i-pai-nó-yu: kauá Ina etg pa-tamápaik-an-niú-kum (tamáluit uág kut) titóka-pg Jerusalem-pa, káa Judea-pa, káa Samaria-pa, káa úikasilíg ka-kuné i-uí-llakasánki ki uétas. Ka-kauá yug ziégken i-uásauk-a, kauá i-t-kupalása-ya, káa inás-talapósa-nan-niá. Kimet Ip-nníg i-ualása-ya (*raised himself*), káa i-uíhne-ná tus-keg, akamkínikaig, ka-kauá imém p-é-m-tuík-zená (lilói-ki). Kauá i-uagsú-za-nki uapsúg-pkínikai (Pisít-pa) Anieuát-ó-pa. Kauá ipelik-ínim Ipné pá-tuátk-a (*followed, went in front*), káa pá-apatulá-ya (*enveloped*) (usk pe-énpe imém silú-pkínig). Ka-kauá kóoz i-sitalása-

siná kauá lapú-a-nim p-úgalik-ú-saná, ete gaigáig si-samkeís-nim, káa pé-zená: Imé, Galile-pu a-háma, itú-pg ógazig káa sitalása-síg tus-keg? Ki Jesus, ke-ipí i-uíhne-na akamkínikai-g imém-pkínig, kúus-títe Ip-títe i-pái-tok-ó, kapám-kúus etg e-ek-zíka uihne-nis-ná (1) akamkínikai-g. Kauá imém (ti-tuignet-óm) Akamkínikú-na pa-kaán-zaná, kauá ipé-ziklí-tok-a imékaís-ki liló-ki Jerusalem-pg megsámkínig Olivet-pkínig.

## 192. THE ELECTION OF MATTHIAS.

Act 1:13-26.

**After Ascension Day, A. D. 33.**

Ka-kauá (i-ziklí-zina Jerusalem-pg Apostles káa) ipaház-a, kauá ipa-híziluása-ya tús-keg nákz-ipg inít-g, kauá kuné i-u-sína Peter uág John, James uág Andrew. Philip uág Thomas, Bartholomew uág Matthew, James Alpheus uág Simon Zelotes, kauá Jude James-nim eskap. Kíme úikalú náks-ini-pá imekaís-ki imiú-ki uág éteuit-kí, uág náks-iní-kí nek-ít-ki (timné-ki) i-talapósa-na-nígna kúnku Mary-ínag, ke-ipí e-uéka Jesus-nim Pika, káa a-hátuai-ínag, káa Jesus-nim eská-ma-tán (eská-ma-ínag). Kuné nakz-ipa lahéi-pa Peter i-usékaik-á imém-pé (2) hépei (Peter-nim inés-usékaik-ó-ya hépei kun-ma-ná a-hám-na), páis i-u-sina póteéptit-uá uág laháptit-uá, káa inés-na: A-háma, eská-ma, háutnis-nim Tímes-nim ziégken us zahá-nas, etké Háutnisnim Eullég-eullég-nim us ziégken, ka-kauá David-na pasapáziég-na Judas-kí, ke-ipním ináz-inukti-ái-saná inpé-uatóna, ke-imém Jesus-na pe-énpi-sená. Yug-pí Judas núnimpamá nakz i-uéka, káa inépte-na Apostle-náuit (samga-

---

(1) uihnepg. (2) imém-pa.

zimúg-zimúg-néuit), métu kikauá yug-pí inépte temikás-uétas kapsís-úit-ki tamétkot-kí: kauá ipí ipn-ú-láukak-á, káa illút ú-yetúgsk-a, káa maimái laám a-hát-ta illút-kí-nig, káa úikalú Jerusalem-pú ipé-zúkua-ná, káa kunú-a-zánu yug-pí temikás-uétas u-nikí-se Aceldama imém-tímti-ki, numípu-timti-ki Kiká-nm-uétas. Kauá kikauá nun kie u-síg David-nim ziégken sapá-zahá-nas, (David-na kie u-síg ziégken sapá-zahá-nai-tás), etké David Psalms tímes-pa kúus i-tíme-zená: (Judas-na) náks-inim pé-enp-é-niu Bishop-néuit (Sámgazimúgzimúg-néuit). Kunú-azánu náks-ina háma-na kie u-síg aní-tas Apostle, ke-ipí ipná-pazák-u Judas-gi. Kúus kú-tas kie u-síg: Ka-kalú núnim-pa kunku ipe-hípe-ya úyít-kínig, ka-kauá Jesus ipné-sapá-zapákaik-a John-im-pg, kuníg núkin kuné-pki lahéi-pg, ka-kuné i-uíhne-na akam-kínikai-g, kuné-má nakz í-ues uizé-tas Tamtái-nauát, uág pa-tamápaik-án-niú Jesus-na uitelléhttit tinug-nis-kínig, kauá núnim-pa (Apostles-pá) yug-pí i-ues ípe-tás. Kauá lapú-na (lapíua-na) p-ú-nik-sená uág pé-nik-sená: nakz i-uéka Joseph uaník-ín Barsabas, káa Tukúg-háma, káa nákz i-uéka Matthias: kauá ipa-talapósa-na, káa ipe-hína: Núnim Miógat Akamkíniku, ke-m-Im úikalu-ná anás-zúkua-nai-sá timíne, kahú nes-sap-ég-nim minikú-na ha a-sáikí-za kiné-ma-ná lapíue-pemá-ná náks-ina, káa yug-pním pe-énp-ú kínnia Apostle-náui-na (Bishop-náui-ná); etké Judas-nim kínnia taáz-uí-na uáko pé-ukkeí-na, káa (i-paléi-na, káa ku-minépg) i-kúya ipním uizé-nuas-gi.

Kauá Akamkíniku-m inás-ani-án-nia Matthias, kauá ipí i-hípe-ya Apostles-g, pótum-uá-pg uág nákz-ipg. (Kúus-kí éneka pótum-uá uág lapú-a ipe-t-ká-uze-yá.)

## 193. THE COMING OF THE (HOLY GHOST) PARACLETE.

Acts II 1-11 and 12:47 abridged.

**Pentecost, A. D. 33.**

Ka-kauá uako i-zahá-zaná pakaáptit uéutukt (uitelléh-ttit-kínig), káa úikalú (Jesus-nim inékinikt) i-u-sína naks-iní-pá inít-pa, kauá-nnag tus-kínig i-ualésa-ma ka-kúus kaps-káps áttia, kauá i-kakmám-na áttia-kí inít, ka-kuné i-tamé-yak-sína. Kauá pe-ég-nei-sína illágane péuis uéipékeín (*split*) (pégsalín—*split on the top*), ka-kúus álla, kauá yug-álla úikalú-pg pa-usús-g ikú-ya, káa pa-usús-pa i-pelikáza-ya (1) (*stand erect*), kauá úikalú kakmám ipe-t-ká-uze-yá Hautnis-ki Eullégeullég-ki, kauá ipe-ziég-na pa-n-néksap-tímt-ki, ka-kúus Hautnis-nim Eullégeullég-nim inés-sapé-ziégk-zená. Kauá-ttíte i-u-sína Jerusalem-pa Jews-titókan talapósa-nin uí-pai-nát pa-n-néksáp-kínig uí-uétas-kínig úikasilíg-pkínig. Ka-kauá (yug-mé pa-n-néksap-tímin) titó-kan i-zúkua-ziná, í-ues áttia uág álla, kauá-nnag illaganí-ua kuné pi-ámki-ziná, káa té-paléik-ín ipé-uzé-ya, etké kun-má-na ti-tamtái-na-uát-óna úikalú-nm pá-mizi-síná pa-n-nákz-iyí pa-imém-tímt-ki: kauá ziziuái-ki i-hína-nígna: Mis uétu Galilea-pu kíme úikalú ti-tamtái-nát i-u-síg? kauá minmaí kanm apá-mizi-án-nia ziégken pa-n-nákz-iyí pa-n-núnim-níg-tímt-ki, kan-kun-kí miápkaáuit kie pe-uzé-ya? Parthi-pu, uág Medi-pu, uág Elamíti-pu, uág Mesopotamia-pu, uág Judea-pu, uág Cappadocia-pu, uág Pontus-pu, uág Asia-pu, uág Phrygia-pu, uág Pamphilia-pu, uág Egypt-pu, uág Lybia-pu, uág Cyrene-pu, uág Roman-pu, Jews-titókan kúus-

(1) i-uí-pelikazayá.

títe, uág Proselytes-pu, uág Cretes-pu, uág Arabia-pu (úikalú, kan-kalú kínne u-síg ki-takz), pa-n-núnim-níg-tímt-ki kin-ma-ná nun kie apá-mizi-án-nia ziégken, uág Akamkíni-kú-na ziziuáis úikala kut.

From Acts ii.12-47—Kauá úikalú té-paléik-ín ipé-uzé-ya, káa i-ziuái-ziná, káa pi-hína-nígna: Maná ki í-ues? itú í-ues? Métu ku-mázua neksép-ki timné-ki pé-zepinmí-sená, káa ipé-hína: Kíme a-háma kalú i-k-káui-sig. Métu Peter láutua-ma-ínag (láutua-ma-tán) ipé-ógalakéik-a, kauá Peter kapís i-tiúg-na, káa inés-na: Judea-pu a-háma (me u-síg, láutua-ma), káa úikalú, ka-pám-kalú kikauá kínne téuyanik-síg (1) Jerusalem-pa, etg zúkua-nas kínnia ziágk-ina u-síg, kahú lauít mizí-mtig ziégk-epg. Kíme ínim láutua-má uétu mis i-k-káui-síg, métu Akamkíniku-m inés-sapá-ziégk-ze, ka-kúus Prophet (Egneuát) Joel annúkt-kínikai i-tamtái-zaná uakkeí-pa, káa i-hína: Kóoz Akamkíniku-m inéz-ini-ú Ipním Eullégeullég titókan-a, kauá ka-kalú-ním núnim-Mió-gat-úná uaníkt pa-kaán-nái-sanú, káa pé-nehmú-zanú (pe-néhmú-nai-sanú), kalú-zím uákas ipé-uzé-yu. Israel-pu a-háma, kahú mizí-m-tig. Jesus Nazaré-pu Akamkíniku-m sáig-nín imém hépei i-uéka taz háma, káa Ipním illágane ziziuáis kut e-uzé-ya Akamkíniku-pkínig, ka-pám-kúus etg zúkua-zig: zauín Ipné (Jesus-na) etg uetkaláik-is-g epe-uéuzék-a, káa ap-ó-pziáu-na: métu Akamkíni-ku-m, Ke-ipí i-Pist, Ipné (Jesus-na) tinug-nís-kínig pé-sapé-utelléht-ta, kauá éneka uákas, pa-hániá (2), kauá nun lauít epe-ég-na, ka-kauá tinug-nís-kínig i-utelléht-ta: uáko í-ues uákas, káa uákas i-uíhnená akamkínikai-g, kauá kuníg núna inés-sapé-t-keik-ú-ma Háut-nis-ki Eullégeullég-ki, ka-pám-kúus etg ek-

(1) téuya-zíg—*for a short time*). (2) pa-háni-tok-a.

zíg uág mizi-síg. Kunú-azánu úikalú Israel-pu zúkua-nas i-usíg, ikúinu Akamkíniku-m yug-pné Jesus-na pa-háni-á imékas Miógat, ka-pám-kunía-ttíte etg uetkaláik-is-gi epé-uéuzék-a; uág ap-ó-pziaú-na. Kimet illaganí-ua, ka-kauá i-mizi-sína, kauá imamá-tanáni-sína, káa ipe-hína: Núnim pié-ma, káa manáma-g nun ku-teté-síg? Métu Peter-nim inés-na: Etg u-síg ikúinu imamá-tanáni-tás, káa zapákaik-in uizé-tas, kauá kúus-kí uáunin etg pe-uzé-yu, káa epé-enp-ú Hautnis-na Eullégeulég-na. Kuné lahéi-pa illaganí-ua zapákaik-in ipé-uzé-ya, páis metá-ham pa-p-pótom-ósos titókan (metát *thousand*, 3,000). Yug-mé úikalú uyá-kaáo-pa ipá-talapósa-na, káa Jesus-na zillákt pé-hep-éi-saná, káa kapsikáps ipé-mizkúinek-á. Kauá ka-kalu-mám petu e-u-sína, kalú-mám pé-iyéu-zaná iyeuis-na titókan-a kauá úikalú pa-inít-pa (pa-he-nít-pa) i-uí-talapósa-nanígna, káa Akam-kínikú-na pá-sapa-llói-nanígna. Kauá taklái Akamkíniku-m uyá-kaáo-pa inés-isák-saná illaganí-ua-na imém-pkí (etké inás-uí-nagpáik-saná zapákaik-ás): kauá kun-kí zapákaik-in kátu illaganí-ua uyá-kaáo-pa ipé-uzé-ya.

## 194. END OF THE GOSPEL.

John xx:30-31, xxi:25; Mark, xvi:20.

Kauá illágane éneka uyi-kínig Jesus-nim inás-ani-án-nia ziziuáis kut, métu uétu kínne úikala i-ues tíme-nin. Métu zalauí ku tíme-nin úikala Jesus-nim kut a-uzá-yóka kauá uétu kínne uétas-pa inikí-nués (*place to put*) (imékas) zahá i-uzé-yóka, ka-kuné úikala yug times inékinik-ás (1). Métu ka-

(1) etke úikasilig uétas a-kakmám-nóka, káa úyi-kinig a-átkau-nóka.

kalá í-ues tímes-nin, yug zahá í-ues imám-áin, kúus-uazánu etg mizkúinek-as, ikúinu Jesus í-ues Christ uág Akamkíniku-kakál, káa kun-kí mizkúinekit-kí etg uákas uizé-tas (eisnués-pa) Jesus-nim uanikít-ki (uág kapsikáps-néuit-kí).

Kauá yug-mé (Apostles) ipé-kiéik-a, káa ipá-tamtái-naik-a úikasilig, káa Jesus-nim (akamkínikai-kínig) inás-uápáyata-ya, káa kapsikáps inés-sapé-uzé-ya, uág uápzúg: kauá illaganí-ki ziziuaís-ki imém-kí kut-ki illágane titókan ipé-mizkúine-k-a, káa zapákaik-in ipé-uzé-ya.

Kalú Ti-táz-tamtáin.

End of the Gospel.

# Additions from the Acts of the Apostles.

I. *Peter Heals the Crippled Man* (Act iii:1-26).—Kunig kumalá-zkiú-pa, kauá Peter uág John ipe-kú-ya káa ipátalapósa-ta-ná Talapósa-nuás-g kulléu-é-uít-ipg. Kimet nakz i-uéka háma uíhne-símei, etké miapkaáuit-kínig e-uéka likupsímei uéyug. Kauá yug-uíhne-símei-ná pe-néhne-nígna uyákaáo-pa talapósa-nuás-g káa piskís-pa pé-níke-nígna émtikínikai, kauá kuné ipné-tanauíat-kaná titoka-pg; ka-kalú i-talapósa-ta-ná-nígna, kúus: Kahú iyáuna-káu-nimtg. Yugpním uíhne-símei-ním inés-nimekúni-a páig Peter-na uág John-na azit-ás-g, kauá ipné-teneuí-ya. Métu Peter-nim p-u-lég-na uág pené: Kahú nés-eg-ním. Kauá ipním inésualég-na, káa i-n-nek-séna: páis taz petú ini-teté-síg. Métu Peter-nim péne: Zaya ínim ués kízui, itú maksmáks, ítku itú gaigáig; métu ke-k-ín inépte taázuit, yug iní-se-hé: Kahú, Jesus-Christ-nim-ki Nazare-pu-m-kí uanikít-ki usékai-g kauá ipskeíkeí-g. (1) Kauá ipsus uíhne-símei-na pé-enp-éni-a, kauá pé-nke-usékaik-á; kauá kuné-innig lamlamát uéyug uág égue taz kapsikáps e-uzé-ya, kauá i-ualása-ya (*spring*), káa i-uselík-a, káa ipskeík-eík-a, kauá Talapósa-nuas-g a-ház-a, káa i-uezéikaik-á (*jump*), kauá Akamkínikú-na pa-sapá-llói-na. Kimet úikala titókan, ka-kalú kuné i-u-sína, i-ziuái-zina, káa pa-llói-zaná kuné-pkí kút-ki kunía háma-na, etké lauít pé-zúkua-ziná, uyá-kaáo-pa etké pe-égna-nígna Talapósa-nuas-pá piskís-pa. Kunú-azánu

---

(1) ipskelíhnig.

úikalú-nm Peter-na uág John-na pa-ámg-nó--saná ziziuái-ki. Kauá Peter-nim inés-na: Israel-pu a-háma, itú-pg etg ziziuaí-zig kín-ki kút-ki? káa itú-pg núna nés-ek-té-zinm uág nás-ualák-tamáu-zinm? Mis núnim-ki kapsikáps-néuit-kí kínnia háma-na uákas apá-sapé-uzé-ya, káa epé-sapé-p-skeíkeik-á? Abraham-nim Anieuát, uág Isaac-nim Anieuát, uág Jacob-nim Anieuát, uág núnim tit-lú-nim Anieuát, Yug-pí í-ues kapsikáps-níg, Ipním Miás-na Jesus-na pa-háni-a uákas, etké pé-sapé-utelláht-ta tinúgnis-kínig, ka-pám-kuníattíte etg ap-ó-pziáu-na. Etg Jesus-na zillákt epé-ni-én-nia Ponce-Pilát-gi uapziáu-nas, kauá inég Ponce Pilát i-hína: Ki Jesus í-ues taz tukúg háma, zauín etg pe-tiúg-na: Néziním Barabbas uapziáu-nípaz, káa Jesus-na taklái uetkaláikis-gi e-uéuzégi. Kun-kí ziégk-ki Anieuát-óna etg ap-ó-pziáu-na. Métu Akamkíniku-m pé-sapé-utelléht-ta, kauá nun illágani-né-hem Ipné epe-ég-na uitelléhtt-nákat-pá tinúgnis-kínig: kimet ikúinu uákas. Yug-pním Jesus-nim uanikít-ki ki háma, ka-pám-yúg etg lauít e-suk-síg, uág e-ek-zíg, ki háma uákas i-usétu imém hépei, káa uakaís-nim etg i-uselik-ó-sa. Métu in nekí-se, láutua-má, zúkua-néikínig kúus etg pe-kú-ya, kakúus imém mi-miógat. Métu Akamkíniku-m lauít kie i-sapá-zúkua-zaná Prophet-kínig (Egneuat-óp-kínig) úikalú-pkínig, Ipnim Miáz Christ tinukí-nas i-uéka uetkaláik-is-pa núnim kapsís-uit-uazét. Kunúazánu kikauá taz etg imamá-tana-nniú, káa imamá-tamáziklík-u taáz-uít-gi, káa zapákaikit-kí uáu-nin etg pe-uzé-yu, káa Akamkíniku-m iyéu-nin. Kauá illágani-néhem éneka kun-kí-ttíte inés-tenué-ya: kauá illagani-ua ipé-mizkúinek-a, káa talapósa-nin ipé-uzé-ya kuné lahéi-pa, páis pakaám papótomósos a-háma (5,000). Yug-pí hama e-uéka pileéptit enmíuit piímn.

II. *Peter and John in Prison and Before the Council* (Acts iv:1-22).—Ka-kauá titókan-a kóoz inás-tamtái-zaná Peter-nim, kauá ipa-pái-ni-kiká kuné-pkí ti-talapósa-nauát uág mi-miógat, káa ipé-timnének-a, etké titókan-a Peter-nim inés-tenué-ya Jesus-ki, káa inás-tamtái-na, kóoz Jesus-nim inés-sapé-utelléht-tu tinúgnis-kínig úikala-ná ti-taás-na zi-zapákaik-is-ná. Kunú-azánu yug-mém ti-talapósa-nauát-óm Peter-na uág John-na pe-énp-sená, káa séktis-g pé-nik-sená, tamálui-yú-tas méimi, etké uáko i-kulléuit-zaná. Métu zauín illaganí-ua ipe-mizkúinek-a, káa talapósanin ipe-uzé-ya. Ku-ním méimi pi-ámg-na ti-talapósa-nauát uág titílu, káa An-nas-na uág Caiphas-na pa-ámg-nó(1)-saná, kauá yug-mém mi-miógat-um Peter-na uág John-na hépei pé-sapé-uzé-saná, káa pe-sépni-saná: Manáma, káa isí-nim uanikít-ki kínnia háma-na uákas etg apá-haní-a? Kauá kuné-ittíte Peter kak-mám Eullégeullég-ki i-ziégk-zená, káa inés-na: Mi-miógat uág titílu mizí-mtig: Ki-takz uékítk-as uág tamalui-yú-tas nun u-síg, etké ki kómái-nin háma uákas i-uíze-s. Kahú zúkua-tgi ka-pám kalú kínne u-síg, káa kúus-títe úikalú laám Israel-pu ke-ipé-zúkua, kínim kómái-nis-nim háma-nm uákas etg i-usélik-ó-sa (2) Núnim Miógat-um Jesus-Christ-nim Nazare-pum uanikít-ki, kapám-kunía etg uetkaláik-is-pa ap-ó-pziáu-na, ka-kunía-ttíte Akamkíniku-m uákas pé-sapé-utelléht-ta tinúg-nis-kínig: Yug-pné Jesus-na etg epe-ukkéi-na, métu Akamkíniku-m pá-sáig-na. Kauá uétu isí-nm náks-nim nuna uákas kie a-haní-u; kauá uétu míne í-ues náks-nim uaníkt, ka-n-kun-kí uákas kie pé-uzé-yu. Kauá

---

(1) no, nu, nou=no in English.

(2) i-usélikósa (*stands up before you*), i-usékaikósa (*gets up before*).

yug-mé mí-miógat i-ziuái-ziná etké Peter uág John, inekíg tímes-na zúkua-néi, zauín e-u-sína uapzúg uág kapsikáps timíne; kauá taklái illaát háma uáko uákas i-usétu. Kunú-azánu Peter-na uág John-na pá-sapa-hát-zaná, káa imú-zuátg mi-miógat úinuá ipé-timmíu-na: Ku-nan maná ku-teté-síg kín-me-kí lapúa-ki (lapí-ua-kí) a-hám-ki? Uikalú-nm Jerusalem-pu-m lauít uáko pé-zúkua-nai-síg ziziuáis kut, kauá uétu minmaí túinap-ás kie u-síg: páis kie epé-té-sisú-ik-u (1), káa apá-taátk-u, káa epé-nú: Uetmet éneka Jesus-ki titókan-a etg epé-tenué-yu. Kauá kúus ipékú-ya: pé-mu-zaná Peter-na uág John-na, káa pé-zene: Uetmet etg éneka titókan-a apá-tamtái-nu Jesus-ki, kaina-pám uep-sisúik-in (sisúi-nin) etg pe-uzé-yu tamáluit-kí. Métu Peter-nim inés-na: Ime-nníg (imú-nníg) etg timmíu-nu, káa nuna pe-nés-nek-én-niú-kum kut: Mínia nun u-síg nekt uág timíne tuíg-nei-tás, Akamkínikú-na itku titókan-á? (ka-pám-kúus etg u-síg?). Uétu minmaí uétu tamtái-nas u-síg, ka-g-kala-ná nun lauít epe-hég-na uág apá-mizí-a. Kauá mi-miógat-um éneka pa-taátk-saná uág pé-té-sisúik-saná (pé-té-siúik-saná), káa pá-sapá-hát-zaná, métu uétu maná pé-ku-saná (uétu p-ú-p-sisúik-saná); etké úikala-nm titókan-m kun-ma-ná lapúa-na (lapíua-ná) Apostles-na pe-zúkua-nái-saná ziziuáis kut, káa p-ó-taski-saná imékas. Yug-pí háma uíh-ne-isímei, ke-ipí uákas i-uzé-ya, i-uéka pileéptit uág tipit enmíuit piímn.

III. *The Apostles' Prayer for Strength* (Acts iv:23-31.—Ka-kauá uáko yug lapú (Peter uág John) ipa-hát-ta, káa i-ziklí-zina, kauá-nnag pa-tamtái-zaná imém láutua-ma-ná kun-kí ziégk-ki, ka-kun-kí mi-miógat-um pé-tenué-saná.

---

(1) epe-té-s-úik-ú.

Ka-kauá imém lāutua-ma ipá-mizí-a, kauá-nnag úikalú-nm náksiní-pa pa-tiúk-zaná Akamkínikú-na (1), káa ipe-hína: Núnim Miógat, ke-m-Im aní-a akamkínikai-ná uág uétas-na, uág kus-na, uág úikala-na petú-na, ke-m-Im ués núnim Anieuát! Ke-m-Im David-na núnim pisí-na kúus uakkeípa a-sapá-ziégk-zena: Itú-uazét pa-n-néksap titókan i-geízem-zig, káa láuig i-timmíu-zig? Kauá itú-uazét uétaspamá mi-miógat uág titílu titókan pi-ámk-zig náks-ní-pá, káa Akamkínikú-na pé-tuélka-uyú-sig uág Ipné Miáz-pa Christ-na? Ikúinu ki-takz kínne teuyanik-ás-pa Jerusalem-pa pi-ámki-zig Herod uág Ponce-Pilát, uág Jews-titókan, uág néksap titókan, kauá pe-geízem-nú-sig Im-Miás-na Jesus-na, Ke-m-yug Im miógat aní-a. Kahú enés-eg-néniu-kum kun-ma-ná tuélka-na (kapsís-ui-ya-uát-óna) ziégken uág te-sisúikt (2); kauá taklái néznim núna Imím mamáyas-na kapsikáps timíne, ka-mág-kun-kí Iméme ziégken pa-tamtái-nan-niú titóka-pg, kaua titókan-a enés-iyéu-nu Im-Miás-nim-kí Jesus-nim-kí uanikít-ki. Ka-kauá uáko ipatalapósa-naka-yá, kauá i-uéya-tíui-uik-á inít, ka-kuné i-u-sína, kauá úikalu kakmám Eullégeulég-ki ipe-uzé-ya; kauá Akamkínikú-na ziégken pa-tamtái-nai-saná imékaís-ki titmíne-ki uág imekaís-ki timné-ki.

IV. *Behavior of the Faithful* (Acts iv:32-37).—Kauá inekíg uáko illágane-níg i-u-sína mizkúinek-in zapákaik-in, zauín úikalú-nm e-u-sína náks-iníg timíne uág usk náks-iníg uakkeís-uit pi-hímiú-ki uág pi-héteuit-kí uág pi-iyéu-ki uág pi-uapáyatat-kí. Kauá Apostles-nim titókan-a kapsikáps-níg pa-tamtái-na-nígna Jesus-nim-ki uitelléhttit-ki tinúgnís-kínig. Kauá Akamkíniku-m inéz-iní-a úikalu-na

(1) ipa-tiúg-na Akamkíniku-pg. (2) te-s-súikt.

imékas taáz-uit uag iyéun uág éteuit. Nakz kuné i-uéka háma, Joseph, ka-kunía Apostles-nim p-ú-nik-sína Barnabas, numípu-tímt-ki Lilóin-im-miáz (Lilói-kakál), yúg-pním é-uéka temanik-ás, kauá itomiá-ya kizúi-g, káa yug-pí kízui ináz-inág-paik-ó-ya Apostles-na titóka-uazét, etké úikalu-nm petu e-u-sína náks-iní-pá, uétu mis pa-úínuá.

V. *Ananias and Saphira* (Acts v:1-16).—Kimet nakz háma, uanikín Ananias, ka-kuním e-uéka iuépne Saphira, ipí-nka kúus-títe itomiá-ya uétas kizúi-g, métu yug-pí iuépn-in tatós kízui ipa-sapalúk-a, káa tatós pá-nag-paik-ó-sana Apostles-na. Métu Peter-nim péne: Ananias, me he ués, itú-pg enimkíniku-m i-yála-za kaa i-sapá-kapsís-uí-sa-he, uétu mis titókan-a, metu Akamkínikú-na a-misem-ú-sa-hé. Mis uétu imím he uéka úikala kízui? itú-pg tatós he sapa-lúk-a, káa Akamkínikú-na a-misem-ú-sa? Ka-kauá Ananias i-mizí-a kuné-pkí ziégk-epg, kauá lamlamát i-t-káu-ya uétas-g, kauá i-tinúg-ne. Kauá úikalú ipá-zikáu-na ka-kalú ipá-mizí-a tamtái-g. Kauá pi-piímnet-óm tinúg-nís-na pé-néhne-zena, káa pé-temik-té-zená. Kunig metát-ipa liklí-pa, kauá i-pái-na, káa a-ház-a iuépne Saphira zúkua-néi, kauá ipné Peter-nim pé-sepni-á: Kahú tamtái-nim, ikúinu imím-hám-in kalá etg kízui pé-níp-a uétas-uazét? Kauá pá-mis-tákánp-a: Ikúinu kalá. Kauá Peter-nim péne: Itú-pg kúus etg pa-aní-a timíne Hautnis-na Eullégeulég-na misem-ú-tas? Kauá lamlamát kuné-inníg i-t-káu-ya uétas-g áyat, káa i-ti-núg-ne. Kunú-azánu úikalú ipá-zikáu-tamáu-na. Kauá uyá-kaáo-pa i-piím-na-nígna ti-talapósa-nin mizkúinekit-kí a-háma uág a-hátuai.

*Miracles.*—Kauá úikasilíg-pkínig pa-uí-nag-páik-saná ki-kómai-nis-na iskít-pa, ka-kuné-pí (ka-kuné) i-kiéik-a Peter, kauá ka-kauá Peter-nim sakaís-ki kómái-nis-ná pa-tiá-s-kasi-

ó-kaná (1), kauá yug-pí komái-nin lamlamát uákas i-uzá-kaná. Kúus-títe úikala-pkínig ti-teuyanikás-pkínig ki-kó-mai-nin pá-uí-nág-paik-ó-nigná Peter-na Jerusalem-g, kauá úikalu-na Peter-nim uákas inás-aní-kaná.

VI. *All the Apostles in Prison; the Angel Sets Them Free* (Acts v:17-33).—Kimet talaposa-nauát miógat (ke-ipí zihilí-ki i-kapsís), lautua-ma-ínag (lautua-ma-tán) ipé-geízem-na, káa Apostles-na séktis-g pé-nik-sená. Métu Akamkíniku-pkínig Angel-em zikét-pa séktis-nim piskís-na pá-tamágalp-a, kauá Apostles-na inás-sapa-hát-ta, káa inás-na: Ku-tgi talapósa-nuás-g, titókan-a a-tamtái-ta-tgi uak-keís-uí-nim ziégk-ki. Kauá kunú-azánu meyui-níg talapósa-nuás-pa ipa-pái-ni-kiká, kauá titókan-a pé-himték-saná. Kauá-ttíte méyui talapósa-nauát-óm miógat-um láutua-ma-ínag-nim uág titilú-nm Israel-pu-m inpe-uató-ki pésapé-ki-yú-saná séktis-g Apostles-na inág-paik-ás uekítki-nuáspa. Kimet, ka-kauá ipa-pái-ni-kiká séktis-pa, kauá pá-haók-saná (pa-hauók-saná), etké záya i-u-sína Apostles. Kauá ipá-tamtái-ta-na, káa ipe-hína: Sektis-nim pískis i-uéka tukúg uezék-in, káa soltas ui-ualeg-nauát i-u-sína piskís-pa, métu ka-g-kauá nun ap-ó-guólka uág pa-ház-a, kun-ma-na a-hám-na apá-hauóka (2), zaya i-u-sína. Kimet kuné-ittíte ipa-pái-na talapósa-nuas-kínig ku-mázua, káa ipe-hína: Yug-mé a-háma, ka-pám-kun-ma-ná séktis-pa etg ualétp-in (3) epe-níka, uáko talapósa-nuás-pa i-tamtái-zig, káa titókan-a pé-himtéksig. Kauá ku-mázua inpé-uát imém miógat-u-ínag ipe-kú-ya, káa Apostles-na pa-nág-paik-saná uekítki-nuás-pa ualetpe-yéi, etké titókan-a pa-zikáu-zaná. Kauá imuné

(1) tiá-s-kas-ió-sa—*overshadow.* (2) apa-uáka.
(3) sektis-g etg ualétp-is-na.

Apostles-na pé-sépni-saná imekaís-nim talapósa-nauat-óm: Manáma etg ku-síg? métu nun lauít etg pa-taátk-a, uág pe-hína: Uetmet titókan-a apá-tamtái-nu Jesus-ki; zauín ki-kauá úikasilíg Jerusalem kakmám í-ues kín-ki imém tam-tái-ki, kauá nuna kuním háma-nm kikát-ki etg nas-kapsís-ui-yú-sinm. Kaua Peter-nim pa-mistakanp-a, káa péne: Akamkínikú-na u-síg tuíg-nei-tas ziégk-en uág tamáluit uétu mis titókan-a. Nunim titilú-nm Akamkíniku-m pá-sapá-utelléht-ta tinugnis-kínig Jesus-na, ka-pam-kunía etg ap-ó-pziáu-na uetkalá-is-pa. Yug-pné Jesus-na Akamkí-nikú-m pa-án-i-a imékas Miógat, uág Uákas-anieuát. Kun-kí Jesus-ki úikala titókan i-u-síg kapsís-uít-ki imamá-tanani-tás, uág uáunin uizé-tas: kauá nun u-síg kínnia tamálui-ná tamápaik-ás úikasilig, ka-g-kúus Hautnis-nim Eulleg-eulleg-nim nuna inés-sapá-tamtái-tatú. Ka-kauá kuné-pkí ziégk-epg i-mizi-sína mi-miógat, kauá ipé-geízem-tamáu-na timné-pa, kauá ipé-timmíu-na: ku-nen manáma apa-kú-tag káa ap-ó-pziáu-nag kin-ma-ná Apostles-na.

VII. *Gamaliel.* (Acts v:34-40). Métu nakz kuné-má háma, uanik-ín Gamaliel, i-usékaik-a, káa i-hína: Ki-me a-háma ke-ipa-hátz, kauá takz in etg kúus-pá tenué-yu. Ka-kauá ipa-hát-ta Apostles, kauá kúus i-ziégk-zena Gamaliel: Láutua-ma Israel-pu ahàma, lauít timmíu-tgi ku-pám-maná etg epe-ki-yú kin-ma-ná a-hám-na (Apostles-na); in nekí-se taz etg epé-sapé-uíhne- nú (epé-sapé-uíhne-nóka) tamá-lui-yú-yái: etké zalauí imém ziégken e-u-síg titóka-pkínig, láuig epe-t-ká-uze-yú, káa i-laám-nu; métu zalauí e-u-síg Akamkíniku-pkínig ziégken, uétu mis etg u-síg niká-kup-és, káina-pám Akamkínikú-na etg epe-kapsís-ui-yú-yu. Ka-kauá inásuásáuk-a, kauá úikalú kúus-títe ipa-aní-a timíne

(úikalu-nm timíne kúus epe-n-nék-a). Zauín Apostles-na zillákt úikalu-na p-ú-te-i-siná, kauá kunig pé-tenué-sena, uág pé-zená: Uetmet éneka etg apá-tamtái-nu titókan-a kín-ki Jesus-ki. Kauá pe-sapé-uíhne-zená. Métu Apostles uekítki-nuás-pkínig ipa-hátta lilói-tamáu-nin, etké Jesus-auzét ipé-uzé-ya tamálui-yúin, uág uéte-ín, uág pála-nin. Kauá kunig uyá-kaáo-pa talapósa-nuáspa uag pa-inít-pa kúnku talág-nái Jesus-ki pa-tamtái-na-nígna titókan-a. Kunig illaganí-ua zapakaik-in ipe-uzé-ya: kunú-azánu úinép-ua-na uapáyata-uát (1) Apostles-nim pa-háni-saná, ui-uanik-ín Deacons.

VIII. *Stephen.* (Acts vi:8 sq. and vii:1 sq.) Uinép-ua-pamá nakz i-uéka Stephen Deacon, kauá yug-pí i-uéka kak-mám taáz-uít-ki, uág mizkúinekit-kí, uág kapsikáps-néuit-ki uág Háutnis-ki Eulleg-eulleg-ki, kauá titókan-a inás-iyáu-na-kaná imekaís-ki ziziuaís-ki kút-ki. Kunú-azánu ku-mázua-nm Jews-titokan-m ketém-ki pá-tuináp-sana (*contracdict*) uág pa-kapsís-ui-yú-saná. Métu Stephen-im úikalu-ná inés-uayené-zaná uapzukúi-tímt-kí, etké Háutnis-nim Eullég-eullég-nim pá-sapá-ziégk-zaná. Kunig kátu imékas úyi-kínig ipé-geízem-na, kauá pa-áni-saná ti-tamápaik-auát-óna (2) miseméuát-óna; kauá yug-mé mi-míséme-uát ipe-hína: Ki-nm Stephen-im Moses-na p-ú-tgitim-ú-ya uág Akamkínikú-na: kauá pe-néhne-zená uekítki-nuásgi. Kauá kuné mi-mísemé-uát ipe-hína: Kinnia háma-na lauít nun apa-mizí-a ziégk-epg, ka-kauá i-hína: Jesus-nim Nazare-pu-m kinnia talapósa-nuás-na pa-ui-ziklík-ú, káa Moses-na tamáluit pa-t-kalái-nán-niú, káa pá-sapá-laám-na-niú. Kimet úikalú mi-miógat ka-kalú i-u-sína uekitki-nuás-pa i-ziuái-

(1) uapáyatauat-óna. (2) ti-tamápaik-auát.

ziná, etké Stephen-a pé-eg-néi-sana mástái, e-uéka taás-nig ka-kúus Angel-em mástái. Kauá kunig imekaís-nim talapósa-nauát-óm Stephen-a pé-sépni-a uág pene: Ikúitim-síg kíme? Nah? Kauá Stephen-im pá-mistakánp-a, káa i-hína: Inim pisít-ma uag inim pié-ma, mizi-mtig: núnim Anieuát ipné-sape-ég-na núnim titilú-pg, Ipním inás-sáig-na Abraham-na uág Isaac-na uág Jacob-na, uág Joseph-na uág Moses-na: kauá Moses-na pa-áni-á imékas Miógat, káa pe-éni-a tamáluit titóka-uazét. Métu Moses-nim inés-na núnim titilú-na kúus: Kóoz Akamkíniku-m pé-sapé-kiyú-kúm, uág pá-sapa-pái-nu náks-ina imekáis-na miógat-úna, ka-g-kúus in ués, kunía (Miógat-úna) etg apá-mizí-u, (káa tamáluit epé-tuíg-ne-niú). Yug-pním imekaís-nim Miógatum uáko kie i-pái-nó-ya, Yug-pí í-ues Jesus, ka-pám-kunía etg ap-ó-pziáu-na uetkaláik-is-pa. Tiáuiz etg u-síg timíne, káa atúkaz u-síg timípnit (1), káa uétu maziú-ki mizi-síg. Akamkínikú-na Háutnis-na Eullég-eullég-na e-tuélka-uyú-sig ka-kúus imém pisít-ma-m ti-taás-na Prophet-na (Egne-uat-óna) p-ó-pziáuzaná, kúus-títe etg Taas-na Háutnis-na Jesus-na ap-ó-pziáu-na uetkaláik-is-pa; inekíg etg u-síg tamáluit, zauín uétu tamálui-na e-tuík-zig. Ka-kauá ipá-mizí-a kuné-pkí ziégk-epg, kauá ipé-geízem-na timné-ki, káa tit epú-yalé-sanú aulisuít-ki. Métu Stephen kakmám Eulléy-eulléy-ki i-sitalás-yá, kauá Akamkínikú-na pe-eg-né-nia illákauit uág lilóin, káa pe-ég-na Jesus-na, káa i-hína: Maha! uáko a-akí-za akamkínikai-na tamágalpís-na, káa Jesus-na, ke-ipí i-usétu Akamkíniku-m kapsikáps-néui-nim uapsúg-pkínikai (Akam-kíniku-m kapsiskáps-néuit us Jesus-nim kapsikáps-néuit, etke Jesus Akamkíniku-m us Miáz). Ka-kauá Jews-titó-

(1) yagyagkeítas—*brain*.

kan i-mizi-sína kuné-pkí ziégk-epg, kauá imemé-t-kupkill-án-nia ipsús-ki mazáyu, káa kapís ipé-tiú-na kauá úikalú-nm amúg kapskáps p-uyá-ki-yú-saná, káa pe-énp-saná, káa pe-n-ktík-zaná (pa-n-ktékaik-saná), káa Jerusalem-kínig pa-nahkátza-na émti-keg, káa pisué-ki pá-tótpíak-saná (pá-tá-miá-zaná) uapziáu-nás (1). Kauá Stephen i-hín-kána: Inim Miógat Jesus, inp-éi-nim ina uakkeís-uit. Kauá lam-tái, uáko tinuk-láikin, i-hítimlik-á, káa kapís i-ziégk-t-keiné-miá: Inim Miógat Akamkíniku, anás-uáu-ná-níh ki kapsís-uit; káa i-tinúg-ne, usk i-pinmík-a Akamkíniku-pa. Naks-nim piímnet-óm úikalu-na ui-uapziáu-na-uat-óna inás-uapáyata-ya, etké úikalu-na samga amúg inés-keizki-né-nia, ka-kauá Stephen-a pa-tótpiák-saná, kuním e-uéka uaníkt Saul.

IX. *Saul-Paul.* (Acts viii:3 sq.; ix:1 sq.) Kunig Saul-nim inás-sap-átgau-ná-kaná ti-talapósa-nis-na zapákaik-is-na, káa inás-sapa-laám-nipázui-kaná; kauá kunú-azánu ináz-az-ó-kaná titókan-a, káa ináz-inpáni-kana titókan-a ma-máyaz, uág a-hátuai uág a-háma, kauá ináz-inígkaná sektis-g.

Kauá uáko e-piím-na Saul-nim timné-pa zi-zapákaik-is-ná geizem-n-ú-t; kauá kátu imékas, p-ó-pziáu-nipázui-yan-niá Jesus-na illágane ti-tuígnét, kunú-azánu pe-ki-yú-ya imekaís-na talapósa-nauat-óna, káa péne: Kahú times ani-á-nim, Damascus-pu-na he anás-time-nú-ih, kauá kunkí times-kí etg inágpaik-ó-yu kínne Jerusalem-pa ka-kalá i-u-síg ahama uág a-hátuai i-hímtek-in (2) Jesus-nim. Kauá times iníp-a káa i-kú-ya, káa Damascus-pg i-uíhne-na. Ki-met, ka-kauá uáko kímte-pg. Damascus-pg gatát i-uéye-na, kauá kuné iskít-pa akamkínikai-kínig illakáui-nim ipné Saul-

---

(1) uapziáu-nás-g. (2) himtekin=tuignét.

na pa-llakáu-yó-ya (1), káa ipí i-t-káuiya sikém-pkínig, káa i-mizí-a ziégk-epg, yug ziégk-en i-hína: Saul, Saul, itú-pg he Ina tuélka-uyú-sa-m (kapsís-ui-yú-sa-m)? Kauá Saul i-hína: Isí he ués inim Miógat? Kauá pá-mistakánp-a: In ués Jesus, Ke-m-im pi-tuélka-uyú-sa-m: uetmet he e-tulépte-yu zupté-uat-óna (usk ize uetmet he-kosísim-nu kapsísuít-ki). Kauá Saul i-zíkáu-na, káa i-ziuái-na, i-gipípíp-ná, káa i-hína: Inim Miógat, manáma he ina pi-sapá-kut-tipáziu-sá-m? (maná in ki-yú, ka-g-káa taz uizé-yu?). Kauá Jesus-nim péne: Usékai-g, káa áz-ig teuyanik-ás-g Damascus-pg; kauá kuné he ipé-nú, uág sapá-zúkua-nin he uizéyu; maná he ués kú-tas (ka-m-maná he ués kútas). Yug-mé a-háma, ke-imém Saul-na pe-uyá-tué-zaná o-hóga-ziná, uág i-ziuái-zina, káa ipá-miziá, ziégk-epg (inekíg uétu i-mizisína: itú i-híze), métu uétu, isí-na pe-ék-zena. Kauá Saul i-usékaik-a, kauá sílu i-tamáyalp-a (i-silímkeisaká), káa isayógo-ttipázui-ya, métu uétu itú-na pe-ég-na, etké illaáttamé i-uzé-ya: métu ipsús-ki pe-telíkekéik-sana Damascuspg. Kauá kuné Damascus-pa i-uzé-ya metát uéutukt sayógo-yái, uág hipe-yéi, uág ipnékuyéi. Kauá-ttíte kuné Damascus-pa i-llákai-zana nakz Jesus-nim hímtek-in, uanik-ín Ananías ,kauá kunía Ananias-na Jesus-nim pé-mú-na uág péne: Usékai-g, uag kú-ig iskít-gi, ke-yúg p-ú-nik-síg Tukúg (*Rectus*), kauá kuné e-péui-yu Judas-nim inít-pa náks-na háma-na, ke-yug (2) p-u-nik-síg Saul Tarsus-pu. Málta kikauá i-talapósa-za! (Kauá-ttíte Saul i-talapósa-na Judas-nim inít-pa, kauá talapósa-pa Jesus-nim Saul-na pesapé-zúkua-na Ananias; kauá Saul-nim lauít pe-ék-zená tim-

(1) pallapáik-ó-ya.

(2) ka-kúnía punikssíg.

né-ki Ananias-na, kimet Ananias uáko a-haz-a inít-gi, káa ipné Saul-na pe-t-kupalikáza-yá taz sayógo-tas). Kimet Ananias-nim Jesus-na pá-mistakánp-a: Inim Miógat, uáko illágane anás-mizí-a kun-kí háma-ki, etké kúnku imékas inás-sap-é'gau-zaná Inim ma-máyasna háutnis-na Jerusalem-pa, kauá kínne i-pái-na mi-miógat-up-kínig kapskápsnéuit-ki ualétpe-tás úikalu-ná ka-m-kalú-ním (kalú-mám) Imené uaníkt i-kaán-nai-síg. Kauá Jesus-nim péne: Uetmet zikáu-nu; kú-ig kuné-pkí, etké yug-pí háma Inim ués sáignín, ipním Ina uánikt i-hinág-paik-án-niú úikalú-pg ti-talapósa-nái-pg, uág mi-miógat-upg, uág Israel-pu-pg, (itku inás-inág-paik-ó-yu úikala-na titókan-a Inim uaníkt). Kauá In taklái ipné a-sapá-zúkua-nu, ku-minmaí ipi í-ues illágane kú-tas uág e-hétgau-nas In-uazét. Kauá Ananias i-kú-ya, káa a-ház-a inít-gi, pé-t-kupalikáza-yá Saul-na, káa i-hína: Inim eskap Saul, mizí-m, núnim Miógat-um Jesus-nim ina i-ueímte-má im-pkí (1), ka-m-kunía iskít-pa a-ak-záka, ka-m-kauá kú-ma, Ipním-títe i-ueímte-má, imené silú taz aniái-tas, uág im taz sayógo-tas, káa imené iní-tas Háutnin Eulléq-eulléq kakmám. Kuné-ittíte lamlamát silú-pkínig i-t-káu-ya ka-kúus pekt, kauá taz e-uzé-ya sílu, uág taz i-sayógo-ya. Kunig kauá i-híp-a, kauá taz ipné-téuyak-á. Kauá kuné Damascus-pa i-téuyanik-á uág ti-tuígnet-ópa i-hípe-ya ku-malá-zikiú. Kauá Jews-nim pi-amki-nuás-pa (Synagogue) inás-tamtái-na-kaná Jesus-ki, káa inés-na: Jesus ikúinu í-ues Akamkíniku-kakál, uág Ip-níg (2) Akamkíniku. Kauá ka-kalú-mám (kalú-ním) pá-mizí-saná, kalú-mám úikalu-nm pá-ziuái-zaná, káa ipé-hína: Mis uet í-ues ki háma Jesus-nim tuéllka (lemtús)? káuá úikalu-ná inés-

(1) im-kí. (2) Ipí-nníg.

simíze-ttipá-zuí-saná (*vex*), asualéya inás-ánl-ttipázuí-saná, uág inas-uápziaú-nipázui-sana. ka-kalú-mám Jesus-na pé-lepsko-yéi-sig uág pá-kaán-zig kuné Jerusalem-pa? Kauá kínne i-pái-na kunú-azánu, ualétpe-tás úikala-ná zi-zapákaik-ís-ná, kauá ui-ualétp-ís-ná inéhne-nás Jerusalem-pg mi-miógat-up? Kauá Saul kátu kapskáps uyá-kaáo-pa i-uzá-kana, káa Jews-na inés-te-peléik-a, lauít etke inés-hímték-a, Jesus ikúinu í-ues Christ, ke-ipí i-pái-tatá-sána, káa í-ues Akamkínikukakál. Ka-kauá illaganí-ua zapákaik-in ipe-uzé-ya, kauá Jews ti-talapósanauát pi-ámg-na, káa ketém-ki ipé-timmíuna Saul-na uapziáu-nas: kunú-azánu kunku piskís-pa i-ualék-zina (piskís-na p-u-lék-zina), alag-pís uyá-kaáo-pa uág uyá-zikét-pa. Métu Saul-nim pe-zúkua-nán-niá nekt uág timmíun, kauá ipná-yía-na (ipná-eí-ya-na), kauá ti-tuignét-om ipné Saul-na pé-te-saná ihíya-ki ispálg-pa (kakáppa-pá), kauá kamúki ipn-ég-nas-pkínig pe-sulíkeléhne-zená émti-keg (itku p-u-inéh-kéne-zená) (1), zikét-pa, kauá kúus pé-néhulalík-zaná. Kauá kunig i-uíhne-na Saul Jerusalem-pg, kauá kuné inés-ki-yú-ya ti-tuígnet-óna: métu imém pa-zikáu-zana, etké uétu pe-mizkúinek-saná, uáko ipí-nka í-ues tuígnét Jesus-na. Métu Barnabas-nim pe-enp-úkíni-a ipnim-pa inít-pa, kauá kunig pe-néhne-ná Apostles-pg. Kauá Saul-nim inás-tamtái-na ipním-kí kút-ki, ka-kauá pe-ég-na (2) Jesus-na, kunig núkin. Ipním-kí ziégk-ki illaganí-ua ipé-mizkúinek-á, kunú-azanú Jews ipé-geízem-na, kauá p-ó-pziáunipázui-saná Jerusalem-pa (ka-kúus Damascus-pa ipé-kú-ya). Kunú-azánu i-kú-ya Caesarea-pg, káa kunig Tarsus-pg.

---

(1) *put down with a crank.* (2) pé-ek-zená.

X. *Peter's Miracles.* (Acts ix:31 sq.) Uáko Jesus-nim tamáluit uag talapósa e-piím-zaná; kauá Peter-nim inés-egné-ik-saná zi-zapákaik-ís-ná pa-uétas-pa. Nákz-pa láheí-pa Peter i-pái-ni-kiká Lidda-pa, ka-kuné iuéka nakz háma likup-símei, uanik-ín Eneas, ke-ipí kunku i-tamalíg-kaná uáko úimátat enmiúit; kunía Peter-nim pe-ki-yú-ya, káa péne: Eneas, núnim Miógat-um Jesus-Christ-nim uákas ha hanísa, kahú, usékai-g, kahú pinmík-as aní-ih. Kimet lamlamát likup-símei i-t-ka-usékaik-á uákas taz. Kauá kun-kí ziziuaís-ki kút-ki úikalú Lidda-pu uág Saron-pu ipé-mizkúinek-a, kauá Jesus-na pe-tuíg-nei-saná tamáluit. Kunig Lidda-pkínig uétu uáyat i-uéka nakz teuyanikás, uanikín Joppe, ka-kuné nakz áyat, uanikín Tabitha, i-ueka talapósa-nípaz uág pi-iyéu-nípaz, kauá uáko yug-pí áyat i-tinúg-ne: kauá ipné zillákt pé-nik-ái-saná nakz-pa inít-pa, kauá pe-mú-zana Peter-na Lidda-pkínig. Kauá Peter-nim inés-kiyú-ya: ka-kauá i-pái-nikiká, kauá pe-néhne-zená inít-gi, ka-kuné i-hízaná (*lay*) tinúgnín áyat, kauá úikala a-háuit uág iyéuiz titókan i-uii-ziná, káa Peter-na pé-zena: Ki i-uéka taas-níg áyat, kunku núna inás-iyáu-na-kaná. Kauá Peter-nim inés-na: Kahú! átt-itgi úikalú; kauá ipá-hát-ta. Kauá Peter i-hítimlik-a, uág i-talapósa-na, kauá tinugnís-na p-u-lég-na, uág péne: Tabitha, kahú, usékai-g. Kauá tinugnín sílu i-tamágalp-a, Peter-na pe-égna, kauá i-uagsilík-a uákas. Kauá Peter-nim pe-enp-é-nia ípsus, kauá pe-n-kausékaik-á: kauá inás-mú-na a-háutnisna titókan-a, uág a-háui-ná, káa inéz-ini-á Tabitha uákas; kauá kunú-azánu illaganí-ua-m Jesus-na pe-mizkúinek-saná. Kunig lahéi Peter-nim pá-llakai-nó-ya náks-na Simon-a, ka-kuniá p-única-sená Tipsa-na-uát kuná Joppe-pa.

XI. *Cornelius is received into the Church.* (Acts x:1 sq.) Ka-kauá Peter Joppa-pa illákai-zaná, kauá-ttíte Caesarea-pa i-ué-kika nakz háma, uanikín Cornelius Centurio, Roman-pu-m soltas-nim poteéptí-nm miógat. Yugpí háma, inég kóoz i-zapákaik-ayái, zauín i-uéka talapósa-nípaz, káa titókan-a pi-iyéu-nípaz (i-uéka). Nákz-pa lahéi-pa yug-pné háma-na pá-pai-nó-ya náks-nim Angel-em, kauá péne: Cornelius, Akamkíniku-m he i-miziógo-ai-sa talapósa, káa he eg-néi-sa iyéun, kunú-azánu kikauá anás-ueímte-yu kumazua-ná imím inékinikítpama-na Joppe-pg, káa e-mú-nu náks-na Simon-Peter-na, ke-ipí i-téuya-zá (*short stay,* itéuyanik-sa *long stay*) init-pa náks-nim háma-nm, kakuním us uaníkt (u-unikíse) Tipsa-na-uát, káa yug-pí í-ues imekaís-pa inetám-láikin: kauá yug-pním Peter-nim imené he ihí-hímtek-u ka-m-manáma im he ués kútas. Ka-kauá Angel i-uíhne-na, kauá Cornelius-nim inés-mú-na lapú-a-na (lapú-na, lapí-ua-na) zi-zapalígnik-auát-óna uág náks-na soltas-na, ke-imém pe-héteui-sana Akamkínikú-na, kauá inás-tamtái-na úikala-kí petú-ki, káa inés-ueímte-ya Joppe-pg. Kuním méimi, ka-kauá uáko yug-mém pa-k-tát-zaná Joppe-na, kauá-ttíte Peter i-talapósa-na, kauá talapósa-pa pe-égna ziziuaís-na petú-na; akamkínikai i-tamágalp-a, káa tus-kínig inekéne-nin i-uzé-ya uétas-g petú, ka-kúus imékas gaigáig samga-áin kámu, kauá kuné kamú-pa i-uéka úikala-áza nakkeísuit-ín petú, uapiútelik-ín (*quadrupeds*), uág tukumiútelik-ín (serpent), uág uáyútelik-in, káa ziégken nakz i-hína: Peter, kahú, uapziáun uág hípg. Métu Peter i-hína: Inim Miógat, uétu máua in hip-a petú lilúyín (sipgsipg). Kauá ziégken éneka i-hína: Ka-kunía Akamkíniku-m kaigkáig pa-háni-a, uetmet ím he n-nek-ú lilúyín. Méta-hám kúus i-kúya, kauá yug-pí kamú akamkínikai-g inakása-tok-

a-ín i-uzé-ya káa inpú-kínín. Kóoz Peter i-timn-ék-zená: ku-k-itú-na e-ekí-za, ku-itú í-ues ínim ékin, ku-k-itú-na tamísem tuk-na e-ekíza? kauá-ttíte ipa-pái-na piskís-pa yug-mé a-háma, ka-kun-ma-ná Cornelius-nim inés-ueímte-ya. Kauá kuné-ittíte Hautnis-nim. Eulség-eulség-nim Peter-na péne: Máha! metáu-nim imené i-péui-síg, kahú, usékai-g, káa enés-tuíkin; uetmet zikáu-nu, In-níg anás-sape-kúma. Kauá Peter-nim inés-kiyúya, káa inés-na: In ués ka-pám yug ipéuisínm, uág pe-énp-téme; itú-pg etg pe-kúma, itú-pg pé-enp-téme? Kauá imém Peter-na pá-tamtái-zaná Cornelius-nim-ki kút-ki, uág Angel-em pain-ót-ki. Kauá Peter-nim inás-sapá-uéutuk-á kuné-innig: kauá kuním méyui inés-tuig-na Caesarea-pg, Cornelius-nim inít-gi; kauá ku-mázua-nm miz-kúinekis-nim Peter-na pé-uyá-tué-zaná. Ka-kauá ipa-pái-nikiká, kauá Cornelius-nim Peter-na pe-ueukúnia piskís-pa, káa pe-hítimlik-ó-ya, uág pa-kaán-na. Kimet Peter-nim pá-taáka, uág péne: Uetmet kúus kiyú, etké in-ka ués titókan, kam-kúus he ués. Kauá ipa-ház-a nákz-epg inít-g, ka-kuné pi-ámg-nin i-u-sína illágane titókan, Cornelius-nim láutua-ma uág ma-máyaz uág inékinikt. Kauá Peter-nim Cornelius-na pé-sépnia: Itú-pg ina pí-mú-ma? Kauá Cornelius-nim péne: Kinníg pílept-pa láhéi-pa ki-ualá in talapósa-na, kauá talapósa-pa Angel-em naks-nim ina i-pái-nó-ya, káa i-hína: Imím talapósa uág iyéun Akamkíniku-m he i-mizi-ái-sa uág e-egnéi-sa, kunú-azánu he e-múnu Peter-na, kauá ipním he i-tam-tái-nu ka-m-manáma he ués kútas. Kauá in ueímteya inékinikt imené múnas. Kauá ki-takz anás-múna úikala-ná láutua-ma-ná uág ma-máyas-na, imené miziógo-tas. Kahú, kikauá nas-tamtái-nim Akamkíniku-m-ki ziégk-ki. Kauá Peter-nim inás-tamtái-na Jesus-nim-ki kút-ki uág tamáluit-ki. Kimét tamtái-pa, ka-kauá Peter-nim

uétu kóoz inás-uasáuk-saná, kauá lamlamát Háutnis-nim. Eullég-eulleg-nim inás-takekúya úikalú-ná, kauá Peter-nim uyá-tuéma i-ziuái-zina, uág ipe-hína: Kin-ma-ná neksép-na titó-kan-a imuné-nka Akamkíniku-m inés-iyéu-za, kan-kúus núna. Kauá Peter-nim inés-na: Kahú! etg úikalú-na kin-ma-ná apá-zapákaiku, kauá úikalú zapákaikin ipé-uzé-ya. Kauá Peter-nim kátu kum-kunig illágane petú inés-himtéka, kauá illaganí-ua úikinig zapákaikin ipe-uzé-ya Caesarea-pa.

XII. *Peter freed by the Angel.* (Acts xii:1 sq.) Ka-kauá úikasilíg ipé-piím-na zi-zapákaikin, Caesarea-pa, uág Phenicia-pa, Cyprus-pa, uág Antioch-ipa, kauá illágane pa-n-néksap titókan ipé-mizkúineká, kauá Herod uétas-pamá miógat Jerusalem-pa i-geízem-na, kauá Jesus-na talapósa-nuás kapsís pe-ki-én-nia, kauá p-ó-pziáu-na James-na John-na pié-pa (John-na piép), kauá Peter-na p-ó-pziáu-nipázui-ya, Jews-na sapá-llói-nas. Kunú-azánu inés-ueímte-ya soltas-na, kauá soltas-nim Peter-na p-u-létpe-saná, káa séktis-pa pé-nik-saná. Kauá Herod-nim pílep-éza-na soltas-na inés-ueímte-ya, Peter-na ualég-nas séktis-pa, káina i-ulalíg-nu. Etké Herod-nim kúus e-uéka timíne: kóoz zahá-nakat-pá Pascka, ka-kauá illágane titókan pi-ámg-nu, kauá úikalú-ná anás-sapá-llói-nu Peter-nim-ki tinukí-ki. Kunú-azánu lahéi Peter i-uéka ualétpin séktis-pa. Métu talapósa-nuás (zi-zapákaikin) kúnku uyá-kaáo-pa, káa alag-pís talag-nái, i-talapósa-na-nígna Peter-uazet (káa Akamkíniкú-na pé-neh-mú-nanígna: Tóta, nés-yéun-á-nim Peter). Kauá uáko i-zahá-tata-sána yug lahéin, ka-kuné Herod-nim titókan-a pé-sap-ég-nipázui-saná Peter tamálui-yú-tas. Kauá kuné zikét-pa, ka-kuním méimi Peter i-uéka tinuki-nas, kauá ipí Peter i-piním-saná lapú-enim (lapí-ua-m) soltas-nim pe-hépei ualétpin lapít-iki zuizítkit-ki, kauá piskís-pa imít-kíni-

kai uág émti-kínikai illágane soltas i-ualék-zina séktin inít: kauá-ttíte nakz Angel i-usétu Peter-nim anúkt-kínikai (aptinm), kauá illakáuit i-llakáui-ya inít-pa, kauá Angel-em pé-ept-én-nia Peter-na zillákt, káa pa-sap-óg-na, uág péne: Usékaig ámtiz; kauá zuizítkt ip-níg pukúhi i-kúya, káa Peter-nim ipsús-pkínig itkáuya: kauá Angel-em péne Peter-na: Kahú, imá-samkeí-hi, káa imé-uí-llaápkat-íhi. Kauá Peter kúus i-kúya. Kauá Angel-em péne: Kahú, zizkan-íhi, káa tuíg-nim. Kauá pe-tuíg-na, káa ipa-hátta. Métu Peter kúus i-n-nek-séna: uétu mis ikúinu, kalú in iuéksa kikauá. Kauá náks-na piskís-na pa-háttkáu-zaná, ka-kuné i-usína soltas; kauá éneka ipá-kokáu-na naks-pa piskís-pa uág soltas-pa, kauá ipá-pái-nikiká nakz-pa lamtái-pa piskís-pa, ke-yug i-uéka tiáus-níg, etké kizúi-nim pískis i-uéka. Ki-met yug-pí pískis ip-níg ipná-tamágalpa, kauá ipa-hatt-káuna ui-lapú iskít-g émti-kínikai-g. Kauá Angel-em Peter-na kuné pa-nuíh-ne-na. Kauá uáko Peter lauít taz i-timn-ék-zena, kaa ipné-na: Kikauá uáko in zúkuaza, ikúinu Akamkíniku-m Angel-a ínim-pg i-sapá-kúma, káa ina ualét-pe-yéi-na i-uepéu-keína Herod-pkínig uág Jews-titóka-pkínig. Kauá zúkuanín (timn-égneí) i-pái-na John-Mark-nim piké-pa inít-pa, ka-kuné i-usína illágane ti-tuignét, káa i-talapósa-ziná. Kauá káukáu ines-ki-en-nia pískis. Kauá nakz timái i-kúya piskís-g: ka-kauá yug-pí timái i-zúkua-zaná, Peter i-usétu piskís-pa, kauá imekaís-ki lilói-ki (usk e-paléi-na ti-mípnit), kauá tamágalpa-yái pískis, i-ullákaika ka-kuné i-talapósa-zina, káa inés-na: Peter i-usétu piskís-pa. Kauá imé ipe-hína: he ués paléinin (Peter í-ues séktis-pa). Métu yug-pí timái i-hína: ikúinu Peter i-usétu piskís-pa. Kauá ipe-hína: páis í-ues Peter-nim Angel. Metu Peter úikínig kátu kapsís káukáu inés-ki-én-nia pískis: kauá ipá-tamá-

galpa piskís. Ka-kauá Peter-na pe-ék-zina, kauá ipa-llóitamáuna, kaa ipá-sziuái-na (1) Métu Peter-nim inás-tamtáina úikala-ki kút-ki, kauá inés-na: Etg apa-tamtái-nu Jamesna uág úikala-ná núnm-láutua-ná. Kauá Peter a-hátta, káa uáyat i-kúya. Ka-kauá uáko i-kaáo-zaná, káa soltas ipázúkua-na, i-ués Peter zaya, kauá imékas ipá-zikáu-na. Kauá Herod i-geízem-tamáu-na, kauá inás-tamáluiyú-ya úikala-na soltas-na keízg-na-uát-óna tinukí-nas. Kauá kunig Herod i-uíhne-na Judea-pkínig Caesarea-pg, kauá kuné i-téuyanig-kiká. Kauá kuné nakz-pa lahéi-pa inés-tenué-ya titókan-a Herod-nim, kauá titókan-m taklái talauyák-timút-ki Herod-na p-o-táski-saná, káa ipé-tiúgna: Ki Herod iziégk-ze ka-kúus Akamkíniku, uetu mis ka-kúus titókan. Kauá kunú-azánu Herod zihilí-ki ipn-ú-tóskisaná, káa ipné-neka kátu imékas-nig titóka-pkínig. Kimet lamlamát kuné-innig Akamkíniku-pkínig Angel-em Herodna kapís pa-uáuya-ná, etké Akamkíniku-na Herod-nim uétu pe-éni-a uatáskt, métu ipí-nnig ipn-ó-taská. Kunig Herod i-kómái-na, kauá (séei, *worms*) seéi-nim pé-hep-én-ia zillákt, káa imékas i-llútkualíhnika, káa i-tinúgne.

---

(1) ipá-ziuái-na.

# ADDITIONS FROM THE OLD TESTAMENT

---

## 1. CREATION OF THE WORLD.

Uyít-pa Akamkíniku-m pa-háni-a akamkínikai-na uág uétas-na, kauá kunńg pa-háni-a úikala-na petú-na úilákz-zíkiú uéutukt.

Aunúk-um-má-pa lahéi-pa Akamkíniku i-hína: Ke-i-uí-ze-s illakáuik, kauá i-illakáui-ya. Lapít-ipg lahéi-pg pé-sul-úi-yúi-na (p-é-n-kapék-a), kus-na; káa tatós iník-a tust, káa tatós uétas-pa. Metát-ipg lahéi-pg uétas-na uág kus-na pa-uinuá pé-inik-á, naks-ini-pá uétas-na pé-nik-a, káa úinuá kus-na: káa uétas-pa i-sapá-piím-na úikalá petú, zigzig lalg-ínag, (zigzig uág lalg), uág pátan, uág teulíkt, temánit-inag. Pílept-ípg lahéi-pg Akamkíniku i-hína: ke i-uízes ísemtuks alng-páma uág zikét-pama, káa gezíu: kauá i-u-zé-ya lapít ísemtuks uág illágane gezíu.

Págat-ípg lahéi-pg Akamkíniku i-hína: ke i-ui-ze-s kus-pa zúyem uág úikala tukiútelikin (tukúutelikin), káa tust úikala-ázá uayútelikin (*birds*), kauá kúus lamlamát i-uzé-ya. Uiláks-ipg lahéi-pg. Akamkíniku i-hína ke-i-uíze-s uétas-pa ímes uág úikala-ázá uapiútelikin (ulíutelikin) *quadrupeds*, kauá kúus i-uzé-ya.

Kauá lamtái Akamkíniku-m pa-háni-a titókan-a. Kauá úinépt-ipá lahéi-pa uétu itu a-haní-a, métu ipn-útalk-a: kúus-kí úinépt-ina lahéi-na áutnin pa-háni-a.

## 2. CREATION OF MAN.

Ka-kauá úikalá petú i-hínaka-ya Akamkíniku, kauá i-hína: Kahú, ka-pa-áni-s titókan-a, ke-nm-ipním núna kie e-héze-yu, káa ipním úikala-na petú-na pa-miógat-úi-yú-yu nétas-pa. Kauá Akamkíniku-m pe-én-pa itúg-na (*dust*), (sitág-na *mud*) káa kun-kí a-haní-a petú, ka-kúus háma, káa kunía pé-hés-nú-ya, káa uákas pe-sapé-uzé-ya (pe-éni-a uakkeis-uit), káa p-ú-níka Adam. Kúus i-uzé-ya annúkt titókan. Kauá kunig Akamkíniku a-haní-a taas-níg tema-níkt (uetas-pama eis-nués), kauá kuné pé-ník-a háma-na. Métu i-hína Akamkíniku: uétu taz zalauí ki titókan kunku ip-zuátga i-uzé-yu láutua-nut. Kauá Adam-na pá-nag-paik-ó-ya úikala ui-uákas petu; kauá Adam-nim inés-ui-uaník-a úikala-na (uaníkt úikala-na inéz-iní-a): métu zaya i-uéka nakz ka-kúus ipí, zaya-u láutua.

Kaua Akamkíniku i-hína: Ka-pa-háni-ái-sa Adam-na láutua uapáyata-uát ka-kúus ipí-unig. Kauá Adam-na pe-sapé-pinmík-a, káa pinmíkit-gi pe-enp-é-nia nakz tupéze, káa i-sapá-kakmám-na nukút-ki: kauá kun-kí tupéz-kí a-haní-a Akamkíniku áyat (ayat-úna Akamkíniku-m pa-háni-á tupéz-kinig): kauá ayat-úna p-u-ímte-ya káa pe-sapé-kú-ya Adam-pg. Ka-kauá Adam-nim ayat-úna pe-ék-zená, kauá i-hína: Maha! ki í-ues pips ínim pi-pís-kinig, uág zillákt ínim zillakát-kinig: Kunú-azánu titókan i-nuíhne-nu pist uág pika, kauá ipnú-listak-ú inépne-pg; kauá ipe-uzé-yu lapú naks-iní-pá zillakát-pa. Kauá Akamkíniku-m inés-na: Uikala-ázá temánit etg pé-hep-ú, métu naks-iní-nm teulikí-nim temánit uetnet pé-hep-ú, kaina-pam pe-tinug-nú, zalauí etg pe-hep-ú, kauá ikúinu pe-tinug-nú imém ma-máyaz-ínag: yug temánit uétu hip-és í-ues taaz-uí-na uág kapsís-uí-na

sapá-zúkua-nas. Ui-lapú i-u-sína si-simág-nut, métu uétu i-kizéi-zina; etké uétu kóoz kapsís-uí-na pé-zúkua-zina.

## 3. THE SIN OF MAN.

Enimkíniku-m ketém-ki inás-zíuat-na-nia titókan-a taáz-uit uág lilóin, kauá kunúuzánu ipn-áni-á uag-pus káa ayat-úna pe-tenué-ya uág péne: itú-pg Akamkíniku-m etg i-taátk-sa úikala-na temaní-na hipít-g? Kauá áyat-um pene: úikala-ázá-na temaní-na nun e-hép-síg (hép-ténig), métu naks-in-í-nim teulikí-nim temaní-na uétu e-hep-síg, kaina-g pe-tinug-nú. Kauá uágpus i-hína: uétu etg pe-tinug-nú kun-kí hipít-ki (temaní-na), métu kun-kí etg epé-zúkua-nu taaz-ui-na uág kapsís-uí-na, káa pe-uzé-yu ka-kúus Akamkíniku. Kauá áyat-um p-u-lég-na kunia temaní-na, káa i-nnéka: éte i-taz, kauá pe-énpe uág pe-hépe, káa tatós pe-éni-a háma-na: kauá háma-nm ipním-ka pe-hépe kuniá temaní-na. Kauá kuné-ittíte pé-zúkua-za-na kapsís-uí-na uág kizéi-néui-na; kauá imemé-téuyak-á: ete-g uáko kapsís kie u-síg, uág si-simág-nut kie u-síg. Kauá ipe-níp-a titílu písko, káa ipe-tikípne-ná, káa kun-kí ipá-haní-a imam-ú-tua: kauá imemé-sapá-lúka patá-pa. Kimet Akam-kíniku-m pe-mú-na Adam-na, káa pene: Me ués, Adam. Kauá pa-mistakánp-a: mizi-ái-saká he ziégken, káa zikáuki iné-sapalúk-sa, etké in ués si-simága-nut. Péne Akam-kíniku-m: Isí-nim káa he hímtek-a (káa i-sap-ég-na), he ués si-simága-nut? métu etké he e-hípa temaní-na, ka yug uétu hipés, kunú-azánu uáko he ezúkua-za kapsís-uí-na, káa kizéi-za-he. Kauá Adam i-hína: áyat, ke-m iní-ma iuépne (1)

(1) ke-m-yug áyat p-íni-ma iuépne.

yug-pním i-hiní-a temánit, kauá in hípa. Kauá ayat-úna péne Akamkíniku-m: itú-pg kúus he ku-sáka? Kauá pamistakánp-a: uagpús-nim i-misem-ú-ya, káa hípa (2). Kauá uagpús-na Akamkíniku-m péne: Etké kúus he ku-sáka, zíuat-nin uág uá-kapsís-k-in úikalu-nm he uizé-yu. Ayatúnín etg pi-tuélka-uyú-yu káa ipním imemé usus i-tulétugsk-an-niú (i-tulak-zihík-an-niu, *crush, smash*). Kauá ayat-úna péne: illágane he étgau-nu, káa ilút-kualí-nik-it-kí aníu he ma-máyaz, káa háma-nm he i-miógat-úi-yú-yu. Kauá Adam-na péne: Etké uétu Ina mizi-sá-m-ka, métu ayat-úna a-mizí-a, kunú-azánu illaganí-ki uyalátuit-ki uág muglí-ki he iyág-nu (uizé-yu) hípt. Kauá a-ziklí-tok-ó-yu itúg-na, ka-m-kunig he kú-ma, etké heués itg, káa itúg-pgi he ziklítok-ó. Kauá Adam-nim p-ú-nik-a ayat-úna Eva (*Heva*), etké euzé-tete-sána úikalú-nm píka. Kauá Akamkíniku-m inás-ani-án-nia sámga mekés-ki. Kauá inés-suyaléht-ta temánikit-kínig: kauá náks-ina Angel-a pé-nik-a piskís-pa, ke-ipí inépte-na allá-nim ualz.

## 4. CAIN AND ABEL.

Kunig ku malá inuím-pa, kauá Adam-nim e-uzé-ya miáz ázual, ka-kunía p-ú-nika Cain: kauá éneka e-uzé-ya miáz ázual, káa p-ú-nik-a Abel. Ka-kauá yug-mé lapú ipe-piím-na, kauá Cain i-uzé-ya temaník-auát, káa Abel i-uzé-ya kokuálg-na uág sheep-na sape-piím-nauát. Nakz-ipa lahéipa úi-lapú-enim Akamkínikú-na pa-talámiú-zana. Cain i-talámiú-na temánit, kauá Abel i-talamiú-na iz-skumkumnélig (itku sheep-kakál). Akamkíniku-m pá-sáig-ná-nia Abel-a

(2) uágpús-nim misemút-ki e-hípe.

talámiú-n (1), etké i-uéka taz tegat, métu uétu pe-eg-né-nia Cain-a talamiún (1), etké i-ue-ka kapsís titókan. Kunú-azánu Cain i-geízem-na, káa ah-aní-a timíne éskap uapziáu-nas: kauá nákz-ipa lahéi-pa pé-néhne-na eskáp-na uayát-kag (2) káa kuné p-o-pziáu-na. Kauá Akamkíniku-m péne: Me í-ues imím éskap. Kauá Cain-im pa-mistakánp-a: kúunu! uétu zúkua-za, mís-eg in ués inm-éskap-na ualeg-nauát? Kauá Akamkíniku-m péne: manáma ku-sáka he? imím eskáp-nim kikát kapís i-tiúk-za Inim-pg: etké kúus he ku-sáka kunú-a-zánu úikalú-nm he uizé-yu zíuat-nin uag ua-kapsís-kin, káa láuig he kiéik-u uétas-pa kikat-ís-pa, éyéui-yéi takatalka-yái: káa pa-tamísemtuk-a siué-pa, uétu isí-nm uapziáu-nas, métu étgau-nás. Adam uág Eva komáiz ipe-timné-nek-a, káa ipa-talapósa-na; kauá Akamkiniku-m inéz-ini-á nakz éneka miáz ázual, káa p-ú-nik-saná Seth: yug-pí taz i-piím-na, kauá pist uág pika inás-sapá-llói-na ipuím-ki taz-ki kút-ki. Kauá kunig Adam-nim uág Eva-um illágane epé-uzé-ya ma-máyaz a-ázual uág pi-pítin. Ka-kauá Adam-nim uáko e-uzé-sána (3) kúiz-ósos uág meta-áptit enmíuit (930), kauá i-tinúg-ne.

## 5. NOE AND THE FLOOD—BABEL.

Uako titókan ipé-piím-na kinne uétas-pa, métu úikalu-nm Akamkínikú-na pa-ttóla-saná, káa kapsís ipé-uzé-ya. Naks-inig Noe ma-máyaz-inag i-u-sína ti-táz, káa Akam-kíniku-na pa-kaán-ziná: Noe-nim ma-máyaz-pim uaníkt e-u-sina, Sem Cham Japhet. Nákz-ipa lahéi-pa Akamkíniku-m

(1) talamáyu. (2) éskap inéhne-na uáyat.
(3) e-uzé-ya.

Noe-na péne: Uako In uyalátui-sa titókan-ki, imém kapsís-uít-uazét: kauá, etké ki uétas uáko í-ues kakmám kapsis-uít-ki, kunú-azánu In a-sapá-iyálipázik-u uétas-na (i-yalipá-zik-u laám uétas), kauá úikalu ipe-ttakó-yu laám titókan: métu imené ma-máyaz-ínag-na etg iyéu-nu. Kahú aní-h imé-kas líes, kugét metósos sapínuit (cubits kasáinu) ektég-pg pakaáptit, káa tuskeg, metaáptit sapínuit, káa metát-ikazat eusilíkt tuskeg, káa illaganí-nin uizé-nuas, imám-nik-áin uág úikala-házá-áin uakkéis-úit-is-áin: etké úikala-na laám-na petú-na uakkeís-uit-ís-na anás-sapá-ház-u liés-g, pa-u-nakz-éza pallapít ipé-uzé-yu, háma uág ayat: kauá kúus-títe úika-lu-áin hipt inpú, káa liés-pa inékinik-ú. Kauá Noe kúus i-kú-ya, métu titókan-m tálauakí-ki pe-zepinmí-sana. Ka-kauá uako ihínaka-yá, kauá Akamkíniku i-hína: úinépt zimkái uéutukt, kauá i-yálipázik-u; kahú etg uáko (pe-uéze-yu) p-ú-ze-yu liés-g, Im, Noe iuépn-in; káa metáu ma-máyaz iuépne-matáu, káa uikala ui-uákas-petú. Úinépt-zíkiú-pa kauá zikáus i-uékettúi-ya, káa i-uéke-ya pile-éptit uéutukt kunku. Noe-nim e-uéka piím-n úiláks-ósos enmíuit, kauá i-yálipázik-a. Kauá uáko titókau ipa-zikau-na, káa ipe-ula-líg-na mi-megsám-kég: métu kus i-yálipázik-a úikala-pa titi-lú-pa megsám-pa, potumt uág págat sapínuit (kasáinu *cubit*) kátu tust megsám-kínig titilú-pkínig. Uikalá titókau uag uapiútelikin uag uayútelik ipé-ttakó-ya uág ipe-tinúg-ne: métu ke-imé liés-pa i-usína, imé uákas ipé-uzé-ya, kauá líes inéhne-nin kus-pa i-uzé-ya megsám-pg Ararat-pg ke-yug í-ues Armenia-pa uétas-pa. Iyéuki kus záya i-uzé-ya: kauá pótumt-pa uág lapít-pa isemtúks-pa uéke-túi-t-kínig Akam-kíniku-m péne Noe-na: uáko etg pa-hát-tu, etké záya uáko kus. Ka-kauá ipa-hát-ta liés-kínig, kuné megsám-pa, kauá ipá-talapósa-na, káa ipá-talámiú-na, etké uákas i-u-sína.

Kauá Akamkíniku-m péne Noe-na: uétu éneka kúus e-ki-énniu titókan-a, uétu máua éneka kúus iyálipázik-u, káa ínísehe tamísemtukt ki uázámmiós (*rainbow*). Kunig Noe metósos uag pakaáptit enmíuit uákas i-uzé-ya kinne uétas-pa, kauá i-tinúg-ne ka-kauá e-uéka ipnim piím-n kúiz-ósos uág pakaáptit enmíuit. Kauá kunig titókan éneka ipé-piím-na, káa ipé-timmíu-na: uáko kie pí-uyúi-nu, uétu etké naks-iní-pa uétas-pa lákai-nas kie usíg,métu annúkt-kinikai kie páhaní-u nakz imékas-inig init tuskeg kugét akamkínikai-na pái-nas (1). Ka-kauá kúus kóoz i-ku-sína, káa kapsikáps i-zapalígnik-sína, kauá Akamkíniku-m inás-aní-án-nia illágane-tím-t, kauá uétu pi-mizí-a pelkákeg: etké naks-iníg-timt kóoz e-u-sína. Ka-kauá uetu pi-mizi-sína pelkákeg, kauá pa-nuíhne-zaná kunía iní-na hínaka-yái-na, kauá pí-uyúi-na; káa hínaka-yái-na iní-na p-ú-nik-sína BABEL, itku PALÉITÍMT, PITEPALÉÍK-TIMT.

## 6. ABRAHAM. LOT. SODOM.

Kunig lap-ósos-pa uág meta-áptit-ipá enmíuit-pá, kauá Sem-nim sukútkínig miapkaáuit i-uzé-ya Thare Chaldea-pa uétas-pa. Kunig úinépt-it-ipa enmíuit-pa kauá Thare-nm miáz e-uzé-ya Abraham. Akamkíniku-m pe-mú-na Abraham-na, ka-kauá uako imékas hama i-uzé-ya, káa péne: Uskéi-n kínnig, káa nákz-ipa uétas-pa he teuyanik-ú, kauá kuné imékas miógat imené he sapé-uzé-yu, káa imím mamáyaz he piím-nu illagane-níg ka-kúus geziu túst-pamá, uág ka-kúus pízua-pízua uétas-pama. Ka-kauá Abraham i-mizi-sáná, káua iuépn-in Sara-in uág pekaiág-in Lot ipé-

(1) akamkínikai-g.

uskéi-na .káa ipá-pái-nikiká Chanaan-pa uétas-pa, ka-kuné ih-ína Akamkíniku, káa ipé-teuyanik-a Bethel teuyanik-ás-pa. Kuníg ku máze enmíuit-pa .kauá imém kokuálg uag síkem uág sheep, uág úikala petú epé-piím-na illágane, kauá Lot-nim péne Abraham-na: ki uétas í-ues kuzkuz, káa núnim kie u-síg illágane petú, kunú-azánu núnim zi-zapa-lígnik-auát pi-yakásui-síg, páis taz kie pi-uyúi-nag (1). Kauá Abraham-nim péne: héee! taz he ize; zalauí im ki-yú uapsúg-pkínikai-g .in ki-yú zakkiág-pkínikai-g, kauá taklái zalauí im ki-yú zakkiág-pkinikai-g, in ki-yú uapsúg-pki-nikai-g. Lot-nim pa-sáig-na uétas-na Jordan-pikún-láikin, etké i-taz, káa kune-pkí i-kú-ya, káa Sodoma-pa teuyanik-ás-pa i-llákai-na; kauá Abraham taklái i-kú-ya Chanaa-nim lokaíz-kinikai-g, káa Hebron-pa teuyanik-ás-pa i-llákai-na.

Nákz-ipa lahéi-pa Akamkíniku-m péne Abraham-na: imím kóoz he uzé-yu miáz ázual, ke-ipí taz i-piím-nu, káa ipním-kiníg illágane titókan ipa-hát-tu (ipé-uzé-yu), káa kapsikáps; káa inekíg pilep-ósos enmíuit asualéya ipe-uzé-yu, zauín kuníg éneka kapsikáps in anás-aní-u (anás-sapá-uzé-yu), kauá kinné-pg (Chanaan, Palestine) anás-sapá-ziklí-tok-ó .káa laám ki uetas enéz-iní-ú, káa úikalu-pg anás-sapá-miógat-úi-yú-yu. (Kúus ipé-kú-ya Jews-titókan, Abraham-nim ma-máyaz, potom-ósos uág pag-ósos en-míuit Palestine uétas-pa úikalu-ná pa-miógat-úi-yú-sena.)

Nákz-ipa eneka lahéi-pa, ka-kauá Abraham i-uagsú-zaná iní-nim piskís-pa emti-kínikai .kauá kuníg inés-ég-na metáu-na, ke-imé i-uéye-ziná, kauá inés-uéukúni-a, káa inés-na: kum-tig inim-g init-g, uáko etg uyalátui-sig, taz etg pe-hep-ú: káa kuníg taz pe-uhíne-nu. Kauá kúus ipé-

(1) pi-uyú-inú .pi-uyú-inóka.

kú-ya. Kauá hip-nákat-pa kuné-má-m (1) náks-inim Abraham-na péne: me í-ues imím iuépne Sara? Kauá pa-mistakánp-a: inít-pa í-ues, káa itú-pg pí-sépni-sá-m? Kauá péne: etké kóoz Sara-nm e-uzé-yu miáz ázual. Sara inít-kínig i-mizí-a, káa kapís i-tíe-ya, etké uáko i-uéka átuai-nníg, káa kúnku mi-miás-nut. Métu uáko Abraham iuépn-in ipé-zúkua-na yug-mé metáu i-u-sína Angels. Kauá Angel i-hína: itú-pg tíe-saká hé? Akamkíniku-m uétu itú-na pá-atuk-tétú. Kauá metáu Angels ipé-kú-ya, káa Abraham-nim inés-tuíg-na. Kauá náks-inim Abraham-na péne: uétu ués Abraham-na istak-ú-tas,etké he ués taz háma: uáko nun ku-síg Sodoma-pg uág Gomorrha-pg káa kuné apá-sapá-llíu-nu úikala-na iní-na titóka-ínag-ná, etké, imém kapsís-uit kapís i-tiúk-za Akamkiniku-pg. Ka-kauá i-uásauk-saná, kauá lapú Angels ipé-uíhne-na amtiz Sodoma-pg, káa nakz, keipí i-ziégk-zena, (2) iyéuki i-uíhne-na. Métu Abraham zikáu-ki i-timné-nek-a, káa inás-talapósa-nannia Sodoma-pu-na, uág Lot-na, ke e-uéka pekaíag: kauá i-hína: inim Miógat, uétu mis anás-sapá-llíu-nu ti-taás-na titókan-a ka-kápsis-ínag-na. Ku i-u-sínag Sodoma-pa pakaáptit ti-taz titókan, uet-im anás-uau-na-nnió-ka úikalu-ná pakaáptit-uá-uazét? Kauá pa-mistakanp-a: héee! zalauí anáz-iyág-nu pakaáptit-ua-ná ti-taás-na, kauá úikalu-na anás-uáu-na-nniú. Métu, Abraham ize, zalui ku páis pileéptit-uá uág págalu i-u-sínag ti-taz, káa uétu anás-uáu-na-nnió-ka úika-luná? Kauá pa-mistakánp-a: héee! anás-uáu-na-nniu úikalu-na, zalauí anáz-iyág-nu pileéptit-ua-na, uág págalu-na ti-taás-na. Kauá éneka ize Abraham: kauá zalauí kalú pileéptit-uá, káa maná? Péne: héee! anás-uáu-na-nniu

(1) kuná-ma-ním. (2) káa ipí iyéuki.

úikalu-ná pileéptit-uá-uazét. Métu zalauí, kalú metaáptit-ua, káa manáʔ Héee! anás-uáu-na-nniú úikalu-ná. Inim Miógat, uetmet (1) geízem-nu, káa zalauí kalú laáptit-uá, anás-uáu-na-nniú úikalu-na? Héee! anás-uáu-na-nniú. Kahu! inim Miógat iyeú-nim, illágane uáko tenué-sa-hé, zalauí pótum-uá ti-táz kuné i-u-sig, uet im enés-iyéu-nu úikalu-ná potum-uá-uazét? Héee! pótum-uá-uazét úikalu-na anás-uáu-na-nniú. Ka-kauá i-uá-sauk-saná, kauá eh-éulléḡ-na: kauá Abraham i-ziklí-na.

Kauá uáko yug-mé lapú Angels ipa-pái-nikiká Sodoma-pa, káa kuné Lot-nim inés-mú-na ipním-ki inít-g, uéutuk-as: kauá ímé ipé-hína: uétu pa-ház-u, iskít-pa pe-uéutuk-u. Metu Lot-nim inés-kosisimn-ú-ya, káa ipa-ház-a, káa ipe-hípa. Kauá zikét-pa ku mázua-nm a-hám-nm Lot-na pá-pai-nó-sana, káa ipe-hína: kahu, néz-nim yug lapú pi-pai-nát, (2) etké kapsís ku-ttipázui-sig. Kauá inés-na: uétu, uétu minmaí kúus etg pe-ki-yú, etké painat-óna kaan-nas í-ues hautnin. Kauá ipe-geízem-na, káa Lot-na p-o-pziáu-nipázui-saná. Metu Angels-nim Lot-na pa-sapá-ház-tok-sana, káa piskís-na pé-zuyakilík-saná. Kauá uáko emti-kínikai piskís-na pé-n-ka-kup-tata-sína: kimet lamlamát illaháttamé ipé-uzé-ya, káa ipe-ziklí-tok-a imém inít-g. Kuníg Angels-nim Lot-na pé-zene: Uáko ki teuyanik-ás illíu-teté-sa uikala-í-nag titóka-ínag, kauá im iuépu-in uág lapít paáh-ma etg pe-ulalíg-nu, káa ku isí-me éneka imím láutua-ma. Lapú ti-tégat iuépne ah-aní-tata-sína Lot-nim paáh-ma, kunma-na Lot-nim inás-mú-ta-na zikét-pa. Métu yug-mé lapú uetu ipé-mizkúi-nek-a, káa ipe-tíe-ya, káa uétu ipe-ku-ma. Kauá Angel-nim Lot-na pé-zene: kahú, amtiz

(1) uetmet timnének-u. (2) istúkas.

etg pe-ulalig-nu etké uáko lamlamát nun apa-sapá-llíu-nu teuyanik-ás-na; kauá kapám-kauá etg pa-hát-tu teuyanik-ás-kínig, uétmet apa-kilau-nó-yu (epe-kilau-nó-yu), kaina-pam pe-tinug-nú. Kauá ipé-uíhne-na amtiz, káa ipa-hát-ta teuyauik-ás-kínig. Kimet, ka-kauá uáko uáyat, Lot-nim iuépne i-zúkua-nipázui-ya, ku maná i-ku-síg titókan teu-yanik-ás-pa, kauá pa-kalau-nó-ya teuyanik-ás-na, métu naks-iní-ki tiúk-itkí lamlamát i-tinúg-ne, káa ipním zillákt e-uzé-ya úiluílp kátuanas. Lot paáh-ma-í-nag ipé-uíhne-na amtiz, káa ipa-pái-nikiká uákas nakz-ipa kuzkuz-epá teuyanik-as-pa, kaa imemé-sapa-yáu-na. Ka-kauá kóoz i-uíhne-ziná, kauá akamkínikai-kí-nig i-uékei-ya, uétu mis kus, métu alla, kauá Sodoma uag Gomorrha ipe-llíuna laám úikala-ínag titóka-ínag. ,

Kauá Abraham uáko e-uéka poteéptit enmíuit piímn, kauá ipním miáz-ázual e-uzé-ya Sara-pkínig, káa ui-lapú ipa-llói-na, kunki miáz-ki, káa p-ú-nik-saná. Isaac, káa taás-ínig yug miáz i-piim-na. Ka-kauá uako tégat Isaac i-uzé-ya kauá nákz-ipa lahéi-pa Akamkíniku-m péne Abra-ham-na: In zúkua-za, imékas-níg he-e-héteui-sa im-miás-na, zauín Ina pi-iní-úkum yug-pí miáz, inéhne-nu nakz-ipg megsám-pg, ka-mág-ká sap-ég-nu, kauá kuné uapziáu-na-nniú-kum, kaa tukúp-en-niú-kum uág ila-laámk-an-niú-kum (1) Ina talámi-ú-nas.

Inekíg etéu-nnig e-uéka miáz, zauín kátu imékas pe-héteui-ya Abraham-nim Akamkínikú-na; kunú-azánu kuné-inníg zikét-pa i-mú-na miáz, kauá ipe uíhne-na megsám-g, kauá metát-ipa lahéi-pa ipa-pái-nikaká kuné-pkí, ka-kuné péne Akamkínku-m. Kuné Abraham hezu anía, miáz i-

---

(1) In-uazét ila-laámk-u.

ualétpe-yá, káa ualz inípa miáz uapziáu-nas; káa uáko i-uapziáu-tatá-sána, kimet náks-inim Angel-em pe-mú-na, kauá péne: Abraham, uetmet o-pziánu (1) im-miás-na; uáko in zúkua-za, imékas he e-héteui-sa Akamkínikú-na, káa uétu e-iyéu-yú-ya imím miáz; kunú-azánu Akamkíniku i-híze: imékas-inig imené he a-háni-u kin-ki miáz-ki, etké ipnim illágane-níg e-uzé-yu mamáyaz, káa yug-mé Inim, keg ués Akamkiniku uizé-yu titókan uág ma-máyaz etéu-nnig: imím-kinig a-hat-tu (2) titókan-a Tomitok-auat. Kúus ikúinu ipé-uzé-ya Hebrews, itku Israelites, itku Jews. Kunig ku mala-inuím-pa, kauá i-tinúg-ne Sara ka-kaua uako e-uéka poteéptit uag laáptit uag úinépt enmíut; káa ipné pé-temik-sína Hebron-láikin Chanaan-pa uétas-pa. Abraham-nim, ka-kauá i-tinúg-ne, e-uéka poteétptit uág úinépt-it uág pagat enmíuit, káa temik-ín i-uzé-ya kunéinnig, ka-kune Sara pé-temik-sína.

## 7. ISAAC AND JACOB.

Ka-kauá Isaac-nim e-uéka pileépt-it enmíuit piím-n, kauá Abraham-nim pe-mú-na Eliezer-na (ke e-uéka keízeg-nauát) (3) káa péne: uétu mis talapósa-nái timái ínim miáz Isaac iuépne a-haní-u, métu im ki-yú Haran-pg (teuyanik-ás-g), ka-kuné na-tot i-uzá-kaká uág i-tinúg-ne, ka-kuné i-u-sig inim titóka-tua, kauá kunig aúnág-pai-kán-niu Isaac-na iuépne timái. Eliezer inípa ku-máze zizapalígnik-auát, káa ipé-uskéi-na. Kunig ku malá-zikiú-pa, kauá ipa-pái-nikiká Haran-pa, kauá ipé-uispáika papá láikin.

(1) o-pziáu-nag. (2) i-uzé-yu.

(3) silléukatuana-uát.

Kauá kuné Eliezer i-talapósa-na, káa Akamkínikú-na kúus pe-néh-mú-na: Inim Anieuát, ke-m-Im ués Abraham-nim Miógat, kahú, iyéu-nim, inag au-yág-nai-tág Isaac-na taz iuépne; ki-takz ti-timái ipa-pái-nu-kum papá-pa (2) takpí-tas, kauá in enés-nu pa-n-nakz-ii-na: kus iním iné-kútas, kauá yug-pí timái, ke-g kúus i-hinú: imé-kúih im-níg, káa imím camel-a in anás-sapa-kú-yu, yug ke-uíze-s ka-m Im (Akamkiniku-m) eu-ní-sa Isaac-na iuépne. Kaua lamlamát i-páizaná nakz taásiníg timai, káa kunía Eliezer-em pene: kus iním ine-kútas, káa timai i-tekípá uág i-hine: imé-kúih imníg, káa imím camel-a in anas-sapá-kúyu. Kauá kúus i-kú-ya timai; káa Eliezer pe-sépnia: isí-nm he ués páap? Pa-mistakánp-a: natot-am uánikt us Bathuel, káa ipním pisít-pim e-uéka uaníkt Nachor, káa in uanikí-se Rebecca. Eliezer i-zúkua-za uáko, Rebecca í-ues Abraham-nim titó-kan, etké Nachor e-uéka Abraham-nim píep. Kauá kúus-kí Akamkíniku-na péne: kaiziyéuyeu, ínim Anieuat, uako mizi-sámka káa iyéu-zamká. Kauá kuníg péne Rebecca-na: uet etg u-síg imékas inít uág sikám-áin zigzig? Kauá pa-mistakanp-a: héee! kúus u-síg, kúmtig núnim-g inít-g, káa pe-uéutuk-u. Kauá ipe-kú-ya. Kauá Laban-nim (ke-Re-becca-nm e-uéka piép) inés-uéukúni-a. Kauá ipa-ház-a inít-g, káa kulléuit ka-kauá i-hip-tete-sína, kauá Eliezer-nim inés-na: uétu in hipú ziég-néi, etg tamtái-nu, káa kuníg hipú. Kauá inás-tamtái-na úikala-kí petú-ki: kúus-uazánu ina i-ueímte-ma Abraham-nim, káa kúus ina iyéu-na Akam-kíniku-m. In neki-se Rebecca e-uzé-yu Isaac-nim iuépne: manána etg nek-síg? Bathuel uág Laban ipe-hína. héee! etké kúus us Akamkíniku-m nekt. Rebecca pik-ín kúus-

---

2 káa ipe-tekp-ú.

títe ipe-n-nék-a. Kuním méyui ipe-uskéi-na, káa Rebeccana pe-tuík-zina ku mazua-nm ti-timáinm ipné uapáyat-auat. Ka-kauá ipa-pái-tok-a Hebron-pa, kauá illói-na Isaac; káa kunig ku malá-zikiú-pa hautnin-inípt á-haní-a Isaac. Kunig laáptit enmíuit kauá mi-miás-nú-nim Rebecca-nm (1) talapósa-ki-zim. Iapít ma-máyaz e-uzé-ya, nakz-imé, Esau uag Jacob, ka-kauá Isaac-nim uáko e-uéka uilákz-aáptit enmíuit piimn. Esau i-uéka kaniskanis uág tée-yín, kauá Jacob i-uéka amkakáiz uág tée-inút. Nákz-ipa lahéi-pa, ka-kauá Jacob siis a-hani-sána, kauá tukalik-it-kínig i-pái-tok-a Esau, káa imékas eyág-zaná, kauá Jacob-na péne: yug siis iním. Jacob-nim pa-mistakánp-a: iní-u-hé, zalauí im ina píni-ú-kum imím Miógat-úit. Péne: iníse-hé Miógat-úit. Kaua Jacob-nim pe-éni-a siis: kúus-ki pí-t-kalái-na. Kauá Jacob kun-kí i-tamtái-na pika (Jacob-nim piké-na pa-tamtái-tana kun-ki). Kunig illágane enmíuit, ka-kauá uáko i-keíun-ía Isaac, kauá pe-mú-na Isaac-nim Esau-na, káa péne: uáko in keíun-ísa, ués illaáttamé, káa míuaz-pa tinúg-tetésa, káa in nekí-se ki-takz iní-u-hé Miógat-úit: kunú-azánu im tukalig-nu ki-takz, káa ka-m-kauá taz petú uapiaú-nu (taás-na petú-na o-pzíau-nu-he), kauá taz hipt ina aní-an-niú-kum; kauá hip-nákat-pa imené talapósa-nanniú, káa Miógat-úit he iní-u. Kimét Rebecca-m pá-miziannia Isaac-na ziégken, káa Jacob-na pe-mú-na, uág péne; kúus im-tot-am pe-tenué-ya Esau-na, métu Esau-m uakkei-pa uáko imené iní-a Miógat-úit, (etg pi-t-kalái-na siis-g): kunú-azánu in nekí-se im o-pziáu-ta-nu sheepkakál-a, káa ina inág-paik-ó-yu-kúm, kauá in taklái taz hipt

---

(1) Kunig laáptit enmíuit mi-miás-nut i-uzé-ya Rebecca, kauá talapósa-ki-zim.

im-tóta-p a-háni-án-niu, káa im au-nág-paik-án-niú, káa imené iní-u Miógat-úit. Kauá Jacob-nin péne. in zikáu-za, etké na-yáza Esau í-ues tée-yín, káa in taklái ués tée-inut, káa zalauí ina i-uepéze-yu na-tót-am káa i-t-kúp-i-suk-ú, káa ipí i-nnek-ú: éte-m pí-misem-ú-ma: kauá uétu i-talapósa-na-nniú taz, metu i-uá-kapsís-k-u imékas. Kauá piképim péne: uétmet zikáu-nu, kúih ka-mag-kúus i-záka-he. Kauá Jacob i-kú-ya, ka-kúus péne piké-pim. Kauá Rebecca-m hipt taz Isaac-na pa-háni-án-nia, kauá Jacob-na pe-ikték-an-nia yéet uág ípsus sheep-nim-ki mek-ás-ki, káa pá-sapa-samkeí-ya Esaum-ki taaz-ki samág-ki, kauá pasapá-inéhne-na hipt pisít-g. Ka-kauá Jacob-nim pa-nagpaik-án-nia hipt, kauá Isaac-nim pe-sépnia: isí he ués. Kauá pa-mistakánp-a: In ués imím annúkt (3) miáz (Esau), uako inág-paik-ái-sa-he hipt, kahú hipg. Kauá Isaac-nim péne: ku-m, ka-mag uepéze-sa-he, káa zúkua-nu, ikúinu im he ués Esau. Kauá p-o-péza-n-nia yéet uág ípsus, káa i-hína: ziégken us Jacob-nim metu ípsus us Esau; kahú hipt iním. Kauá hip-nákat-pa, Isaac-nim Jacob-na pa-talapósa-nan-nia, káa pe-éni-a Miógat-úit. Kunig miuaz-pa káa i-pái-tok-a Esau, káa pe-ki-yú-ya Isaac-na, hipít-ki, káa péne. tóta kahú hipg. Kauá Isaac-nim pa-mistakánp-a: isí he ués. Péne Esau-m: in ués Esau, imím annúkt (3) miaz; in kú-ya ka-m-kúus pí-ini-ma, kauá uáko inág-paík-ó-sa-he hipt. Kauá Isaac-nim péne: metu uáko in hip-náka-ya, káa iní-a Miógat-úit. Kunig Esau-m pe-zukúa-nán-niá Jacob-na kut, káa imékas pe-geizem-nú-ya; káa i-hína: kóoz Jacob-na o-pziáu-nu. Uáko Rebecca i-zikáu-tamáu-na, káa kunú-azanu Jacob-na paleíz-pa pa-sapá-ulalíg-na, káa pá-

(3) tekas.

sapá-uíhné-na Haran-pg uétas-g, ka-kuné i-uéka ipním píep Laban. Kauá Jacob i-uíhne-na, káa pe-ki-yú-ya (1) Laban-na ke-e-uéka pitg. Kauá iskít-pa imékas i-llaátui-ya zikét-pa, káa i-tamalík-a uétas-pa, káa i-pinmík-a. Kauánnag pe-ég-na kugét-ina ízatás-na ke-ipí uétas-kínig akamkiínikai-g i-zahá-na, káa kuné illágani-ua Angeles i-ziluása-sína uág i-ziluá-na-zína (i-zil-támik-sína), káa talám-pa i-uéka (i-usé-tu) Akamkíniku. Ke-ipním Jacob-na péne: uetmet zikáu-nu, imené uapáyata-yu-hé, káa kóoz he sapázikli-nu im-tot-amg uág imím inít-gi, káa ki úikalá uétas imené im-ma-máyaz-ínag-na kooz etg iní-u. Ka-kauá ipái-nikiká, kauá Laban-nim lilói-ki peénpu-kínia uag péhimiú-na. Kuné inépne a-hani-a Rachel (Laban-nim páhap), káa ma-mayáz e-uzé-ya. Uako laápt-it enmí-uit kuné i-llákai-na, káa pisít-g i-tilláp-na, káa i-ziklí-tok-tipázui-ya, káa ipe-uskéi-na, métu Laban sapá-zukua-néi. Ka-kauá Laban i-zúkua-zana, uáko Jacob ma-mayaz-ínag iuépne-ínag ipe-uskéi-na, kauá i-geízem-na, káa inéstiuékeik-a (tiuékig-na) (*pursue*): métu zikét-pa pinmíkit-gi Akamkíniku-m pene: uetmet manáma Jacob-na e-ki-énniu. Kunú-azánu, ka-kauá méimi pé-hutuki-a Jacob-na Laban-nim, kauá táz pe-tenué-ya, káa pa-tamtái-na: kúus Akamkíniku-m i-taátk-a; káa uáko in he ize, kú-tetg im-tót-amg. Kauá kunig Jacob-nim inés-ueímte-ya ku mázua-na piép-ig Eau-pg, métu imé ipe-ziklí-na kin-ki tam-táiki, uáko imím piép illágani-ki pi-uapziáu-nauat-ó-ki i-páitatá-sa. Kauá Jacob-nim éneka inés-ueímte-ya illágani-ki petúki ui-init-ki pi-imiútuazét: kauá Akamkínikú-na pé-néh-

(1) kauá pítg i-ki-yú-ya.

mú-na: nés-iyeu-nim, neshíluske-zé-nim (1) na-yáz-amg Esau-pg. Ka-kauá i-talapósa-zaná, kauá naks-nim Angel-em pá-pai-nó-ya; metu Jacob-nim pe-énpe kunía Angel-a ipsús-ki, káa pe-népta-ná kapsikaps, káa uétu p-upe-ukkei-na kaáu-pg (2) keéu. Kauá Angel-im pene: uáko i-kaáu-za, kahú pí-uepé-ukkeí-nim. Kauá Jacob-nim pa-mis-takanp-a: uétu uepé-ukkeí-nu he, zalauí uetu talapósa-na-nniúkum, kaa kapsikáps uág éyeuin pi-aní-u-kum-hé. Kauá Angel-em pa-talapósa-nau-nia, káa péne: métu he ués kap-sikáps ínim-pg, kátu kapsikáps he uzé-yu titóka-pg: káa i-uasáuk-a káa e-héulleg-na. Uáko ísemtuks i-tileét-zauá, kauá ipé-uskéi-na, métu Jacob Rachel-ínag éleg ipe-uíhne-na (ele-kí-pa ipe-uéye-na). Kauá pe-n-mekúni-sana Esau-na láutua-ma-ínag, káa ipa-zikáu-na. Metu Akamkíniku-m Esau-na timíne taz pa-aní-án-nia; kúus-kí Jacob-na Esau-m himiú-ki pé-ueukúni-a, káa p-ó-kálp-a, káa pá-hímkazák-a, kauá imékas-níg pí-llói-na. Métu Jacob uétu i-uéka pist lamlamát ki-yú-tas (Jacob-nim uétu e-uéka pisí-na ki-yú-tas lamlamát), etké Akamkíniku-m pa-sapá-uíhne-na Bethel-pg, ka-kuné uakkeí-pa pe-ég-na Jacob-nim kunía izatas-na, ke-ipí uétas-kínig akamkínikai-g keéu i-zahá-na. Kuné Akamkíniku-m éneka kikauá pe-tenué-ya, káa péne: imím uaníkt uáko he uzé-yu Israel, káa imím ma-máyaz illágene he-uzé-yu, kauá kun-mám (imém) epe-uzé-yu úikala ki uétas. Kunú-azánu Jews-titókan-m uanikt e-usíg Israel-ites. Kunig Jacob i-uskéina, káa i-pái-nikiká Beth-lehem-pa: kauá kuné i-kómai-na Rachel, káa i-tinúg-ne, káa Jacob-nim imékaís-ki timné-nek-it-kí uág étgau-ki kuné Bethlehem-pa pé-temík-a. Kauá ipé-uskéi-na, káa ipá-pái-

(1) nas-taátk-azá-m. (2) kaáu-gi.

tok-á Hebron-pa, ka-kuné i-uéka Isaac. Imékais-ki lilói-ki Isaac-nim Jacob-na ma-máyaz-ínag-na inés-ég-na, kauá péne Jacob-na: uetmet énéka mipg ki-yú-he kínne ínim-pa uétas-pa kúnku he illákai-nu. Ka-kauá Isaac-nim e-uzé-ya pote-éptit uág úimeta-áptit enmí-uit (180.) piímn, kauá i-tinúg-ne, kauá Jacob-nim uág Esau-m pé-temik-sína Hebron-pa sauái-pa, ka-kuné temik-in i-u-sína Abraham uag Sara, kaa Rebecca.

## 8. JOSEPH.

Jacob-nim e-uzé-ya potumt uag lapít ma-máyaz a-azáual, ku-né-má i-ueka Joseph uítaz laimíut, (laimíut-níg i-uéka Benjamin): yup-pné imékas-nig pe-héteu-ya Jacob-nim (pisít-pim), káa pá-ani-án-nia taas-nig zizkeíz samga, káa kunú-azánu ipe-ketém-na ipním pié-ma. Nákz-ipa lahéi-pa inás-tamtái-na ipním-ki hiuék-it-kí (*dream*), káa inés-na: kúus in hiuék-sená, nun uy-ú-leskoík-siná temanik-ás-pa, kimet ínim ueléskoíkt i-usétu, káa imém ui-ueléskoik-nim ina ueléskoíkt ipa-kaán-na-ni-á. Kauá imé ipe-geízem-na, káa ipe-hína: mis nuna nas-miógat-úi-yú-yu-kum? Kauá nákz-iki éneka hiuék-it-kí inás-tamtái-na kúus: in ég-na alag-páma uág zikét-pamá ísemtuks, uag potumt uag nakz gezíu, kimet úikalá-nm yug-mém ina ipa-kaán-na. Kauá pisít-pim pá-taná-nnia uág péne: mis in, uag imís (imím-pika), uág imím piéma asualéya pe-uzé-yu, káa úikalú-nm imené pa-kaán-nu kínne uétas-pa? Kúus-kí pié-ma-m pe-geízem-nú-saná, métu pist e-timné-eg-na, ku itú ku manáma i-uze-teté-sa? Nakz-ipa lahei-pa kapsís imékas ipe-kú-ya pié-ma, kauá Joseph-nim inás-tamápaik-an-niá kut pisít-gi, kauá kunú-azánu uikínig kátu imékas pe-geízem-nú-sina. Nákz-ipa lahéi-pa Joseph-na péne pisít-pim

(Jacob-nim): kúih, enés-ek-téh imim pié-ma-na, ke-imé uáyat i-keízik-zig kokuálg uág sheep, ku manáma i-ku-síg, káa pi-sapá-zúkua-núkum. Kauá Joseph i-kú-ya, inézipéui-ya (inez-ipéui-ta-ná—péui-éik-a) káa metát-zikiú-pa inás-yag-na. Métu imé, ka-kauá éskap ipe-ék-zína, kauá kapsís imé-n-níg pí-tenue-sina kúus: uáko i-uéya-m hiuégka-uát, taz kie ap-ó-pziáu-nu, káa pé-zúkua-nu, ku manáma ipnim hiuék-nim p-o-páyata-yú; kauá kú-nen isí-na neksépna pisít-gi kúus apa-sapá-tamtái-nu, ku-itú-nim imés-nim p-o-pziáu-na. Métu Reuben, ke-ipí i-ueka pié-ma-pamá tékas miáz, kúus i-hína: uetmet kúus etg pe-ki-yú, uetmet ípsus imám eskap-nim-ki kikát-ki imemé-kikatí-u, metu kinne i-ues gaáun uakkéi-ma pilát-pamá kus-pamá, métu zaya kus, kune-pki epé-tuléilék-u (*lower*), káa ip-nníg pais kuné i-tinug-nú. Kúus i-hína, uákas kóoz aní-tas ázual. Kauá kúus ipe-kú-ya: pe-inp-éi-sana taz samga káa gaáupg pe-tuléilék-saná (*drop in*). Kuníg míuaz-pa, kauá pe-ék-zina, ku-mázua itámiá-uát i-uéye-zina, kauá Judas, pilept-ípg pié-ma-pamá, i-hína: uetu taz zalauí kie epé-sapé-tinúg-nú nunim eskáp-na; páis taz zalauí kie itómia-sínag (1) kizúi-g. Kauá pe-mú-zana itámiá-uat-óna, káa pi-tenue-sína, káa úikalú ipe-hína: taz zahá apa-támiá-tag laáptit-gi kizúi-gi. Kauá pá-nakát-zaná Joseph-na gaáupkínig, káa pé-ni-saná itamia-uat-óna. Métu Joseph i-uíi-tamáu-na, káa imékaís-ki uíi-ki kapsikaps inéz-ineh-mú-na: iyéu-nim-tig, ínim pié-ma, uetmet pe-sapé-uíhne-nú-kum uayát-kag núnim pisít-kínig, zalauí kúus etg pe-ki-yú-kum kauá Akamkíniku i-timné-nek-u, kauá etg páis imékas pé-

---

(1) kie apá-tamía-yóka.

sisúi-nu. Métu nétu pa-mizi-sína. Kauá itámia-uát-om pe-néhne-zena uíi-nís-na. Ka-kauá kúus ipé-kú-ya, kauá Reuben zaya i-uéka; ka-kauá i-pái-toka, káa inás-zúkua-na-nia kut, kauá imékas i-timné-nek-a, káa ipí-nka i-uíi-na imékaís-ki timné-nekit-kí. Kauá pié-ma-pim Joseph-na sámga kikát-ki pe-ki-é-sina, kauá naks-ina háma-na p-u-ímte-sana pisít-gi (Jacob-ipg) kun-kí samág-ki. Yug-pním háma-m Jacob-na péne: kínnia samág-na apa-yág-na, páis im-miás-nim us, ku páis imés-nim imené i-uapziáu-nán-niá miáz; Jacob-nim pé-eg-néi-nia Joseph-na sámga, káa imékas i-uíi-na, káa uetu mauá ih-ipstúi-na, kunku e-hétgau-ná miáz-uazét. Yug-me-m itámia-uat-óm pe-néhne-zená Joseph-na Egypt-g uétas-g, káa pé-ni-saná nakz-ipg miógat-up, ke-ipním e-uéka uaníkt Putiphar, káa soltas-na inás-miógat-úi-yú-ya, káa imékáis-nim miógat-um Pharao-m e-uéka láutua, yug-pním Putiphar-em míuaz-pa, kauá pe-zúkua-nan-nia Joseph-na taáz-uit uág uapzu-k-ú-yuit, kauá miógat kunú-azánu, Joseph-na pa-áni-a ipním-pá init-pa; kauá Akamkínikum Joseph-uasét úikala petú i-sapá-piím-na kuné inít-pa.

**Joseph In Prison.**

Métu nákz-ipa lahéi-pa Putiphar-em iuépne-pim Joseph-na kapsís pa-sapá-ku-ttipázui-ya, kauá ipsús-ki pé-enp-é-nia tus-kínikai samga (zízkan). Joseph i-hína mis Akam-kínikú-na in a-sapá-timné-nek-ú kapsís-uít-ki? uetu máua kúus ki-yú. Métu áyat-um kapís pé-nepté-n-nia sámga (*niktíksc=drag*) pé-n-tékeig-ttipázui-ya, káa Joseph i-uepé-ukkei-na samga, kauá i-ulalíg-na. Métu yug-pním kapsís-nim áyat-um pe-ki-yú-ya háma-na kun-kí samág-ki, káa péne: máha! e-ékin imím láutua-m Joseph-nim ina i-zépinmi-ya imékas. Kauá Putiphar-em áyat-úna pemizkúi-nek-á,

kauá Joseph-na pé-nik-á séktis-g. Kimet sektis-pa Akamkíniku-m pe-iyéu-na; kunú-azánu sektis-pamá-m miógat-úm pe-eg-né-nia Joseph-na taaz-uit, kauá pa-áni-á ui-ualétp-isnim (ui-ualetp-is-na) keízig-nauát. Nákz-ipa zikét-pa lapú ui-ualétp-in i-hiuék-siná, kauá Joseph-nim inás-sapá-zúkuana, Akamkíniku-m-ki hímtek-it-kí, yug petú, ka-kunki Akamkíniku-m hiuék-na pá-sapá-tamísemtúk-a: náks-ina péne: kóoz metat-zikiú-pa, kauá Pharao-nim imené i-sapétinugnú, kikauá taz he imá-uyá-ua-nú tinukí-pg; kauá náksina taklái péne: kóoz metát-ipa lahéi-pa, kauá Pharao-nim imené i-mú-nu-hé ipním inít-g, káa ipné e-ui-nik-á-nniú ipné-kú-tas hipítpa, ka-m-kúus he kó-kauá: ka-m-kauá kúus he ki-yú ina he i-yéunú-kum, káa Pharao-na a-sapá-zúkuanu, in ués kinne séktis-pa lilikúg, uétu itú in kúya, métu lilikúg ínim pisít-kínig uág ínim inít-kínig ina ipe-ppégauiya, káa asualéya ipa-haní-a. Kunig metát-ipa lahéi-pa úikala Joseph-nim ziégken a-zahá-na: nakz ualáukak-ín i-uzé-ya, kauá nakz Parao-nim e-uzé-ya ui-nik-auát ipnékut (uyá-keké-za-uát, *pourer*): metu yug-pním Joseph-na pa-t-tó-la-ya. Kunig lapít-ipa enmiúit-pa, kauá Pharao ipínka i-hiuék-sená, káa i-timné-nek-a, etké i-n-nek-séne, páis ku itú i-tamísemtuk-sa ínim-pa hiuék-it-pa: kauá inekíg inászapaámk-a úikalu-ná Egypt-pu-na ui-uápzug-na, métu zauín uétu isí i-zúkua-na, ku itú i-tamísemtuk-sa yug Pharaonim hiuék-t. Kimet lamtái Pharao-na pe-ki-yú-ya ipné-kuna ui-nik-auát-óm (1), káa péne: miógat, iná-tamápaik-sá imékas kapsís in kú-ya titolát-ki (2); séktis-pa í-ues nakz tégat Hebrew (Jew), kag-kuním ina láutua-ínag-na inés-

---

(1) uya-keké-za-uat-óm. (2) titólat-ki.

híimték-a lauit, ka-g-kauá núna hiuékt inás-tamáni-án-niá, kauá imené in uéka taintái-nas kun-kí tégat-u-kí, métu ti-tóla-ya.

## Joseph Before Pharao.

Kauá Pharao-nim pe-mú-na Joseph-na káa péne: kúus in anás-mizí-sa, he ués uapzúg hiuék-na tamáni-auát, kúus-kí imené tamtái-nu ínim hiuékt, káa im tamáni-án-niu-kum: hiuék-it-pa kúus in ak-záka, úinépt kokuálg ti-tískau pikún-kínig ipá-tt-kai-ya, káa ipé-uéukúp-a allái, kauá kunig éneka úinépt kokuálg ui-uiséu ipa-tt-kai-ya, káa pe-ki-yú-sana ti-tískaú-na, káa pe-ép-sena, káa kátu uiséu ipe-uzé-ya. Kunig kauá pinmík-a, káa éneka hiuék-a: zigzig úinépt peks-áin ti-táz, káa úinépt ka-kapsís, kauá ka-kápsis-nim pe-ép-sena ti-taás-na, kauá kátu kapsís ipé-uzé-ya. Kauá Joseph-nim péne uétu mis in, métu Akamkíniku-m imené i-sapá-zúkua-nu hímtekt, titóka-na iyéu-nas. Lápit hiuékt usk naks-inig í-ues: úinépt ti-tískáu kokuálg uag ti-táz peks kuús i-tamí-semtuk-sa, kooz úinépé-ínuim illágane-nig petú ipiim-nu kínne uétas-pa peks uág temánit úikala-ázá, kauá kunig úinépé-ínuim uétu itú i-piim-nu, kúus i-tamísemtuk-sa úinept uiséu kokuálg uag kapsís peks, káa titókan imékas ipe-yég-nu, káa illagani-ua ipé-tinúg-nú.

Kunú-azánu e-péui-yu-hé háma-na uapzúg-na, ke-ipi i-za-paámk-u peks uág temánit pa-t-téuyauik-ás-pa ka-kásili Egypt-nim uétas-pa, kauá kóoz zayá hipt, inéz-ini-ú titóka-na zikúi-uazet, i-t-kalái-nu kizúi-g, káa im kóis uizé-yu káa titókan uétu i-tinug-nú. Kunig kauá Pharao-nim Joseph-na péne: míne kauá au-yág-nu háma-na imím-pkínig kátu uapzúg? imené Akamkíniku-m i-sapá-zúkua-za ki úikala petú, kauá in Pharao imené sapá-miógat-úi-sa ka-kásili

uétas-pa Egypt; ka-m-kúus im i-záka, kúus-títe he kuih (1). Imím uaníkt uáko he uizé-yu *Titóka-na uákas .anieuát* Kauá pe-éni-a ipním-nig ipsus-áin, kaa pá-sapá-ipsús-ainí-yá, káa taás-nig sámga pa-sapá-samkéi-yá, káa ipním-nig ueléikt pa-sap-úéik-á, káa pasap-úze-ya ipním-níg-pg séulakáik-ás-gi ke-e-ueka lapít-ipg, káa kunkí pe-sapé-liklí-na teuyanik-ás-pa úikasilíg, káa náks-ina miógat-una pa-sapa-tiúg-na-kaná: ki í-ues titókan-a uákas aníeuát, úikalu etg u-sig, mizí-tas káa tuíg-nei-tas ziégken. Kuné Joseph-nim e-uéka metaáptit enmíuit piímn, ka-kauá kúus i-kú-ya.

Kauá Joseph-nim tamtáin úikala laám a-zahá-na. Kauá Joseph illágane-nig peks itamiá-ya úikasilig úikahallíg úinépt enmíuit. Kauá kuníg uetu itú i-piím-na uétas-pa: kauá titókan ipa-yeg-na, káa pe-ki-yú-sina Pharao-na, káa hipt pé-néh-mu-zana; métu Pharao-nim inás-na-káná: kutg, e-ki-yú-tg Joseph-na; kauá Joseph-nim úikalu-na inaz-in-í-káná peks kizúi-uazét; ka-kauá kízui apá-laám-na, kauá pe-éni-sana kokuálg, síkem, sheep, káa éneka uétas, kauá Pharao kóis-níg i-uzé-ya.

### Joseph and His Brothers.

Kimet Chanaan-pa (Palestine) uétas-pa, ka-kuné i-u-sin-kiká Jacob ma-máyaz-ínag, kúus-títe kuné zaya e-u-sína hipt: kunú-azánu Jacob-nim inés-na ma-máyas-na (2); ku-te-tg Egypt uétas-g, kahú itámiá-ta-tatg peks. Kauá pótum-uá eská-ma (pié-ma) ipe-kú-ya, etké Jacob-nim uétu pe-sapé-kú-ya laimíu-na (Benjamin), etké kóoz kuzkuz i-uéka. Ka-kauá ipá-pái-nikiká, kauá pe-ki-yú-saná miógat-úna Joseph-na: ipním taz inés-suk-a, métu imém uétu pé-suk-

---

(1) ki-yú (2) Jacob i-hína ma-máyaz.

sína, etké uako néksap e-uéka mástái uág zallákt. Joseph-nim uáko inés-zúkua-nipázui-yán-nia piéma-na timíne, ku-manáma uáko taz e-u-síg timíne, ku-maná e-u-sig kut Ben-jamin-uazét (laimíut-áin); kunú-azánu kapsís inés-tenué-ya, káa inés-na: mínig etg pái-zig? Ipe-hína: Chanaan-pkínig pe-kúma peks itámiá-tás-g. Inés-na: uétu ikúinu, etg misém-ú-sinm, etg u-síg kapsís titókan, etg pe-kiii-na-ta-má nuna tamápaik-ái-tas petú, nuna kapsís-ui-yú-tas. Ipe-hina: ikúinu hipít-uazét-zim núnim pisí-nim inés-ueímta-ma (1). Inés-na mázua etg ui-síg imém pisí-nim ma-máyaz? Pa-mistakanp-sana: potumt uág lapít a-ázual, nakz i-tinúg-ne, káa nakz laimíut pisít-pa i-llákai-za. Inés-na: uáko etg u-síg ínim asualéya, páis imém-pamá-m náks-inim pe-énp-té-nu laimíu-na imám-eskáp-na, káa úikalú ualépt-in sektis-pa etg pe-uzé-yu, kunép-kí lahéi-pg keéu, ka-kuné i-páinu-kum kinné-pg yug-pí laimíut imém éskap, káa kúus-kí in lauít zúkua-nu, ku-pém etg ikúi-tim-sig, itku páis misémi-síg. Kauá metát uéutukt ualétp-in séktis-pa ipé-uzé-ya, káa metát-zikiú-pa inés-mú-na, káa inés-na: páis naks-iníg imém-pama kínne i-uzé-yu ualétp-in séktis-pa, káa úikalú pezíklí-nu kóiz-ua, káa pe-néhne-nu peks imém init-g: kauá kunig pa-nág-paik-ú-yu-kum imém laimíut éskap, kúus-kí uetu etg pe-tinug-nú. Kauá ime-nnig pí-tenue-sína imém-ki ziégk-ki (2), káa pí-izina: tukúg Akam-kíniku-m núna kie i-uep-sisúik-sa, etké kapsig pe-ki-én-nia Joseph-na, ke-ipí-uéka taz ázual núnim éskap, inekíg iyéuis-nig sipús-ki uág uíi-ki kie i-tenué-ya, káa uétu kie a-mizi-sína, taás-na ázual-a. Kauá Reuben-im inés-na: mis uetu etg lauít izé-ne; uetmet apá-kapsis-ui-yú-yu azual-a, káa etg

(1) natótam ines-ueímtamá. (2) imém-tím-ki.

uétu mizi-sínma, káa uako Akamkínik-um ipním-kí kikát-ki kie i-tamalui-yú-sa. Kauá uétu imé i-n-nek-sina: ki-nim miógat-um núna kie i-mizí-se, etké ipním inés-tenué-ya tamánia-uat-ó-ki: métu ipí lauit inás-mizía, káa sípus e-t-káuze-yá silú-pa, káa i-kaláu-na uétu imém zúku-nin uizé-tas. Kauá Simeon-a pe-énp-e, káa pé-nik-a sektis-g: káa kóízua-na inés-sapá-ziklí-na. Paleíz-pa kúus péne ualeg-nauátona: yug kizui ka-kun-ki ipa-itámiá-ya pekés-g, enéz-inikán-niu pa-naks-iní-uá pa-imém-pa kakáppa-pá. Ka-kauá kulléuit-pa ipé-uispáik-a, kauá pié-ma-pamá nakz kakáppa i-n-képkúik-a, sikám-áin sapépes inpés (náks-inim pié-mapamá-m kakáppa-na pe-n-kápkúika): kimét pa-ayág-na kizúi-na, ka-kun-kí peké-g i-uézeti-a, kauá i-ziuái-na. Ka-kauá ipá-pái-tok-á init-g kauá úikalu-nm pá-yag-zaná kizúina pa-imém-pa kakáppa-pá, káa ipé-timnének-a, káa ipéhína: ku-nen maná nuna kie i-ku-sa. Kauá Jacob-na patamtái-zaná uikala-kí kut-ki: kauá ipí imékas i-timné-nek-a, káa i-hína: Joseph i-tinúg-ne, Simeon séktis-pa i-ués ualétpin, kauá ki-kauá Benjamin i-ku-teté-sa, káa in uizé-yu mimiás-nut; uétu, Benjamin uétu i-ki-yú. Kauá Reuben-im péne: tota, ínim ués lapít ma-máyaz, kauá yug-mé he iní-se, káa imím-pá ipé-uzé-yu, káa im taklái iní-u-kúm Benjamin, kauá zalauí uétu i-ziklí-tok-ó-yu-hé, im taklai kun-ma-ná mamáyaz-na anás-uapziáu-nu. Kauá Jacob i-hína: Benjamin uétu i-ki-yu, uétu máua. Kuníg ku maze ísemtuks, kauá apá-laám-na hipt, kauá Jacob-nim inés-na ma-máyasna (1): kahú peks itámi-á-tatg. Métu úikalu ipe-hína: uétu ku-tas, zalauí Benjamin uétu i-ki-yú, etké Egypt-nim miégat kúus i-hína: uetmet etg ina pá-pai-nó-yu-kum, zaluí

(1) Jacob ma-máyaz i-hína.

uétu i-pái-nu imém laimíut éskap. Métu Jacob i-kosisímna, káa i-hína: uétu i-ki-yú Benjamin. Kuníg Judas-nim péne: kahu ina iním ki ázual, káa ikúinu imené i-pai-nótok-ó, inég in tinukí-nag kunú-azánu. Zalauí nun pe-ki-yú, káa Benjamin uétu nuna inéstuíg-nu, kauá nun-úikalú uétu pe-ziklí-tok-o, etké úikalú séktis-pa ualétp-in pe-uzé-yu: kauá im kínne Benjamin-ínag pe-tinug-nú eyák-ki. Kuníg kauá mizkiníg Jacob a-haní-a timíne, káa Benjamin-a pá-sapá-kú-ya. Kauá úikalú pótum-uá ipe-kú-ya; ka-kauá ipá-pái-nikiká, kauá pe-ki-yú-sana Joseph-na. Ka-kauá Joseph-nim Benjamin-a pe-ék-zena, kauá imékas i-l-lói-na, kauá lilói-ki i-uyí-na, etké e-uéka éskap-nig (naks-iníg pist uág naks-iníg pika e-u-sina, káa lapú-zim naks-inig-pkíníg piké-pkínig), kauá pá-hímkazák-a. Kauá imékas hipt inas-ani-án-nia, kauá Simeon sektis-kínig ináz-inág-pai-tok-an-nia, káa úikalu ipe-hípa, metu Benjamin-a pe-éni-a kátu taz petú; kauá illágane inés-sépni-a pisít-ki. Kauá hip-nákat-pa inés-sape-kú-ya úikalu-ná pisít-gi inág-paík-tas peks. Métu paleíz-pa péne ualég-na-uat-óna: kizúi itámiát-pamá pa-imám-pá kakáppa-pa inéz-inik-an-niu, kauá laimiú-nim-pa kakáppa-pa inik-ú inim kizúi-nim íkai (inpeí). Uáko ipe-uskéi-na, métu ka-kauá kóoz uétu uáyat i-u-sín-kika, kauá náks-inim zapalígnik-auát-om inás-eutukí-ya, káa kapís inás-tánan-nia, káa inés-na: manáma etg ku-síg? itú-pg miógat-úna taas-níg íkai etg epe-ppégau-yá? Kauá úikalú ziziuái-ki ipé-hína: uétu mauá, uetu nun u-síg pi-ppégaúya, ku isí-nm pe-ppégau-ya, yug-pí ualáukak-in i-uzé-yu. Kauá ipe-n-kápkuik-á pa-imém kakáppa: kimet yug-pí ikai ipayag-na Benjamin-im-pa kakáppa-pa. Imé-káis-ki timnének-it-kí úikalu-nm pe-zikli-tok-ó-sana Joseph-na: kauá Judas-nim péne: miógat, uétu nun zukua-zig, ku

maná ikai íta-sa kakáppa-pa: métu ina inpú-kiniu-kum, káa ualáukak-ú-kum, káa ki ázual i-ziklí-tok-ó-yu pist (pisína peziklí-tok-ó-yu), etké in nunim pisí-na eu-hína: miáz iním, káa in kosísim-nu, káa ki miáz imené i-ziklí-tok-ó-yu, inekíg in tinukí-nag. Joseph i-hína: uétu kúus; métu inim uizé-yu asualéya yug-pí, ka-kuním-pá kakáppa-pa ikai iuéka. Kuníg úikalu ipé-hína: inekig úikalú imím asualeya pe-uzé-yu, métu nez-mís i-ziklí-tok-tag ki ázual, etké zalauí uétu i-ziklí-tok-ó, kauá nunim pist lamlamát étgauki i-tinug-nú.

Joseph-nim uako inés-zúkua-nan-nia taz timíne, kauá imékas i-uyí-na, káa i-tiúg-na, uág inés-na: ínim etéu-nníg pié-ma, uetu kóoz etg suk-sinim, in ués imém eskap Joseph, uetmet pa-zikuá-nu, imékaís-ki Akamkíniku-m timmíu-ki kinne in ués, etg imuné uág uikala-ná titókan-a uákas anítas hipít-ki: ku-tgi núnim pisít-gi, káa eu-tétg: imím miáz Joseph í-ues uákas, kauá Akamkínikiku-m pe-sape-uzé-ya imékas miógat Egypt-pa, hipt iní-tas úikala-na titókan-a. Imím miaz Joseph kúus i-híze: tóta, kahú, im ma-máyazínag úikala-ínag kum-tig kinnépg: etké kínnig págat zimkái enmí-uit zaya hipt ipe-uzé-yu úikasilig; métu kínne Egyptpa inim ués illágane hipt uikalu-áin. Kauá kuníg uikalú-na inás-uakálp-a, káa inás-himkazák-a. Miógat Pharao i-mizi-a, káa ipí-nka i-llói-na, kauá illágane petú inéz-iní-a, uapáyatatas Jacob-na ma-máyaz-ínag-na uág inékinikt-ínag-na uskéinas uág Egypt-pa pái-nas, inéz-iní-a séulakaik-as uág camel uág sikem uág ass pa-illágane. Kauá Joseph-nim pié-ma eskap-ínag ipe-kú-ya, káa pisí-na pá-pái-nó-tok-sana lilóiki (káa lilói-ki pist ipá-pai-nó-ya), káa ipa-tamtái-na úikalakí petú-ki. Keíun Jacob kun-kí tamtái-ki usk kapsikáps hama i-uzé-ya, káa i-hína: etéu-nnig miáz Joseph ek-té-nu,

káa taz kunig tinúg-nú. Kauá úikalú ipé-uskéi-na Egypt-ipg. Nákz-ipa zikét-pa iskít-pa Akamkíniku ipné-sapé-eg-na Jacob-ipg, káa péne: uetmet he ziká-u-nu, taz he kíkaua Egypt-ipg ki-yú, kóoz uakkeí-pa imím ma-máyaz kinnépg ipé-ziklí-tok-ó. Kun-ki Jacob i-llói-na, káa i-kuél-tamáu-na. Judas annúkt-kíníkai amtiz i-kúya, Joseph-na tamtái-nas: kauá Joseph-nim Jacob-na pé-ueukúni-a Gessen-pa (yug-pí i-uéka úikala-pkinig Egypt-nim uetas-kinig kátu taz), káa pe-ki-yú-ya, p-ó-kálp-a, pa-hímkazák-a, káa i-uyí-na lilói-ki, etké etéu-nnig pist e-uéka. Gessen-in-pkínig Joseph-nim pe-néhne-na Jacob-na Pharao-pg (miógat-up), káa Pharao-nim lilói-ki pé-ueukúni-a Jacob-na, káa pe-éni-a uétas Gessen. Inekíg Joseph Pharao-nim-pa inít-pa i-llákai-na, zauín kunku pist i-ki-yó-kana, (pisí-na pe-ki-yo-kaná). Kunig pótumt uág úinépt enmí-uit, kauá i-tinúg-ne Jacob, káa ipním piím-n e-uéka poteéptit uág pileéptit uag úinépt enmí-uit: kauá Joseph-nim pié-ma-ínag-ním uág Egypt-ipu-inag-nim pé-temik-té-zana Chanaan-im-pg uétas-g (Palestine); kuné Hebron-pa pe-temík-séna, ka-kuné temik-ín i-u-sína Abraham uag Sara, káa Isaac uág Rebecca. Témik-nákat-pa úikalu ipé-ziklí-na Egypt-ipg: métu Joseph-nim pié-ma uáko ipá-zikáu-na, káa ipé-hína: kú-nen maná nuna uáko i-ki-én-niu, etké zaya kie ui-síg pist, kú-nen kie i-timípni-en-niu kapsís kut, káa kie i-uép-sisúik-u: kauá pé-ki-yú-saná Joseph-na, káa pé-néh-mú-zaná uáu-na-nit kapsís-uit. Joseph-nim inés-na: uetmet pá-zikáu-nu, lahéi uako etg titóla--n-nia kut; ineg etg kapsís pe-kú-ya, métu zauín Akamkínini-ku inékas taáz-uit kunig a-hani-a; ínim etéu pié-ma kunku etg uapáyata-yu.

Ka-kauá Joseph-nim e-uéka poteéptit uág potumt enmí-uit, kauá i-tinuk-zéne, káa inés-mú-na úikala-na pié-ma-ná

ma-máyazínag-na, káa inés-na: uáko in tinukí-ze, kauá kínne temikín u-zéyu, métu kóoz núnim ma-máyaz kínnig ipé-ziklí-tok-ó núnim-g uétas-g; kauá-nnag ina pips, ipe-néhnen-niú, núnim-g uétas-g, uetu mis uetu.

## 9. MOSES.

### The Birth of Moses.

Uako Jacob-nim ma-máyaz (Israel-pu, Jews-pu) i-u-sína Egypt-ipa uétas-pa pilep-ósos enmí-uit, kauá i-uzé-ya miógat Pharao nakz kapsís-níg háma, ke-ipí inés-geízem-nú-ya Israel-pú-na, káa inás-sapá-laám-ni-pázui-ya, etké amtiz imé i-piím-na-nígna; inekíg uáko asualéya inás-aní-a, káa kapsikáps inés-sapá-zapalíg-nik-a: kunú-azánu i-tim-míu-na, úikala miápkaáuit ázual í-ues kunmá-inníg uap-ziáu-nas (1), káa kúus inás-tamálui-yán-nia a-hátuai-na sapá-a-káya-nauát-óna. Métu yug-mém a-hátuai-nim Akam-kíniku-na pa-zikáu-na-nígna, káa uétu ma-mayás-na p-ó-pziáuna-nígna, káa ipé-hína. Israel-pu ahátuai i-u-síg uapzúg, káa uétu saikipta-uat-óna (2) pe-uyítue-síg. Kunú-azánu Pharao-nim inás-tamálui-yan-nia úikala-na Jews-pú-na: etg u-sig miápkaáui-na úikala-na a-ázual-a pikun-pa sapa-takó-tas. Kauá náks-inim Jews-pu-m áyat-um e-uzé-ya miáz ázual taas-nig, káa i-sapalúk-a miáz metát ísemtuks; métu yug-pí miáz uyí-ki uitas uako ipná-tamá-

---

(1) ka-kalá miápkaáuit i-uzé-yu ázual, í-ues kunmá-innig uap-ziáu-nas.

(2) sapa-akáya-nauát-óna.

paik-a (1), káa pika i-zikáu-na; páis úi-lapúena miaz-ínag-na inás-uapziáu-nu Pharao-nim. Kunú-azánu aní-a (2) kakáppa ka-kúus kuzkuz líes, káa kuné ih-ítaya miáz, káa i-néh-ne-na pikúni-pg, kaa iníka líes kus-pa; kauá miaz pitín i-hína: (péne naks-ina miás-na pitín-ená): im imé-sapálúk-u patá-pa allái, kauá pekt ualég-nu-hé, kauá zalauí ku isí-nm pe-enpú miás-na, kunía eu-nú: uet-im a-sapé-kou-tag miáz-na? kauá zaluí inú: hée, kauá mú-nu-kum-hé. Kauá kunig ku maze liklí-pa, kauá i-pái-na kunépki Pharao-nim páhap takalú-tas pikún-pa; kaa pa-mizí-á miáp-kaáui-na uíi-g, káa pe-silimipéu-ya, káa pe-ég-na liés-na, káa pe-énpe miás-na, káa i-n-nék-a: taás-níg miáz, páis in miáz-aní-u ki miápkaáuit. Kauá pitín-im patá-pkínig pe-ki-yú-ya, káa péne: uet-ím a-sapé-kou-yu miáz-na, páis inp-éi-te-nu-hé nakz áyat, ke-ipním us káas, káa i-sapé-kou-yu miáz. Kauá pa-mistakanp-a, uág péne: héee, inpi-té (3). Kauá pitín i-mú-na pika (4) (pitín-im pe-mú-na piké-pa). Ka-kauá ipái-na yug-pí áyat, kauá miógat-um paháp-im péne áyatuna: ki miáz sapé-piim-ná-niú-kum he, káa tamétko-yu hé. Kauá Pharao-nim paáp-im kunía miásna miáz-pá-hani-a, káa p-ú-nik-a Moses, etké, ize: kus-kínig in a-tulátke-ya.

**Mission of Moses.**

Ka-kauá uako Moses i-piim-na pileép-tit enmíuit, kauá i-ulalig-na Pharao-pkínig uág Egypt-kinig, káa i-kú-ya

---

(1) ipné-tapáska-na; itku, kaíg ipné-ne-kaná.

(2) itenuí-ya ka-káppa.

(3) héee, enp-té-ku.

(4) pika inp-ité-na.

Madian uétas-g, káa kuné iuépne aní-a Sephora Raguel-em (Jethro) paáp, káa lapít ma-máyaz e-uzé-ya. Ka-kauá, nákz-ipa lahéi-pa, pisés-na sheep pe-keízi-g-nai-saná (1), káa pe-péui-yai-saná sheep-na taz zigzig, káa i-pái-nikiká megsám-pa Horeb-pa, kauá-nnag Akamkíniku ipné-sap-égna allá-pkínig kúus: Moses-nim pe-ég-na allá-na patá-pa, kauá inég pátan i-llíu-na, zauín uétu i-laám-na; kunú-azánu i-hína: e-ki-yú-yu patán-a, káa lauít egnú, ku manáma i-llíu-za pátan métu uétu i-laám-za (2). Ka-kauá i-uéyená, kauá Akamkíniku-m pé-mu-na patá-pkínig líu-niskínig uág, péne: Moses, Moses. Kauá pa-mistakánp-a: héee, kinne in ués. Kaua Akamkíniku-m péne: uetmet illaápkat-ín kinné-pg ki-yú-kum, metu illaápka-nút ki-yú-kum, etké ki uétas í-ues háutnin, ka-m-kuné im usétu he (ués), illaápkat kahú nika-guólg (*-lkisa*). In ués imím pisí-nim Akamkíniku, In ués Abraham-nim, uag Isaac-nim uág Jacob-nim Akamkíniku. Kauá Moses ipná-tamóimi-a, etké pá-zikáu-na Akamkinikú-na ek-ípg. Kauá Akamkíniku-m péne: uako in enés-eg-nei-saná Inim ma-mayasna Israel-pu-na iyéuíz-uit, káa anás-mizi-ái-sana talapósa, uág uíin, uág tiúk-in: In zúkua-za e-u-síg ka-kúus asualéya Egypt-pu-m; kauá In néki-se uáko anás-uépeukeínu Egypt-pu-pkínig, káa uákas anás-aní-u, káa enéz-inéhnenu taz-ipg uétas-gi, ka-g-kúus inés-na Abraham-na uág Isaac-na uág Jacob-na; kauá imené he ueímte-yu Pharaopgi káa im Israel-pu-na Inim ma-máyas-na anáz-inahkatt-u Egypt-kínig. Kauá Moses i-hína: isí in ués, ke-g-in kúus ki-yú? mis in ués kúus kútas, káa Pharao-na ki-yú-tas?

---

(1) pisés sheep i-ualég-nai-saná—*better.*

(2 *better* i-lalaámk-sa.

Kauá Akamkíniku-m péne: imím-pá In u-zé-yu, káa uapáyata-yu-hé: ka-m-kauá Ina ma-máyaz Israel-pu ináh-káttan-niu-kum Egypt-kínig, kauá kínne megsám-pá etg pátalamiú-nú-kum. Kauá Moses i-hína: ka-g-kauá enés-kiyú-yu Israel-pu-na, káa enés-nu: kúus etg i-híze imém pisítme-m Akamkíniku-m, kauá páis ipe-sépni-u: Maná u-unikí-se? kauá manáma in anás-mistakanp-u? Akamkíniku-m péne: In ués ke-k-In ues (In ués iné-uizet), kúus enés-nu: Ke-Ipí í-ues, Ipnim ina i-ueímte-ma imém-pkí. Kauá e-ki-yú-yu Pharao-na, káa eu-nú: nunim Akamkíniku-m (Hebrew-nim) nuna inés-mú-za megsám-pg titókanút-g, Ipné talamiú-nas. Ka-pam-kauá etg uskéi-tetesínu, kauá uikala-nim imém a-hátuai-nim. Egypt-pu-na a-hátuai-na pe-ui-uémsi-sanú illágane ti-táz kóis petú, itú kízui gaigái uág maksmáks, itú zizkeíz sámga uág ipnúpelikin, káa etg epe-néhne-nu úikala-na. Kauá Moses i-hína: páis uetu ipé-mizkúi-nek-ú. Kauá Akamkíniku-m péne: itú he inépte ipsús-pá? Pá-mistapánp-a: túkas-hézu. Kauá Akamkíniku-m péne: tukéite-ih uétas-g kahú (throw to the grounds). Kauá Moses i-t-kuéita-ya, káa i-uzé-ya uágpus; kauá Moses i-zikáu-na. Kauá Akamkíniku-m péne: uakó inpi-tóg kahú túinú-pkínig: kauá inpi-tók-a, káa éneka i-uzé-tok-a (1) túkas-hézu. Kauá éneka péne: ípsus iní-g tim-né-pa: kauá inik-a, kimet lamlamát ípsus saaín e-uzé-ya: kauá pene: eneka ípsus timné-pa iní-g, káa kúus i-ku-ya, kauá ípsus taz eneka (2) e-uzé-tok-á. Kauá eneka péne: zalauí uyi-kínig uétu ipé-mizkúi-nek-u, kauá ualim kus-na a-sapé-uzé-yu kikát. Kauá Moses i-hína:

---

(1) i-uzá-lamk-á.

(2) a-uzá-lamk-a.

inim Miógat, in uétu lauít ziégk-tetú. Kauá Akamkíniku-m péne: Isí a-haní-a péus, uag ziégk-símei, uág méstaps, uág illaáttamé, uág silu?. Mis-eg, uetu In? Kúih, kauá In imím-pá peuís-pa ui-zé-yu. Kauá Moses i-hína; inim Miógat, náks-ina neksáp-na u-ímte-yu, káa uétu ina, iyéu-nim. Kauá Akamkíniku-m Moses-na pe-geízem-nú-ya, káa péne: imím piép-im Aaron-m imené i-uapáyata-yu, etké ipí taz i-ziégk-tetú: kauá yugpi túkas-hézu inéhne-nu, ka-m-kunkí imékas petú aníu illágane. Kauá kunig i-zikli-na, kauá (Jethro) píses i-hína: uako in uskéi-nu Egypt-pg, iním titokan-a enes-ek-té-nu. Kauá Jethro-nim péne: héee, taz he ki-yú. Kauá inípa iuépne ma-mayaz-ínag, kauá ipe-uskéi-na. Kauá Akamkíniku-m péne Aaron-a: kúih titoka-nut-gi, kaa e-uéukúnih Moses-na. Kauá i-ku-ya, kaa pi-ueukúni-a. Kauá Moses-nim Aaron-a pa-tamtái-na uikala-kí petú-ki, uág Akamkíniku-m-ki ziégk-ki. Kauá úilapúa-nm pe-ki-yú-sana Israel-pu-na, káa pa-tamtái-ta-zana Akam-kíniku-m-ki iyéu-ki. Ka-kauá i-mizi-sína, kauá Akamkini-kú-na pa-kaán-ziná, káa pa-talapósa-ziná: Kaiziéuyen.

## The Plagues of Egypt.

Kauá Moses-nim uág Aaron-im pe-ki-yú-sana Pharao-na, káa pé-zena: Nunim Miógat-um Akámkíniku-m imené he ize: im anás-sapa-uíhne-nú Inim ma-máyas-na Israel-pu-na titoka-nut-g meksám-pg, Ina talamiú-nas. Kauá Pharao-nim inés-na: isí i-ues Miógat, ka-g-kunía in a-mizí-u? uetu in e-zúkua-za kunía Miógat-una, kaá uétu Israel-na anás-sapá-uíhne-nu. Kauá imé ipe-hína: He-brews-nim Akamkíniku-m núna i-mú-za, metát lahéin pe-uskéi-nu titóka-nút-g, kag-kauá pa-pái-ta-nú, kuné Akam-kíníkú-na apa-talamiú-nu; zaluí uétu, kauá úikalu-na kie

i-uepsisúik-u. Kauá Pharao-nim inés-na: uetu kúus, metu etg u-síg zapalignik-as kátu kapsikáps. Kauá kuné-ittíte inés-na uí-ualég-nauat-óna: etg apá-sapá-zapalígnik-u Israel-pu-na úikalu-ná kátu imékas uág lahéi: uétu zahá i-zapalígnik-síg, kunú-azánu i-té-nig: u-síg ku-tas, káa Akamkínikú-na talamiú-nas. Kauá ui-ualegna-uát-óm pásapá-sisúi-zana Israel-pu-na kátu imékas. Kauá Moses-nim péne Akamkínikú-na: inim Miógat, kahú enés-eg-né-nih Imím ma-máyas-na uyalátuit uág e-hétgaun. Kauá Akamkíniku-m péne: In ués Abraham-nim, uág Isaac-nim, uág Jacob-nim Akamkíniku. In ués úikala-na kú-tas, kauá kóoz míuaz-pa In anáz-inah-kát-tu Israel-pu-na Egypt-kinig, azualéya-náuit-pkínig, séktis-pkínig: etg u-síg Inim mamáyaz, káa In ués imem Miógat imém Akamkíniku, Inim kapís-íki etg pa-háttu Egypt-pkinig ki eziz-pa kóoz. Kauá Moses-nim inás-tamtái-na Israel-pu-na, métu imém uétu pémiskáitue-zaná, etké ipe-timné-nek-tamáu-na. Kauá Akamkíniku-m éneka inés-tenué-ya Moses-na uág Aaron-a, káa inés-na: kahú éneka etg pe-tenué-yu Pharao-na, zalauí uétu i-mizí-u, kauá kapsikáps petu etg pa-aní-u. Uako Moses-nim e-uéka úimetaáptit enmíuit piímn, kauá Aaron úimetaápit uág metát. Kauá pe-ki-yú-sana Pharao-na, káa éneka pétenué-saná: metu Pharao-nim uetu inás-mizkúinek-a; kauánnag Aaron-im pe-enp-énia Moses-na túkashézu, káa pe-t-kúita-yá uétas-g, kimet uágpus lamlamát i-u-zé-ya. Metu Pharao-nim inés-mú-na ipním uí-uapzugna titókau-a ti-tuét-ina, káa yug-mé kúus-títe imé-nka ipékú-ya; métu Aaron-im uagpús-nim laám pe-epéi-sana Pharao-na uágpus. Kauá kuníg Akamkíniku-m Pharao-na pótumé-hém pa-sapá-sisúi-na imékas.

(1) Annúkt-kínikai Aaron-im pá-uáuya-na kus-na Moses-nim túkas-ki, káa lamlamát úikasilig kus kikát i-uzé-ya, káa úikala zúyem i-tinúg-ne; kauá Egypt-pu ipa-pilá-ya uétas-pa iyág-nas ipné-kú-tas kus. Zauín Pharao-nim timíne kúus-títe tiáuiz e-uzé-ya.

(2) Kauá éneka pá-uáuya-na kus-na Aaron-im, kauá lamlamát illágane ipe-uzé-ya ueg-uég-kt (frog) kús-pa, uétas-pa, inít-pa, pinmík-ás-pa, úikasilig. Kauá Pharao-nim inésmú-na Moses-na uág Aaron-a, káa inés-na: kahú a-tala-pósatg imém Akamkínikú-na, kauá zalauí uezu i-uzé-yu uéguégkt, kauá in anás-sapá-uíhne-nu Israel-pu-na. Kaua Moses-nim péne: Mauá? Pharao i-hína: uattíski kóoz. Kauá Moses i-hína: kúus uattíski i-uzé-teté-sa. Kauá ipa-talapósa-na, kauá méyui úikala uéguegkt ipé-tinúg-ne, káa úikasilig zapaámkin illágane hílamkt epe-uzé-ya. Kimet Pharao uáko neksap aní-a timíne, kauá inas-taátk-a Israel-pu-na (uskéik-ipg) uskeéi-g.

(3) Kunig kauá Akamkíniku-m péne Moses-na: eu-ín Aaron-a, kauá itúg-na pa-yazásk-u (*scatter dust*). Kauá kúus ipé-kú-ya, kauá lamlamát illágane i-uzé-ya auáua ki-kuzkuz (tip tip, egnéi-egnéi, *gnats*) úikasilig; kun-kí imékas ipe-hétgau-na titókan uág uapiútelikin (ilíutelikín).

(4) Kunig i-uzé-ya úikala-házá zílieg úikasilig; kunú-azánu Pharao-nim inés-mú-na Moses-na uág Aaron-a, káa inés-na: zalauí uézu i-ki-yú (zaya i-uzé-yu) zílieg, etg pe-uskéinu. Kimet eneka i-miséme, ka-kauá uézu i-uzé-ya zílieg.

(5) Kunig kokuálg, uág sikem, uág sheep, uág camels, uág asses, ka-kalá e-u-sína Egypt-pu-m, apa-kómai-na, káa illágane epe-tinúg-ne: métu Israel-pu-m petú zaya komáin.

(6) Kunig Egypt-pu-m titókan-m uág kokuálg-nim e-pe-uzéya máskoi uág pugstáin.

(7) Kunig kapsikáps-níg témul (*hail*) itkaíka, kauá pe-sapé-kapsis-uí-ya úikala-na petú-na, síkem-na, kokuálg-na teulík-ína, zigzig-na, káa titókan-a; uakó imékas i-zikáu-za Pharao, káa inés-mú-na Moses-na uág Aaron-a, káa inés-na: kapsís in kú-ya, uáko iná-tanani-sá: métu éneka i-miséme.

(8) Kauá Moses-nim inés-na Pharao-na ui-uapáyata-uát-o-ínag-na; zalauí uétu nun pe-ki-yú, kauá i-uze-yu illágane zikzikílas (keel-*cricket*) (*grasshopper*), káa pá-sa-pá-laám-nú ka-kala-na témúl-em uétu pa-sapá-laám-na. Kauá imékas ipa-zikáuna uikalú, kauá pé-zena Pharao-na: ke-ipé-kus hámtiz Israel-pu káina-n úikalu pe-tinúg-nu. Kauá Pharao-nim péne Moses-na: úikalu etg a-háma pe-ki-yú, pa-talamiúta-nu, métu a-hátuai uág ma-máyaz uétu ipe-ki-yú. Moses-nim taklái pene: úikala ma-máyaz-ínag u-síg kutas, uetu isí uétu i-ki-yú. Kauá i-uzé-ya zikzikilas, káa Pharao i-zikáu-tamáu-na, káa pé-mú-na Moses-na, káa péne: ikúinu imékas in kapís ku-ya, iná-tanani-sá, tala-pósana-nímtg. Kauá eneka i-misémé.

(9) Kunig uiluílp i-sékti-a úikasilíg, ka-kuné i-u-sína Egypt-pu, métu uétu ka-kuné i-usína Israel-pu, metát uéntukt i-sékti-a ka-kúus zikét-pa, métu zaya geziu. Kaua Pharao-nim pé-mú-na Moses-na, uág pene: nez-mis uézu, káa etg pe-ki-yú. Kauá uézu iséktia, káa i-llakáui-ya, kauá péne Moses-na: etg pe-ki-yú úikalu, metu kinne-innig imém petú, kokuálg, uág sikem, uág sheep, uág úikala petú. Moses-nim pa-mistapanp-a: úikalú nun úikala-ínag petú-ínag u-síg ku-tas. Kauá Pharao i-geízem-na, káa péne:

uétu eneka ina eg-né-niu-kum mástái. Pené Moses-nim: ikúinu, uétu éneka eg-né-niu-he mástái.

(10 Kauá Akamkíniku-m péne Moses-na: nakz zimkái uep-timné-nekt, kauá Pharao-nim etg i-sapé-uskéi-nu: im enés-nu úikalu-na Israel-puna a-hám-na uág a-hátuai-na kúus: etg illágane-níg epé-uémsi-yú Egypt-pu-na kízui gaigáig uág maks-maks, káa ti-táz ki-kóiz zizkeíz sámga, uág ipnú-pelikin, káa etg epe-néhne-nu. Kauá pótumt-ipa uág pílept-pa lahéi-pa kí-nim ísemtuks-inim, úikala-pa pa-init-pa etg ap-o-pziáu-nu náks-ina sheep-kakál-a kaigkáig-na uág gaigáig-na, ka-kuním zaya us petú zimúg-zimúg, kauá kulléuit-pa kunim-kí sheep-nim-kí kikát-ki etg epé-kiénniu piskís-nim kun-mákam éh-inít-pa, kauá zikét-pa epé-hep-ú sheep-nim nukú-na (sheep-na epé-epé-niu nukt úiluílp) úiluílp-na, uétu mis imísilí-na itku zilu-yí-na (*boiled*) métu tuuyí-na, pé-hep-ú, káa ippég zapá-pulem-néi, káa pé-hep-ú koiím-nin, usélikaí, tukás-ki imemé-zutúkalikín, uág imamá-uya-ua-nin uskéi-nas: etké pék-pa zikét-pa In pái-nu Egypt-pa, kauá úikala-na, ka-kalá e-u-síg, annukt uízet anás-uapziaú-nu eh-inít-pa, ka-kuné zaya us sheep-nim kikát piskís-pa: kauá-nnag etg úikalú laám pe-uskéi-nu. Kauá kúus ipe-kú-ya Israel-pu pá-inít-pa. Kimet pék-pa zikét-pa, úikalá, annúkt-uizet tinug-nín epé-uzé-ya Egypt-pu-m, Pharao-nim-pkínig miáz-kínig, lamtai-nim-g zapalignik-auát-pg miáz-g: kauá úikalu kuné zikét-pa ipe-uii-tamáu-na ma-máyaz-uazét ti-tinug-nís-uazét. Kauá kunú-azánu Parao-nim p-u-ímte-ya náks-ina háma-na Moses-g, káa péne: hámtiz etg pe-uskéi-nu kikauá úikalu, káina-g nun úikalu pe-tinug-nú. Kauá úikalu Hebrews (Israel-pu) kuné-inníg ipé-uskéi-na Egypt-kínig. Pilepósos uág metaáptit enmíuit Jacob-nim (Israel-em) ma-máyaz

Egypt-pa uétas-pa ipá-llákai-na. Ka-kauá ipá-pai-na Jacob-ínag i-u-sína úilaks-aáptit uág úilaks titókan, káa kikauá i-u-sína potomósos pa-ppotomósos (1,000,000) uág tépit, a-hám-zim úilaks-ósos pa-ppotonósos (600,000).

*The crossing of the Red Sea.* Ka-kauá i-uskéi-tatasina, kauá Moses-nim pe-enp-é-nia Joseph-na pipís-zim, káa pe-néhne-n-nia imém-g uétas-g, ka-kuné e-u-sína Abraham-nim, uág Isaac-nim, uág Jacob-nim pips; etké Joseph-nim ipním-nig inés-na Israel-pu-na, ka-kauá i-uéka tinukláikin, kúus i-u-sína kú-tas. Kauá Akamkíniku-m péne Moses-na: etg u-síg ilpílp-nim iuétám-nim allái uispáik-as. Kauá kúus ipé-kú-ya. Kimet Pharao uáko i-n-nek-séna: uetu ipe-ki-yú Israel-pu, kauá inés-na ipnim titókan-a uág soltas-na; kahú hamtiz etg imamá-uyá-ua-nu, káa Israel-puna epé-tiuéhkeik-ú (*pursue*) uág epé-eutukí-te-nu, káa epé-sapé-ziklí-tok-o-kum Egypt-g nunim asualéya. Kauá kúus ipé-kú-ya. Ka-kauá Israel-puna pak-tát-zana, kauá Israel-pu imékas ipé-zikáu-na káa Moses-na pé-zena: manáma kúus he nez-inéhne-ma kinné-pg, uáko úikalu pe-tinug-nú; uap-sug-pkínikai í-ues iuétam, káa zakkiág-pkínikai i-usíg Egypt-pu, káa uétu minmaí ulalíg-nas. Kauá Moses-nim inés-na: uetmet pa-zikáu-nu, ki-takz etg epé-egné-niu Akamkínikú-na kapísin, káa Egypt-pu-na lauig-náuit, káa kóoz uetu éneka máua Egypt-pu-na epé-eg-nú, kóoz kíme tuélka úikalu laám ipe-takó-yu.

Kauá ipelíkt, ke-ipním Israel-pu-na kunku pá-n-nukt-i-áíg-kaná, lamlamát ipné-tamaziklík-a, káa ipné-iník-á peppég épei Israel-pu-pa uág Egypt-pu-pa, kauá Egypt-pu-kínikai i-uzé-ya zimúg-zimúg, káa Israel-pu-kínikai i-uéka illakáui-in ka-kúus ísemtuks, káa inég uáko i-zikét-zana, zauín i-uéka ka-kúus alágp. Kauá Moses tukás-ki pe-

zulik-ú-ya iuetém-na, kauá-nnag kapsikáps a-háttia-na, káa kus i-uéyáik-a, káa pelkákeig tus-keg i-uéle-na, káa i-uzé-ya ka-kúus lapít-megsam, métu kus, kauá imít épei zaya kus, káa i-uzé-ya ka-kúus taz kiáus (kayáus) ískit. Kauá-nnag Hebrew titókan ipé-uíhne-na kuné kayauís-pa káa ipe-t-keíkik-a nakéi-keg. Ka-kauá i-kaáu-zaná, kauá Egypt-pu i-ziuái-zina: kimet kayáus ískit iuetém-pa i-ues, káa Israel-pu nakéi i-u-síg; kauá timipni-éi kunéittíte iskít-pa ipé-uíhne-na, Israel-pu-na eutukí-tas (*catch*). Ka-kauá i-u-sína épei peppég iuetém-pa, kauá Moses-nim túkás-ki pe-zulik-ú-ya iuetém-na, kauá lamlamát kus i-ziklí-tok-a, ka-kuné i-uéka ka-kúus ískit killíg i-kú-ya kauá kús-pa ipé-takó-ya úikalu Egypt-pu síkem-ínag uag séulakáikas-ínag.

Ka-kauá Moses-nim ipnim titókan-ínag-nim pe-ék-zena Egypt-pu-na, uáko kus-pa i-takó-sig, kauá ipé-hitímlik-a, káa Akamkínikú-na pa-kaán-zaná, káa ipé-hina: Kaiz-yéuyeú núnim Miógat, nunim Anieuat, etké uákas nas-aní-ma; Imené kunku pe-tuíg-ne-niú ziégken uág nekt, Imené kunku pe-héteu-yu.

**Moses In the Desert.**

Ka-kauá Pharao ipním titóka-ínag ipe-ttakó-ya, kauá Israel-pu ipe-uíhne-na kuné-pkí uétas-g, ke-yug Akam-kíniku-m pe-énia Abraham-na, káa eneka Isaac-na uag Jacob-na. Metát uéutukt ipé-uíhne-na, kauá uáko zaya kuné i-uéka kus: kimet kuníg ipa-yág-na kus kaigkáig, métu uétu taz kíneuit-pa (*taste*), etké i-pisákas. Kauá Moses iník-a kus-pa pátui, kauá taz i-uzé-ya kus, kauá ipa-llói-na. Kuníg ipé-uíhne-na kapsís-pa uétas-pa, kauá zaya e-u-sína hipt: kunú-azánu Moses-na kapsís pé-tenuéi-siná: itú-pg nez-inéhne-ma Egypt-kínig, kag-kuné illágane ui-

sína hipt, kinné-pg kapsís-pg uétas-g? kinne úikalu pellíu-tinug-nú (ayág-pgi pe-tinúg-nu). Akamkíniku-m inásmizía, káa péne Moses-na: Ki-takz kulléuit kóoz enéz-ini-ú nukt, káa uattíski méyui ippég. Kauá kulléuit-pa illáganenig kágnu-uákos i-pái-na, káa titókan-m p-ó-pziáu-zaná, káa epé-uzé-ya nukt. Kauá kuním méimi uétas-pa úikasilig i-uéka petú ka-kúus méka, métu i-uéka taz hipt, kauá lilóiki ipé-hína: Maná? (Manna), itú í-ues? Kauá Moses-nim inés-na: ki í-ues ippég, ka-pám-yug Akamkíniku-m etg i-záka. Kauá ipé-hípe; kimet i-uéka taás-níg hipt, ka-kúus ippég, ka-kúus tamískoi, ka-kúus úikala ti-táz hipt. Yugpí hipt, Manna, inéz-ini-á Akamkíniku-m Israel-pu-na kapsís-pa uétas-pa, uyá-kaáo-pa pileépt-it enmíuit: métu pa-m-méyui-níg e-u-sína zapaámk-as. Kauá kuníg ipéuskéi-na, káa uéye-pá iskít-pa zaya e-u-sína kus, káa éneka kapsís ipé-ziég-na, káa Moses-na pe-epsí-tim-saná. Métu Moses-nim pa-uáuya-na ipním-ki tukás-ki imékaís-na pisuéna, kauá kus i-uéle-na illágane, ka-kúus póhol.

Kauá uako neksáp-nim titókan-m Israel-pu-na p-o-pziáu-ta-zamá, métu Moses-nim pa-áni-a Josue-na pi-uapziáu-na-uát-óm miogat, káa ipí megsám-g i-pelettí-a, kauá kuné inas-talapósa-níkaná Israel-pú-na. Ka-kauá Moses i-talapósa-zaná, káa pelkéi atím-ki i-t-kupalása-saná, kauá Jews-titókan-m uítaz asualéya tuélka-na pa-aní-a-nígna, métu ka-kauá uyalátuit-ki átim a-t-káui-kaná, kauá tuélka-nm Jews-na uítaz asualé-ya pa-aní-a-nígna; kunú-azánu lapúa-nim átim pelkéi pa-nakása-nía-nígna Moses-na: alagp-ís pi-uapziáu-na, kauá kulléuit tuélka, ka-kalú zimkái uákas, kauá ipe-ulalíg-na, kauá-nnag Israel-pu éyeuin ipe-uzé-ya.

## Mount Sinai.

Kauá uáko ipé-uíne-na ku malá-zikiú, káa ipá-pai-nikiká megsám-pa, (ka-kuním us uaníkt Sinai), ka-kuné katát Moses-nim pe-ék-zená patá-na, ke-yug i-llíu-na, métu uétu i-lálaám-k-a. Kuné megsám-pa Akamkíniku-m uako inéz-ini-tetá-sána tamáluit (pótumt ziég-ken sapé-kut) : kauá ipe-líkt inmí-ya kapís, káa úikínig katu kapís, káa úikínig kátu kapis-níg, káa megsam illíu-na, káa takásayógot illagane i-uí-uzé-ya, káa mégsam úiluíp i-uéyetí-ui-uk-k-á, kauá titó-kan ipá-zikáu-tamáu-na, káa Moses-na pé-zena: im im-níg nés-tenué-m, káa uétu Akamkíniku-m, káina-g pe-tinúg-nú. Kauá Moses i-pelettí-ya, káa kuné i-ué-kiká pileépt-it-zíkiú, ipeyéi uág ipné-kuyéi: kauá Akamkíniku-m kuné pe-éni-a lapít-písue, nákz-ipa pisué-pa metát ziégken sapé-kut i-uéka tíme-nin, káa nákz-ipa pisué-pa úinépt ziegken. Métu titó-kan-m láuig kizúi-nim kokuálg-na pá-ani-saná akamkíniku, káa pa-kaán-zi-ná: kunú-azánu Akamkíniku-m inás-sap-óp-ziáu-na (23,000) laáptit uág metát pa-ppotomósos a-háma. Kunig Aaron-im lapít ma-máyaz Akamkíniku-m inés-sape-llíu-na etké uétu taz ipa-talapósa-na. Nadab uág Abiud. Kauá éneka kapsís ipe-ziég-na, káa Moses-na pe-epsí-tim-saná, kauá nukú-na pe-uéulúk-saná (nukt ipé-uéuluk-a) : kauá Akamkíniku-m inés-sapá-pai-nú-ya illágane kágnu-uákos metaáptit úéutukt: métu ke-imé kapsís ipé-ziég-na, yug-mé lamlamát ipe-tinúg-ne, uép-sisúi-k-as.

Kauá uáko i-u-sína katát uétas-g, ka-yug pe-éni-á Akam-kíniku-m Abrahma-na, kauá Moses-nim inés-ueímte-ya pó-tum-ua-ná uág lapí-ua-ná sí-y-ek-auát (si-y-ek-te-za, go to spy) : kauá yug-mé ipé-kú-ya, kauá pileépt-it-zíkiú-pa ipa-pái-tok-á, kauá kúus ipa-tamtái-na: inekíg í-ues taás-níg

uétas, métu zauín uétu kunépki kie usíg kútas, etké titókan kuné i-u-síg kapsís uág kapsikáps, káa nuna úikala-na kie ipa-nás-uapziáu-nu. Josue uág Caleb imú-zuátg taz ipe-ziég-na. Métu totókan-m uétu kin-ma-ná lapúa-na pamizí-saná, métu kun-ma-ná pótum-ua-na pá-mizi-saná, káa ipé-hína: kahú uáko nakz éneka miógat kie pá-aní-u, káa Egypt-g pe-ziklí-tok-ó. Kauá Akamkíniku-m uyalátuit-ki Moses-na péne: uáko In anás-sapá-tinúg-nú úikaluná. Metu Moses-nim kapsikáps inás-talapósa-nán-nia titókan-a, kauá Akamkíniku-m inás-uáuna-nniá; metu péne Moses-na: uétu isí kinémá nakz a-ház-u kuné-pki taáz-gi uetas-g, lapú-zim Josue uág Caleb ipa-ház-u; ka-kauá úikalú ki titókan ipé-tinúg-nu, kauá imém ma-máyaz ipa-ház-u kuné-pki uétas-g, kínnig pileéptít enmíuit.

### Core, Dathan, Abiron.

Kauá (250) lapósos uág pakaáptit a-háma ipé-hína; nakz uáko aní-tata-síg miógat, uétu Moses. Kuním méimi Moses-nim inés-na titókan-a: úikalú etg u-síg uáyat kú-tas yug-metáu-nim inít-kínig, etké Akamkíniku-m etg i-sap-égnu kapísin ki-takz. Kauá uétas kapís i-tiúg-na, káa i-uéyapék-a, kauá yug-mé metáu ma-máyaz-ínag, uág inít-ínag ipé-t-katuléilék-a, káa ipé-tinúg-ne; káa kuníg miuáz-pa kauá álla i-t-kaíkim-e tus-kínig, kauá yug-mé lapósos uág pakaáptit ipe-llíu-na laám. Kauá kuníg illaganí-ua ipégeízem-na, káa ipé-hína: kahú nakz éneka miógat aní-síg. Kimet yug-mé úikalu ipa-kómái-na, kauá pótumt uág pílept pa-ppótomóssos (14,000) ipé-tinúg-ne.

Kauá kuníg Akamkíniku-m Moses-na pá-sapa-ániá kuzkuz hezú-inít (Arka), káa imít pe-sapé-iníka lapit tamáluitpama písue kuzkuz Manna, uág Aaron-im túkas: kauá

yug-hautnin init (Arka) kunku pé-néhne-nigná ti-talapósa-nauát-óm uskéi-pa.

*The brass serpent.* Eneka titókan-m Moses-na p-utgi-tim-ú-sana, káa ipé-hína: kapsís í-ues ki Manna, zaya kinne kus, taz Egypt uétas, uako kie pe-ziklí-tok-o Egypt-g. Kauá Akamkíniku-m inás-mizí-a, kauá inés-uép-sisúik-a kúus: illágani-ki uágpus-ki inás-sapá-pai-nó-ya, kauá uágpús-nim titókan-a pe-kénp-sena, káa illágane kúus-kí ipé-tinúg-ne: kunú-azánu uáko imamá-taná-n-niá, káa pé-zina Moses-na: kapsís nun pe-kú-ya, kahú nas-talapósa-ná-ním, nezmis i-uízes uezu uágpus. Moses i-talapósa-na, kauá Akam-kíniku-m Moses-na pa-sapá-aní-á kizúi-nim uágpus: kauá péne, ke-ipním kénp-nákat-pa kizúi-nim uagpús-na pe-eg-nú, yug-pí uakas i-uzé-yu. Kunkí úikalú uakas ipé-uzé-ya.

Uako pileéptit enmíuit i-kókáu-na, kauá úikalá titókan, ke-imém kapsís Moses-na pé-tenué-siná, uáko ipé-tinúg-ne; kauá Moses-nim inás-zapaámk-a úikala-ná a-hám-na, káa inés-na: míuaz-pa etg pa-ház-u taáz-gi uétas-gi, métu in uáko tinúg-teté-sa, kauá taklái Josue etg pé-uzé-yu imém miógat Akamkíniku-pkínig. Kauá Moses ipelettí-ya meg-sám-g, kauá kuné i-tinúg-ne, kauá Angelsem pé-temik-séna.

## 10. JOSUE.

Uáko Israel-pu i-u-sína katát taáz-gi uétas-g, káa Jordan pikún-láikin inít e-uí-sína, kauá Josue-nim ti-talapósa-na-uát-óna inés-na: uáko úikalú pe-uéik-u Jordan píkun pa-m-má-miaz-ínag, kunú-azánu etg epe-néhne-nu háut-nis-na iní-na (Arka-na), kauá pikún-pa pe-ppég etg imémú-talk-ó. Kauá kúus ipé-kú-ya. Kakauá Arka-na inéhne-nauát-óm pikún-im kus-na pá-pai-nó-sana, kauá kus tus-keg (i-uéle-

na) i-ualáh-za-yá, káa i-uzé-ya kakúus mégsam kus: kauá kuné imemú-talk-a Arka-na inehne-nauát. Kauá úikala titókan ipe-uéik-a káyauís-pa. Ka-kauá úikalu uáko ipa-uáyi-kkáu-na, kauá ti-talapósa-nauát Arka-ínag lamtái ipe-uéik-a (1); kauá kunig kus éneka i-uéle-ná lauít. Kauá uáko Israel-pu imém-níg-pa taáz-pa uétas-pa kauá-páin ipa-pái-na: kauá ipé-uispáik-a Jericko-pa katát, kauá-nnag-páin zatokz-uákos ipe-uí-np-a, kauá uézu Manna i-kú-ya. Kunig ku malá-zíkiú-pa, kauá pe-ég-na Josue-nim náks-ina háma-na ualz-ís-na, kauá pe-ki-yú-ya, káa pe-sépni-a: itú he ués? láutua, itku tuélka? Kauá pa-mistakánp-a: in ués Angel, imuné etg kunku uapáyata-yu; kauá e-héullég-na. Kauá Josue i-talapósa-na, káa Akamkínikú-na péne: kaizyéuyeu.

### The Fall of Jericho.

Kauá Jericko i-uéka kapsikáps téuyanik-ás, úikasilig tiakípu (*protection wall*) liklíhi e-uéka, káa uétu minmaí hízatás. Kauá Josue-nim inés-na ti-talapósa-na-uát-óna Arkaínag uág soltas-na: úilákz uéutukt teuyanik-ás-na epe-lik-línaiku nun uyá-kaáo-pa káa kúus ipé-kúy-a. Kimet lamtái-pa lahéi-pa (úiláz-ipg), ka-kauá ipé-liklí-na-ik-siná, káa úikala sapúnm-as ipé-sapúnmi-yá kapís, kauá-nnag úikala tiakípu lamlamát i-uáizikílk-a, kauá ipa-haza; kimet úikala ti-teuyanik-at ipé-tinúg-ne, kauá Israel-pu Miógat ipé-uzé-ya.

### Josue Commands the Sun to Stand Still.

Kunig úikala-ná ti-teuya-nik-as-na pe-énp-sana. Métu nákz-ipa uétas-pa titókan pi-uapziáu-nipázui-saná: métu

---

(1) *better* ipa-uáyi-kkáu-na.

tus-kínig illágane písue i-t-kaík-a kauá kunémá-ná tatós-ma-ná inás-uapziáu-na: kauá Josue-nim soltas-ínag-nim pé-eutukí-saná (1) sapá-laám-nas; métu uáko uítaz kulléuit, kunú-azánu Josue-nim pa-tamálui-yan-niá ísemtuks-na, káa péne: ísemtuks, kahú imú-talg, uetmet tiléilág; kauá ísem-tuks-nim pá-mizi-án-nia ziégken, káa ipnú-talka, kuné-pkí keéu, ka-kuné ipá-laám-na tuélka. Ka-kauá uáko zaya úikala tuélka, kauá Josue-nim inés-téka-ná Israel-pu-na uétas.

Kuníg Josue-nim Arka-na pé-nik-a téuyanik-as-pa Silo-pa: kauá kuné i-uzé-ya Arka metósos enmíut uag tepit: káa kuníg Jerusalem-g ipe-néhne-na.

Kauá Josue-nim uako e-uéka poteéptit enmíuit piimn uág pótumt, kauá i-tinúg-ne, kauá pe-temik-sína Jews-nim megsem-pa Ephraim-pa, káa imékas ipa-tilláp-na.

## 11. DAVID.

Ka-kauá Saul-em inás-miógat-úi-yú-ya Israel-pú-na, kauá nakz i-uéka hama Bethlehem-pa teuyanik-ás-pa, uanikín Jesse, ka-kuním e-uéka uinépt ma-máyaz a-házual. Nákz-ipa lahéi-pa Samuel-em Prophet-nim pa-pái-nú-ya Jesse-na, káa péne: me imím ma-máyaz? enés-eg-nipázui-sa. Kauá pe-mú-na tékas-na, ke-ipí i-uéka taás-níg tégat: káa Samuel-em pe-sépni-a Akamkínikú-na: uet-kí í-ues Imím sáig-nín uág inp-in? Péne: uétu ki. Kauá éneka pe-mú-na náks-ina temalúk-na; métu Akamkíniku i-hína: uétu ki. Kauá nakz éneka úikínig temalúkt i-pái-na; métu Akam-kíniku i-hína: uétu ki. Kauá nakz, uág nakz, uág nakz,

---

(1) pe-teléutukí-saná.

kauá Akamkíniku i-hína: uétu. Kauá Samuel-em Jesse-na pe-sépni-a: kalú imím ma-máyaz? Kauá pá-mistakánp-a: kalú kinne; métu ués laimíut, ke-ipí sheep i-keízik-za. Kauá péne Samuel-em: kunía ámtiz e-sapé-énp-té. Kauá i-pái-na taás-níg ázual David. Kauá Akamkíniku-m pene Samuel-a: ki í-ues Inim sáig-nín, kínnia, kahú, a-síuyih (*uí*), ki i-uzé-yu Israel-pu-m miógat (1). Kauá pá-síui-ya. Kauá úi-lapúa pe-ziklí-na, Samuel ipním inít-g, káa David sheep-g. Kunig ku malá-inuím-pa, kauá i-kómái-na miógat Saul, káa pe-mú-ziná David-na Saul-em inít-g, Saul-a uánpi-tai-nú-tas, kúus-kí taz uizé-tas. Kuné-ittíte Philistines Israel-pu-nín pi-uapziáu-nipázui-siná. Kauá Philistines-nim soltas ipa-uispáik-a megsám-pa ipétkaikám (*foot*), káa Israel-pu-m soltas ipa-uispáik-a nakéi. Kimet nakz Philistines-nim pi-uapziáu-nauát, imékas háma kapsikáps-nig, uanik-ín Goliath, uyá-kaáo-pa i-kiéig-kaná soltas-nim pe-ppé-kai Israel-pu-m katát, kauá Israel-pú-na kunku inés-uet-gi-tim-ú-káná: etg u-síg illaát, kahú ke-g-i-ki-yú-m náks-inim imém-pamá-m, kauá lapúa pi-uapziáu-nu. Métu Israel-pu úikalú ipá-zikáu-na. Kauá miógat-um Saul-em Israel-pú-na inés-na, ke-ipním kunía imékaís-na Goliath-na p-ó-pziáu-nu, yug-pním e-u-zé-yu iuépne inim páhap. Zauín uétu isí háma-nníg ipné-sap-ég-na. Ka-kauá David-nim inás-mizí-a, úikalú i-zikáu-zig, kauá pe-ki-yú-ya miógat-úna Saul-a, káa péne: manáma yug tapapósa-nái-nim kunku p-u-t-gi-tim-ú-ei-tetú Akamkíníkú-na ma-máyaz, káa uetu isí-um p-ó-pziáu-tatú? In nekí-se, in e-ki-yú-yu, káa ó-p-ziáu-nu. Kauá Saul-em péne: uétu; he ués kuzkuz ázual, imené lamlamát he i-uapziáu-nu. Pá-mistakánp-a David-nim: in-

(1) ki epé-uzé-yu Israel-pu-m miógat.

níg ikúinu in ués illaát, métu Akamkíniku-m-kí uapáyatat-kí kunía talapósa-nái-na in ó-p-ziáu-nu: ka-g-kauá in sheep ualégná-kaná, kauá náks-nim lion-im i-pái-nu-án-nia sheep, káa inp-é-nia nakz sheep, káa i-ulalíg-na (1); kauá in e-tuíg-na, káa e-tuék-kaik-á, káa sheep enp-é-nia him-kínig, káa ka-g-kauá ina i-kenp-i-ttpa-zui-ya, kauá in lamlamát enpé-nia yéhet, kauá e-t-kúpuakak-á (*strangled*): kúus-títe náks-ina e-kú-ya gagás-na. Kunú-azánu in nekí-se, Akam-kíniku-m, ke-k-Ipním uákas ina a-hanía lion-kínig, uág gagáz-kínig, Yug-pním-títe uákas a-haníu kínig talapósa-nái-kínig, káa in o-p-ziáu-nu. Kauá miógat-um péne; héee! kúih ó-p-ziáu-ta-kó. Kauá David pe-énp-e ua-támia-nas-ná (*sling*), uág págat-ina-ki-kuzkuz-na pisué-na, káa i-híta-ya itétpas-pa, kauá ualz-nút (2) pe-ki-yú-ya imékaís-na Goliath-na. Ka-kauá Goliath-nim pe-ég-na ázual-a ualz-nú-na, kauá p-ú-t-gi-tim-ú-ya uág p-ó-kapsís-k-a, (3) káa péne; mis-eg ués in zikámkal, káa ua-támia-nas-ínag pi-pai-nú-sa-m? Kum, káa lamlamát imené zillákt inik-án-niu uayú-teli-k-ít-g. Kauá David zikáu-nái nakz písue iník-a ua-tá-mia-nas-pá , káa ipné-zúyalik-kolík-a (*whirled around his head*), káa p-ó-tamia-ná, kauá síue p-ó-tami-án-niá Go-liath-na, káa p-ó-p-ziáu-na, kauá p-úya-ki-yú-ya, ualz pé-enp-é-nia, káa ipním-kí ualáz-ki p-ó-kólik-á. Kauá kun-kí Philistines úikalú ipá-zikáu-na, káa ipé-ulalíg-na; métu Israel-pu-m pe-tuék-kaik-saná káa p-ó-p-ziáu-zaná (4) kauá-nnag Miógat ipé-uzé-ya. Kauá uí-uenpe-uát-óm David-na pa-llói-zaná, káa kúus ip-ú-nip-a: Saul-em inás-

(1) inéh-ulalíg-na, itku inéh-uepékaik-án-niá.
(2) ualz-nú-nim. (3) p-ó-pálak-a.
(4) pa-uy-ó-p-ziáu-zaná.

uapziáu-na pótomósos-na, métu David-nim inás-uap-ziáu-na pótom-éhem pa-ppotomósos-na. Kauá Saul kun-kí uanpít-ki i-ketém-tamáu-na, káa David-na p-ó-p-ziáu-nipázui-ya. Kuním méimi, ka-kauá David-nim Saul-a p-únip-tai-nú-saná, kauá Saul-em pe-énp-e iptkaíkaikás-na (*spear*), káa David-na pé-epté-saná, métu (1) pé-puptéi-na, káa David i-ulalíg-na.

Kauá kuníg Saul-em David-na pa-háni-a soltas-nim mió-gat, káa péne: zalauí póteéptit-ua-ná Philistines-na im anás-uapziáu-nu, kauá ínim páhap imím iuépne he uizé-yu. Métu timné-pa i-t-timíne-ná, páis tuélka-m p-ó-p-ziáu-nu. Kauá David i-kú-ya soltas-ínag, kauá inás-uapziáu-na lapósos-na. Kauá kuníg ku malá-zíkiú-pa, kauá éneka p-ó-p-ziáu-nipá-zui-ya, kauá éneka, kauá éneka, métu David kunku i-ulalíg-na-kaná. Kauá kuníg Saul-em David-na pe-tuék-kaik-á uap-ziáu-nas-g titókanút-pa; métu David ipné-sapalúk-a megsém-nim togóg-pa (*cavern*) (gaáo-pa); kauá inekíg Saul a-ház-a kuné-pkí, métu zauín uétu pe-ég-na David-na; kauá uyálátuit-ki kuné i-pinmík-a. Kimet David-nim iyéuki pe-ki-yú-ya, uág pá-t-gató-na (tagtóza *approach stealthily*), kauá zízkan pa-sakíuk-an-niá kuzkuz talám-pa: ka-kauá Saul i-uág-na, kauá David-nim pe-mú-na, káa pé-sap-ég-na zízkan-im tálam isakíuk-in, káa péne: ku-mág uapziáu-nipázzui-sanág, kauá im uatág tinug-nín kikauá. Kauá Saul-em pene: im he ués taás-níg háma, ina imékas pi-katóski-sa-m taáz-zuít-ki, im uákas pí-háni-ma, ka-mag-kauá uapziáu-nipázui-saná-he. Zauín kuníg ku máze ísem-tuks, kauá pé-peui-yeik-a úikasilig uapziáu-nasg, métu nákz-ipa ipéuit-pa, ka-kauá kamú-inít-pa i-pinim-saná Saul, kauá

(1) kimet.

David-nim iyéuki éneka pa-t-gató-na pinmik-is-na, káa pé-enp-énia iptikaíkaik-ás uág íkai-inpeí; kauá kapís pa-tiúg-nu-ya: inim miógat, éleuiz imemé pinmík-is-na uápziá-nas, zauín uétu uapziáu-na-hé. Kunig Saul ipná-taná-nnia, kauá i-ziklí-na.

Métu David uako i-n-nek-séna: kínne kunku in ués aiíz: kunú-azánu inés-ki-yú-ya Philistines-na, káa inés-imiú-na, káa uétu éneka i-hípe-ya pi-uapziáu-pa. Nákz-ipa lahéi-pa pa-pai-nú-ya ipné David-na náks-inim háma-m kin-ki tam-tái-ki: Israel-pu pi-uapziáu-kínig ipé-ulalíg-na, illaganí-ua ipé-tinúg-ne, Saul miáz-ín, Jonathan, imé-nka ti-tinúg-nín i-usíg. Kauá pe-sépnia David-nim: mínig im zúkua-za Saul uáko i-tinug-nín? Pa-mistakanp-a: in ak-záka Saul-a, tepélen i-uéka iptikaí-kaik-ás-ki, káa katát e-uéka miáz tinug-nín. Kauá Saul-em i-mú-na, káa i-hína: kum, zúkat-tiá-nim iptikaikaik-ás, ka-g amtiz tinukí-nag, etké uáko tinuk-láikin ués. Kauá kúus in kú-ya, etké zúkua-na, uétu uákas uizé-tas. Kauá e-enp-é-nia Miógat-ui-nim tákomal uág uapkílikil (*bracelet*), káa imené inág-paik-án-nia, ínim Miógat.

Métu David uétu mis i-llóina kun-kí tinukí-ki, métu i-uíina, káa inás-tilláp-na Jonathan-a pist-ínag-na: kauá ku-nia háma-na kapís pe-tenué-ya: manáma im uétu zikáu-na, káa Miógat-úna ó-p-ziáu-na? uáko ím-ka tinug-nú kunú-azánu; kauá inés-na ipním inékinkik-ná (1): kahú ó-p-ziáu-tgi, kauá kuné-inníg p-ó-p-ziáu-zaná. Kauá kuníg i-kú-ya Hebron-g, kauá kuné titókan ipa-llói-na, káa ipé-tiúg-na: David kie u-síg Miógat: kauá Miógat i-uzé-ya.

---

(1) i-hína inékinikt.

Kunig pótumt uág lapít enmíuit, kauá David Jerusalem-g i-téuyanik-ta-ná. Kauá kuné i-timmíu-na, Akamkínikú-na ani-ái-tas Talapósa-nuas, káa kuné Arka-na inikás. Métu Akamkíniku-m péne: uétu mis im ki-kauá, métu inim miás-nim kóoz Ina a-haní-án-niu Talapósa-nuas.

Inekíg David i-uéka kunku taz háma, káa Akamkínikú-na pa-zikáu-na-kaná, zauín nakz-imé kapsís i-kúya. Nakz i-uéka áyat Bethsabee uanikín, kunía David-nim pe-énp-e iuépne, inekíg e-uéka háma Urias. Kauá Akamkíniku-m p-u-ímte-ya Prophet-na Nathan-a David-g. Nathan-im peki-yú-ya David-na, kauá péne: náks-inim iyéuís-nim háma-m e-uéka náks-inig sheep, kauá náks-nim koís-nim háma-m pé-enp-é-nia kunía iyéuís-na yug-pí nakz sheep, káa i-uapziáu-na hip-és. Kauá David i-geízem-na, ka i-hína: yug-pí kóis háma uépsisúik-in i-uzé-yu, ikúinu. Kauá Nathan-im péne: im, ke-m-im ués kóis, kuus he kuya, káa Akamkínikú-na e-sapé-timné-nek-a. Kauá David lauít i-mizí-a, káa ipnátaná-nniá, káa i-hína: ikúinu kapsís in kuya, Inim Anieuát, iyéu-nim, uaná-nim kapsís-uit, etké He ués iyéu-nípaz, káa Imím iyéun ués takatálk-símei: kauá Akamkínikú-m páuáuná-nniá.

Métu inekíg uáko uáu-nin i-uéka David, zauín Akámkíniku-m p-ú-p-sisúik-a kinne uétas-pa. Nakz David-nim e-uéka miáz uanik-ín Absalom; yug-pí i-zihilí-na-kaná, káa ipním ki-kugét ukuk é-uéka ipním zihilí-néuit. Zihilí-ki i-n-nek-séna: in miógat uizé-yu, káa uétu na-tót, kunú-azánu ipná-ani-án-niá illágane soltas (ahaní-a soltas ipním-áin); kauá ipním soltas uag David-nim soltas pí-uapziáu-na. Kakauá David-nim inás-mizí-a: uáko pí-uapziáu-zig, káa Absalom kóoz i-pai-tatá-sa Jerusalem-g, kauá inés-iyéu-na titókan-a, kauá i-ulalíg-na Jerusalem-kínig láutua-ma-tán;

métu inés-na soltas-na: uetmet maná epé-ki-yú in-miás-na Absalom-na. Kauá uilalíg-pa náks-inim háma-m, ke-ipnim e-uéka uaníkt Semei, David-na p-ú-tgi-tim-úya uág pá-tótpiak-á, káa i-hína: im he ués kikát-ín háma. Akamkíniku-m imené inp-é-niu Miógat-úit, káa pe-éni-ú Absalom-na, etké he ués kapsis-níg. Kauá David-nim inékinikt i-n-nek-sína: uako nun ap-ó-p-ziáunu kínnia háma-na; métu David-nim inás-taátk-a, káa inés-na: kunú, uetmet apá-miskaítua-nu, taz ina i-uetgitim-ú-sa, etké in Akamkínikú-na a-sapé-timné-nek-a ínim-ki kapsís-uít-ki.

Kauá pí-uapziáu-pa illágane Absalom-nim soltas-na p-ó-p-ziáu-ziná, káa ku mázua zimkái ipé-ulalíg-na, káa Absalom ipí-nka i-ulalíg-na. Kimét uilalíg-pa mulá-p uézin i-uéka Absalom, káa teulíkít-pa pé-neh-ueya-gápa, káa ipním ukúg-pa i-uela-keík-a petís-pa, káa uétu minmaí ipné-n-kepkúik-as: kimét náks-inim soltas-nim pé-eutúki-á, káa iptikaí-kaik-as-ki pe-épte-yá, káa p-ó-p-ziáu-na. Kuníg pi-t-katalk-ó-ya pi-uapziáu-g. Métu David uétu máua i-hipstúi-na, kunku inéh-uíi-ya miáz, kauá in-kána: Absalom, ínim etéu miáz, inág imené tinug-ná-ni-óka, káa im uákas uizé-yóka.

Ka-kauá uako keíun David, kauá i-sapá-miógat-úi-ya ipním miáz Solomon, kauá péne: nizu, uáko in tinúg-teté-sa, in illágane ti-taz petú zapaámk-a Talapósa-nuas-na anítas, kin-ki petú-ki im imékaís-na Talapósa-nuas-na a-haní-u. Kauá uáko úinept-it enmíuit piímn e-uéka David, kauá i-tinúg-ne.

**The End.**

# ERRATA

| | | |
|---|---|---|
| Page | 7—For | i-kuéka, read i-uéka. |
| " | 4— " | Ahias-kinig, read Abias-kinig. |
| " | 10— " | au-nukti-á-niu, read an-nukti-a-niu. |
| " | 16— " | talapóso-nuésg, read talapósa-nuásg. |
| " | 16— " | ti-talaposona, read ti-talaposana. |
| " | 18— " | (1) enes-impg, read enéz-inpg. |
| " | 21— " | (1) i-use, read i-ues. |
| " | 33— " | kanuit, read kaauit. |
| " | 33— " | pá-hás-o-niu, read pa-haz-ó-a-niu. |
| " | 49— " | eúus, read kúus. |
| " | 52— " | kunu-azana, read kunu-azanu. |
| " | 56— " | uisu-tag, read uiza-tag. |
| " | 57— " | ka-pam-gunia, read ka-pam-kunia. |
| " | 85— " | talú-yín, read tulú-yín. |
| " | 100— " | losa-t-ki, lasa-t-ki. |
| " | 101— " | iuetum-nim, read iuetém-nim. |
| " | 125— " | epé-itu-yú, read epe-ita-yu. |
| " | 129— " | epe-napt-nu, read epe-nept-nu. |
| " | 141— " | Kunú-asána, read Kunú-azánu. |
| " | 153— " | uátu, read uétu. |
| " | 162— " | Huutnis-na, read Hautnis-na. |
| " | 163— " | uek keis-uit, read uakkéis-uit. |
| " | 175— " | uéta, read uétu. |
| " | 178— " | iukala, read uikala. |
| " | 197— " | ke-inpim, read ke-ipnim. |
| " | 205— " | p-u-tgi-u-sana, read p-u-tgi-timu-sana. |
| " | 221— " | pé-sikua-sana, read pe-zikau-zana. |
| " | 234— " | i-siegk-nu, read i-sieg-nu. |
| " | 248— " | máue, read maua. |
| " | 252— " | (kunú-asána), read (kunú-azanu. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Page | 255— | " | kiégk-sana, read kiéik-zana |
| " | 257— | " | ki. read ki, |
| " | 270— | " | siágk-epg, read ziégk-epg. |
| " | 270— | " | talapesa-nauat, read talapósa-nauat. |
| " | 271— | " | Takeik-u, read takeik-u. |
| " | 288— | " | in. read in, |
| " | 316— | " | etg; timmiu-nu, read etgpe-timmíu-nu. |
| " | 323— | " | gatat. read katat. |
| " | 325— | " | inas-sap-égau-zaná, r'd inás-sap-étgau-zaná. |
| " | 346— | " | zim. read zim |
| " | 331— | " | kapsis, read kapis. |
| " | 348— | " | Eau-pg, read Esau-pg. |
| " | 364— | " | -nim. read -nim |
| " | 369— | " | ki-kóiz, read ki-kóis. |